

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI**

BİTLİS YÖRESİ EL DOKUMACILIĞI

Sultan SÖKMEN

Sanatta Yeterlik Tezi

Danışman: Doç.Dr.Filiz Nurhan ÖLMEZ

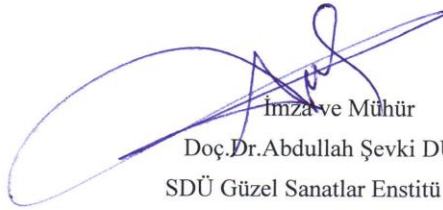
Isparta, 2013

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANATDALI

Bu tez 13/06/2013 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy birliği/Oy
Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN	Doç.Dr.Filiz Nurhan ÖLMEZ	İmza:
ÜYE	Doç.Dr.Sema ETİKAN	İmza:
ÜYE	Doç.Dr.Sema TAĞI	İmza:
ÜYE	Doç.Dr.Sinem Hürrem ŞANLI	İmza:
ÜYE	Doç.Dr.Ali Muhammet BAYRAKTAROĞLU	İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza ve Mühür
Doç.Dr.Abdullah Şevki DUYMAZ
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

Bu çalışma S.D.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir.
Proje No: 3052-D-12

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANATDALI

Bu belge ile bu tezdeki bütün akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (13/06/2013).

Sultan SÖKMEN

.....

ÖNSÖZ

Dokumalar, geleneksel kültürümüzün bir parçasıdır. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelere yenik düşmüştür. Yörede dokumacılık gittikçe önemini yitirmektedir. El sanatlarının her dalında olduğu gibi bu sanatta, değişen yaşam koşulları ve değer yargılarının bir sonucu olarak farklı işlevler yüklenerek ayakta kalma çabası içindedir. Bitlis yöresi, geçmişten günümüze değin yaşatılan önemli dokuma merkezlerinden biridir.

10. yüzyıldan 2000’li yıllara kadar el dokumacılığının yaygın olarak görüldüğü yörede artık dokumacılığın unutulmaya yüz tutmuş olduğunu görmek içler acısıdır. Artık köylerde bile zor bulunmakta olan yöresel el dokuma ürünlerin tamamen yok olmadan, ayrıntılı bir şekilde araştırılması gerektiği için tez konusu “Bitlis Yöresi El Dokumacılığı” olarak belirlenmiştir.

Tezin araştırılması aşamasında maddi destek sağlayan Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine, tez konusunun seçiminde bana ilham ışığı olan ve el sanatları çalışmalarının yörede tekrar canlandırılması yönünde büyük çaba sarf eden merhum Doç.Dr.Tahsin Parlak’a, Tezimin oluşturulmasında ve düzenlenmesinde büyük katkıları olan ve yardımlarını hiç esirgemeyen tez danışmanım Doç.Dr.Filiz Nurhan ÖLMEZ’e, alan araştırmalarımnda ve fotoğraf çekimlerinde her zaman yanımda olan değerli eşim Osman SÖKMEN’e, güvenli bir şekilde araştırmalarımızı yapabilmemiz için bizlere eşlik eden tüm köy muhtarlarına ve rehberlerimize, bize misafirperverlik gösteren yöre halkına teşekkür ederim.

Sultan SÖKMEN

Isparta, Haziran/2013

ÖZET

BİTLİS YÖRESİ EL DOKUMACILIĞI

Sultan SÖKMEN

Süleyman Demirel Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi,
2013, 376 Sayfa

Danışman: Doç. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Bitlis yöresi, geçmişten günümüze değin yaşatılan önemli dokuma merkezlerinden biridir. Yörede dokumacılığın köklü bir geçmişi bulunmaktadır. Geleneksel dokumalar yörede gittikçe önemini yitirmektedir. Bitlis ve köylerinde farklı kültürel yapılar iç içedir. Buna bağlı olarak dokumalar da çeşitlilik göstermektedir. Dokumalar, yöre halkının kendi ihtiyaçlarını karşılamak, geleneklerini gelecek kuşaklara aktarmak ve çeyiz geleneğini sürdürmek için, yer tezgâhlarında ve mekikli tezgâhlarda yapılmaktadır. Bu çalışmada Bitlis ilinde yöresel dokumaları incelemek üzere, alan araştırması yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bitlis'te eski yerleşim ve dokuma merkezleri tespit edilmiştir. Tam sayım metoduyla, ulaşılabilen 128 halı, 67 kilim, 6 cicim, 2 zili, 5 savan, 9 namazlık, 31 palas, 30 cecim, 5 hasır, 3 aba, 4 gej (elbiselik kumaş), 1 Bitlis kuşağı ve 1 adet egal olmak üzere toplam 292 adet dokuma araştırma kapsamına alınmıştır. Bitlis yöresinde üretilen dokumaların teknolojik özellikleri (en, boy, boy/en, ağırlık, incelik, atkı ve çözgü sıklığı gibi), tarihsel gelişimi, günümüzdeki durumu, üretimde kullanılan malzemeler, desen, motif, kompozisyon, renk özellikleri belirlenmiştir. Toplanan veriler uygun istatistik yöntemlerle analiz edilerek frekans dağılım tablolarıyla verilmiştir. Bulgulardan yola çıkarak SWOT analizi yapılmıştır. Dokumaların desen ve motiflerinin çizimleri yapılarak katalog bilgileri oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dokuma, tezgâh, Bitlis, gej, halı, palas, zili, cicim, aba.

ABSTRACT

Hand Weaving in Bitlis Province

Sultan SÖKMEN

Süleyman Demirel University

Institute of Fine Arts, Art and Design Department, Proficiency in Arts Thesis, 2013,

376 Pages

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

The vicinity of Bitlis is one of the old major weaving centers survived up to today. Weaving has a long-standing background in the region. Traditional woven fabrics are gradually losing their importance in the region. Different cultural structures are intertwined in Bitlis and the villages around it. So, there are various types of woven fabrics. Fabrics are woven on ground looms and gripper shuttle looms to meet the local peoples' requirements and needs, to pass their traditions on to the next generations, and to sustain their dowry tradition. Field research method is used to analyze the continental woven fabrics in the province of Bitlis. Old residential areas and weaving centers are found in Bitlis. This research covers the total number of 292 fabrics including 128 carpets, 67 kilims, 6 jejims woven on a hand loom, 2 silis, 5 savans made of cotton, 9 prayer rugs, 31 palases, 30 woolen jejims, 5 hasırs, 3 abas, 4 gejes, 1 Bitlis waist belt, and 1 egal, all of which are identified with enumeration method. Technical characteristics (width, length, length/width, weight, thickness, weft, and set of warp etc.), historical development, present condition, materials used in the production, pattern and motif, composition, and color features of the fabrics woven in the vicinity of Bitlis are identified. The data collected are analyzed with appropriate statistical methods, and given with frequency distribution tables. A SWOT analysis is carried out basing on the findings. Drawings of the patterns and motifs of the woven fabrics are given to provide catalogue information.

Keywords: Woven fabric, loom, Bitlis, geje, carpet, palas, zili, cicim, aba.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER.....	3
2.1. Dokumanın Tanımı ve Sınıflandırılması	3
2.2. Dokuma Çeşitleri	5
2.2.1. Kirkitli Dokumalar	5
2.2.1.1. Düz Dokumalar	5
2.2.1.1.1. Kilim	6
2.2.1.1.2. Cicim.....	6
2.2.1.1.3. Zili.....	7
2.2.1.1.4. Sumak	8
2.2.1.1.5. Palas	8
2.2.1.1.6. Hasır	8
2.2.1.2. Havlı Dokumalar	9
2.2.1.2.1. Halı.....	9
2.2.1.2.2. Tülü	9
2.2.2. Mekikli Dokumalar	10
2.2.2.2. Namazlık	10
2.2.2.3. Aba	11
2.2.2.4. Gej (Elbiselik Kumaş).....	11
2.2.2.5. Kuşak (Bitlis Kuşağı).....	11
2.2.2.6. Egal	11
2.3. Dokumacılıkta Kullanılan Araçlar	12
2.3.1. Tezgâh	12
2.3.2. Yün Tarağı.....	12
2.3.3. Kirkit	12
2.3.4. Bıçak.....	12
2.3.5. Makas	12
2.3.6. Kirmen.....	12
2.3.7. Teşi	12
2.3.8. Çıkrık.....	13
2.3.9. Gülcen (Keceve).....	13
2.3.10. Mekik.....	13
2.4. Dokumacılıkta Kullanılan Gereçler	13
2.4.1. Yün İpliği	13
2.4.2. Pamuk İpliği	13
2.4.3. Kıl İpliği	14
2.4.4. Bataklik Sazı ve Mısır Koçanı.....	14
2.5. İpliklerin Boyanması.....	15
3. KAYNAK ARAŞTIRMASI	16
4. MATERYAL VE YÖNTEM.....	19

4.1. Materyal	19
4.2. Yöntem.....	23
4.2.1. Bitlis Dokumacılığı, Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu.....	24
4.2.2. Dokuma Tekniği ve Kullanılacak Araçlar.....	24
4.2.3. Kirkitli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri	24
4.2.3.1. Halıların Teknolojik Özellikleri.....	24
4.2.3.1.1. En-Boy Ölçüleri, Yüzey Alanları, Boy/En Oranları.....	24
4.2.3.1.2. Toplam Ağırlık, m ² Ağırlık	24
4.2.3.1.3. Düğüm Şekilleri.....	25
4.2.3.1.4. Hav Yüksekliği	25
4.2.3.1.5. Kilim Örgü ve Etlik Dokuma Eni	25
4.2.3.1.6. Saçak Uzunlukları.....	25
4.2.3.1.7. Desimetrekaideki Düğüm Sayısı (Kalite)	25
4.2.3.2. Renk, Desen ve Motif Özellikleri	25
4.2.3.3. Kilimlerin Teknolojik Özellikleri	26
4.2.3.3.1. Kilimlerin En-Boy Ölçüleri, Boy/En Oranları, Yüzey Alanları ...	26
4.2.3.3.2. Toplam Ağırlık, m ² Ağırlık	26
4.2.3.3.3. Saçak Uzunlukları.....	26
4.2.3.3.4. İlik Boyu Tayini.....	26
4.2.3.3.5. Atkı Çözüğü Sıklıkları Tayini.....	26
4.2.3.4. Dokumaların Renk, Desen ve Motif Özellikleri	27
4.2.4. Mekikli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri	27
4.2.4.1. Dokumanın Eni	27
4.2.4.2. Dokumanın Boyu	27
4.2.4.3. Dokumanın Çözüğü ve Atkı Sıklığı.....	27
4.2.4.4. Dokumanın Metrekare Ağırlığı.....	28
4.2.4.5. Dokumanın Kalınlığı.....	28
5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	28
5.1. Bitlis Dokumacılığı, Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu	28
5.2. Dokumalarda Kullanılan Araçlar	31
5.2.1. Kirkitli Dokumalarda Kullanılan Araç ve Gereçler	31
5.2.2. Mekikli Dokumalarda Kullanılan Araçlar.....	39
5.2.2.1. Yüksek Tezgâh.....	39
5.2.2.2. Çukur Tezgâh	40
5.3. Dokuma Tekniği	42
5.3.1. Kirkitli Dokumalarda Dokuma Tekniği	42
5.3.1.1. Halı.....	42
5.3.1.2. Kilim	45
5.3.1.3. Cicim.....	47
5.3.1.4. Zili	47
5.3.1.5. Hasır	48
5.3.1.6.Çözüğü Yüzlü Dokumalar	56
5.3.1.6.1. Palas	56
5.3.1.6.2. Cecim	59
5.3.2. Mekikli Dokumalarda Dokuma Tekniği	60
5.3.2.1. Bezayağı Dokuma	60
5.4. Kirkitli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri.....	65
5.4.1. Halıların Bazı Teknolojik Özellikleri.....	65

5.4.1.1. Halıların En-Boy Ölçüleri, Boy/En Oranları ve Yüzey Alanları	73
5.4.1.2. Halıların Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri	78
5.4.1.3. Halıların Hav Yüksekliği Değerleri	79
5.4.1.4. Halıların Kilim Örgü ve Etlik Dokuma Eni	80
5.4.1.5. Halıların Saçak Uzunlukları	82
5.4.1.6. Halıların 10 cm En ve Boydaki Düğüm Sayıları İle dm ² 'deki	83
Düğüm Sayısı (Kalite).....	83
5.4.2. Düz Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri	86
5.4.2.1. Kilimlerin En-Boy Ölçüleri, Boy/En Oranları ve Yüzey Alanları.....	93
5.4.2.2. Kilimlerin Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri	95
5.4.2.3. Kilimlerin Saçak Uzunlukları	96
5.4.2.4. Kilimlerin İlik Boyları.....	96
5.4.2.5. Kilimlerin Atkı Sıklığı, Çözü Sıklığı ve Toplam Sıklık	97
5.5. Mekikli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri.....	98
5.5.1. Namazlıkların Teknolojik Özellikleri	99
5.5.1.1. Namazlıkların En-Boy Ölçüleri, Yüzey Alanları.....	99
5.5.1.2. Namazlıkların Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri.....	100
5.5.1.3. Namazlıkların Atkı Sıklığı, Çözü Sıklığı ve Kalınlık Değerleri	101
5.5.2. Savanların Teknolojik Özellikleri	102
5.5.2.1. Savanların En-Boy Ölçüleri, Yüzey Alanları.....	102
5.5.2.2. Savanların Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri.....	102
5.5.2.3. Savanların Atkı Sıklığı, Çözü Sıklığı ve Kalınlık Değerleri.....	103
5.6. Kırıklı Dokumaların Renk, Desen ve Motif Özellikleri	104
5.6.1. Halı	104
5.6.1.1. Halılarda Kullanılan Renkler	104
5.6.1.2. Halıların Desen Özellikleri	105
5.6.1.3. Halıların Motif Özellikleri	106
5.6.1.3.1. Geometrik Motifler	106
5.6.1.3.2. Bitkisel Motifler.....	115
5.6.1.3.3. Hayvansal Motifler	116
5.6.1.3.4. Sembolik Motifler	124
5.6.2. Kilim.....	129
5.6.2.1. Kilimlerin Renk Özellikleri	130
5.6.2.2. Kilimlerin Desen Özellikleri.....	130
5.6.2.3. Kilimlerin Motif Özellikleri.....	131
5.6.2.3.1. Geometrik Motifler	131
5.6.2.3.2. Hayvansal Motifler	138
5.6.3. Cicim	139
5.6.3.1. Cicim Dokumalarının Renk Özellikleri	139
5.6.3.2. Cicim Dokumalarının Desen Özellikleri.....	140
5.6.3.3. Cicim Dokumalarının Motif Özellikleri.....	140
5.6.4. Zili	141
5.6.4.1. Zili Dokumalarının Renk Özellikleri	141
5.6.4.2. Zili Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri.....	142
5.6.5. Hasır	142
5.6.5.1. Hasır Dokumalarının Renk Özellikleri	143
5.6.5.2. Hasır Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri.....	143
5.6.6. Çözü Yüzlü Dokumalar	144

5.6.6.1. Palas	144
5.6.6.1.1. Palas Dokumalarının Renk Özellikleri	144
5.6.6.1.2. Palas Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri	145
5.6.6.2. Cecim	146
5.6.6.2.1. Cecim Dokumalarının Renk Özellikleri	146
5.6.6.2.2. Cecim Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri	146
5.7. Mekikli Dokumaların Renk, Desen ve Motif Özellikleri	148
5.7.1. Savan (Mafraş)	148
5.7.1.1. Savan (Mafraş) Dokumalarının Renk Özellikleri	148
5.7.1.2. Savan (Mafraş) Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri	148
5.7.2. Namazlık	150
5.7.2.1. Namazlık Dokumalarının Renk Özellikleri	150
5.7.2.2. Namazlık Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri	150
5.7.3. Aba	153
5.7.4. Gej	154
5.7.5. Bitlis Kuşağı	154
5.7.6. Egal	154
5.8. Kullanım Alanlarına Göre Bitlis Dokumaları	154
5.8.1. Kırkitli Dokumalar	154
5.8.1.1. Yer Yaygısı	154
5.8.1.2. Seccade	155
5.8.1.3. Yastık	156
5.8.1.4. Minder	157
5.8.1.5. Yük Örtüsü	157
5.8.1.6. Heybe	158
5.8.1.7. Torba	159
5.8.1.8. Çuval	160
5.8.1.9. Semer Örtüsü	161
5.8.2. Mekikli Dokumalar	163
5.8.2.1. Namazlık	163
5.8.2.2. Savan (Mafraş)	163
5.8.2.3. Aba	164
5.8.2.4. Gej	164
5.8.2.5. Bitlis Kuşağı	165
5.8.2.6. Egal	166
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	168
7. KAYNAKÇA	178
8. KATALOG	190

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Bitlis Haritası	1
Şekil 2. Dokumanın Sınıflandırılması.....	4
Şekil 3. Teşi İle Yün Eğiren Bir Figür	29
Şekil 4. Yer Tezgâhı, Ahlat.....	32
Şekil 5. Yer Tezgâhı ve Parçaları, Şematik Çizimi.....	33
Şekil 6. Koyunun Kırılması, Adilcevaz	34
Şekil 7. Yünlerin Çeşmede Yıkanması, Tatvan Çekmece Köyü	34
Şekil 8. Yün Tarayan Kadın, Ahlat Yuvadamı Köyü	35
Şekil 9. Teşide İp Eğiren Kadın, Ahlat Yuvadamı Köyü.....	35
Şekil 10. Hasır Tezgâhı, Mutki Çitli yol Köyü	36
Şekil 11. Hasır Tezgâhı ve Parçaları Şematik çizimi	37
Şekil 12. Cecim Tezgâhı, Hizan Gökay Köyü	37
Şekil 13. Cecim Tezgâhı ve Parçaları Şematik Çizimi	38
Şekil 14. Yüksek Tezgâh, Ahlat	39
Şekil 15. Yüksek Tezgâh Çizimi.....	39
Şekil 16. Tezgâh Elemanlarının Şematik Olarak Gösterilişi	40
Şekil 17. Çukur Tezgâh, Şanlıurfa, ...	41
Şekil 18. Çukur Tezgâhın Çizimi.....	41
Şekil 19. Halıda Saçak Örgüsü, Ahlat Akçaören Köyü	43
Şekil 20. Saçak Örgüsü Şematik Çizimi	43
Şekil 21. Halıda Saçak Örgüsü, Ahlat.....	44
Şekil 22. Halı Yastık Detay, Kenar Örgüsü, Ahlat	44
Şekil 23. Yastık Kenar Örgüsü Yapılışı.....	45
Şekil 24. Yastık Kenar Örgüsü Şematik Çizimi.....	45
Şekil 25. Kilimde Saçak Örgüsü, Ahlat	46
Şekil 26. Kamıştan Çözümlük Hazırlama, Güroymak Değirmen Köyü.....	49
Şekil 27. Kamıştan Yapılmış Hasır Çözümlük, Güroymak Değirmen Köyü.....	49
Şekil 28. Çerçeve Tezgâhta Hasır Dokuması, Güroymak Değirmen Köyü.....	50
Şekil 28. Hasır Dokumanın Yapılışı, Güroymak Değirmen Köyü	50
Şekil 29. Kumaş Parçaları İlave Edilerek Yapılan Hasır Dokuması,.....	51
Şekil 32. Hasır Yaygı Örneği, Güroymak Değirmen Köyü	51
Şekil 32. Mısır Koçanının İç Yaprakları, Mutki Çitli yol Köyü	52
Şekil 33. Yaprakların Güneşte Kurutulması, Mutki Çitli yol Köyü	52
Şekil 34. Mısır Koçanı Yapraklarının Tavada Islatılması, Mutki Çitli yol Köyü.....	53
Şekil 35. Hasır Dokumanın Yapılışı, Mutki Çitli yol Köyü	53
Şekil 36. Hasır Dokuma Başlangıcı Şematik Çizimi, Mutki Çitli yol Köyü	54
Şekil 37. Hasır Dokumada İki Açık Uca Yaprak Parçalarının Eklenmesi,.....	54
Şekil 38. Hasır Dokumada Çözgü Çözme İşlemi, Mutki Çitli yol Köyü.....	55
Şekil 39. Desenli Hasır Detay, Mutki Çitli yol Köyü	55
Şekil 40. Kıl İpliğinden Yapılmış Palas Dokuma Örneği, Mutki	56
Şekil 41. Orlon İpliğinden Yapılmış Palas Dokuma Örneği, Hizan	57
Şekil 42. Yer Tezgâhında Dokuma Yapan Kadın	58
Şekil 43. Yün İpliğinde Yapılmış Palas Dokuma Örneği, Hizan.....	58
Şekil 44. Bezayağı Örgü Raporu.....	60
Şekil 45. Bezayağı Örgülü Savan Dokuma Örneği, Detay	61
Şekil 46. Mekikli Tezgahta Dokuma Yapan Kadın, Ahlat	61

Şekil 47. Aba Ceket, Bitlis Halk Eğitim Merkezi	62
Şekil 48. Aba Yelek, Bitlis Halk Eğitim Merkezi.....	63
Şekil 49. Şapık Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi.....	64
Şekil 50. Şal Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi.....	64
Şekil 51. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Göl Motifleri	107
Şekil 52. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Sofra Motifleri.....	108
Şekil 53. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Gül Motifleri	108
Şekil 54. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kızıl Gül Motifleri	108
Şekil 55. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Çiçek Motifleri	109
Şekil 56. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Semaver Motifleri	110
Şekil 57. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Sini Motifi	110
Şekil 58. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Göz Motifleri.....	111
Şekil 59. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Haç Motifleri.....	111
Şekil 60. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Yıldız Motifleri	112
Şekil 61. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Ağaç Motifleri.....	113
Şekil 62. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Bereket Motifleri.....	113
Şekil 63. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Pıtrak Motifleri.....	114
Şekil 64. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Koçboynuzu Motifleri.....	114
Şekil 65. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Suyolu Motifleri	115
Şekil 66. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Bitkisel Motifler	116
Şekil 67. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Deve Motifleri.....	116
Şekil 68. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kaplumbağa Motifleri.....	117
Şekil 69. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Keçi Motifleri.....	117
Şekil 70. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Köpek Motifleri.....	118
Şekil 71. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kelebek Motifleri.....	118
Şekil 72. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Uğur Böceği Motifi	119
Şekil 73. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Akrep Motifleri	119
Şekil 74. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Yengeç Motifleri	120
Şekil 75. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kertenkele Motifleri.....	120
Şekil 76. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kırkayak Motifleri	121
Şekil 77. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Yılan Motifleri	121
Şekil 78. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kuş Motifleri.....	122
Şekil 79. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Horoz Motifi	123
Şekil 80. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Geyik Motifleri	124
Şekil 81. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Cami Motifleri.....	124
Şekil 82. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kandil Motifi.....	125
Şekil 83. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen İbrik Motifi.....	125
Şekil 84. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Muska Motifi.....	126
Şekil 85. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Tarak Motifleri	126
Şekil 86. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Ejder Motifi.....	127
Şekil 87. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Ejder Motifleri.....	128
Şekil 88. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen İnsan Motifleri.....	129
Şekil 89. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Sembolik İnsan Motifleri ..	129
Şekil 90. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Göl Motifleri.....	131
Şekil 91. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Tepsi Motifleri	132
Şekil 92. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Bereket Motifleri	132
Şekil 93. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Çengel Motifleri.....	133
Şekil 94. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Sandık Motifleri.....	133

Şekil 95. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Bukağı Motifleri	134
Şekil 96. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Elbelinde Motifleri	134
Şekil 97. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Suyolu Motifleri.....	135
Şekil 98. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Yıldız Motifleri.....	135
Şekil 99. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Yaba Motifi.....	136
Şekil 100. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kertik Motifleri.....	136
Şekil 101. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Dirsek Motifleri	137
Şekil 102. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Göz Motifleri	137
Şekil 103. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Pıtrak Motifleri	138
Şekil 104. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kazayağı Motifleri.....	138
Şekil 105. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kerpeten Motifleri	139
Şekil 106. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kelebek Motifleri.....	139
Şekil 107. Bitlis Yöresinde Dokunan Cicimlerde Görülen Göl Motifleri	140
Şekil 108. Bitlis Yöresinde Dokunan Cicimlerde Görülen Bordür Motifleri	141
Şekil 109. Bitlis Yöresinde Dokunan Zililerde Görülen Göl Motifleri	142
Şekil 110. Dirsek Motifi.....	142
Şekil 111. Kandil ve Ağaç Motifleri	143
Şekil 112. Pıtrak ve Göz Motifleri	144
Şekil 113. Palas Dokumalarında Uygulanan Motifler	145
Şekil 114. Çiçekli Palas Dokuma Örneği, Hizan	145
Şekil 115. Cecim Dokumalarında Uygulanan Motifler	147
Şekil 116. Cecim Dokuma Örneğinde Kemer Süslemesi, Hizan.....	147
Şekil 117. Dolaplı Adı Verilen Savan Dokuma Örneği, Ahlat.....	149
Şekil 118. Savan Dokuma Örneği, Adilcevaz Erikbağı Köyü Camisi.....	149
Şekil 119. Namazlık Dokuma Örneği, Ahlat Kırkdönüm Köyü Camisi.....	151
Şekil 120. Namazlık Dokuma Örneği, Ahlat	151
Şekil 121. Mihrabın Üst Kısımında Yer Alan Çıbık Motifleri	152
Şekil 122. Minare Motifleri.....	152
Şekil 123. Tarak Motifleri.....	153
Şekil 124. Namazlığın Ayak Kısım	153
Şekil 125. Yer Yayığısı Örneği, Tatvan Çekmece Köyü.	155
Şekil 126. Seccade Örneği, Ahlat.	156
Şekil 127. Halı Yastıklarla Döşenmiş Oda, Güroymak.	157
Şekil 128. Yastık ve Minderlerle Döşenmiş Oda, Tatvan.....	157
Şekil 129. Yük Örtüsü, Hizan.	158
Şekil 130. Cecim Heybe, Ahlat.....	158
Şekil 131. Cecim Torba, Hizan.	159
Şekil 132. Palas Torba Örnekleri, Hizan.....	159
Şekil 133. Palas Çuval Örneği, Hizan.	160
Şekil 134. Palas Çuval Örneği, Hizan.	161
Şekil 135. Palas Semer Örtüsü, Hizan	161
Şekil 136. Palas Semer Örtüsü, Hizan	162
Şekil 137. Cicim Semer Örtüsü, Tatvan	162
Şekil 138. Mafraş Örneği	164
Şekil 139. Gej Dokuma Kumaşından Yapılmış Şal ve Şapık Örnekleri.....	165
Şekil 140. Bitlis Kuşağı Dokuma Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi	166
Şekil 141. Bitlis Yöresine Özgü Kıyafet.....	166
Şekil 142. Egal Dokuma Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi.....	167

Şekil 143. Bitlis'te Yöresel Kıyafet	167
Şekil 144a-144ü. Bitlis Şerefiye Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	190-192
Şekil 145a-145m. Bitlis Şerefiye Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	194-195
Şekil 146a-146p. Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisinde Bulunan Halı Yolluk, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	197-199
Şekil 147a-147g1. Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisinde Bulunan Halı Yolluk, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	200-203
Şekil 148a-148k. Adilcevaz Kömürlü Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	205-206
Şekil 149a-149m. Adilcevaz Tuğrul Bey Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	208-209
Şekil 150a-150m. Adilcevaz Bulut'un Yeri Adlı Restoranda Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	211-212
Şekil 151a-151g. Adilcevaz Harmantepe Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	214-215
Şekil 152a-152e. Adilcevaz Yukarı Süphan Köyünde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	216
Şekil 153a-153g. Adilcevaz Erikbağı Köyünde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	218
Şekil 154a-154m. Ahlat Yoğurtyemez Köyünde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	220-221
Şekil 155a-155ö. Ahlat Cemalettin Köyünde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	223-225
Şekil 156a-156t. Ahlat Otluyazı Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	227-229
Şekil 157a-157ö. Ahlat Alakır Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	231-232
Şekil 158a-158p. Ahlat Alakır Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	234-236
Şekil 159a-159s. Ahlat Akçaören Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	238-240
Şekil 160a-160t. Ahlat Kırkdönüm Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	242-244
Şekil 161a-161s. Mutki Kavakbaşı Kasabası Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	246-248
Şekil 162a-162y. Tatvan Keklikdüzü Köyünde Bulunan Halı Yolluk, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri+	250-252
Şekil 163a-163k. Tatvan Güneşli Köyü Camisinde Bulunan Halı Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	254-255
Şekil 164a-164h. Adilcevaz Yukarı Süphan Köyünde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	257-258
Şekil 165a-165h. Adilcevaz Çanakyayla Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	260-261
Şekil 166a-166g. Adilcevaz Erik Bağı Köyünde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	263-264

Şekil 167a-167e. Adilcevaz Kömürlü Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	265
Şekil 168a-168h. Ahlat Dilburnu Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	267-268
Şekil 169a-169k. Ahlat Alakır Köyünde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	270-271
Şekil 170a-170m. Ahlat'ta Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	273-274
Şekil 171a-171k. Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	276-277
Şekil 172a-172i. Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	279-280
Şekil 173a-173i. Ahlat Yuvadamı Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	282-283
Şekil 174a-174e. Tatvan Küçüksu Köyü Camisinde Bulunan Halı Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	285
Şekil 175a-175g. Adilcevaz Akyazı Köyünde Bulunan Halı Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	287-288
Şekil 176a-176e. Adilcevaz Aydınlar Köyünde Bulunan Halı Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	289
Şekil 177a-177e. Adilcevaz Erikbağı Köyünde Bulunan Halı Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	291
Şekil 178a-178e. Adilcevaz Erikbağı Köyünde Bulunan Halı Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	293
Şekil 179a-179e. Ahlat Yuvadamı Köyünde Bulunan Halı Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	295
Şekil 180a-180ç. Ahlat Kırkdönüm Köyünde Bulunan Halı Minder, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	297
Şekil 181a-181m. Adilcevaz Selçuklu Camiinde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	299-300
Şekil 182a-182i. Ahlat'ta Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	302-303
Şekil 183a-183h. Ahlat'ta Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	304-305
Şekil 184a-184i. Ahlat Akçaören Köyü Camisinde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	306-307
Şekil 185a-185h. Ahlat Akçaören Köyü Camisinde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	309-310
Şekil 186a-186h. Ahlat Otluyazı Köyünde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	311-312
Şekil 187a-187h. Ahlat Yuvadamı Köyünde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	313-314
Şekil 188a-188k. Ahlat Serinbayır Köyü Camisinde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	315-316
Şekil 189a-189h. Ahlat Saka Köyünde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	318-319
Şekil 190a-190a1. Hizan Sütaşı Köyü Camisinde Bulunan Kilim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	320-322

Şekil 191a-191i. Ahlat Güzelsu Köyünde Bulunan Kilim Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	324-325
Şekil 192a-192g. Ahlat Güzelsu Köyünde Bulunan Kilim Seccade, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	327-328
Şekil 193a-193ç. Ahlat Güzelsu Köyünde Bulunan Kilim Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	329
Şekil 194a-194h. Ahlat'ta Bulunan Kilim Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	331-332
Şekil 195a-195e. Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisinde Bulunan Cicim Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	333
Şekil 196a-196i. Ahlat Otluyazı Köyü Camisinde Bulunan Cicim Yolluk, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	335-336
Şekil 197a-197e. Güroymak Değirmen Köyü Camisinde Bulunan Cicim Yolluk, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	338
Şekil 198a-198h. Bitlis Şerefiye Camisinde Bulunan Cicim Yolluk, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	340-341
Şekil 199a-199e. Ahlat Yuvadamı Köyünde Bulunan Cicim Yastık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	342
Şekil 200a-200e. Ahlat Uludure Köyü Camisinde Bulunan Zili Yaygı, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	344
Şekil 201a-204ç. Hizan Gayda Köyünde Bulunan Palas Çuval, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	346
Şekil 202a-202ç. Mutki Akıncı Köyünde Bulunan Palas Çuval, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	348
Şekil 203a-207ç. Ahlat Alakır Köyünde Bulunan Palas Heybe, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	350
Şekil 204a-204b. Hizan Gayda Köyünde Bulunan Palas Yük Örtüsü ve Yüzey Şeması	352
Şekil 205a-205e. Ahlat Alakır Köyünde Bulunan Cecim Namazlık, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	354
Şekil 206a-206ç. Adilcevaz Yukarı Sühpan Köyü Camisinde Bulunan Cecim, Yüzey Şeması, Motif ve Çizimleri Veizimle.....	356
Şekil 207a-207ç. Adilcevaz Yukarı Sühpan Köyü Camisinde Bulunan Cecim, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	358
Şekil 208a-208h. Hizan Kapısı Köyünde Bulunan Cecim Yük Örtüsü, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri.....	360-361
Şekil 209a-209h. Hizan Horozdere Köyünde Bulunan Cecim Torba, Yüzey Şeması, Motifleri ve Çizimleri	362
Şekil 210. Hasır Pano.....	364
Şekil 211. Hasır Namazlık	365
Şekil 212. Nikli Kilim.....	366
Şekil 213. Kertikli Kilim.....	367
Şekil 214. Savan (Mafraş).....	368
Şekil 215. Namazlık.....	369
Şekil 216. Halı Yastık	370
Şekil 217. Halı Yastık	371
Şekil 218. Halı Yaygı.....	372
Şekil 219. Cecim Yaygı	373

Şekil 220. : Palas Yaygı	374
Şekil 221. : Palas Yaygı	375
Şekil 222. : Sergi Fotoğrafları.....	376
Şekil 223. : Sergi Fotoğrafları.....	376

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. Araştırma Kapsamına Alınan Merkezler	20
Çizelge 2. Bitlis Yöresi El Dokumalarının Kullanım Alanı Açısından İlçelere Göre Dağılımı	21
Çizelge 3. Bitlis Yöresi El Dokumalarının Teknik Özellikleri Açısından İlçelere Göre Dağılımı	22
Çizelge 4. Bitlis Yöresi El Dokumalarının Üretim Faaliyetinin Devamı Açısından İlçelere Göre Dağılımı.....	23
Çizelge 5. Bitlis Yöresinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	66
Çizelge 6. Bitlis Merkez İlçe’de Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	67
Çizelge 7. Bitlis’in Adilcevaz İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	68
Çizelge 8. Bitlis’in Ahlat İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	69
Çizelge 9. Bitlis’in Tatvan İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	70
Çizelge 10. Bitlis’in Güroymak İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	71
Çizelge 11. Bitlis’in Mutki İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	72
Çizelge 12. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	87
Çizelge 13. Bitlis’in Adilcevaz İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	88
Çizelge 14. Bitlis’in Ahlat İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	89
Çizelge 15. Bitlis’in Tatvan İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	90
Çizelge 16. Bitlis’in Güroymak İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	91
Çizelge 17. Bitlis’in Hizan İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	92
Çizelge 18. Bitlis Yöresinde Dokunan Namazlıkların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	98
Çizelge 19. Bitlis Yöresinde Dokunan Savanların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler	99
Çizelge 20. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Kullanılan Renkler	104
Çizelge 21. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Kullanılan Renkler	130
Çizelge 22. Bitlis Yöresinde Dokunan Cicimlerde Kullanılan Renkler	139
Çizelge 23. Bitlis Yöresinde Dokunan Zililerde Kullanılan Renkler	141
Çizelge 24. Bitlis Yöresinde Dokunan Hasırlarda Kullanılan Renkler	143
Çizelge 25. Bitlis Yöresinde Dokunan Palasta Kullanılan Renkler	144
Çizelge 26. Bitlis Yöresinde Dokunan Cecimde Kullanılan Renkler	146
Çizelge 27. Bitlis Yöresinde Dokunan Savanlarda Kullanılan Renkler	148
Çizelge 28. Bitlis Yöresinde Dokunan Namazlıklarda Kullanılan Renkler.....	150

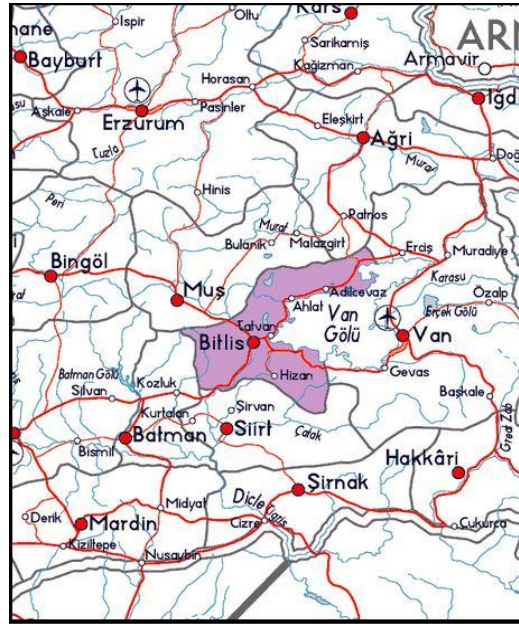
KISALTMALAR DİZİNİ

S.D.Ü.....	Süleyman Demirel Üniversitesi
yy.....	yüz yıl
SODES.....	Sosyal Destek
s.....	sayfa
S.....	sayı
C.	cilt
Y.	yıl
vd.....	ve diğerleri
çev.	çeviren
m	metre
cm	santimetre
mm	minimetre
kg	kilogram
m ²	metrekare
dm ²	desimetrekare
min.	minimum
max.	maximum
TS	Türk Standartları
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
GT	güçlü yönler, tehditler
GF.....	güçlü yönler, fırsatlar
ZF	zayıf yönler, fırsatlar
ZT	zayıf yönler, tehditler
GZFT	güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

1. GİRİŞ

Anadolu toprakları yüzyıllardır, çok farklı dil, din, ırk, kültür ve medeniyet birliğini çoğaltan ve zenginleştiren büyük bir coğrafya olmuştur. Göç yoluyla nakledilen kültürel değerlerin yanında, bu topraklarda yaşamış olan Hitit, Lidya, Urartu, Yunan, Bizans uygarlıklarının mirasıyla bütünleşen el sanatları eşsiz boyutlara ulaşmıştır (Başaran ve Kayabaşı, 2007:241). Bu kültürel miras içinde geleneksel sanat kollarından biri olarak yer alan dokumacılık sanatı, Anadolu insanının günlük yaşamında, vazgeçemediği bir yere sahip olmuştur. Bitlis yöresi, geçmişten günümüze değin yaşatılan önemli dokuma merkezlerinden biridir.

Bitlis, Doğu Anadolu Bölgesi'ne Yukarı Fırat ile Yukarı Murat bölümlerinin sınırı üzerinde bulunan bir ilimizdir. Doğuda Van Gölü ve Van ili güneyde Siirt, batıda Muş kuzeyde de Ağrı illeri ile çevrilmiştir (Şekil 1) (Bitlis İl Yıllığı, 1973:37).

Şekil 1. Bitlis Haritası

(<http://www.uyduharita.org/bitlis-haritasi-resimleri>, [10.05.2013])

Bitlis nüfusu, adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre 2012 yılında 337,253 kişi olup (<http://www.nufusu.com/il/bitlis-nufusu>, [20.01.2013]) yöre halkının geçim kaynağı, tarım ve hayvancılıktır (Çelebi, 1999:34).

Hayvancılık ve buna bağlı olarak yünün fazlalığı, yüne dayalı olan el sanatlarında, özellikle dokumalarda büyük çeşitlilik göstermiştir. Yöre insanı ihtiyacını karşılamak için farklı dokumalar üretmiştir (Hatipoğlu, 2006:329).

Tezin çıkış noktasını oluşturan başlıca problemler şu şekilde açıklanabilir;

1. Yöre halkı tarafından Bitlis yöresi el dokumalarına gereken önemin verilmemesi, bu dokumaların satılması, gündün güne yok olması.
2. Bitlis yöresinde gerek kirkitli gerek mekikli dokumalara ait çalışmaların oldukça yetersiz olması.
3. Bu alanda yeterince araştırmanın yapılmaması.
4. Bitlis yöresi el dokumacılığını canlandırmaya yönelik girişimlerin desteklenmesi gerekliliği.
5. Bitlis yöresi kültürel değerlerinin bir parçası olan el dokumalarının Bitlis Etnografya müzesine kazandırılması.

Bu çalışmada; Bitlis yöresinde geçmişten günümüze görülen dokuma türlerinin sınıflandırılması, yöreye ait örnekler tek tek incelenerek, yapım tekniklerinin ve kullanılan malzemelerin belirlenmesi, renk, dokuma tekniği, motif, kompozisyon gibi teknik ve estetik özelliklerin belirlenerek bölgesel özelliklerinin tespit edilmesi, diğer bölge dokumalarıyla karşılaştırılması, ayrıca bu dokumaların günümüzdeki durumlarının tespit edilip yerel yönetimlerle görüşölüp gerekli önlemlerin alınması, ayrıca yeni tasarımlardan oluşturulacak kreasyonla bir sergi açılması; Bitlis dokumaları hakkında başvurulabilecek bir veri kaynağı oluşturulması amaçlanmıştır.

Tezin hazırlık aşamasında öncelikle taslak bir plan hazırlanarak konuya ilişkin kaynak araştırması yapılmıştır. Bitlis halk kütüphanesi, üniversite kütüphanesi ve ilçe kütüphaneleri, valilik ve kaymakamlıkların yayınları, bölgede yapılmış sempozyum bildiri kitapları ve yöre hakkında yazılmış kitap ve yayınlar başta olmak üzere geniş bir kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca daha önceden belirlenen Bitlis Merkez ilçe, Adilcevaz, Ahlat, Güroymak, Hizan, Mutki ve Tatvan ilçeleri ve bu ilçelerde dokumacılık yapılan 110 köy, 2012 yılında üç ay boyunca dolaşarak alan araştırması yapılmış, bu merkezlerdeki camilerde bulunan el dokuma ürünler incelenmiş ve eskiden dokuma yapmış kişilerle sözlü görüşmeler yapılmıştır. Tüm bu

alışmalar kapsamında yöreye ait olduğu ve tespit edilen el dokumalarının fotoğrafları çekilerek belgelenmiş ve bu belgelerin yüzey şemaları ve motifleri çizilmiştir.

Bitlis'te el tezgâhlarında halı, kilim, geç (elbiselik kumaş), seccade, aba, cecim ve Bitlis kuşağı dokunmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre, Bitlis Merkez ilçede halı, cicim; Ahlat ilçesinde halı, kilim, cicim, zili, cecim; Adilcevaz ilçesinde halı, kilim, cecim; Güroymak ilçesinde halı, kilim, cicim, hasır; Hizan ilçesinde kilim, cecim, palas; Mutki ilçesinde halı, hasır, palas; Tatvan ilçesinde halı ve cecim dokunduğu görülmektedir. Bitlis yöresi dokuma sanatı bakımından zengin örneklere sahip olmasına rağmen bu konuda yapılan araştırmalar yetersizdir. Bitlis ili ve çevresinde böyle bir çalışmanın daha önce yapılmamış olması bu araştırmaya önem kazandırmaktadır. Bitlis'te zengin çeşitlere sahip yöresel dokumaların birçoğu satılmış, kaybolmaya yüz tutmuştur. Vakit geçirmeden bu eserlerin kayıt altına alınması ve tamamen yok olmadan Bitlis Etnografya müzesine teslimi önem arz etmektedir. Geleneksel Türk El Sanatlarının bir dalı olan dokuma geleneğini gelecek nesillere aktarılması ve böylece yöresel kültürün evrensel kültürle buluşmasını sağlamak bakımından yapılacak araştırma önemlidir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Dokumanın Tanımı ve Sınıflandırılması

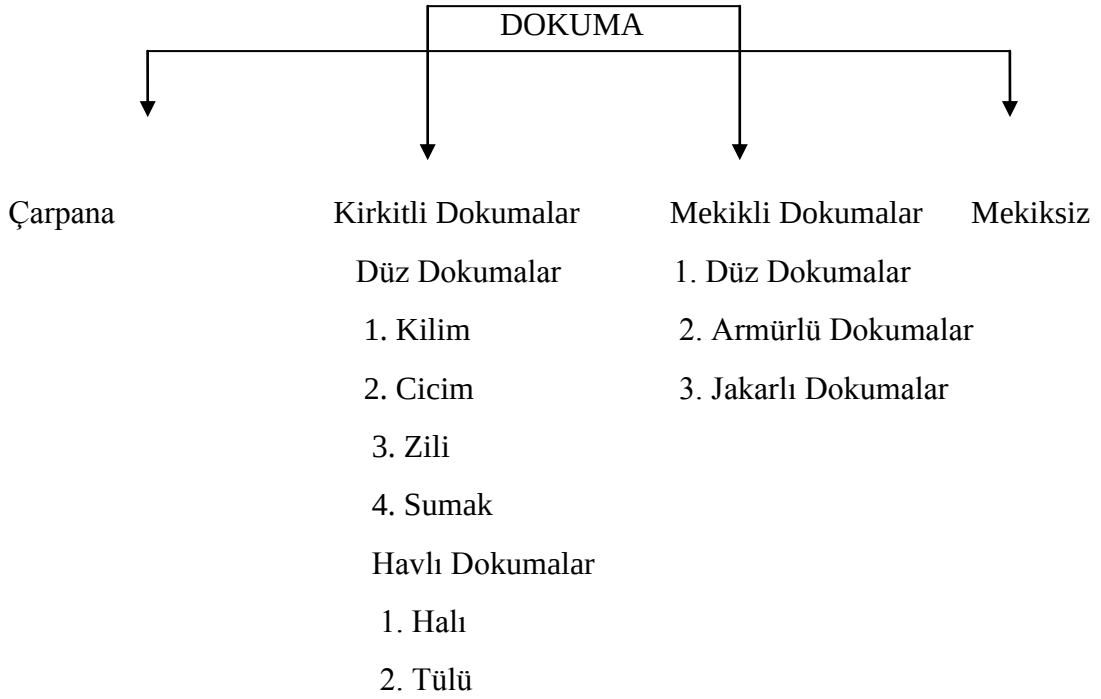
Eski söyleyişi ile “Tokımak” bugünkü söyleyişi ile “Dokumak” sözü, tokmak kelimesinden kaynaklanan bir fiildir. Herhangi bir şeyi tokmaklayarak, tokmak ile döverek imal etmek anlamına gelmektedir. Tokımak (dokumak) sözünün kaynağı olan tokmaklamak sözü, sıkıştırmak, sıkılaştırmak anlamına da gelmektedir (Genç, 1996:131).

Dokuma bir veya daha çok iplik gurubunun çeşitli şekillerde birbiri arasından geçerek meydana gelen dokulardır (Onuk ve Akpınarlı, 2003:17). Bu ipliklerden dokuma boyunca giden dikey ipliklere “zg”, “arış”, “eriş” veya “direzi”, çözgülerin arasından geçen ve dokumanın enini oluşturan yatay iplere de “atkı” veya “argaç” denir (Aytaç, 1982:2).

Başka bir tanıma göre; dokuma, tezgâhta gerili birbirlerine paralel çözgü veya arış denilen ipliklerden, mekik veya el vasıtasıyla geçirilen atkı veya argaç denilen

ipliklerin birbirlerini kesmesi sonucunda meydana gelen örgüye verilen isimdir (Gönül, 1977:141).

Dokumayı kullanılan tezgâhlar ve bunların çalışma yöntemleri bakımından aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz.

Şekil 2. Dokumanın Sınıflandırılması (Aytaç, 1982:2).

Neriman GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU ve Melda AKANSEL'e göre kirkitli dokumalar şu şekilde sınıflandırılmaktadır.

1. Düğümlü Dokumalar

- a) Geve / Gebe / Tülü / Tülüce / Filikli / Hırsek
- b) Hopan
- c) Halı
- d) Çultar
- e) Çimdik

2. Düz Dokumalar

- a) Çiği / Çiğil Kilimi
- b) Kilim
- c) Sumak

d) Zili

e) Cecim çeşitleri:

1) Sarma yanırlı cecim

2) Düz atkı yüzlü cecim

3) Bezayağı dokuma cecim

4) Çözgüyüzlü cecim (bu cecimin farklı tekniklerle yapılmış, dört çeşidi var (Görgünay ve Akansel, 1999:162).

2.2. Dokuma Çeşitleri

2.2.1. Kirkitli Dokumalar

Sili, cicim, kilim, sumak gibi düz dokumaların ve halının dokunmasında, çözgüler arasından ve dokumanın enine geçirilen atkıları ve düğümleri döverek sıkıştırmaya yarayan ağaçtan, hayvan kemiklerinden, hayvan dişlerinden veya demirden yapılmış el gibi, ya da çatal gibi dişli alete “Kirkit”; bu aletin kullanılmasıyla dokunan el dokumalarına da “Kirkitli Dokumalar” denir (Aytaç, 1982:35).

Farklı bir tanıma göre; atkı ve ilme veya desen ipliklerinin ağaçtan veya demirden yapılmış kirkit adı verilen alet ile vurularak sıkıştırılmasıyla yapılan dokumalara kirkitli dokuma denir (Onuk vd., 1998:10).

Kirkitli dokumalar teknik açıdan kirkitli havlı ve kirkitli havsız dokumalar olarak iki ana başlık altında kümelenebilir. Kirkitli havlı dokumalar halı, tülü ve bezayağı tülü bileşimleriyle oluşturulan yaygı, kirkitli havsız dokumalar ise çul, heybe, atlamalı, çalgı, cicim, zili, sumak vb. isimlerle bilinir (Barışta, 1998:118–119).

2.2.1.1. Düz Dokumalar

Düz dokuma yaygılar kendi arasında, teknik açıdan, kilim, cicim, sili, sumak gibi isimlerle çeşitlilik gösterirler. Bu dokumaların her birinin kendine özgü dokuma tekniği, süsleme özelliği ve türleri vardır. Hatta kullanım yerleri birbirinden farklıdır (Deniz, 1998:83).

2.2.1.1.1. Kilim

Kilim kelimesinin Farsçadan geldiği söylenirse de aslında Türkçe bir kelimedir. Farsçada aynı anlama gelen “gelim-kelim” kelimelerinin de Türkçeden geçtiği kabul edilmektedir. Bu kelime tüm Slav dilleriyle, Ukrayna ve Güney Rusya dillerine Türkçeden geçmiştir. Ukrayna’da “kylym”, Polonya dilinde, Bulgarca ve Sırpçada “kilim”, Romence de “chilim” şeklinde söylenmektedir. Yine kilim kelimesinin Farsça ve Türkçe yazılmış eski metinlerde yere serilen yaygı ve derviş cübbesi anlamına geldiği, bazı eski Türkçe metinlerde de “saçaklı kilim” kelimesine rastlandığı, asıl bu terimin bugün bizim anladığımız “kilim” kelimesinin karşılığı olduğu bilinmektedir (Parlak ve Ergüder, 2010).

Kilim oda ve çadırların zeminine serilmek ve divan ve çadır örtüsü olarak kullanılmak üzere dokunan, genel olarak renkli ve desenli, tüysüz, ince dokumalardır. Halılar gibi tezgâhta dokunan kilimler ev döşemelerinde olduğu gibi, özel biçimler verilerek heybe, çuval, namazlık vs. olarak ta kullanılır (Parlak, 2002:9).

Kilim türlerini şöyle sıralayabiliriz. İlikli kilim, desen sınırları eğik olan kilim, eğri atkılı kilim, normal atkılı ipliklerinin arasına ek atkılı iplikleri sıkıştırılan kilim, çift kenetleme ile yapılan kilim, atkılı ipliklerinin aynı çözgü ipliği üzerinden geri dönmesi ile yapılan kilim, sarma konturlu kilim, eğri atkılı kontur kilimdir (Akpınarlı, 2003:17-18).

2.2.1.1.2. Cicim

Cicim, Türkçe bir kelime olup, halk arasında cicim, cecim, cacım, çalma ve çelme gibi değişik adlarla ifade edilmektedir (Yıldırım, 2011:457). Cicim kelimesinin, cici, sevimli şey kelimesinden aidiyet eki olarak türediği düşünülmektedir (Acar, 1982:65).

Cicimler yüzü ve tersi ayrı görüntü veren, atkılı ve çözgü ipliği dışında yüzeyde süsleme yapmak amacıyla ya bir ya da birden fazla sayıda desen ipliği kullanılarak dikey tezgâhlarda yapılan dokumalardır (Barışta, 1998:119).

Başka bir tanıma göre, cicim, kilimlerde ve bezayağı dokumalarda atkılı-çözgü sisteminin dışında ayrıca renkli desen ipliklerinin ince çapraz ve dikey çizgiler veya

seyrek desenler halinde yaygının yüzeyini, sonradan işlenmiş duygusu verecek gibi doldurmasıdır (Ölçer, 1988:18).

Cicim, dokuma tekniği bakımından kilimlerden farklı bir özelliğe sahiptir. Kilimlerde ön ve arka yüz yaklaşık olarak aynı görüntüye sahipken, cicim teknikli dokumalarda dokumanın ters tarafı iplik atlamaları ve kesintiler nedeniyle karışık ama hoş bir görüntüye sahiptir (Akbiç, 1977:14).

2.2.1.1.3. Zili

Zili ve sili adları eski Türkçe sözlüklerde rastlanmayan ve kaynağı, Lydia Rosonyi'ye göre, Türkçe olan bir kelimedir. 13. yüzyıldan günümüze kadar yayınlardan toplanan deyim ve kelimelerin bulunduğı, Tarama Sözlüğünde “zilu” kelimesinin, satrançlı palaz ve kilimin karşılığı olduğı, Türkçede yanlışlıkla zili ve ziliçe “küçük zili” adlarının kullanıldığı belirtilmektedir (Acar, 1982:65).

Cicim tekniğinde olduğı gibi, atkı ve çözgüden ayrı olarak bir desen ipliğinin hiç boş yer bırakmadan süsleme oluşturulmasıdır. Desen ipliği çözgülerin 3 veya 5 üstünden, bir altından geçerek, değişik renkteki ipliklerinin kendi alanlarında gidip gelerek yüzeyde bir fitil görüntüsü bırakmasıdır (Ölçer, 1988:18).

Cicim tarzında dokunur. Zililerde motifler geniş yüzeylidir. Argaçlar motifin özelliğine göre arışlardan iki veya üç tel atlanarak dokunur. Arışları kıl olanlar da vardır. Kalın ve sağlamdırlar (Durul, 1969:16).

Istar adı verilen tezgâhlarda iki kişi tarafından dokunan zililer üç ana iplik sistemine dayanmaktadır. Sağ tarafta oturan kişi atkı ipliğini çözgünün bir altından bir üstünden geçirerek zeminin düz dokumasını yapar. Solda oturan kişi ise düz dokuma sıralarının arasına renkli desen ipliklerini sararak sıkıştırır (Akbiç, 1977:14).

Zilileri cicimlerden ayıran en önemli özelliklerden biri olarak çözgü çiftlerinin bozularak üç, veya beş üstten, bir alttan geçen değişik renkteki desen iplikleri, kendi alanlarında bir boydan bir boya giderler ve tüm zemin 2-1, 3-1 veya 5-1 atlamalarla doldurulmuş olur. Bir sıra böylece dokunduktan ve araya iki sıra atkı atılıp sıkıştırıldıktan sonra, ikinci sıra gene atlamalarla boydan boya doldurulur (Acar, 1982:61).

Bazen hem dik hem de verev dokuma birlikte olduğu gibi cicim tekniği ile karışık olarak yapılanları da görölmektedir (Yıldırım, 2012:300).

2.2.1.1.4. Sumak

Bazı araştırmalara göre “sumak” sözünün ilk Türkçe şekli “sümek” olmuştur. “sü” ve “mek” hecelerinden oluşan sümek, Türkçede “eğrilmek” anlamına gelmektedir. Azerbaycan ve Anadolu Türkçesinde bir başka anlamına göre “sümek”, eğrilmek için temizlenmiş, taranmış yumak biçiminde yüne denilmektedir (Sarnesar, 2008:20).

Bazı kaynaklarda, "sumak" kelimesi çözgülerin atkılara sarılması tekniğindeki yaygıların dokunduğu Güney Kafkasya'daki kasabalardan birbirinin adı olarak kabul edilmektedir (Acar, 1982:71).

Sumak halı, cicim ve zili gibi atkı ve çözgü iplerinden başka deseni oluşturan üçüncü bir iplik kullanılmasıyla yapılan bir dokumadır (Bayraktaroğlu, 1991:40). Çözgü ipleri üzerine renkli desen ipliklerin çeşitli şekillerde sarılmasıyla elde edilen bir yaygı türüdür. Desenler sarılarak verildiği ve tekrar dönölüp, aynı desen üzerinde ikinci bir renkli ip geçirildiği için kat kat işlenmiş gibidir. Ters tarafında ise, sarkık renkli iplikler görölür (Deniz, 2000:82).

2.2.1.1.5. Palas

Palas, Türk Dil Kurumunun yayınlamış olduğu Türkçe sözlükte “Keçi kılından dokunmuş kaba kilim, yaygı” olarak tarif edilmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, [20.05.2013]). Palas dokumaları ziliye benzer, çözgü kıldır. Dikine sular halinde dokunur. Çözgüsü renkli ipliklerden yapılır. Harman işlerinde kullanılır (Durul, 1969:16-17). Bitlis’te, Palas dokumaları saman taşımak için de kullanılmış, hatta halk kendi arasında “senin samanın kaç palas çıkar” diyerek ölçü birimi olarak da kullanılmıştır (N. Erçik, sözlü görüşme, 15 Mayıs 2012).

2.2.1.1.6. Hasır

Türkçe sözlükte “Saz, kabuk, yaprak vb. bir bitki maddesiyle örölmüş taban veya tavan örtüsü” olarak tarif edilmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, [20.05.2013]). Türklerde hasır dokuma sanatı, hasır otu ile yakından ilgilidir. Hasır sözü Arapçadır ve eski Türk sözlüklerinde görmek mümkün değildir. Selçuklu

döneminin başlarında Orta Asya Türkleri hasır yapılan ota “yiken” demektir. Durgun su kaynağı bulunan yerlerde geleneğin de etkisi ile yapılan el sanatlarından biri olan hasır dokumacılığı, eski tarihlerde bugünkü amacına uygun biçimde kullanıldığı gibi gelenekler doğrultusunda ölü gömerken de tabut ya da kefen yerine de kullanılmıştır (Bezirci, 2007:10).

2.2.1.2. Havlı Dokumalar

2.2.1.2.1. Halı

Kaynaklar, “halı” ve “kalı” sözlerinin, Türklerin çeyiz anlayışına gelen “kalın”, “kaling” gibi deyişlerinden türemiş olabileceğini kabul etmektedir (Deniz, 2000:9). Halı, Orta Asya Türkçesinde "kalı-kilem" (halı-kilim), 11. Yüzyılda "kiviz, kiwiz" gibi isimlerle anılmaktaydı. Türk dilinde, “k” harfi “hı”ya, “hı” harfi de “h”ye çevrilmektedir. Bu değişme yüzünden eski “kalı” kelimesi, zamanla “halı” olmuştur (Atalay, 1967:11).

Bir yere sermek, örtmek, perde v.b amaçlarla kullanmak üzere üç iplik (argaç, arış, ilme) sistemine dayanılarak yapılan havlı (tüylü) ve düğümlü dokumalara halı denir (Deniz, 2000:72).

Halıda üç ayrı ip kullanılır. Tezgâha dik gerilen iplere, yörelere göre değişen isimlerle "çözü, çizgi, eriş, eriş veya arış", yan atılan ipliklere de, "geçki, ara geçki veya argaç", hav'ı meydana getiren ipliklere de "düğüm" veya "ilme" denir (Deniz, 1984:18-19). Arış, tezgâh boyunca uzanan iplikler olup, dokumanın iskeletini oluşturur. Düğümler arış üzerine yapılır. (Görgünay, 1995:17).

2.2.1.2.2. Tülü

Tülü; bez ayağı tekniği uygulanırken, aralıklar halinde pırtık (küçük kumaş parçası) ve her türlü yünün Türk düğümü tekniği ile dokunmasıyla oluşturulan bir havlı dokuma türüdür (Özkan, 1998:467). Tülü dokumalar hakkında yapılan araştırmalar sonucunda değişik kaynaklarda Anadolu'nun farklı yörelerinde benzer özellikte ürünlerin dokunduğu ve çeşitli isimlerle anıldığı tespit edilmiştir. Derleme Sözlüğü'nde "uzun tiftiklerden aralıklı dokunan bir çeşit seccade"; bir başka kaynakta "yünden ve tiftikten el tezgâhlarında dokunan uzun havlı (tüylü) halı" şeklinde tanımlanmaktadır. Erol Eti "Karapınar Tülü Halıları" adlı makalesinde, "atkı ve

     iplikleri y n, tüyleri uzun ve genellikle yöre halkının filik dediği tiftikten yapılan halılar" olarak tanımlarken, Belkıs Balpınar Acar "Kilim-Cicim-Zili-Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları" adlı kitabının sözlük kısmında t l  ve k pene aynı tanıımı vererek; "Uzun tüylü halı veya dokuma yaygı" demiştir (Hidayeto lu, 2009:32).

2.2.2. Mekikli Dokumalar

Dokuma yapılırken atkıların     ler arasındaki açıklıktan (a ızlıktan) kolayca geçmesini sağlayan, atkı ipli inin üzerine sarıldığı iki ucu sivrice, çoğunlukla ağaçtan yapılan alete "mekik" denilir. Yan yana sıralanmış      ipliklerinin gruplar halinde "gücü" denilen çerçevelerle yukarıya kaldırılıp indirilmesiyle, arada oluşan ve "a ızlık" denilen açıklıktan mekik aracılığı ile atkı ipliklerinin geçirilmesi yoluyla yapılan dokumalara mekikli dokumalar denir (Aytaç, 1982:146).

2.2.2.1. Savan

Türkçe sözlükte "Pamuk ipli inden yapılan kalınca kilim", "Yaygı,  rt , pamuklu bez" ve "Eski kumaş parçalarından yapılan yaygı" olarak tarif edilmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, [20.05.2013]).  zerinde kışlık yiyecek kurutmak için kullanılır. İliksiz kilim tekniğiyle dokunur. İçlerinde, cicim ve zili teknikleri örnekleri de vardır. Daha  ok Akdeniz Bölgesinde, Toroslarda göçebe veya yerleşik yaşayanlarda kullanılır (Deniz, 2000:88).

2.2.2.2. Namazlık

Türkçe sözlükte " st nde namaz kılınan kilim, post vb. şeylerden yapılmış seccade" olarak tarif edilmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, [20.05.2013]). Halk arasında "namazla a" veya "namazla ı" diye bilinir. Anadolu'da en fazla görülen yaygılardandır. Kilim, cicim ve zili teknikli örnekleri vardır (Deniz, 2000:83). Bitlis Ahlat'ta çift gücülü,    ayakçaklı, olan tezgahta masuralara sarılan renkli ip meki e takılarak pedalların sırasıyla basılıp kaldırılmasıyla dokuma yapılmaktadır (Çelebi vd., 2001:112).

2.2.2.3. Aba

Yünden yapılmış kaba kumaş, bu kumaştan yapılmış uzun hırkadır (Onur, 2007:947). Osmanlı ve önceki dönemlerde erkeklerin geleneksel dış giyim eşyasıdır. Aba yünlü dokuma olarak üretilen ve palto olarak kullanılan kalın bir dokumadır. Dokuma tekniği kilimle aynı olan abalarda kullanılan iplik daha ince ve yumuşaktır. Aba ustaları çarşı esnafı arasında “abacılar” olarak bilinirdi. Günümüzde simli ipliklerle bezenerek dokunan aba örnekleri Kahramanmaraş ve Gaziantep illerinde yaşatılmaya çalışılmakta ve halk oyunu ekipleri tarafından kullanılmaktadır (Soysaldı, 2009:28).

2.2.2.4. Gej (Elbiselik Kumaş)

Bu dokuma tiftik keçisinin kılından yapıldığı için gej ismini almıştır. Zira, Bitlis ve çevresinde keçi ve keçi kılına gej denilmektedir (Çelik, 2004:343). Gej dokumasının tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Bitlis Bey’i Şeref Han’ın şalşapık (gej) dokumasından yapılmış elbiseli görüntüsü bu sanatın 15. yy’dan önce yörede varlığını göstermektedir. Geçmişte Bitlis, Muş, Siirt, Şırnak, Hakkari-Şemdinli, Batman-Sason ve Van-Bahçesaray’da üretilen gej dokuması bölgenin erkek giyiminde elbiselik kumaş olarak kullanılmıştır (Çelebi, 2001:40).

2.2.2.5. Kuşak (Bitlis Kuşağı)

Türkçe sözlükte: “Kuşak, bele sarılan uzun ve enli kumaş” olarak tarif edilmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, [20.05.2013]). Bitlis kuşağı üç ayrı renkte iplikle (siyah, sarı ve kahverengi) dokunmuş kumaştan yapılır. Yaklaşık olarak 120x120 cm ebatlarında olan kuşak üçgen şeklinde katlandıktan sonra bele bağlanır (Salman, 2006:337).

2.2.2.6. Egal

Türkçe sözlükte: Egal, “başörtüsü” olarak tarif edilmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, [20.05.2013]). Erkeklerin başına sardıkları veya bazen boyunlarına doladıkları, yün veya pamuktan dokunmuş olan ve genelde kış aylarında tercih edilen bir giysidir (Salman, 2006:337).

2.3. Dokumacılıkta Kullanılan Araçlar

2.3.1. Tezgâh

Dokumaların üzerinde dokunduğu araçlara, genel olarak “tezgah” denir (Aytaç, 1982:42). Halı ve düz dokumaların geleneksel olarak üretimlerinde, sarma tip, germe tip ve yer tezgahları kullanılırken, dokuma kumaşlarda dik, çukur, yüksek ve kamçılı tezgahlar kullanılır (Öztürk, 2007:43).

2.3.2. Yün Tarağı

Kemik saplı ve demir dişli bir alettir (Deniz, 2000:70-71). Kalın bir tahtanın ortasına veya uç tarafına, kısa kenarlarına paralel olarak çakılmış iki sıra, ucu sivri çelikten yapılmış çubuklardan meydana gelmiştir (Yandımata, 1984:423).

2.3.3. Kirkit

Düğümeleri sıkıştırmak için kullanılan, dişli, el gibi bir kaide ile buna hemen hemen dikey istikamette bağlı bir saptan ibaret küçük bir alettir. Büyükçe tahtadan yapılmış olanları bulunduğu gibi, sapı tahtadan üst kısmı demirden veya küçük boyutta, tamamen demirden olanları da vardır (Gönül, 1982:153).

2.3.4. Bıçak

Bıçak, dokuma sırasında fazla gelen atkı ve desen ipliklerinin kesilmesi için kullanılır (Öztürk, 2007:35).

2.3.5. Makas

Makas, çelikten yapılmış düz bir alettir. Düğüm sıralarından sonra, elyafı kesmeğe yarar (Gönül, 1982:153).

2.3.6. Kirmen

İp eğirmek için kullanılan, yaklaşık 20-25 cm uzunluğunda, bir çubuğa (+) şeklinde geçirilmiş, iki ahşap parçadan meydana gelen alettir (Öztürk, 2007:39).

2.3.7. Teşi

Yün veya pamuğun eğrilerek sarıldığı, ucu çengelli yarım küre şeklindeki gövde ve ince uzun sap olmak üzere iki kısımdan oluşan iplik büküm aletidir. Çeşitli yörelerde iğ, ağırşak, öreke olarak da bilinmektedir (Karakelle, 2012:93).

2.3.8. ıkırık

Ynn iplik haline getirilmesinde kullanılan ahşap ve demirden yapılmış, kol ve ayak yardımıyla döndürülen bir kasnak ve bu kasnağa bağlı olarak dönen, eğrilen iplik üzerine sarıldığı bir milden (iğ) meydana gelen iplik eğirme aletidir (ztrk, 2007:35).

2.3.9. Gülcen (Keceve)

Keceve; zg dolapları genellikle dikey dolap şeklinde olup evlerin bir odasında veya dışarıda, sundurma altında bulunur, taban ve tavanda yataklanmış bir eksen etrafında dönebilen kare prizma ahşap bir konstrüksiyondur (Yağan, 1978:11).

2.3.10. Mekik

Mekik, içine masura takılan ve atkıyı ağızlık içinden geçirmek için kullanılan araçtır (Soysaldı, 2009:21).

2.4. Dokumacılıkta Kullanılan Gereçler

Dokumacılıkta kullanılan en önemli gereç çeşitli özellikteki elyaflardan yapılmış ipliklerdir. Pamuk, yn, tiftik, ipek iplikler geçmişten günümüze dokumacılıkta kullanılmaktadır. Doğal elyaflara alternatif üretilen yapay ve sentetik elyaflardan yapılan ipliklerde dokumacılıkta kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde sentetik ipliklerin ucuz olmasından dolayı tercih edilmekle birlikte geleneksel dokumaların devam ettirilmesi ve çeyizler için yapılan dokumalarda tercih edilmemektedir (Akpınarlı vd., 2008:115).

2.4.1. Yün İpliği

Bugün dokumalarda en fazla kullanılan hammadde yndr. İlme atkı ve çözgü olarak kullanılan yn ipi başta koyunlardan olmak üzere develerden de elde edilmektedir. Gerek evlerde ve gerekse fabrikalarda imal edilen yn ipliklerinde genellikle koyunlardan elde edilen yapağı kullanılmaktadır. Elde bükülen ve evde tabii boyalarla boyanan iplikler halen önemini korumaktadır (Hatipoğlu, 1997:38).

2.4.2. Pamuk İpliği

Pamuk elyafından meydana gelen ince iplik katlarının bir araya gelerek bükülmüş şekline pamuk ipi denilir (Yandımata, 1984:424). Pamuk ipliği pamuğun

cinsine, uzunluğuna, incelik, yumuşaklık ve esnekliğine renginin beyazlığına göre değerlendirilmektedir (Durul, 1977:43). Pamuk elyafının kısırlığı ve dayanıklılığının azlığı dolayısıyla, kirman, iğ gibi aletlerle güç eğrilir. Bunun için hazırlanan fitiller umumiyetle çırkık ile iplik yapılır. Kat adedi fazla ve çok bükümlü pamuk iplikleri çok sağlam olmalı zira halının iskeletini teşkil eden çözgü iplikleridir. Atkı iplikleri, ilmeleri sıkıştırmak maksadı ile halıya dâhil edildiklerinden çözgü ipliklerine nazaran daha az sağlam ve bükümlüdür. Ekseriya atkılıkta, pamuk ipliği sade katlanmakta ve hiç bükülmeden kullanılmaktadır (Yandımata, 1984:424).

2.4.3. Kıl İpliği

Kıl: Anadolu’da yetişen keçiler cinslerine göre:

- 1- Tiftik Keçisi (Anadolu’ya özgü bir keçi türüdür)
- 2- Kıl Keçisi (Dağ keçisi) adı ile bilinirler.

Ankara keçisi adı ile bilinen Tiftik keçisi Ankara ve bütün Orta Anadolu’da yetişen bir türdür. Kendine özgü parlak ve kıvrak 20 cm aşağı olmayan yumuşak yündür. Dokuma ve örme sanayimizde yün kadar önemli bir maddedir. Angora – Moher adı ile anılan yün çeşitleridir. Siyah ve kahverengi tiftik keçisi yoktur. Melez olanları ender görülür. Sonbaharda keçilerin uzayan yününün altında pamuk örtüsünde ince tüyler görülür. Keçiden bu yün belirli yöntemlerle kırkılır. Filik adı ile anılan bu yün çok yumuşak kıvrak çok ince büküm yapılıdır. Hırka, çeşitli başörtüleri hatta yün oyası da yapılır.

Kıl keçisi Isparta, Toroslar ve bütün Doğu Anadolu’da görülür. Sütünden, etinden, kıl ve derisinden faydalanılır. Kıldan çul, çadır, çuval, at örtüleri, ip ve yolluklar yapılır. Dağ keçisinden alının filik yünden kışlık çorap, başlık, eldiven gibi kışlık ürünler hazırlanır (Durul, 1977:43).

2.4.4. Bataklik Sazı ve Mısır Koçanı

Bitlis’te bitkisel hasır dokumacılığında bataklik sazı ve mısır koçanının iç yaprakları kullanılmaktadır.

2.5. İpliklerin Boyanması

Anadolu’da doğal boyamacılık çok eski ve köklü bir uygulamadır (Öztürk, 1982:49). Doğal boyacılık dokumacılığın başlamasına paralel olarak başlamış ve gelişimini sürdürmüştür. Dokumacılığın ilerlemesi ile doğal boyacılık da birçok aşamalar geçirmiş ve bugün en üst düzeye ulaşmıştır. Doğal boyacılık hayvansal ve bitkisel olarak iki gruba ayrılmıştır. Böcek ve yumuşakçalar kullanılarak elde edilen hayvansal boyalar zor ve zahmetli oldukları için zamanla kullanılmaz hale gelmiş ve bunun yerine kullanımı daha kolay olan bitkisel boyacılık sanatı almış ve giderek rekabet gören sektör haline gelmiştir (Bayraktar ve Kayabaşı 1996:59-61).

Boyamacılık için kullanılan bitki örnekleri kurutularak veya taze olarak kullanıldığı gibi belirli mordan maddeleri kullanılarak da bir ön işlemden geçirilebilir. Mordan maddelerinin kullanımının amacı, boyaların sabitleşmesini ve değişik renk tonlarının eldesini sağlamaktır (Demir vd., 2010:1187). Mordanlar doğal ve kimyasal olmak üzere iki çeşittir. Doğal mordanlar meşe palamudu (pelit), koruk suyu, sirke, turunç suyu, sütleğen sütü, meşe ağacının kökü, sığır idrarı, taş yosunları, kil, kireç, ekmek hamuru mayası, ceviz ağacının kök filizleri, odun külü vs.dir. Kimyasal mordanlar ise şap, saçıkıbrız, potasyum bikromat, kremtarlar ve sodyum sülfattır (Uğur, 1988:11-12).

Boyanmış yün ipliklerin ısı, ışık, sürtünme ve yıkama gibi dış etkilere karşı göstermiş olduğu dayanıklılığa haslık denilmektedir (Çelik, 2003:3).

Anadolu’da doğal boyacılıkta kullanılan bazı maddeler ve elde edilen renkler şunlardır: Bakkam (kırmızı, koyu kırmızı, siyahımsı kırmızı, eflatun), cehri (sarı), zerdaçal (sarı, koyu sarı, portakal rengi), ayva yaprağı (kahverengi ve tonları), kökboya (kırmızı, güzel kırmızı), şeftali yaprağı (sarıya çalan yeşil), yarpuz (koyu siyah), sütleğen (sarı) saman (kestane rengi), ayva kabuğu (lâcivert), ıhlamur kabuğu (açık ve koyu kahverengi), ebegümeçi (yeşil), ıspanak (yeşil), meşe kabuğu (kahverengi), kuş ekmeği (sarı), yosun çeşitleri hoşik ve çohik (siyah), tarla sümbülü (mavi), sarı meyan kökü (sarı, esmer), çınar kabuğu (kırmızı), fuvi (kırmızı), haşhaş çiçeği (eflatun) (Korur, 1937:41).

3. KAYNAK ARAŞTIRMASI

ARLI (1978), Kocaeli'nin Kandıra ilçesinde keten el dokumacılığı ve ilçede dokunan keten bezlerin bazı teknolojik özelliklerini belirlemiştir. Çalışmada keten üretiminin en yoğun olduğu 22 köye gidilerek dokuma evreleri fotoğraflarla belgelenmiş, toplam 71 adet dokuma üzerinde boyut, çözgü ve atkı sıklığı, metrekafe ağırlığı, kalınlık çözgü ve atkı mukavemeti, çözgü ve atkı iplikleri üzerinde de lif cinsi, numara ve büküm özellikleri belirlenmiştir.

BALCI (2007), araştırma projesinin sonuçlarını yayınladığı kitabında, başta dokumacılık olmak üzere, bakırcılık, demircilik, bastonculuk, ahşap araç-gereçler, urgancılık, hasırcılık, çorap örücülüğü, iğne oyacılığı, boncuk oyacılığı, çanak-çömlek ve güveç yapıcılığı gibi el sanatları hakkında detaylı bilgiler ortaya koymuştur. Bu proje ile Bitlis ilinde gerçekleştirilen faaliyetler ile birçok gencin el sanatları öğrendiği ve meslek sahibi olduklarını belirtmiştir. Doğu Anadolu Kalkınma Projesi, proje özeti, basında proje Bitlis, Proje Bitlis'te güldüren anlar, kursiyerlerimizin düşüncesi, ProjeBitlis'te halıcılık, ProjeBitlis'te kilim, Proje Bitlis'te Gej (yöresel elbiselik kumaş), proje yönetimi, Bitlis tarih kültür ve turizmi, el sanatları, yöre mutfağı, ProjeBitlis Albüm gibi başlıklar altında incelemiştir.

ÇELEBİ (1999), Vadideki Güzel Şehir Bitlis adlı kitabında, Bitlis ilinin coğrafi, tarihi, sosyal ve ekonomik durumu hakkında bilgiler vermiş, giyim-kuşam ve geleneksel sanatları ile ilgili güzel örnekler ortaya koymuştur.

ÇELİK (2006), Bitlis yöresi mekikli el dokumalarından Gej'in tanıtımını yaparak, Gej'in tarihçesi, Gej dokumada kullanılan malzemeler, dokumanın kullanıldığı alanlar ve günümüzdeki durumuna değinmiştir.

DENİZ (2000), Türk Cumhuriyetleri'ndeki halı ve düz dokuma yaygıları ülke adına göre, alfabetik sırayla ele alıp incelemiş, halılarla düz dokuma yaygıları bir arada, birbiriyle karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Halı ve düz dokuma yaygılarda en çok kullanılan motifleri ele almış, dokumaların Türk Cumhuriyetleri'ndeki kullanılan karşılıklarını vermiştir.

ERBEK (2002), Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri adlı kitabında; doğum ve çoğalma ile ilgili motifleri, yaşamı simgeleyen motifleri ve ölümle ilgili

motifleri ayrıntılı bir şekilde ortaya koyarak adeta Anadolu'nun motif haritasını ortaya çıkarmıştır.

ERGÜDER (2007), Çoruh Vadisi'nde dokunan düz dokumaların motif, renk, desen ve dokuma tekniklerini incelemiş, Anadolu'daki yaygılarla ortak özellikler taşımasının yanında birtakım bölgesel özellikler de içerdiğini ortaya koymuştur.

ERDOĞAN (1996), Buldan dokumacılığının tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu ile birlikte, dokuma aşamaları ve kullanılan araçlar ayrıntılı açıklanmıştır. Bunun yanında yörede üretilen düz dokumaların bazı fiziksel özellikleri belirtilmeye çalışılmış, dokumaların raporlarına ilişkin bilgileri oluşturan dokuma şeması, renkli iplik sırası, tahar, örgü şekli gibi özelliklerde şematik halde sunulmuştur.

GÖRGÜNAY (1984), Doğu Anadolu Bölgesinde dokunan köy halılarını incelemiştir. Yazar yörede dokunan halıların kalite, renk, boyut ve desen özelliklerini ayrıntılı olarak incelemiştir. Yörede halı dokumacılığının ev işlerinden tarımdan arta kalan zamanlarda yapıldığını ve genellikle dokumada kendi hazırladıkları hammaddeleri kullandıklarını belirtmiştir. Yazar araştırmasında, eski ulusal motif ve desenlerimizin yanı sıra, yerel özellikleri yansıtan motif ve desenlerle, XV., XVII., XVIII. ve XIX. yüzyıllara ait Anadolu halılarındaki motif ve desenlerin aynen veya benzer şekilde kullanıldığı saptanmıştır.

GÖRGÜNAY (1995), birbirinden çok uzak ülkelerde yaşamış ve yaşamakta olan Türk Toplumlarında tespit edilebilen sanat eserlerindeki milli motifleri, köy ve kasabalarımızda dokunan ve Anadolu halıları olarak bilinen, geleneksel motiflerimizi içeren halılar ile kilim, zili, sumak, cecim ve çiği/çiğil gibi düz dokumaları incelemiştir. Yazar çalışmasında kirkitli dokumalar hakkında da genel bilgiler vermiş, Selçuklu Halıları ile Anadolu dokumalarını karşılaştırarak, özellikleri ve ortak yanlarını tanıtmıştır. Yazar bu çalışmasıyla Altay Dağlarından Akdeniz'e ve Tanrı dağları doğusundan İdil (Volga) ile Tuna Boyları'na kadar birbirinden binlerce km. uzaktaki Türk ülkelerinde: Giyimlerde, dokumalarda, mimari eserlerde, kabir taşlarında, paralarda, ahşap ve madeni eşyada, ortak ve milli motiflerin üç bin yıldan beri kullanılageldiğini ortaya koymuştur.

HATİPOĞLU (2006), Ahlat Yöresinde üretilen dokuma çeşitlerinden bahsetmiş, Haziran 2004 tarihinde Ahlat merkezinde tespit edilen düz dokuma

örneklerini malzeme, teknik, boyut, renk ve kompozisyon özelliklerine göre tanıtmıştır.

İŞIKGÖR (2000), Bitlis ilinde yok olmaya yüz tutmuş el sanatlarından bahsetmiş Bitlis yöresindeki geçmişte ve günümüzde yapımı devam eden el sanatlarını, el tezgâhlarında dokunan el sanatları, dokuma tezgâhlarında dokunan el sanatları, yöresel ayakkabı harık, toprak seramik (çömlekçilik), iğne ve boncuk oyası, taş işçiliği ve bastonculuk adı altında irdelemiştir.

ÖLMEZ (1999), Niğde ilinde bulunan el dokusu yün halıları teknik özelliklerine göre Arısamah, Yahyalı, Niğde-Yörük, Niğde-Avşar ve Niğde-Kars olmak üzere 5 gruba ayırarak incelemiştir. Bu halı tiplerini kullanım alanlarına göre sınıflandırmış, halıların fiziksel özellikleri saptamıştır. Yöre halılarını renk, desen ve motif yönünden inceleyen yazar halı dokumada kullanılan araçlar hakkında da ayrıntılı bilgiler vermiştir. Yazar yörede dokunan halıların teknolojik özelliklerini de istatistikî veriler ışığında irdelemiş ve başka kaynaklarla karşılaştırmıştır.

SALMAN (2006), Bitlis yöresindeki geleneksel kıyafetlere, özellikle erkek kıyafetlerine, üretiminde kullanılan malzemelere, malzeme özelliklerine değinerek, Bitlis yöresi erkek kıyafetlerini başa giyilenler, bedene giyilenler ve ayağa giyilenler olmak üzere üç başlık altında incelemiştir.

SOYSALDI (2009), Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri adlı kitabında yünün hazırlanması ve iplik yapımında kullanılan araçlar, dokuma tezgâhları ve çözgü hazırlama, atkı yüzölü ve atkı bezemeli kilim dokumalar hakkında detaylı bilgiler vermiştir. Yazar eserinde ayrıca kilim, cicim, zili, sili, sumak motiflerinin teknik çizimlerini örnekleri ile açıklamıştır.

TİYENŞAN (2005), Bitlis'in genel kültür durumu, gelenek görenekleri ve düğünleri, giyim kuşam(başlık, giysi, aksesuar, folklor ve zenginlikleri (müzik, oynanan oyunların müziği, kullanılan çalgıların adları ve özellikleri, oynanan oyunlar), Bitlis halk mutfağı ve yemekleri Bitlis yöresi türküleri konularına değinmiştir.

YAĞAN (1978), Türklerin eski yurtlarında en önde gelen sanatlarından biri olan ve Orta Asya'dan kalkıp, tarih öncesi Anadolu'sunun gelmiş geçmiş medeniyetleri ile yoğrulan, birbirini kovalayan kuşakları ile şekillenen, Türk'ün

kendine has sanat anlayışından doğan tarzları ile Selçuklu ve Osmanlılarda Şaheserlerini veren el dokumacılığının kaynaklarını araştırmıştır. Yazarın araştırması iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dokumacılığın başlangıcı ve büyük medeniyet merkezlerindeki gelişimi, ikinci bölümde ise, mekikli dokumacılık konusunda Doğu Karadeniz Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi el dokumaları arasında farklı özellikler gösteren bazı türler ele alınmıştır.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Araştırma 17 Mayıs - 18 Temmuz 2012 tarihleri arasında Bitlis ilinde yürütülmüştür. Araştırma materyalini yörede dokunmuş dokumaların tamamı, dokumalarda kullanılan araçlar, atkı, çözgü, ilmelik ipler, çekilmiş fotoğraflar ve bu konudaki yazılı kaynaklar oluşturmuştur.

Toplam sayı üzerinden dokumacılıkla yoğun olarak uğraşan ilçeler, kasaba ve köyler tam sayım yöntemiyle araştırma kapsamına alınmıştır. 2012 yılının Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında tespit edilen köylere gidilerek deneme çalışmaları yapılmıştır (Çizelge 1). Araştırma kapsamında 128 halı, 67 kilim, 6 cicim, 2 zili, 5 savan, 9 namazlık, 31 palas, 30 cecim, 5 hasır, 3 aba, 4 geji, 1 Bitlis kuşağı ve 1 egal olmak üzere toplam 292 adet dokuma tespit edilmiştir.

Çizelge 1. Araştırma Kapsamına Alınan Merkezler

İlçe	Köyler
Merkez ilçe	
Ahlat	Otluyazı, Kırıkkaya, Gölgören, Ovakışla, Dilburnu, Nazik, Uludere, Soğanlı, Cemalettin, Güzelsu, Alakır, Burcukaya, Çatalağzı, Seyrantepe, Kınalıkoç, Yeniköprü, Saka ve Taşerman köyleri.
Adilcevaz	Aydınlar, Kısıklı, Budaklı, Danacı, Harmantepe, Cihangir, Sarıçay, Karakol, Yolçatı, Aygırgölü, Yıldız, Yolçatı, Aygırgölü, Yıldız, Yukarısüphan, Erikbağı, İpekçayır, Gölüstü ve Bahçedere köyleri.
Güroymak	Köşk, Günkırı, Üzümveren, Kavunlu, Yamaç, Yağmurlu, Kekliktepe, Tahtalı, Yağmurlu, Kekliktepe, Tahtalı ve Değirmen köyleri.
Hizan	Yoğurtlu, Akbaş, Merih, Horozdere, Meşeli, Üzümlü, Gökay, Otluca, Karaağaç, Sırmaçek, Koçlu, Dereağzı, Süttaş, Bahçedere, Yazmalı, Çiçekli, Kapısuyu, Yemişli, Akbıyık ve Gökçe köyleri.
Mutki	Açıkalın, Sivrice, Tolgalı, Aydın, Aydemir, İnışli, Üstyayla, Kaşıklı, Zeydan, Uzunyol, Sekiliyazı, Taşkapı, Çaygeçit, Alatoprak, Yeşilyurt, Çanaklı, Akıncı, Çatalsöğüt ve Yumrumeşe köyleri.
Tatvan	Benekli, Şentepe, Yumurtatepe, Çayırönü, Küçüksu, Hanelmalı, Paşaelmalı, Tokaçlı, Yoncabaşı, Çevre, Obruz, Güreşçi, Arılı, Dibekli, Bolalan, Çataltepe, Oruçlu, Külüce, Örenlik, Eğritaş, Koyunpınarı ve Ortaklar köyleri.

Çizelge 2. Bitlis Yöresi El Dokumalarının Kullanım Alanı Açısından İlçelere Göre Dağılımı

	Merkez	Ahlat	Adilcevaz	Güroymak	Hizan	Mutki	Tatvan
Aba							
Gej							
Seccade							
Heybe							
Yastık							
Savan							
Namazlık							
Yaygı							
Yolluk							
Semer Örtüsü							
Torba							
Çuval							
Yük Örtüsü							
Minder							
Bitlis Kuşağı							
Egal							

Çizelge 2 incelendiğinde Bitlis Merkez ilçede yaygı, yolluk, Bitlis kuşağı, egal; Ahlat ilçesinde seccade, heybe, yastık, savan, namazlık, yaygı, torba, çuval, yük örtüsü, minder; Adilcevaz ilçesinde seccade, yastık, savan, yaygı, çuval, yük örtüsü; Güroymak ilçesinde yaygı; Hizan ilçesinde aba, gej, seccade, heybe, savan, yaygı, semer örtüsü, torba, çuval, yük örtüsü; Mutki ilçesinde aba, gej, seccade, yaygı, çuval, yük örtüsü; Tatvan ilçesinde seccade, namazlık, yaygı, yolluk, torba ve semer örtüsü dokunduğu görülmektedir.

Çizelge 3. Bitlis Yöresi El Dokumalarının Teknik Özellikleri Açısından İlçelere Göre Dağılımı

	Merkez	Ahlat	Adilcevaz	Güroymak	Hizan	Mutki	Tatvan
Halı							
Kilim							
Cicim							
Zili							
Hasır							
Cecim							
Palas							

Çizelge 3 incelendiğinde Bitlis Merkez ilçede halı, cicim; Ahlat ilçesinde halı, kilim, cicim, zili, cecim; Adilcevaz ilçesinde halı, kilim, cecim; Güroymak ilçesinde halı, kilim, cicim, hasır; Hizan ilçesinde kilim, cecim, palas; Mutki ilçesinde halı, hasır, palas; Tatvan ilçesinde halı ve cecim dokunduğu görülmektedir.

**Çizelge 4. Bitlis Yöresi El Dokumalarının Üretim Faaliyetinin Devamı
Açısından İlçelere Göre Dağılımı**

	Merkez	Ahlat	Adilcevaz	Güroymak	Hizan	Mutki	Tatvan
Aba							
Gej							
Seccade							
Heybe							
Yastık							
Savan							
Namazlık							
Yaygı							
Yolluk							
Semer Örtüsü							
Torba							
Çuval							
Yük Örtüsü							
Minder							
Bitlis Kuşağı							
Egal							

Çizelge 4 incelendiğinde günümüzde sadece Ahlat ilçesinde savan ve namazlık dokunduğu, diğer dokumaların dokunmadığı görülmektedir. Diğer ilçelerde ise dokumacılığın tamamen bırakıldığı görülmektedir.

4.2. Yöntem

Bu çalışmada alan araştırması yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bitlis ilinde 6 ilçe, 8 kasaba, 260 köy mevcuttur. Bu ilçe, kasaba ve köylerden eski yerleşim yerleri ve dokuma merkezleri tespit edilip tam sayım metoduyla araştırma kapsamına alınmıştır. Konuyla ilgili ayrıntılı literatür taraması yapılmıştır.

Bitlis yöresinde üretilen dokumaların teknolojik özellikleri (en, boy, boy/en, ağırlık, incelik), tarihsel gelişimi, günümüzdeki durumu, üretimde kullanılan

malzemeler, desen, motif, kompozisyon, renk özellikleri, belirlenmiştir. Toplanan veriler uygun istatistik yöntemlerle analiz edilerek ve tanıtıcı istatistik tablolarıyla verilmiştir.

4.2.1. Bitlis Dokumacılığı, Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu

Konu ile ilgili kaynakların taranması ve ilgililerle yapılan karşılıklı görüşmelerin sonucunda Bitlis dokumacılığı, tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu açıklanmaya çalışılmıştır.

4.2.2. Dokuma Tekniği ve Kullanılacak Araçlar

Karşılıklı görüşme yöntemi uygulanarak dokuma tekniğinde işlem basamaklarını oluşturan her aşama kaynatma, ağartma, boyama, kurutma, bobin sarma, çözgü hazırlama, dokuma işlemi vb. kullanılan araçlar, dokuyuculardan sağlanan bilgiler Arlı (1978) esas alınarak değerlendirilmiş ve fotoğraflarla tespit edilmiştir.

4.2.3. Kirkitli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri

Bu bölümde halı ve kilim dokumaları için analiz yöntemleri verilmiştir.

4.2.3.1. Halıların Teknolojik Özellikleri

4.2.3.1.1. En-Boy Ölçüleri, Yüzey Alanları, Boy/En Oranları

Halıların en-boy ölçüleri, tamamlanmış halılar üzerinde, bir şerit metre yardımıyla, halının eninde (iki uç ve ortasından) toplam üç, halının boyunda (iki uç ve ortasından) toplam üç ölçüm alınarak bulunmuştur. Sadece havlı yüzey ölçüm kapsamına alınarak, boyda kilim örgü, ende ise etlik örgü ayrı olarak hesaplanmıştır.

Halıların yüzey alanları ölçümle bulunan en ve boy oranlarının her halı için ayrı ayrı birbiriyle çarpılması sonucu hesaplanmış ve değerler m² cinsinden verilmiştir. Boy/en oranları ise yine ölçüm ile elde edilen boy değerlerinin en değerlerine bölünmesiyle hesaplanmıştır.

4.2.3.1.2. Toplam Ağırlık, m² Ağırlık

Halılar bir baskül ve el kantarı ile tek tek tartılıp kg cinsinden ağırlığı bulunmuş, bulunan ağırlıklar yüzey alanına bölünerek metrekare ağırlık hesaplanmıştır.

4.2.3.1.3. Dügüm Şekilleri

Halıların düğüm şekilleri her bir halıda TSE'nin hazırladığı “El Dokusu Halılarda Dügüm Tipleri Tayini” standardına göre (TS 2892, 1997a), ayrıca dokunmuş olan halıların arka kısmına bakılarak gözlem yoluyla düğüm şekli belirlenmiştir.

4.2.3.1.4. Hav Yüksekliği

Halılarda hav yükseklikleri TSE'nin hazırladığı “El Dokusu Halılarda Hav Boyu Tayini” standardına göre (TS 2893, 1997b) belirlenmiştir.

4.2.3.1.5. Kilim Örgü ve Etlik Dokuma Eni

Halıların kilim örgü enini belirlemek için 1 mm duyarlıklı cetvel yardımı ile kilim örgü boyunca üç farklı yerden halının alt ve üst uçlarında ayrı ayrı ölçüm alınmıştır. Etlik dokuma eni ise 1 mm duyarlıklı cetvel yardımı ile halının her iki kenarından olmak üzere üç farklı yerden ölçüm alınarak bulunmuştur.

4.2.3.1.6. Saçak Uzunlukları

Halıların saçak uzunlukları 1 mm duyarlıklı cetvel yardımı ile üç farklı yerden halının alt ve üst uçlarından ayrı ayrı ölçümler alınarak belirlenmiştir.

4.2.3.1.7. Desimetrekaredeki Dügüm Sayısı (Kalite)

El dokusu halılarda kaliteyi saptamak amacıyla halılar tek tek olmak üzere düz bir zemin üzerine ters olarak serilmiş ve 1 dm² alanı kapsayacak şekilde dik açılı özel bir cetvel yardımıyla 10 cm ve 10 cm boydaki düğüm sayıları belirlenmiştir. Bir halıda ikişer uç ve bir ora kısmında olmak üzere beş değişik yerden ölçüm alınmıştır. Daha sonra 10 cm endeki ve 10 cm boydaki düğüm sayıları çarpılarak dm²'deki düğüm sayıları belirlenmiştir. Halıların teknik özelliklerine yönelik elde edilen veriler SPSS programında uygun istatistiksel analiz yöntemleri ile değerlendirilmiştir.

4.2.3.2. Renk, Desen ve Motif Özellikleri

Araştırma materyalini oluşturan el dokusu halılarda kullanılan ortak renk, motif ve desen özellikleri fotoğraflarla tespit edilmiştir. Bu konuda daha önce yapılmış araştırma sonuçları ve ilgili literatürlerle karşılaştırılarak tartışılmıştır.

4.2.3.3. Kilimlerin Teknolojik Özellikleri

4.2.3.3.1. Kilimlerin En-Boy Ölçüleri, Boy/En Oranları, Yüzey Alanları

Kilimlerin en-boy ölçüleri, tamamlanmamış kilimler üzerinde, bir şerit metre yardımıyla, kilimin eninde (iki uç ve ortasından) toplam üç, kilimin boyunda (iki uç ve ortasından) toplam üç ölçüm alınarak bulunmuştur.

Kilimlerin yüzey alanları ölçümle bulunan en ve boy oranlarının her kilim için ayrı ayrı birbiriyle çarpılması sonucu hesaplanmış ve değerler m² cinsinden verilmiştir. Boy/en oranları ise yine ölçüm ile elde edilen boy değerlerinin en değerlerine bölünmesiyle hesaplanmıştır.

4.2.3.3.2. Toplam Ağırlık, m² Ağırlık

Kilimler bir baskül ve el kantarı ile tek tek tartılıp kg cinsinden ağırlığı bulunmuş, bulunan ağırlıklar yüzey alanına bölünerek metrekare ağırlık hesaplanmıştır.

4.2.3.3.3. Saçak Uzunlukları

Kilimlerin saçak uzunlukları 1 mm duyarlıklı cetvel yardımı ile üç farklı yerden kilimlerin alt ve üst uçlarından ayrı ayrı ölçümler alınarak belirlenmiştir.

4.2.3.3.4. İlik Boyu Tayini

Acar (1982) iliklerin 1 cm'yi geçmeyecek şekilde dokunması gerektiğini uzun dikey çizgiler dokunduğu zaman, çok uzun yırtık gibi ilikler meydana geleceğinden, hem yaygıya yırtık bir görünüş vereceğini, hem de pratik ve sağlam olmayan bir yaygı ortaya çıkmış olacağını ifade etmektedir. İlik boyu tayini Acar (1982) esas alınarak yapılmıştır.

4.2.3.3.5. Atkı Çözümleri Sıklıkları Tayini

Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin atkı ve çözgü sıklıkları bir lup yardımıyla 5 cm uzunluğundaki bölgede, beş ayrı yerden, ende atkı boyda çözgü miktarı sayılarak incelenmiş ve çözgü sıklıklarının atkı sıklıklarından daha yoğun olduğu saptanmıştır. Kilimler atkı yüzölçümü dokumalar oldukları için genellikle kilimlerde atkı sıklığının çözgü sıklığından daha yoğun olması beklenmektedir. 10 cm'deki atkı ve

Çözgü miktarlarının çarpımıyla cm cinsinden belirlenen dokuma sıklığı belirlenmiştir.

4.2.3.4. Dokumaların Renk, Desen ve Motif Özellikleri

Araştırma materyalini oluşturan dokumalarda kullanılan ortak renk, motif ve desen özellikleri fotoğraflarla tespit edilmiştir. Bu konuda daha önce yapılmış araştırma sonuçları ve ilgili literatürlerle karşılaştırılarak tartışılmıştır.

4.2.4. Mekikli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri

Bu bölümde mekikli dokumalardan savan ve namazlık için analiz yöntemleri verilmiştir.

4.2.4.1. Dokumanın Eni

Dokuma eni saptanmasında “Tekstil Mamülleri- Dokunmuş Kumaşlar-Top (Parça) Boyunun Ölçülmesi” başlıklı (TS 3395, 1997c) standartta belirtilen metot esas alınmıştır. Milimetrik bir şerit metre yardımıyla her dokumanın beş farklı yerinden en ölçümü yapılarak ve bu değerklerin aritmetik ortalaması dokuma eni olarak alınmıştır.

4.2.4.2. Dokumanın Boyu

Dokuma boyu saptanmasında “Tekstil Mamülleri- Dokunmuş Kumaşlar-Top (Parça) Boyunun Ölçülmesi” başlıklı (TS 3396, 1997d) standartta belirtilen metot esas alınmıştır. Dokuma eni bölümünde açıklandığı üzere belli bir süre sonunda milimetrik bir şerit metre yardımıyla her dokumanın beş farklı yerinden boy ölçümü yapılmış ve bu değerklerin aritmetik ortalaması dokuma boyu olarak alınmıştır.

4.2.4.3. Dokumanın özgü ve Atkı Sıklığı

Dokumanın özgü ve atkı sıklığının belirlenmesinde “Dokunmuş Kumaşlar-İmal Tarzı-Analiz Metotları-Birim Uzunluktaki İplik Sayısının Tayini” başlıklı (TS 250, 1989) standartta belirtilen metod esas alınmıştır. Dokumaların sıklık durumuna uygun olarak dokumanın beş farklı bölgesinden 10 cm x 10 cm’lik bir alana isabet eden çözgü ve atkı iplikleri ayrı ayrı sayılmış, çözgü ve atkı ipliklerinden elde edilen değerklerin aritmetik ortalaması, dokumanın çözgü ve atkı sıklıkları olarak alınmıştır.

4.2.4.4. Dokumanın Metrekare Ağırlığı

Dokumalar bir baskül ve el kantarı ile tek tek tartılıp kg cinsinden ağırlığı bulunarak, bulunan ağırlıklar yüzey alanına bölünerek metrekare ağırlık hesaplanmıştır.

4.2.4.5. Dokumanın Kalınlığı

Dokumanın kalınlığı belirlenmesinde “Dokunmuş ve Ölçülmüş Kumaşlarda Kalınlık Tayini” başlıklı (TS 7128, 1998) standartta belirtilen metot esas alınmıştır. Dokuma kenarına yakın olmasına dikkat edilerek “Carpet Thickness Tester” cihazı ile her dokumanın on farklı bölgesinde ölçüm yapılmıştır. Elde edilen on değerin aritmetik ortalaması dokumanın kalınlığı olarak kabul edilmiştir.

5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

5.1. Bitlis Dokumacılığı, Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu

Kaynaklarda Bitlis’te dokumacılığın tam olarak ne zaman başladığıyla ilgili kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Yalnız en eski kaynaklar 10. yy da Bitlis’te dokumacılık yapıldığını bildirmektedir. Hudud al Alam/The Regions of the World A Persion Geography (372 A.H. -982, AD.) adlı anonim eserde: Bargri (Van-Özalp), Arcij (Erciş), Ahlat, Nahçıvan, Bitlis ve Khoy’un, küçük ve büyük kalabalık, iyi gelişmiş ve zengin ticarete sahip kasabalar olduğu, buralarda pek çok kaliteli “zili” dokumalar yapıldığı yazılıdır (Görgünay, 1995:40). Hudûd el âlem, 10. yüzyılda yaşayan Türk boyları ve onların komşu kavimlerle olan ilişkileri ve Orta Çağ tarihinin bazı bilinmeyen yönlerinin açıklanması nedeniyle önemli bir eserdir (Orhan, 2007:18).

1362 tarihli Minuçehr Sutude’nin yazmış olduğu Hudûdu’l-Alem mine’l-Maşrik ile’l-Mağrib isimli eserde bu bölgeden şu şekilde söz edilir:

“Hoy, Bergiri, Erciş, Ahlat, Bitlis, Malazgirt gibi yerleşim birimleri küçüklü büyüklü şehirler olup halkı mutlu bir şekilde yaşayan nimeti bol yerlerdir. İnsanları mutlu, tüccarları çok olan şehirciklerdir. Halı dokumacılığı, kemer yapımı ve odun çok çıkar. İnsanları savaşçı ve makam sahibi varlıklı kimselerdir.” (Almaz, 2008:196)

Yazılı kaynaklar ve günümüze gelebilen eserler Ahlat'ın 12. yy. ortalarından 15. yy. ortalarına kadar büyük bir ticaret, ilim ve sanat merkezi olduğunu göstermektedir. 1965 yılında yapılan kazılarda seramik parçalarının yanında 13.yy.ın ikinci yarısına tarihlendirilen bir seramik fırını bulunmuştur. Ahlat seramiklerinde rastlanılan çok ilgi çekici bir parça bir janr (genre) sahnesini içermektedir. Burada, Ahlat'ta bugün hala kullanılan ve “teşi” denilen iğ ile yün eğiren bir figürün eli görülmektedir (Şekil 3) (Karamağralı, 1995:36-379).

Şekil 3. Teşi İle Yün Eğiren Bir Figür (Karamağralı vd., 2010:88)

16. yy.da Ahlat'ta dokumacılıkta kullanılan ipliklerin boyanması işini yapan bir boyahane ve deri işlenen bir debbağhane mevcuttur (Kılıç, 1999:34).

Ahlat, sanayi alanında, daha çok dokumacılık, dericilik, demircilik, taş işlemeciliği ve ahşap işçiliğinde adını duyurmuştur (Acar, 2008:225). Ahlat'ta çıkarılan zirnik (zırnık), önceleri kral sarısı adı ile renklendirme maksadı ile dokumacılıkta kullanılırdı (Acar, 2008:226).

17. yüzyılda yaşamış ünlü seyyah Evliya Çelebi 15 gün Bitlis'te kalmış, Bitlis ve çevresi ile ilgili her türlü verileri kaleme almış, dokumacılıktan hiç bahsetmemiştir. Evliya Çelebi Bitlis sanayi hakkında şu bilgilere yer vermiştir.

“Bitlis demircilerinin şeyhânî, makrâvî ve zîverzeyn denilen kılıçlarını hiçbir yerde yapamazlar. Terzilerinin çuka ve diğer kumaşlarındaki dikişlerinde iğne yerleri asla belli olmaz. Boyahanelerinde tabaklarının sarı gül, pembe gül, şettâli, gök rengi,

ebru, gül rengi, kırmızı, lâli, yeşil, turuncu ve menekşe sahtiyanları olur ki Hatâyi ve Ahmet-Abâdi kâğıt gibi ince ve parlak olur. Bu da buraya mahsustur. Gelen gidenler hediye götürürler. Bu sahtiyanlar tâ Avrupa'ya gider'' (Evliyâ Çelebi, t.y.:1184).

Marko Polo'nun da pamuk üretiminin ve dokumacılığın bulunduğunu belirttiği bu bölgede, 1899 yılında pamuk ekildiği ve (3 bin) kıyye ürün alındığı bilinmektedir (Falay, 2008:329).

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun, kentsel tekstil imalat sanayinin ve sipariş sisteminin yoğunlaştığı en önemli merkezler Kuzey Suriye, Güneydoğu Anadolu ve bir ölçüde Doğu Anadolu'da bulunuyordu (Pamuk, 2005:145). İşte bu bağlamda Diyarbakır, Antep, Maraş, Urfa, Arapkir, Erzurum ve Bitlis'te önemli sayıda dokuma tezgâhı bulunmaktaydı (Pamuk, 2005:129). Bu açıdan bakılırsa, Bitlis Vilayeti'ndeki temel sanayi türü dokumacılık idi. Kürt aşiretlerinin genel bir iş ve üretim konusu olan halıcılık, çevre bölgelerin ihtiyacını gideriyordu. Aynı şey Bitlis Sancığı'nda bulunan Muş ve Siirt içinde geçerli idi (Falay, 2008:332).

Cuinet (1891), *La Turquie d'Asie, Géographie* adlı eserinde, Bitlis şehrinin ana endüstriyel ürününün halı olduğundan bahseder. "Halıların üretimi, tüketimlerinin yerel toplulukların ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı olmasına rağmen Kürt kavminin genel uğraşları arasında yer alır. Eğer elverişli iletişim araçları olursa bu halılar daha yaygın bir ticaret objesi olabilir. Bitlis, Muş ve Siirt sancakları şehirleri ve ilçelerinde pamuklu kumaşlar, silah ve ahşap da üretilir. Mutki kazada iyi tıraşlı yün halı ve kilim denilen ve oldukça değerli olan halı çeşitleri üretilir" (Cuinet, 1891:569).

Kurtuluş Savaşı sonrası Atatürk tarafından Ahlat'a üç tane dokuma tezgâhı gönderilmiş. Ahlatlılar'da yıllarca bu dokuma tezgahlarını kullanarak, kendileri için pantolon, şalvar gibi giyim eşyaları üretecekleri kumaşları dokumuşlardır. Bir müddet böyle devam ettikten sonra, dokuma tezgâhı heybe, seccade, kilim yapımında kullanılmıştır (N. Gülsar, sözlü görüşme, 20 Nisan 2012).

1990-1997 yılları arasında Bitlis'in ekonomik durumuna bakıldığında, Bitlis'te iş hayatı eski düzenini kaybetmiş geçim standardı da normalin altına düşmüştür. Küçük el sanatları dalında olan halıcılığında bitmek üzere olduğu belirtilmiştir (Tobb, 1998:188).

Bitlis ve köylerinde farklı kültürel yapılar iç içedir. Yörede etken olan grup Kürt Şafî'lerdir. Ancak örneğin merkezde Arap-Sünni'ler; Ahlat'ta ve özellikle de Mutki ve Tatvan'da farklı etnik gruplar (örneğin Terekemeler) Türk ve Türkmenler de vardır. Ahlat'ta Türk ve Kırımlı, Yörük nüfusu; Mutki'de Zaza, Ermeni ve Tatvan'da Türk Arap ve Süryani köylerini görmek mümkündür (Tobb, 1998:50). Bu kadar farklı kültürün iç içe olması sebebiyle dokumacılıkta çeşitlilik gösterir.

Bitlis'te dokumacılık çok eski tarihlere dayanmasına rağmen günümüze gelebilen örnek sayısı çok azdır. Yaptığımız araştırmalarda, halkın verdiği bilgiler ışığında, 19. yy'dan kalma, Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisinde 2 adet halı (Şekil 146, Şekil 147), Adilcevaz Tuğrul Bey Camisinde 1 adet halı (Şekil 149), Adilcevaz "Bulutun Yeri" adlı restoranda 1 adet halı (Şekil 150), Bitlis Şerefiye Camisinde 2 adet halı (Şekil 144, Şekil 145) tespit edilmiştir.

Günümüzde Bitlis ve çevresinde dokumacılık bitme noktasına gelmiştir. Yalnızca Ahlat'ta Cumhuriyet döneminden kalan mekikli tezgâhını tamir ederek namazlık ve savan dokuyan bir usta kalmıştır.

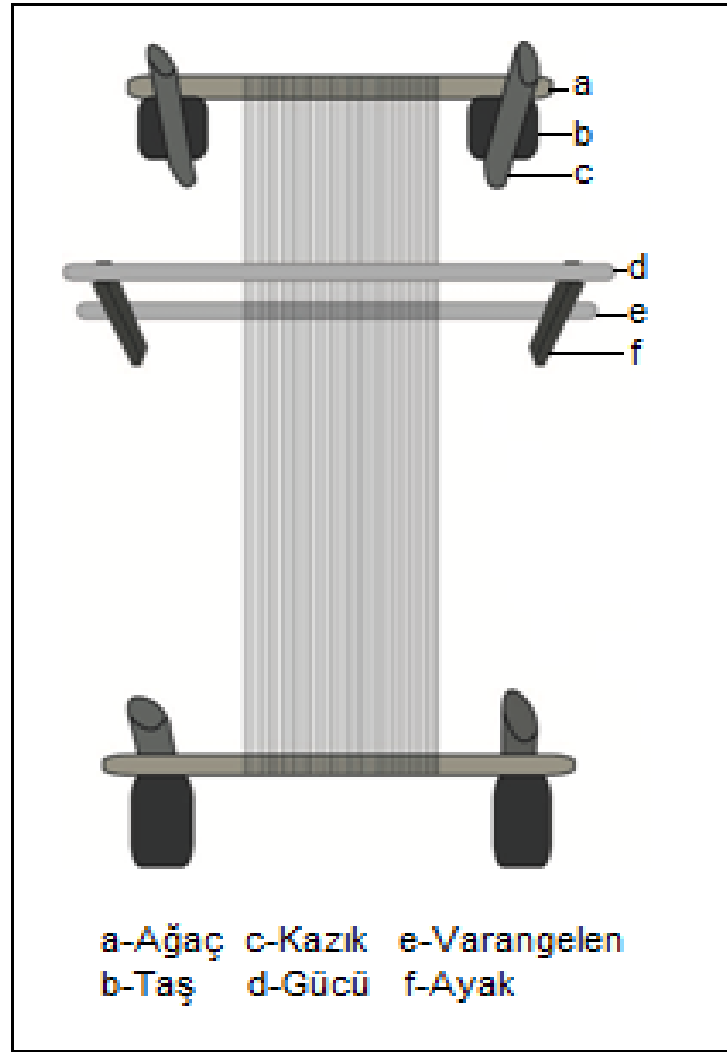
5.2. Dokumalarda Kullanılan Araçlar

5.2.1. Kirkitli Dokumalarda Kullanılan Araç ve Gereçler

Yörede halı, kilim, cicim ve zili gibi dokuma yaygılar dokumanın boyuna göre hazırlanan yer tezgâhlarında dokunur. Bu tezgâhların yan tahtaları yoktur. Bunların yerine toprağa çakılmış dört kazık kullanılmaktadır. Çakılmış kazıkların arkasına birer adet silindir ağaç koyulup iple kazıklara bağlanarak sabitlenir. Bu silindir şeklindeki iki ağaç tezgâhın alt ve üst merdanelerini (levant) oluşturur. Çözümler bu ağaçların üzerine boyuna ve yatık olarak geçirilmektedir (S. Marangoz, sözlü görüşme, 19 Nisan 2012). Çözümlerin iki yanına 2 adet kazık çakılıp, ayak sistemi oluşturularak üzerine gücü yerleştirilir. Gücünün arka tarafındaki iplere de varangelen takılarak tezgâh dokumaya hazır hale getirilir (Şekil 4, Şekil 5).

Şekil 4. Yer Tezgâhı, Ahlat (Sökmen, 2012)

Şekil 5. Yer Tezgâhı ve Parçaları, Şematik Çizimi (Sökmen, 2012)

Hasır dokumalarında mısır koçanının iç yaprakları ve bataklık sazları, bazı cecim ve palas dokumalarında orlon iplikler, geji dokumalarında tiftik keçisinden elde edilen kıl iplikler, bazı palas, cecim dokumalarında kıl iplikler, halı, kilim, cecim, zili, palas, cecim ve aba dokumalarında koyun yünü kullanılmaktadır. Yılda iki kez kırklık adı verilen aletlerle kırkılan yünler, çeşmede soğuk suyla yıkanmakta, (Şekil 6, Şekil 7) ve güneşte kurutulmaktadır. Kuruyan yünler, elde didilerek demir dişli tarakla taranmaktadır (Şekil 8). Taranan yünler “fitle” yapılarak teşi ile eğilmektedir. Koyun yününde olduğu gibi tiftik ve kıl keçisinden elde edilen iplikler de aynı işlemlerden geçmektedir. (Şekil 9) (N. İşler, sözlü görüşme, 10 Haziran 2012).

Şekil 6. Koyunun Kırılması, Adilcevaz (Sökmen, 2012)

Şekil 7. Yünlerin Çeşmede Yıkanması, Tatvan Çekmece Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 8. Yün Tarayan Kadın, Ahlat Yuvadamı Köyü (Sökmen, 2012)

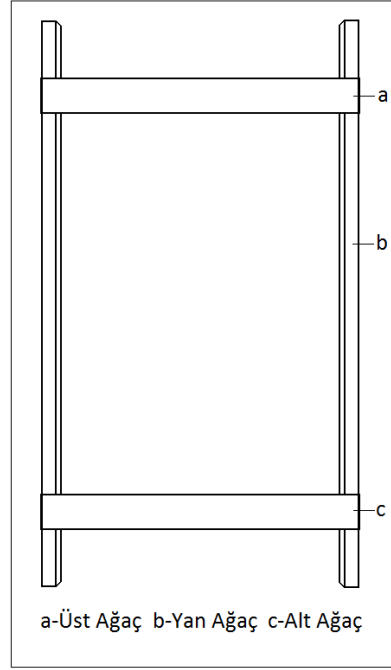
Şekil 9. Teşide İp Eğiren Kadın, Ahlat Yuvadamı Köyü (Sökmen, 2012)

Yöredeki eski dokumacılardan alınan bilgilere göre; ipler, satın alınan hazır boyalarla istenilen renklerde dokuyucu tarafından boyanmaktadır. İpler çile halinde kuru olarak boyaya ilave edilmektedir. Yaklaşık 20-30 dakika kadar kaynadıktan sonra bir gece boya içinde bekletilmektedir. Ertesi gün soğuk su ile durulanıp, güneşte kurutulmaktadır. Boyama sırasında boyanın sabitleşmesi amacıyla mordan olarak 1 yemek kaşığı kadar şap ilave edilir (S. İşleyen, sözlü görüşme, 17 Temmuz 2012).

Güroymak ve Mutki’de eskiden yapılan hasır dokumacılığında dokumanın boyuna göre hazırlanmış çerçeve şeklinde 4 ağaçtan oluşmuş dikey tezgâhlar kullanılmıştır (Şekil 10, Şekil 11). Bu dokumalarda çözgüler, 1’er cm aralıklarla tezgâh üzerinde çözülür. Güroymak’ta yapılan hasır dokumacılığında çözgü ipi olarak ince kamışlar kullanılır. İki adet ince kamış bükülür ve bittikçe uçlarına ilave yapılır. Mutki’de yapılan hasır dokumacılığında çözgü ipi olarak sağlam olması sebebiyle kendir ya da naylon iplikler kullanılır.

Şekil 10. Hasır Tezgâhı, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

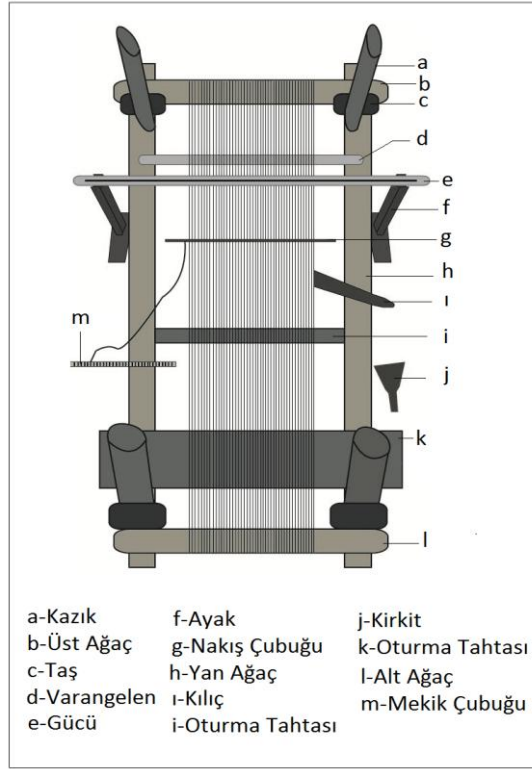

Şekil 11. Hasır Tezgâhı ve Parçaları Şematik çizimi (Sökmen, 2012)

Bunun yanında cecim, palas gibi çözgü yüzlü dokumalarda yer tezgâhlarında yapılır. Yalnız bunların yan tahtaları vardır (Şekil 12, Şekil 13).

Şekil 12. Cecim Tezgahı, Hizan Gökay Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 13. Cecim Tezgâhı ve Parçaları Şematik Çizimi (Sökmen, 2012)

Cecim yapılan yer tezgâhlarında, “Varangelen” ve “gücü ağaçları”, ipler arasına birbirine ters gelecek şekilde bir alttan bir üstten geçirilerek ipleri birbirinden ayırma görevi yaparak dokuma işlemine yardımcı olur. Gücünün üzerine yerleştiği iki adet, uzun, ağız kısmı açık ağaç parçaya “ayak” denir. Dokuma sırasında atkırı sıkıştırmak için kullanılan malzemeye “kirkit” ya da kerkit denir. Yörede çoğunlukla demirden yapılan kirkitler kullanılmaktadır. Cecim dokumalarında, üzerine ip dolanıp atkı atılmasını kolaylaştıran yaklaşık 30 cm uzunluğunda “mekik çubuğu”, belirli çözümlere takılıp desen oluşmasını sağlayan çubuğa “nakış çubuğu” ve varangelenle ağızlığı değiştirip sabitleyerek atkının çözgünün arasından kolay geçmesini sağlayan “kılıç” kullanılır (M. Çoban, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

Dokumalarda koyunyünü ya da tiftik keçisi ve kıl keçisinden elde edilen kıl iplikler kullanılmıştır. Son yıllarda orlon ipler de tercih edilmiştir.

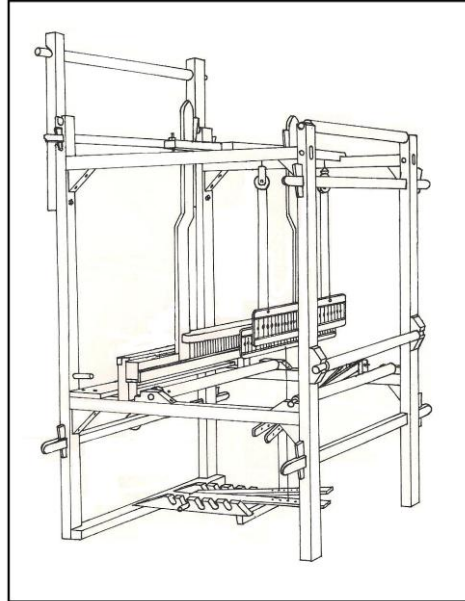
5.2.2. Mekikli Dokumalarda Kullanılan Araçlar

5.2.2.1. Yüksek Tezgâh

Çukur tezgâhlardan pek farklı değildir. Dokuyucu ve pedal kısmı düz zemin üzerindedir (Karakelle, 2012:92).Yörede mafraş (savan) ve namazlık örnekleri 2 gücülü 2 ayakçaklı yüksek tezgâhlarda dokunmaktadır (Şekil 14, Şekil 15).

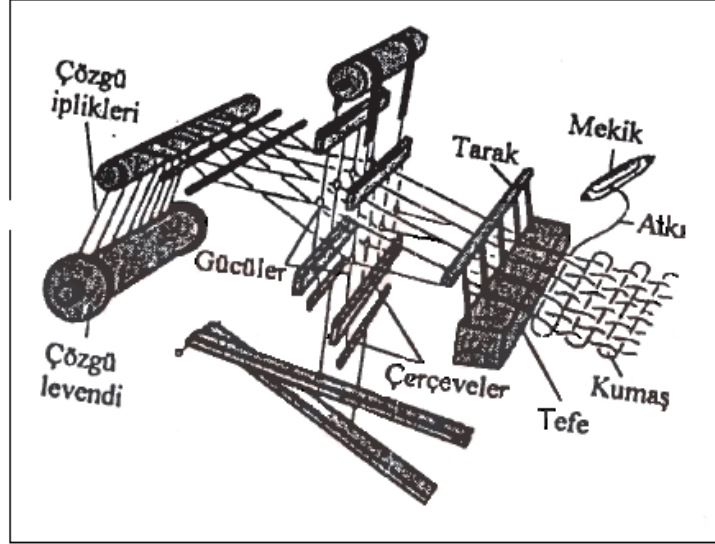

Şekil 14. Yüksek Tezgâh, Ahlat (Sökmen, 2012)

Şekil 15. Yüksek Tezgâh Çizimi (Sökmen, 2012)

Tezgâh, gücüler, çerçeveler tarak, tefe, mekik gibi parçalarda oluşur (Şekil 16).

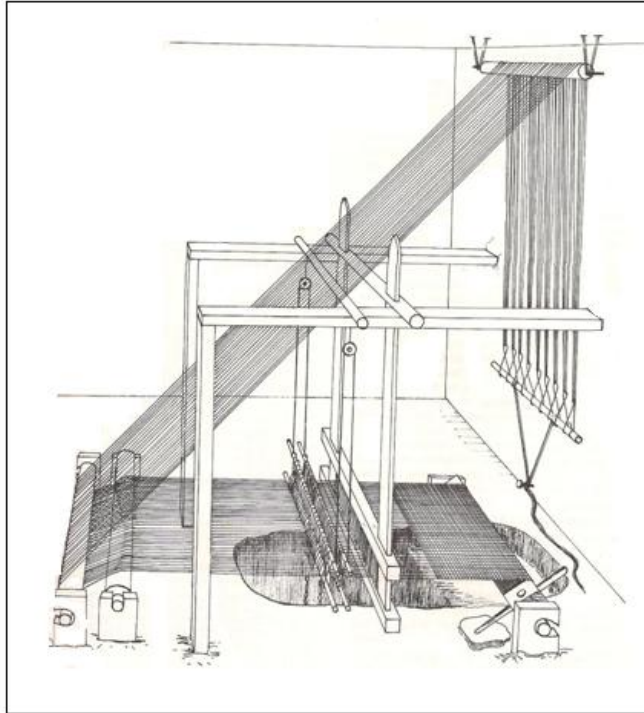
Şekil 16. Tezgâh Elemanlarının Şematik Olarak Gösterilişi (Kundak, 1998:3)

5.2.2.2. Çukur Tezgâh

Şekil bakımından aynen yüksek tezgâhlar gibidir. Yanlı pedallar döşemede açılan bir deliğe oturtulan sandık içerisinde. Dokumacıda bu sandık şeklindeki çukurun kenarına, döşeme üzerine oturur (Yağan, 1978:76). Bu tezgâhlar bir çukur ve etrafında ki dört kazıktan oluşmaktadır. Bu kazık dediğimiz direkler tezgâhın çatısını oluşturmaktadırlar. Tefe, düzen ağacı, tarak, dem, marmar, selmin, makaralar gibi asıl unsurlar düzeni tamamlarlar. Aşağı marmar, yukarı marmar, selmin, takka, dem, tarak, ayakçaklar, elcik, tefe, çımbar, mekik gibi düzenekler el tezgâhının temel parçalarıdır (Keskin vd., 2010:3). Yörede aba ve gej dokumaları çukur tezgâhlarda yapılır (Şekil 17, Şekil 18).

Şekil 17. Çukur Tezgâh, Şanlıurfa,
(<http://www.cizgidiyari.com/forum/sanliurfa/16489-sanliurfa.html>, [10.05.2013]).

Şekil 18. Çukur Tezgâhın Çizimi (Yağan, 1978:194)

5.3. Dokuma Tekniği

5.3.1. Kirkitli Dokumalarda Dokuma Tekniği

5.3.1.1. Halı

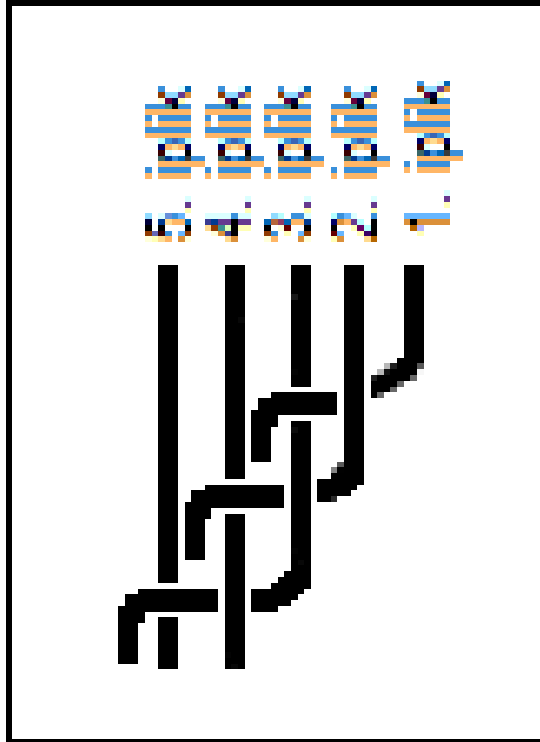
Bitlis yöresinde halıya “haliçe” denilmektedir. Dokunan halılarda kullanılan ilme iplikleri; eğrilmiş, iki kat bükülmüş yün ipliklerdir. Bu ipliklerle arış/çözüğü üzerine atılan ilmeler, halının havını oluşturur. Tezgâhta, dokumanın bir kenarından öteki kenarına, bir sıra düğüm (ilme) atılır. Kullanılan düğüm Gördes (Türk) düğümüdür. Her düğüm atıldıkça, ipliğin ucu bıçakla kesilir. Bir sıra düğüm atıldıktan sonra üzerine halının kalitesine göre 2 sıra argaç/atkı geçirilir. Tezgâhın iki tarafında iki çift çözgü serbest bırakılarak araya atılan atkı ipliyle kenar örgüsü yapılır. Kirkit yukarıdan aşağı kuvvetle vurularak argaç ve ilmeler sıkıştırılır. Hav yüksekliği ayarlanmış, halı makasıyla ilmeler kırkılır. Bu işlem halı bitinceye kadar dönüşümlü olarak devam ettirilir. Dokuma ilkel yer tezgâhlarında yapılır.

Yer tezgâhları, yere çakılmış dört kazık ile çakılmış kazıkların arkasına birer adet silindir ağaç koyulup iple kazıklara bağlanarak sabitlenir. Dokuyucu, iple odanın en ve boy ölçüsü alıp, bu ölçüye göre çözgüyü tezgâhın ağaçlarına uzatır. Gücü ve varangeleni taktıktan sonra halısını dokur. Halıda çiti örgüsü yapılmaz, kilim örgüsüyle başlanır (R. Kabakçı, sözlü görüşme, 10 Haziran 2012).

Halının sökülmemesi için halı tezgâhtan çıkarıldıktan sonra saçak ipleri “tek taraflı balıksırtı örgü tekniğinde” örülür. Bu tekniğe göre: 1. iplik 2. ipliğin altından 3. ipliğin üstünden geçirilerek arkada bırakılır. Sonra, 2. iplik 3. ipliğin altından 4. ipliğin üstünden geçirilerek arkada bırakılır. Daha sonra, 3. iplik 4. ipliğin altından 5. ipliğin üstünden geçirilerek arkada bırakılır. Bu şekilde sağdan sola doğru tek yönde devam edilerek 1 sıra saçak örülür. 2. sırada arkada bırakılan iplerle işlem tekrarlanır. Bu şekilde devam edilerek saçak örme işlemi tamamlanır (Şekil 19, Şekil 20) (Z. Gür, sözlü görüşme, 25 Nisan 2012). Bazı halılarda ise saçaklar ya “saç örgüsü” şeklinde örülür ve 2 saç örgü birleştirilerek uçlarından dikilir, ya da “muska örgü” denilen çift taraflı balıksırtı örgü tekniğinde örülür (Şekil 21).

Şekil 19. Halıda Saçak Örgüsü, Ahlat Akçaören Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 20. Saçak Örgüsü Şematik Çizimi (Sökmen, 2012)

Şekil 21. Halıda Saçak Örgüsü, Ahlat (Sökmen, 2012)

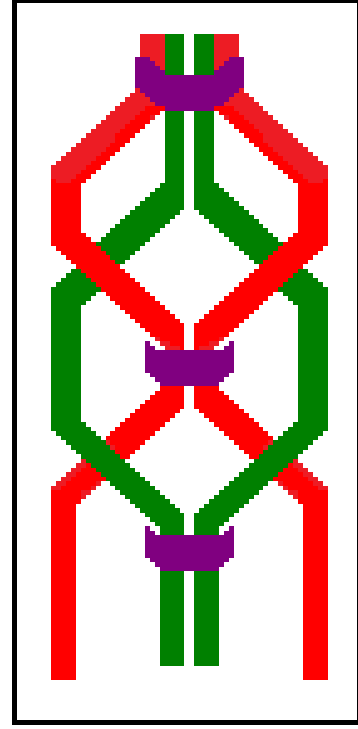
Yörede halı yastıklar dokunduktan sonra yastığın arka yüzü düz kilim şeklinde dokunur ya da yastığın arka yüzüne kumaş parçası ya da çuval parçası dikilir. Yastıkların içi mısır veya buğday sapı, sünger ya da naylon parçalarıyla doldurulur. Kenarların sökülmemesi için isteğe göre 2 renkte 4 adet ip saç örgüsü şeklinde boydan boya dikilir (Şekil 22). Örneğin 2 kırmızı 2 yeşil aynı uzunlukta, 1 kırmızı, 2 yeşil, 1 kırmızı yan yana gelecek şekilde 4 adet ip hazırlanır ve iplerin baş tarafı dikilerek sabitlenir. Ortadaki 2 yeşil ip ayrılarak iki yeşil ipin ortasına yanlardaki 1' er kırmızı ip getirilerek dikilir. Bu durumda ortada 2 kırmızı ip yanlarda 1 er yeşil ip olur. Ortadaki 2 kırmızı ip ayrılarak iki kırmızı ipin ortasına yanlardaki 1' er yeşil ip getirilerek dikilir. Bu şekilde atlamalı olarak sonuna kadar yapılır (Şekil 23, Şekil 24) (G. Aydemir, sözlü görüşme, 25 Nisan 2012).

Şekil 22. Halı Yastık Detay, Kenar Örgüsü, Ahlat (Sökmen, 2012)

Şekil 23. Yastık Kenar Örgüsü Yapılışı,
(Sökmen, 2012)

Şekil 24. Yastık Kenar Örgüsü Şematik Çizimi
(Sökmen, 2012)

5.3.1.2. Kilim

Yörede kilime “yemeni” denilmektedir. Kilim dokuması halı da olduğu gibi yere çakılmış dört kazık ile birbirine urganla bağlanmış iki veya daha fazla sopadan oluşan ilkel yer tezgâhlarda yapılır. Kullanım amacına göre belirlenen ölçüde çözgü ipleri tezgâha geçirilir. Halıda olduğu gibi kilimlerde de çiti örgüsü yoktur, sökülmemesi için kilim tezgâhtan çıkarıldıktan sonra saçak ipleri tek taraflı balıksırtı örgü tekniğinde örülür. Çözgü ipleri tek tek alındığı gibi 5-6 adet alınarak da örülebilir (Şekil 25). Kilimlerin atkısı çözgüsü yündür.

Dokuma sırasında farklı renkte atkılarla dokunan motifler arasında ya da motif ile zemin doku arasında 5 mm ile 2 cm arasında değişen uzunlukta ilikler meydana gelir. Bu tarz dokunan kilimlere genellikle ilikli kilim denir (Soysaldı, 2009:28). Katalog bölümünde Şekil 181, Şekil 182, Şekil 186, Şekil 188, Şekil 189, Şekil 190, Şekil 191, Şekil 192’de görülen kilim örnekleri ilikli kilim tekniğinde dokunmuştur.

Dokuyucu bir desenden diğ er desene geçerken arada bir atlama meydana getirmez iki deseni birbirine atlama yapmadan bağlayabilirse buna iliksiz kilim denir (Deniz, 2000:79). Katalog bölümünde, Şekil 186, Şekil 188, Şekil 191’de verilen kilim örnekleri iliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur.

Sarma konturlu kilimlerde, dokuma yapılırken motiflerin dönüŐlerinden meydana gelen atkılar arasındaki boşluklar ve ilikler bir  er eve ipliği ile arada kalan   zg lere teker teker yukarıya doğru dikey, çapraz ve enine sarılarak yapılmaktadır. Dokumanın yüzeyinde iğne ile işlenmiş gibi bir kontur oluşturur. Bu, işlem esnasında yapılmaktadır (Şekil 25), (Onuk vd., 1998:14).

Atkılarının aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi tekniği, ayrı desen alanlarından gelen desen iplikleri karŐılaŐtıkları aynı tek çözgü üstünden geriye dönüŐ yaparlar. Böylece dokuma sırasında dikey desen sınırlarında birbirinden ayrılan çözgüler birbirine bağlanması sağlanmış olur (Acar, 1982:52). Katalog bölümünde, Şekil 185’de verilen kilim örnekleri atkılarının aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi tekniğinde dokunmuştur.

Şekil 25. Kilimde Saçak  rg s , Ahlat (Sökmen, 2012)

5.3.1.3. Cicim

Yörede cicimler iki parça halinde yer tezgâhlarda dokunup daha sonra parçalar birbirine dikilmektedir (Şekil 195). Sık motifli ve seyrek motifli cicim teknikleri görülür.

Seyrek motifli cicimde zemini meydana getiren atkı ve çözgüler deseni meydana getiren iplikler daha kalın olur ve desenlere kabarık bir görünüş verir. Çoğunlukla aynı kalınlıkta ve aynı renkte ipliklerdir (Ergüder, 2009:49). Bitlis yöresi cicim dokuma örneklerinde, seyrek motifli cicim kilim dokumaların zeminine yerleştirildiği gibi, enine şeritler halinde dokunan bir cicim dokuma örneğinde bir şerit içi seyrek motifli cicim diğer bir şerit içi ise sık motifli cicimdir (Şekil 196, Şekil 198). Bunun yanında tüm zemin sık motifli cicim şeklinde örneklerde mevcuttur (Şekil 195, Şekil 197).

Sık motifli cicimde dokuma yüzeyi desene göre birbirini kesen veya birbirine paralel zikzak hatlardan meydana gelmiştir. Bezeme atkıları genellikle çözgüler arasından üç üst, üç alt geçerek bezeme sırası oluşturur (Soysaldı, 2009:115). Araya bir sıra atkı atılır.

5.3.1.4. Zili

Zili tekniği cicim dokumalarına benzemekle birlikte ikisi birbirinden tamamen farklı dokuma türleridir: Her ikisinde de atkı ve çözgüden başka renkli desen iplikleri dokumanın ön yüzünde, yatay yönde, kabarık atlamalar yapsa da dokuma tekniği bakımından birbirlerinden ayrılırlar: Cicim tekniğinde desen iplikleri desenlerin sınırlarını meydana getirmek için yukarı doğru sarılarak devam ederken zililerde yan atlamalarla motiflerin içi doldurulur (Acar, 1982:62). Yörede düz zili ve çapraz zili örnekleri görülür (Şekil 200).

Desen ipliğinin üç üst 1 alt atlamaları sonraki sıralarda üst üste gelecek şekilde tekrarlanarak yapılan zili dokumalara düz zili denir. Desen ipliğinin, her sırada birer çözgü yan tarafa kaydırılarak dokunduğu zili dokumalara ise çapraz zili denir (Onuk vd., 1998:16-17).

Zili dokumaları iki parça halinde dokunup daha sonra parçalar birbirine dikilmektedir. İki yüzü birleştiren dikişe “kaytan” denilmektedir (G. Aydemir, sözlü görüşme, 25 Nisan 2012).

5.3.1.5. Hasır

Bitlis yöresinde hasır dokumacılığı Güroymak ve Mutki ilçelerinde çerçeve şeklinde, dikey tezgâhlarda yapılmaktadır (Şekil 28). Güroymak’ta sazlıktan toplanan kamışlarla yapılan hasır dokumacılığı sazlığa yakın olması nedeniyle Değirmen Köyünde yapılmaktadır. Değirmen Köyünde sazlıktan toplanan kamışlar ıslatılarak dokumaya hazırlanır. Çözgü ipi olarak ince kamışlar kullanılır. İki adet ince kamış bükülür ve bittikçe uçlarına ilave yapılır (Şekil 26). Çözgü, 1’er cm aralıklarla tezgâh üzerinde çözülür (Şekil 38).

Hasır dokunurken başlangıçta çift çözgüye tek kamış uçları açıkta kalacak şekilde dolandır. Bu açıkta kalan 2 uca kamışlar eklenir (Şekil 40). Eklenen kamışlar, dokuma soldan sağa doğru oluşturuluyorsa sağa, sağdan sola doğru oluşturuluyorsa sola bükülür. 2 adet çiftli kamışlar birbirine çapraz şekilde birer atlamalı çözgülerden geçirilerek dokuma oluşturulur. Sıra sonunda araya atkı atılmaz. (M. Kozik, sözlü görüşme, 30 Nisan 2012) (Şekil 29).

Yalnızca sazlıktan toplanan kamışlarla dokuma yapıldığı gibi kumaş parçalarının ince şeritler halinde kesilerek hazırlanıp kamışlara dolanarak da arada farklı desenler oluşturulabilir (Z. Kozik, sözlü görüşme, 30 Nisan 2012) (Şekil 30).

Şekil 26. Kamıştan Çözümlük Hazırlama, Güroymak Değirmen Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 27. Kamıştan Yapılmış Hasır Çözümlüğü, Güroymak Değirmen Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 28. Çerçeve Tezgâhta Hasır Dokuması, Güroymak Değirmen Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 29. Hasır Dokumanın Yapılışı, Güroymak Değirmen Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 30. Kumaş Parçaları İlave Edilerek Yapılan Hasır Dokuması, Güroymak Değirmen Köyü (Sökmen, 2012).

Şekil 31. Hasır Yaygı Örneği, Güroymak Değirmen Köyü (Sökmen, 2012)

Mutki ilçesinde hasır dokumacılığı mısır koçanının iç yaprakları kullanılarak yapılır (Şekil 32). Hasır dokumacılığı çerçeve şeklinde, dikey tezgâhlarda yapılmaktadır. Çözü, 1'er cm aralıklarla tezgâh üzerinde çözülür (Şekil 38). Çözü ipi olarak beyaz, sağlam naylon iplikler ya da kendir ipleri kullanılır (Y. Kardaş, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

Yörede hasır dokumacılığı için mısır koçanının iç yaprakları toplanır ve demet yapılarak güneşte 1-2 gün kurutulur (Şekil 33). Kuruduğu zaman beyazlaşır. Dokuma yapılmadan yaklaşık 12 saat önce yapraklar ıslatılır (Şekil 34). Başlangıçta çift çözgüye tek yaprak uçları açıkta kalacak şekilde dolanır (Şekil 36). Bu açıkta kalan 2 uca yapraklar eklenir (Şekil 35, Şekil 37). Eklenen yapraklar, dokuma soldan sağa doğru oluşturuluyorsa sağa, sağdan sola doğru oluşturuluyorsa sola bükülür. 2 adet çiftli yaprak birbirine çapraz şekilde birer atlamalı çözgülerden geçirilerek dokuma oluşturulur. Sıra sonunda araya atkısı atılmaz. Kirkitle sıkıştırılır (N. Kardaş, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

Şekil 32. Mısır Koçanının İç Yaprakları, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

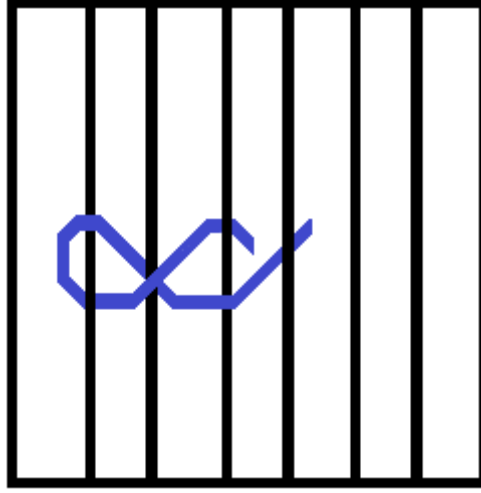
Şekil 33. Yaprakların Güneşte Kurutulması, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

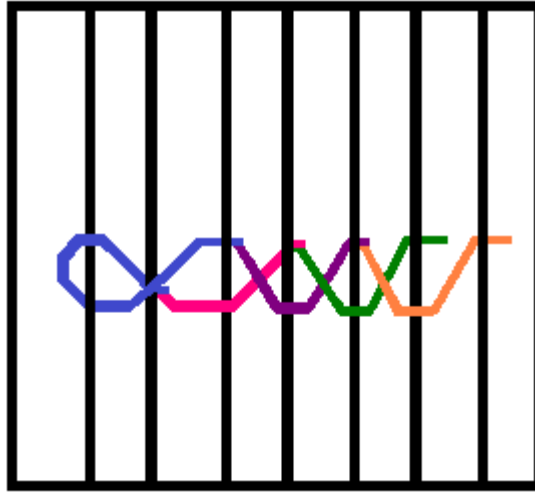
Şekil 34. Mısır Koçanı Yapraklarının Tavada Islatılması, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 35. Hasır Dokumanın Yapılışı, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 36. Hasır Dokuma Başlangıcı Şematik Çizimi, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 37. Hasır Dokumada İki Açık Uca Yaprak Parçalarının Eklenmesi,
Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

Şekil 38. Hasır Dokumada Çözü Çözme İşlemi, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

Yalnızca mısır koçanının iç yapraklarıyla dokuma yapıldığı gibi dokuma esnasında renkli orlon ipliklerinin yapraklara sarılmasıyla da farklı desenler oluşturulabilir (Şekil 39) (Y. Kardaş, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

Şekil 39. Desenli Hasır Detay, Mutki Çitliyol Köyü (Sökmen, 2012)

5.3.1.6.Çözü Yüzlü Dokumalar

5.3.1.6.1. Palas

Çözü yüzlü düz dokuma tekniğıyle yapılmış, kıl, yün ve orlon malzemeli, çuval, heybe, torba, yük örtüsü, yaygı şeklinde örnekleri görülen dokumalara yörede “palas” adı verilir.

Palas dokumalarında eski örnekleri siyah beyaz renkli kıl iplikten ve kahverengi ve beyaz yün ipliklerdendir (Şekil 40). Yakın tarihli örneklerde ise orlon iplik tercih edilmiş renk sayısı artırılmıştır (Şekil 41). Doğu Karadeniz bölgesinde dastar (Deniz, 2009:25), Konya yöresinde çırpı denilmektedir (Hidayetoğlu, 2009:39). Keban barajı çevresinde ki bazı köylerde bu dokumalar palas olarak bilinir (Durul, 1969:16-17). Güneydoğu Anadolu Karakeçili Türkmenlerinde Düz kirkimli dokuma tekniklerinden kilim ve cecim (cecim) teknikleri kullanılarak yapılan yaygılara Palas adı verilmektedir (Onuk ve Akpınarlı, 1996:242). Neriman Görgünay bu dokumayı iki taraflı düz dokumalı çözü yüzlü cecim olarak adlandırmıştır.

Şekil 40. Kıl İpliğinden Yapılmış Palas Dokuma Örneği, Mutki (Sökmen, 2012)

Şekil 41. Orlon İpliğinden Yapılmış Palas Dokuma Örneği, Hizan (Sökmen, 2012)

Bitlis'in Hizan ilçesinde çok renkli palaslar dokunmaktadır. Desen, çözgü ipliklerinin tezgâha renk renk sıralanmasıyla oluşturulur. Dokuma yer tezgâhlarında ya da cecim tezgâhında yapılır (Şekil 42). Genellikle tarak desenleri kullanılır (Şekil 43). Bu deseni oluşturmak için tezgâha örneğin, sırasıyla 12 mavi, 1 sarı, 1 mavi, 1 sarı 1 mavi, 1 sarı 1 mavi, 12 sarı, 1 kırmızı 1 sarı, 1 kırmızı 1 sarı, 1 kırmızı 1 sarı, 12 çift kırmızı ip geçirilir. Bu sayıdaki ip yaklaşık 5 cm'lik yer kaplar. Dokuyucu desenine göre, örnekteki gibi, diğer renkleri de tezgâha dolar. Gücü ve varangeleni taktıktan sonra dokuma işlemine geçer. Mekik çubuğuna atkı ipini dolar. Sırasıyla gücü ve varangelen sayesinde açılan ağızlığa kılıç yerleştirilerek ağızlık sabitlenir. Aradan mekik çubuğu ile atkı ipi geçirilir. Atkı ipi geçirildikten sonra kılıç çıkarılarak kirkitletlenir. Dokuma aynı şekilde devam edilerek ilerler (H. Çoban, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

Şekil 42. Yer Tezgâhında Dokuma Yapan Kadın (Ünsal, 2010: 682)

Şekil 43. Yün İpliğinde Yapılmış Palas Dokuma Örneği, Hizan (Sökmen, 2012)

5.3.1.6.2. Cecim

Atkıların, çözümler tarafından tamamen gizlendiği bu dokuma türünde, dokumanın yüzeyi ve desenler çözgü ipliklerinden oluşur. Bu sebeple, bu dokuma çözgü yüzü olarak bilinir ve kılıç sistemiyle dokunur (Görgünay, 1994:29).

35 - 60 cm en ve 10 - 12 m uzunlukta yer tezgâhında dokunan cecim kullanılacak yerin büyüklüğüne göre kesilir, parçalar birbirine cecim dikişi denilen muşabak tekniği ile birleştirilir. Dokumanın kesilen ve pürüzlü olan iki kenarı kıvrılır, kıvrılan bu kenarlar çapraz dikişle temizlenir (Görgünay, 1987:141).

Görgünay, çözgü yüzü cecimleri, farklı dokuma tekniklerinden dolayı, beş gruba ayırır.

1. Tek taraflı, kabarık motifli çözgü yüzü cecim.
2. Tek taraflı düz dokuma görünüşlü ve tersi atmalı olan çözgü yüzü cecim.
3. İki taraflı düz dokumalı çözgü yüzü cecim.
4. İki taraflı, kabarık nakışlı (nakışları renkli) çözgü yüzü cecim.
5. İki taraflı kendinden çözgü yüzü cecim (Görgünay, 1990:258).

Bitlis'te özellikle Ahlat, Adilcevaz, Tatvan ve Hizan ilçelerinde tek taraflı kabarık motifli çözgü yüzü cecim örnekleri tespit edilmiştir.

Yörede cecim için, dokunurken kopmaması için teşi yardımıyla bükülmüş iki katlı iplik kullanılır. Çözümlerin renkleri, dokumanın desenine göre ayarlanır. Dikey eksende birbirine paralel şekilde uzanan şeritlerin bazıları düz bazıları desenlidir. Desenli şeritlerde 2 renk kullanılır. Örneğin kırmızı ve beyaz renk kullanılacaksa çözgü çözülürken, tezgâha 1 kırmızı bir beyaz ip dolandır. İp dolama işlemi bittikten sonra gücü ve varangelen takılır. Dokuma yapılırken bu renkli şeritlerde varangelen ve gücü sayesinde ağızlık değişirken kırmızı altta geçer görünmez, beyaz görünür, bir sonraki sırada beyaz altta geçer görünmez, kırmızı görünür (H. Çoban, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

Desen oluşturma aşamaları şöyledir:

1- Dokuma yapılırken deseni oluşturan ipler çift alınarak altından nakış çubuğu geçirilir.

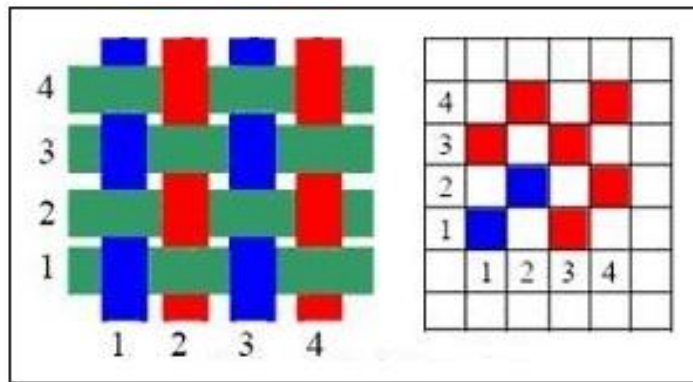
- 2- Varangelen yaklaştırılır ve iplerin ayrılması sağlanır.
- 3- Nakış çubuğu geri itilip oradan kılıç geçirilir ve ağızlık açılır.
- 4- Açılan ağızlıktan mekik çubuğu geçirilerek kirkitletlenir.
- 5- Kılıç çıkarılır.
- 6- İtilen nakış çubuğu yaklaştırılır.
- 7- Varangelen geri itilerek gücülerin ayırdığı ipler ortaya çıkarılır.
- 8- Nakış çubuğu geri itilip oradan kılıç geçirilir ve ağızlık açılır.
- 9- Açılan ağızlıktan mekik çubuğu geçirilerek kirkitletlenir.
- 10- Nakış çubuğu çıkartılır (H. Çoban, sözlü görüşme, 17 Mayıs 2012).

5.3.2. Mekikli Dokumalarda Dokuma Tekniği

5.3.2.1. Bezayağı Dokuma

Bezayağı örgüsü dokumacılıkta en çok kullanılan ve en basit temel dokuma örgüsüdür. Çözgü ipliğinin en fazla bir atkı ipliğinin üstünden veya altından geçmesiyle oluşturulur. Dayanıklısıdır, kolayca tanınabilir, çözgü ve atkının birbirine en fazla bağlantı yaptığı örgü türüdür. Kumaş yüzeyinde kendi başına bir efekt oluşturmaz (<http://goo.gl/ISbHG>, [30.05.2013]).

Yörede geçmişte dokunan aba, gejj, Bitlis kuşağı, egal ve dokuması günümüzde yalnızca Ahlat'ta devam eden Namazlık ve Savan dokumaları mekikli tezgahlarda bezayağı tekniğiyle dokunur (Şekil 44).

Şekil 44. Bezayağı Örgü Raporu
(http://dokumatasarim.blogspot.com/2008_12_01_archive.html, [15.05.2013])

Namazlık ve savan dokumaları, yüksek tezgâhlarda dokunur (Şekil 46). İplikler taraklardan çift, gücülerden tek geçirilir. Kullanılan renge göre mekik sayısı da artırılır. 35-45 cm eninde parçalar halinde dokunur. İstenilen boyuta gere parça sayısı artırılarak dokuma tezgâhtan çıktıktan sonra parçalar dikilerek birleştirilir (Şekil 45) (N. Gülsar, sözlü görüşme, 20 Nisan 2013).

Şekil 45. Bezayağı Örgülü Savaan Dokuma Örneği, Detay (Sökmen, 2012)

Şekil 46. Mekikli Tezgahta Dokuma Yapan Kadın, Ahlat (Sökmen, 2012)

Aba dokuma işlemine başlamadan önce kelepeler halinde alınan iplik, atkı için çıkırık aracılığı ile makaralara sarılmaktadır. Dokumada gücü çerçevesi iki adet olan, 60-70 cm derinliğinde dikine boşaltılmış ve dört kösesindeki ayaklardan yere çakılmış, çukur tezgâh kullanılmaktadır (Şekil 17, Şekil 18). Kumaş dokunmaya başlamadan önce, 50 m. uzunluğundaki 400-500 telden oluşan çözgü ipliği, gücü çerçevelerindeki gücü gözünden geçirilerek taharlama işlemi yapılmaktadır. Bezayağı dokuma tekniği ile dokunan kumaş, tezgâhtan tek parça halinde çıkmaktadır (Alan, 2011:22). Kumaşlar daha sonra ıslatılarak tokmakla dövülür, keçeleştirilir (Uğurlu, 1990:22).

Yaptığımız araştırmalarda Bitlis Halk eğitim Merkezinde aba dokuma örneklerine rastlanmıştır. Bitlis Halk Eğitim Merkezinde, 1990 yılında Mutki Halk Eğitim Merkezinde dokutulan ceket ve yelek olmak üzere 2 adet dokuma örneği mevcuttur. Gövde kısmı için 2 parça kolları için ise 2 parça olmak üzere toplam 4 parçadan dokunan ceket, düz beyaz renkte olup siyah iplikle dikilerek birleştirilmiştir (Şekil 47). 2 ön 2 arka 4 parçadan kahve renkli dokunan yelek yakasız ve düğmesizdir. Birleşim yerleri beyaz renkli iplikle dikilerek birleştirilmiştir. Her iki dokumada da yaka, etek uçları, kol uçları ve birleşim yerleri nakışla süslenmiştir (Şekil 48).

Şekil 47. Aba Ceket, Bitlis Halk Eğitim Merkezi (Sökmen, 2012)

Şekil 48. Aba Yelek, Bitlis Halk Eğitim Merkezi (Sökmen, 2012)

Gej, yörede çukur tezgâhlarda dokunmaktadır. Yöre halkı tarafından kullanılan bu tezgâhlar 2 gücülü, 2 ayaklı ve mekikli çukur tezgâhlardır. Bu tezgâhları ayakta tutan yan direkler yere çakılmaktadır. Ayakların bulunduğu yer 'çal' adı verilen bir çukur içerisine yerleştirilir. Yere çakılan direklerle dokuma sırasında meydana gelebilecek olan sarsıntının azaltılması ve mekân kazanma amaçlanmıştır. Gergi çubuklarında 7-8 m. yi bulan ipler çözgüye hazır hale getirildikten sonra, "gücü" ismi verilen çerçevelerin boncukları arasından bir öndeki, bir arkadaki çerçeveden tek tek geçirilerek "tahar" işlemi gerçekleştirilir. Bu tipteki tahar işlemi "bezayağı" adı verilen 1'e1 (1/1) ölçülerindeki düz dokuma için uygun olan bir tekniktir. "Gej"de bezayağı dokusu kullanıldığı için "rapor ve armür" aynıdır (Çelik, 2006:343).

Yaptığımız araştırmalarda Bitlis Halk eğitim Merkezinde gej dokuma örneklerine rastlanmıştır. Bitlis Halk Eğitim Merkezinde, 1990 yılında Mutki Halk Eğitim Merkezinde dokutulan Şal ve şapık olmak üzere 2 adet dokuma örneği mevcuttur. 2 dokumanın da deseni aynı olup, gri ve beyaz renkli boylamasına ince şeritler halindedir. Yakasız ve düğmesiz olan ceketin kol uçlarına kırmızı astar geçirilmiş ve kolları kıvrılmıştır (Şekil 49, Şekil 50).

Şekil 49. Şapık Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi (Sökmen, 2012)

Şekil 50. Şal Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi (Sökmen, 2012)

Bitlis Kuşığı 3 parçadan oluşur. Parçaların ayrı ayrı dokunup sonra yan yana dikilmesinden elde edilir. Egal ise mor ya da siyah tek renkte dokunur.

Bitlis Halk Eğitim Merkezi arşivinde yer alan 120*120 ebadındaki Bitlis Kuşığı örneği, siyah kırmızı, siyah beyaz ve siyah turuncu renkli olmak üzere mekikli tezgâhlarda 3 parçadan dokunup birbirine birleştirilmiştir (Şekil 140) Yine Bitlis Halk Eğitim Merkezi arşivinde yer alan 90*90 ebadındaki Egal örneği ise siyah renkli mekikli tezgâhlarda 2 parçadan dokunup birbirine birleştirilmiştir (Şekil 142)

5.4. Kirkitli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri

5.4.1. Halıların Bazı Teknolojik Özellikleri

Genellikle dikdörtgen, nadiren de kare şeklinde dokunan el dokusu halılarda yüzey iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi ilmesiz kısımlar olup, saçak, çiti, kilim ve etlik bölümlerinden meydana gelir. Saçak, halının alt ve üst kısmında belli bir uzunluktaki çözgü ipliklerinin devamıdır. Çiti, “zincir”, “sıçandışı” gibi isimler de verilen, halıdaki kilim dokumasının sökölmemesini sağlamak için saçakların dip kısımlarında yapılan iki sıra örgüdür. Kilim “toprakçalık” olarak da bilinen ilmeli kısmı desteklemek için halının alt ve üst kısımlarında kilim tekniğinde dokunan bölümdür. Etlik kenar örgüsü olarak da adlandırılır ve halının iki yanında belli bir kalınlıkta iki ya da dört çözgü ipine dolanarak yapılan örgüdür. Halının yüzey bölümlerinden ikincisi ilmeli kısımlar olup çözgüler üzerine renkli yün ipliklerin düğümlenerek oluşturduğu bölümdür ve bu kısma hav tabakası adı da verilmektedir (Ölmez, 1999:82).

El dokusu halıların başlıca teknik özellikleri en, boy, boy/en, alan, kilim örgü eni alt ve üst uç, saçak uzunluğu alt ve üst uç, hav boyu, 10 cm endeki ve boydaki düğüm sayısı, dm^2 'deki düğüm sayısı (halı kalitesi), toplam ağırlık, metrekare ağırlık ve etlik uzunluğu ölçümleri ile belirlenmektedir (Ölmez, 1999:83).

Bitlis yöresinde dokunan halıların büyük çoğunluğunu yün halılar oluşturmaktadır. Yörede kullanımları dikkate alınarak yün halılar, yaygı, seccade, yastık ve minder olarak dört grupta sınıflandırılmıştır.

Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların teknolojik özelliklerine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 5’de verilmiştir. Çizelge 6’da Bitlis merkez ilçe, çizelge 7’de Adilcevaz ilçesi, çizelge 8’de Ahlat ilçesi, çizelge 9’da Tatvan ilçesi, çizelge 10’de Güroymak ilçesi, çizelge 11’de Mutki ilçesinde dokunan halıların teknolojik özelliklerine ilişkin tanıtıcı istatistikler verilmiştir.

Çizelge 5. Bitlis Yöresinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis Yöresi Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,55 \pm 0,35$	$0,91 \pm 0,12$	$0,51 \pm 0,04$	$0,47 \pm 0,06$
	Min-Max	0,92 - 2,43	0,65 - 1,17	0,41 - 0,60	0,41 - 0,54
Boy(m)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,70 \pm 0,75$	$1,31 \pm 0,17$	$0,90 \pm 0,11$	$0,47 \pm 0,06$
	Min-Max	2,00 - 6,00	1,06 - 2,00	0,68 - 1,16	0,42 - 0,54
Boy/en	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,44 \pm 0,56$	$1,46 \pm 0,23$	$1,76 \pm 0,24$	$0,99 \pm 0,02$
	Min-Max	1,69 - 4,24	0,94 - 2,27	1,33 - 2,24	0,97 - 1,02
Alan (m ²)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,91 \pm 2,22$	$1,20 \pm 0,27$	$0,46 \pm 0,07$	$0,22 \pm 0,06$
	Min-Max	1,94 - 12,42	0,84 - 2,22	0,33 - 0,69	0,17 - 0,29
Kilim örgü eni (cm)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,76 \pm 2,32$	$2,30 \pm 1,55$	$0,00 \pm 0,00$	$1,00 \pm 0,00$
	Min-Max	0,00 - 10,00	0,00 - 6,00	0,00 - 0,00	1,00 - 1,00
Saçak Uzunluğu (cm)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$8,82 \pm 4,90$	$6,80 \pm 4,21$	$0,00 \pm 0,00$	-
	Min-Max	0,00 - 19,00	0,00 - 19,00	0,00 - 0,00	-
Hav boyu (cm)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,88 \pm 0,34$	$1,12 \pm 0,38$	$0,88 \pm 0,20$	$1,83 \pm 0,28$
	Min-Max	0,40 - 2,00	0,50 - 2,00	0,30 - 1,20	1,50 - 2,00
10 cm endeki düğüm sayısı	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$23,25 \pm 3,46$	$21,82 \pm 2,34$	$20,08 \pm 1,96$	$20,00 \pm 0,00$
	Min-Max	19,00 - 30,00	18,00 - 28,00	17,00 - 25,00	20,00 - 20,00
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$27,91 \pm 2,71$	$26,05 \pm 2,18$	$23,94 \pm 2,44$	$21,66 \pm 2,88$
	Min-Max	22,00 - 35,00	21,00 - 30,00	19,00 - 30,00	20,00 - 25,00
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$653,07 \pm 140,58$	$570,94 \pm 92,33$	$484,45 \pm 92,65$	$433,33 \pm 57,73$
	Min-Max	437,00 - 1050,00	378,00 - 784,00	323,00 - 750,00	400,00 - 500,00
Ağırlık (kg)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$24,40 \pm 14,64$	$4,12 \pm 0,99$	$6,06 \pm 2,31$	$1,73 \pm 1,27$
	Min-Max	5,80 - 64,00	2,80 - 7,00	0,50 - 10,00	1,00 - 3,20
m ² ağırlık (kg)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$4,00 \pm 1,44$	$3,47 \pm 0,41$	$13,17 \pm 4,73$	$3,35 \pm 0,43$
	Min-Max	1,73 - 8,24	2,67 - 4,17	1,16 - 22,70	5,00 - 11,03
Etlik(cm)	N	56	34	35	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,84 \pm 0,70$	$0,58 \pm 0,43$	$0,21 \pm 0,29$	$0,66 \pm 0,57$
	Min-Max	0,00 - 5,00	0,00 - 1,50	0,00 - 1,00	0,00 - 1,00

Çizelge 6. Bitlis Merkez İlçe’de Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,46 \pm 0,37$	-	-	-
	Min-Max	0,92 - 2,07	-	-	-
Boy(m)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,40 \pm 1,34$	-	-	-
	Min-Max	2,33 - 6,00	-	-	-
Boy/en	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,28 \pm 0,38$	-	-	-
	Min-Max	1,78 - 2,89	-	-	-
Alan (m ²)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,36 \pm 3,64$	-	-	-
	Min-Max	2,14 - 12,42	-	-	-
Kilim örgü eni (cm)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,83 \pm 1,47$	-	-	-
	Min-Max	2,00 - 6,00	-	-	-
Saçak Uzunluğu (cm)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$12,16 \pm 4,70$	-	-	-
	Min-Max	6,00 - 12,00	-	-	-
Hav boyu (cm)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,96 \pm 0,33$	-	-	-
	Min-Max	0,40 - 1,40	-	-	-
10 cm endeki düğüm sayısı	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$21 \pm 1,26$	-	-	-
	Min-Max	19,00 - 22,00	-	-	-
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$27,66 \pm 2,73$	-	-	-
	Min-Max	23,00 - 30,00	-	-	-
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$582,83 \pm 81,26$	-	-	-
	Min-Max	437,00 - 660,00	-	-	-
Ağırlık (kg)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$21,96 \pm 20,95$	-	-	-
	Min-Max	9,30 - 64,00	-	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,77 \pm 0,88$	-	-	-
	Min-Max	2,90 - 5,15	-	-	-
Etlik(cm)	N	6	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,60 \pm 0,15$	-	-	-
	Min-Max	0,50 - 0,80	-	-	-

Çizelge 7. Bitlis'in Adilcevaz İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Adilcevaz Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,62 \pm 0,36$	$0,89 \pm 0,13$	$0,54 \pm 0,03$	-
	Min-Max	1,03 - 2,30	0,76 - 1,17	0,50 - 0,60	-
Boy(m)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$4,14 \pm 0,57$	$1,22 \pm 0,08$	$0,94 \pm 0,14$	-
	Min-Max	3,20 - 5,00	1,10 - 1,34	0,76 - 1,16	-
Boy/en	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,65 \pm 0,61$	$1,39 \pm 0,22$	$1,72 \pm 0,27$	-
	Min-Max	1,91 - 4,24	0,94 - 1,65	1,33 - 2,10	-
Alan (m ²)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$6,78 \pm 2,09$	$1,09 \pm 0,13$	$0,51 \pm 0,08$	-
	Min-Max	4,08 - 10,35	0,85 - 1,28	0,39 - 0,69	-
Kilim örgü eni (cm)	N	17	12	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$4,29 \pm 2,75$	$2,79 \pm 1,98$	-	-
	Min-Max	0,00 - 10,00	0,00 - 6,00	-	-
Saçak Uzunluğu (cm)	N	17	12	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$6,35 \pm 5,32$	$6,33 \pm 5,74$	-	-
	Min-Max	0,00 - 17,00	0,00 - 15,00	-	-
Hav boyu (cm)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,88 \pm 0,33$	$0,99 \pm 0,15$	$0,80 \pm 0,18$	-
	Min-Max	0,50 - 1,50	0,70 - 1,20	0,50 - 1,00	-
10 cm endeki düğüm sayısı	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$23,76 \pm 4,07$	$21,00 \pm 2,04$	$20,58 \pm 2,15$	-
	Min-Max	19,00 - 30,00	18,00 - 25,00	18,00 - 25,00	-
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$29,05 \pm 2,53$	$25,00 \pm 2,44$	$24,50 \pm 3,23$	-
	Min-Max	25,00 - 35,00	21,00 - 28,00	20,00 - 30,00	-
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$696,88 \pm 168,42$	$526,50 \pm 81,05$	$510,08 \pm 119,56$	-
	Min-Max	494,00 - 1050,00	378,00 - 625,00	360,00 - 750,00	-
Ağırlık (kg)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$30,65 \pm 14,37$	$3,88 \pm 0,44$	$5,77 \pm 3,16$	-
	Min-Max	12,10 - 57,00	3,00 - 4,50	0,50 - 10,00	-
m ² ağırlık (kg)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$4,41 \pm 1,25$	$3,64 \pm 0,29$	$11,06 \pm 5,61$	-
	Min-Max	2,43 - 6,33	3,12 - 4,02	1,16 - 17,02	-
Etlik(cm)	N	17	12	12	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,03 \pm 1,12$	$0,54 \pm 0,45$	$0,25 \pm 0,32$	-
	Min-Max	0,00 - 5,00	0,00 - 1,20	0,00 - 0,80	-

Çizelge 8. Bitlis'in Ahlat İlçesinde Dokunan Hahların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Ahlat Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,60 \pm 0,35$	$0,92 \pm 0,11$	$0,49 \pm 0,04$	$0,47 \pm 0,06$
	Min-Max	0,97 - 2,43	0,65 - 1,11	0,41 - 0,57	0,41 - 0,54
Boy(m)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,56 \pm 0,63$	$1,36 \pm 0,20$	$0,88 \pm 0,09$	$0,47 \pm 0,06$
	Min-Max	2,00 - 4,77	1,06 - 2,00	0,68 - 1,07	0,42 - 0,54
Boy/en	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,30 \pm 0,48$	$1,48 \pm 0,23$	$1,78 \pm 0,23$	$0,99 \pm 0,02$
	Min-Max	1,69 - 3,59	1,19 - 2,27	1,38 - 2,24	0,97 - 1,02
Alan (m ²)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,82 \pm 2,01$	$1,27 \pm 0,32$	$0,43 \pm 0,06$	$0,22 \pm 0,06$
	Min-Max	1,94 - 11,59	0,84 - 2,22	0,33 - 0,54	0,17 - 0,29
Kilim örgü eni (cm)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,04 \pm 1,79$	$1,99 \pm 1,19$	-	$1,00 \pm 0,00$
	Min-Max	0,00 - 7,00	0,80 - 5,00	-	1,00 - 1,00
Saçak Uzunluğu (cm)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$9,48 \pm 3,85$	$6,47 \pm 1,92$	-	-
	Min-Max	4,50 - 18,00	3,00 - 10,00	-	-
Hav boyu (cm)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,91 \pm 0,39$	$1,21 \pm 0,46$	$0,93 \pm 0,22$	$1,83 \pm 0,28$
	Min-Max	0,50 - 2,00	0,50 - 2,00	0,30 - 1,20	1,50 - 2,00
10 cm endeki düğüm sayısı	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$23,28 \pm 3,38$	$22,15 \pm 2,03$	$19,95 \pm 1,88$	$20,00 \pm 0,00$
	Min-Max	19,00 - 30,00	19,00 - 26,00	17,00 - 25,00	20,00 - 20,00
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$27,12 \pm 2,71$	$26,70 \pm 1,80$	$23,85 \pm 1,90$	$21,66 \pm 2,88$
	Min-Max	24,00 - 35,00	24,00 - 30,00	19,00 - 26,00	20,00 - 25,00
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$633,56 \pm 126,19$	$592,70 \pm 78,56$	$478,09 \pm 74,42$	$433,33 \pm 57,73$
	Min-Max	456,00 - 900,00	456,00 - 750,00	323,00 - 650,00	400,00 - 500,00
Ağırlık (kg)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$23,05 \pm 14,48$	$4,24 \pm 1,23$	$6,12 \pm 1,85$	$1,73 \pm 1,27$
	Min-Max	5,80 - 58,00	2,80 - 7,00	1,80 - 9,40	1,00 - 3,20
m ² ağırlık (kg)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,81 \pm 1,70$	$3,35 \pm 0,43$	$14,08 \pm 3,99$	$3,35 \pm 0,43$
	Min-Max	1,73 - 8,24	2,67 - 4,17	5,14 - 22,70	5,00 - 11,03
Etlik(cm)	N	25	20	21	3
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,80 \pm 0,43$	$0,58 \pm 0,43$	$0,20 \pm 0,29$	$0,66 \pm 0,57$
	Min-Max	0,00 - 1,50	0,00 - 1,50	0,00 - 1,00	0,00 - 1,00

Çizelge 9. Bitlis'in Tatvan İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Tatvan Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,40 \pm 0,32$	$0,85 \pm 0,02$	-	-
	Min-Max	1,05 - 1,80	0,84 - 0,87	-	-
Boy(m)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,72 \pm 0,51$	$1,37 \pm 0,04$	-	-
	Min-Max	2,97 - 4,34	1,34 - 1,40	-	-
Boy/en	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,76 \pm 0,83$	$1,60 \pm 0,08$	-	-
	Min-Max	1,94 - 4,13	1,54 - 1,66	-	-
Alan (m ²)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,21 \pm 1,28$	$1,16 \pm 0,01$	-	-
	Min-Max	3,44 - 6,56	1,16 - 1,17	-	-
Kilim örgü eni (cm)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,80 \pm 3,34$	$2,50 \pm 2,12$	-	-
	Min-Max	2,00 - 10,00	1,00 - 4,00	-	-
Saçak Uzunluğu (cm)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$6,00 \pm 3,16$	$13,00 \pm 8,48$	-	-
	Min-Max	3,00 - 11,00	7,00 - 19,00	-	-
Hav boyu (cm)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,82 \pm 0,21$	$0,95 \pm 0,07$	-	-
	Min-Max	0,50 - 1,00	0,90 - 1,00	-	-
10 cm endeki düğüm sayısı	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$23,40 \pm 3,20$	$23,50 \pm 6,36$	-	-
	Min-Max	20,00 - 28,00	19,00 - 28,00	-	-
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$28,60 \pm 1,14$	$26,00 \pm 2,82$	-	-
	Min-Max	27,00 - 30,00	24,00 - 28,00	-	-
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$671,80 \pm 116,86$	$620,00 \pm 231,93$	-	-
	Min-Max	560,00 - 840,00	456,00 - 784,00	-	-
Ağırlık (kg)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$18,10 \pm 3,61$	$4,30 \pm 0,70$	-	-
	Min-Max	12,50 - 22,00	3,80 - 4,80	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,68 \pm 1,24$	$3,68 \pm 0,58$	-	-
	Min-Max	1,98 - 4,94	3,27 - 4,10	-	-
Etlik(cm)	N	5	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,70 \pm 0,30$	$0,90 \pm 0,14$	-	-
	Min-Max	0,50 - 1,20	0,80 - 1,00	-	-

Çizelge 10. Bitlis'in Güroymak İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Güroymak Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	1,50 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	1,50	-	-	-
Boy(m)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	3,16 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	3,16	-	-	-
Boy/en	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	2,01 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	2,01	-	-	-
Alan (m ²)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	4,74 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	4,74	-	-	-
Kilim örgü eni (cm)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	3,00 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	3,00	-	-	-
Saçak Uzunluğu (cm)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	12,00 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	12	-	-	-
Hav boyu (cm)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	0,70 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	0,70	-	-	-
10 cm endeki düğüm sayısı	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	20,00 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	20,00	-	-	-
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	22,00 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	22,00	-	-	-
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	440,00 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	440,00	-	-	-
Ağırlık (kg)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	13,20 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	13,20	-	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	2,78 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	2,78	-	-	-
Etlik(cm)	N	1	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	1,00 $\pm$ -	-	-	-
	Min-Max	1,00	-	-	-

Çizelge 11. Bitlis'in Mutki İlçesinde Dokunan Halıların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Mutki Halısı		Yaygı	Seccade	Yastık	Minder
En(m)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,20 \pm 0,21$	-	$0,51 \pm 0,02$	-
	Min-Max	1,05 - 1,35	-	0,50 - 0,53	-
Boy(m)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,89 \pm 0,72$	-	$0,88 \pm 0,08$	-
	Min-Max	2,38 - 3,41	-	0,82 - 0,94	-
Boy/en	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,39 \pm 0,18$	-	$1,70 \pm 0,09$	-
	Min-Max	2,26 - 2,52	-	1,64 - 1,77	-
Alan (m ²)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,54 \pm 1,49$	-	$0,45 \pm 0,05$	-
	Min-Max	2,49 - 4,60	-	0,41 - 0,49	-
Kilim örgü eni (cm)	N	2	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,00 \pm 0,00$	-	-	-
	Min-Max	5,00 - 5,00	-	-	-
Saçak Uzunluğu (cm)	N	2	-	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$17,00 \pm 0,00$	-	-	-
	Min-Max	17,00 - 17,00	-	-	-
Hav boyu (cm)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,50 \pm 0,00$	-	$0,85 \pm 0,07$	-
	Min-Max	0,50 - 0,50	-	0,80 - 0,90	-
10 cm endeki düğüm sayısı	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$26,50 \pm 2,12$	-	$18,50 \pm 0,70$	-
	Min-Max	25,00 - 28,00	-	18,00 - 19,00	-
10 cm boydaki düğüm sayısı	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$30,00 \pm 0,00$	-	$21,50 \pm 0,70$	-
	Min-Max	30,00 - 30,00	-	21,00 - 22,00	-
Kalite (dm ² deki düğüm sayısı)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$795,00 \pm 63,63$	-	$397,50 \pm 2,12$	-
	Min-Max	750,00 - 840,00	-	396,00 - 399,00	-
Ağırlık (kg)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$17,00 \pm 4,24$	-	$7,20 \pm 0,28$	-
	Min-Max	14,00 - 20,00	-	7,00 - 7,40	-
m ² ağırlık (kg)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$4,98 \pm 0,90$	-	$16,16 \pm 2,65$	-
	Min-Max	4,34 - 5,62	-	14,28 - 18,04	-
Etlik(cm)	N	2	-	2	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,00 \pm 0,00$	-	$0,00 \pm 0,00$	-
	Min-Max	1,00 - 1,00	-	0,00 - 0,00	-

5.4.1.1. Halıların En-Boy Ölçüleri, Boy/En Oranları ve Yüzey Alanları

Bitlis yöresi halılarında en ve boy ölçü değerleri halının üç farklı noktasından ölçümler alınarak belirlenmiştir. Sadece havlı yüzey ölçüm kapsamına alınmış, boy ölçümünde kilim örgü, en ölçümünde ise etlik örgü ayrı ölçülmüştür. Yöre genelinde dokunan halıların en ve boy ölçüleri, boy/en oranları ve yüzey alanlarına ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 5’de verilmiştir.

Çizelge 5 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların en değerleri yaygılarda min. 0.92, max. 2.40 m, seccadelerde min. 0.65, max. 1.17 m, yastıklarda min. 0.41, max. 0.60 m, minderlerde min. 0.41, max. 0.54 m olduğu görülmüştür.

En ve boy ölçülerinin ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda ilçeler arasında küçük farklılıkların olduğu görülmektedir. En ortalamalarını karşılaştırdığımızda eni en geniş yaygılar 1.62 ± 0.36 m ile Adilcevaz’da, eni en dar yaygılar 1.20 ± 0.21 m ile Mutki’de görülmüştür. En ortalamaları bakımından Adilcevaz ile Ahlat ilçelerinde dokunan yaygılar birbirine çok fazla benzerlik göstermekte olup en ortalamaları neredeyse aynıdır.

Seccade cinsi halılarda en ortalaması bakımından en yüksek değere 0.92 ± 0.11 m ile Ahlat, en düşük değere 0.85 ± 0.02 ile Tatvan sahiptir. Adilcevaz ile Ahlat seccadelerinin en ortalamaları birbirine çok yakın değere sahiptir.

Yastık cinsi halılarda en ortalaması bakımından en yüksek değere 0.54 ± 0.03 m ile Adilcevaz, en düşük değere ise 0.49 ± 0.04 m ile Ahlat sahiptir. Yastık halıların en ortalamaları tespit edilen üç ilçede de benzerlik göstermektedir.

Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların boy değerleri yaygılarda min. 2.00, max. 6.00 m, seccadelerde min. 1.06, max. 2.00 m, yastıklarda min. 0.68, max. 1.16 m, minderlerde min. 0.42, max. 0.54 m olduğu görülmüştür.

Boy ortalamalarını ilçeler arasında karşılaştırdığımızda yaygı cinsi halılarda boy ortalama değerlerinin en yüksek olduğu ilçe 4.14 ± 0.57 m ile Adilcevaz, en düşük olduğu ilçe ise 2.89 ± 0.72 m ile Mutki’dir. Yaygı boylarını karşılaştırdığımızda tüm ilçelerde farklı boy ortalamaları çıkmış, boy uzunluğu bakımından standartlaşma olmadığı görülmüştür.

Seccade cinsi halılarda boy ortalaması en yüksek değer 1.37 ± 0.04 m ile Tatvan'da, en düşük değer ise 1.22 ± 0.08 m ile Adilcevaz'da görülmüştür. Ahlat ile Tatvan'da tespit edilen seccadelerin boy ortalamaları bakımından birbirine benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Boy ortalaması en yüksek olan yastık cinsi halılar 0.94 ± 0.14 m ile Adilcevaz'da, en düşük olan yastık cinsi halılar ise 0.88 ± 0.08 m ile Mutki'de görülmüştür. Yastık cinsi halıların üç ilçede de boy ortalamaları bakımından birbirine çok benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Bitlis ilinde yapılan dokumalardan minder halıya sadece Ahlat ilçesinde rastlanmış olup, başka bir veri olmadığı için herhangi bir karşılaştırma yapılmamıştır.

Ölmez (1999) Niğde yöresi dokumaları üzerine yaptığı araştırmada verdiği çizelgede, Avşar ilçesinde dokunan kelle cinsi halıların ortalama en-boy değerlerinin 1.58 ± 0.05 - 2.74 ± 0.03 , yastık halıların 0.57 ± 0.02 - 1.08 ± 0.03 olduğunu, Arısama ilçesinde dokunan seccade halılarının ortalama enlerinin 0.94 ± 0.02 - 1.35 ± 0.02 , minder halıların ise 0.47 ± 0.03 - 0.52 ± 0.03 olduğunu belirtmiştir. Ölmez (1999)'in belirtilen cinsteki halılar üzerindeki bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında en değerlerinin çok benzer olduğu, boy değerlerinin ise bir miktar farklılıklar olmasına rağmen benzer olduğu görülmektedir.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların ortalama en ölçülerini, taban halılarında 143.02 cm, seccade halılarda 86.90 cm, yastık halılarında 56.85 cm olarak bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulguları ile elde edilen değerler karşılaştırıldığında Ağrı İlinin Doğubayazıt ilçesinde dokunan halılarla Bitlis yöresinde dokunan halıların birbirine benzediği görülmektedir.

Yarmacı (2010)'nın yapmış olduğu araştırmada halıların ortalama boy ölçülerini, taban halılarında 367.75 cm, seccade halılarda 126.00 cm, yastık halılarında 85.56 cm olarak bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulguları ile elde edilen değerler karşılaştırıldığında Ağrı İlinin Doğubayazıt ilçesinde dokunan halılarla Bitlis yöresinde dokunan halıların birbirine çok fazla benzediği görülmektedir. Bunun en büyük sebebi ise iki ilin komşu olması, iller arası göçler ve iller arası kız alıp verme şeklinde kültür alışverişinin olması sayılabilir.

Görgünay (1984) Doğu Anadolu Bölgesinde yaptığı araştırmada Doğu Anadolu köy halılarından taban halılarının enlerinin 1,84 m ile 2 m arasında değiştiğini belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulguları ile elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan yaygı cinsi halıların en değerlerinin Görgünay (1984)'ın bulguları ile birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Görgünay (1984) yaptığı araştırmada yer halılarının boylarının 2,45 m ile 5,10 m arasında değiştiğini belirtmiştir. Taban halıların boylarının ise 2,73 m ile 4,50 m arasında değiştiğini belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulguları ile elde edilen değerler karşılaştırıldığında dokuma boylarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Işıksaçan (1964), Batı Anadolu'nun başlıca halı merkezlerinde imal edilen halıların desen ve kaliteleri üzerine yaptığı araştırmada, dokunan seccadelerin en-boy değerlerinin min. 0.50- 1.10 m ve max. 1.80-2.40 m olduğunu belirtmiştir. Bu değerler ile elde edilen veriler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan seccade halıların en-boy değerlerinin Batı Anadolu'da dokunan seccadelerden daha küçük olduğu görülmektedir.

El Dokuması Türk Halıları Standardı (TS 43) standardına göre ebatlarına göre halılar taban (240 cm x 350 cm ve daha büyük), kelle (200 cm x 300 cm), seccade (140 cm x 210 cm) olarak sınıflandırmıştır. Halılarda ende %1.5, boyda %2.5 tolerans kabul edilebileceği belirtilmiştir (TS 43, 1987a). Bu değerler göz önüne alındığında Bitlis yöresinde dokunan yaygıların enlerinin bu değerlerden düşük olduğu, boylarının ise bu değerlere yakın olduğu görülmektedir. Seccadelerde ise hem en hem de boy açısından bu standartlarda verilen değerlerin altında kalmaktadır.

Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların boy/en oranları yaygılarda min. 1.69, max. 4.24, seccadelerde min. 0.94, max. 2.27, yastıklarda min. 1.33, max. 2.24, minderlerde min. 0.97, max. 1.02 olduğu görülmüştür.

Bitlis ilinin merkez ilçe ve diğer ilçelerinde dokunan yaygı cinsi halıların boy/en oranı ortalama değerleri karşılaştırıldığında ilçeler arasında küçük farklılıklar olsa da genelde değerlerin birbirine yakınlık gösterdiği görülmektedir. Bitlis merkez ilçe, Ahlat ve Mutki ilçelerinde dokunan yaygıların boy/en oranları değerler açısından birbirine yakınlık gösterirken, Adilcevaz ile Tatvan ilçelerinden dokunan yaygıların boy/en oranları birbirine yakınlık göstermektedir.

Bitlis yöresi halılarında genel olarak boy/en oranının min. 1.69, max. 4.24 olduğu görülmektedir. Bu değerler ışığında halıların genellikle dar ve uzun olduğu saptanmıştır.

Seccade ve yastık cinsi halıların boy/en ortalama değerlerini karşılaştırdığımızda seccade ve yastık dokunan üç ilçede de boy/en ortalamalarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Seccade halılarda boy/en oranının en yüksek olduğu ilçe 1.60 ± 0.08 ile Tatvan, en düşük olduğu ilçe ise 1.39 ± 0.22 ile Adilcevaz'dır. Yastık halılarda boy/en oranının en yüksek olduğu ilçe 1.78 ± 0.23 ile Ahlat, en düşük olduğu ilçe ise 1.70 ± 0.09 ile Mutki'dir.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların ortalama boy/en oranlarının taban halılarda 2.60 cm, seccade halılarda 1.45 cm, yastık halılarda 1.52 cm olduğunu bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulgularıyla elde edilen değerlerin karşılaştırılması sonucunda her iki yörede de dokunan halıların boy/en oranlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Görgünay (1984) Doğu Anadolu köy halıları üzerine yaptığı araştırmada yer halılarının boy/en oranının 1,82 ile 5,10 arasında değiştiğini belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulguları ile Bitlis yöresinde dokunan yaygıların ortalama boy/en oranları yaklaşık değerlere sahip olsa da elde ettiğimiz değerler daha düşük boy/en oranına sahiptir.

Bitlis yöresinde dokunan halılar alan özelliği bakımından incelendiğinde, yaygı cinsi halılar alan özellikleri bakımından çok farklılıklar görülmektedir. Bunun nedeni standartlaşmış bir ölçünün olmaması, genellikle ihtiyaçlar doğrultusunda dokunmasıdır. Yörede yaygılar genellikle ortamın büyüklüğüne göre, boydan boya zemini örtecek şekilde dokunmaktadır. Alan özelliği bakımından diğer cins halılar çok fazla farklılık göstermemektedir. Özellikle yastık ve minderde boyutlar neredeyse standartlaşmıştır.

Bitlis ilinin merkez ilçe ve diğer ilçelerinde dokunan yaygı cinsi halıların alan ortalama değerleri karşılaştırıldığında ilçeler arasında farklılıklar görülmektedir. Bitlis merkez ilçe, Ahlat ve Tatvan ilçelerinde dokunan yaygılar alan ortalamaları bakımından birbirine yakınlık gösterirken, alan ortalaması en yüksek ilçe Adilcevaz, en düşük ilçe ise Mutki ilçesidir.

Seccade ve yastık cinsi halıların alan ortalama değerlerini karşılaştırdığımızda seccade ve yastık dokunan üç ilçede de alan ortalamalarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Seccade halılarda alan ortalamasının en yüksek olduğu ilçe Ahlat, en düşük olduğu ilçe Adilcevaz'dır. Yastık halılarda alan ortalamasının en yüksek olduğu ilçe Adilcevaz, en düşük olduğu ilçe ise Ahlat'tır.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların ortalama alan ölçülerini taban halılarında 5.28 m^2 , seccade halılarda 1.10 m^2 , yastık halılarda 0.49 m^2 olduğunu bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulgularıyla elde edilen veriler karşılaştırıldığında Ağrı ve Bitlis yörelerinde dokunan halıların benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Görgünay (1984)'ın Doğu Anadolu köy halılarının üzerine yaptığı araştırmada yer halılarının ortalama alanlarının $3,12 \text{ m}^2$ ile $6,83 \text{ m}^2$ arasında değiştiğini belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulguları ile elde edilen veriler karşılaştırıldığında Mutki ve Adilcevaz ilçelerinde dokunan yaygıların alan ortalamalarının benzer olduğu görülmekte diğer halıların ise çok fazla olmasa da farklılık gösterdiği görülmektedir.

Görgünay (1984) yaptığı araştırmada halı seccadelerin alanlarının $0,69 \text{ m}^2$ ile $1,72 \text{ m}^2$ arasında değiştiğini, ortalama alanlarının $1,09 \pm 0,07 \text{ m}^2$ olduğunu belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulguları ile elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan seccadelerin alan değerleriyle yakınlık gösterdiği görülmektedir.

Görgünay (1984) yaptığı araştırmada yastık ve minder halılarının alanlarının $0,34 \text{ m}^2$ ile $0,56 \text{ m}^2$ arasında değiştiğini, ortalama alanlarının $0,45 \pm 0,06 \text{ m}^2$ olduğunu belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulguları ile elde edilen veriler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan yastıkların alan ortalamalarının çok benzer olduğu, minderlerin alan ortalamalarının ise bulgu değerlerinden daha küçük olduğu görülmektedir.

El Dokuması Türk Halıları Standardı (TS 43) standardına göre taban halılarının yüzey alanları 8.4 m^2 , seccade halılarının yüzey alanları 2.94 m^2 olarak belirlenmiştir (TS 43, 1987a). Bitlis yöresinde dokunan halıların bu değerlere

uygunluk göstermediği ve standartlaşma olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni ise dokuyucuların kendi istek ve ihtiyaçlarına göre dokuma yapmalarıdır.

5.4.1.2. Halıların Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri

Bitlis yöresi halılarında ağırlık değerleri kantar ile tartılarak bulunmuş, bulunan ağırlıklar yüzey alana bölünerek metrekare ağırlık hesaplanmıştır. Yöre genelinde dokunan halıların ağırlık ve metrekare ağırlık değerlerine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 5’de verilmiştir.

Çizelge 2 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların toplam ağırlık değerleri yaygılarda min. 5.80, max. 64.00 kg, seccadelerde min. 2.80, max. 7.00 kg, yastıklarda min. 0.50, max. 10.00 kg, minderlerde ise min.1.00, max. 3.20 kg olduğu görülmektedir. Metrekare ağırlık değerleri yaygılarda min. 1.73, max.8.24 kg, seccadelerde min. 2.67, max. 4.17 kg, yastıklarda min. 1.16, max. 22.70 kg, minderlerde min. 5, max.11.03 kg’dır. Yastık cinsi halıların metrekare ağırlıklarının diğer halı türlerine göre yüksek olmasının sebebi tespit edilen yastıkların içlerinin mısır sapı ve sazlarla doldurulmuş olmasıdır.

Toplam ve metrekare ağırlıkların ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda yaygıların ağırlık ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 30.65 ± 14.37 kg ile Adilcevaz’dır. En hafif yaygıların dokunduğu ilçe ise 13.20 ± 0.00 kg ile Güroymak’tır. Metrekare ağırlık ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 4.98 ± 0.90 kg ile Mutki, 2.78 ± 0.00 kg ile Güroymak’tır. Toplam ağırlık ortalamaları bakımından Tatvan ile Mutki birbirine çok yakın değerlere sahipken merkez ilçe ile Ahlat birbirine yakın değerlere sahiptir. Metrekare ağırlık ortalamaları bakımından Merkez ilçe, Ahlat ve Tatvan birbirine yakın değerlere sahiptir.

Seccade cinsi halıların toplam ağırlık ortalamaları karşılaştırıldığında ağırlık ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 4.30 ± 0.70 kg Tatvan, en düşük olduğu ilçe ise 3.88 ± 0.44 kg ile Adilcevaz olmuştur. Metrekare ağırlık ortalamaları bakımından en yüksek ortalamaya 3.68 ± 0.58 kg ile Tatvan, en düşük ortalamaya ise 3.35 ± 0.43 kg ile Ahlat sahiptir.

Yastık cinsi halıların toplam ağırlık ortalamaları karşılaştırıldığında ağırlık ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 7.20 ± 0.28 kg ile Mutki, en düşük olduğu ilçe

ise 5.77 ± 3.16 kg ile Adilcevaz olmuştur. Metrekare ağırlık ortalamaları bakımından en yüksek ağırlık ortalamasına 16.16 ± 2.65 kg ile Mutki, en düşük ortalamaya 11.06 ± 5.61 kg ile Adilcevaz sahiptir.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların ortalama ağırlıklarını taban halılarda 13.38 kg, seccade halılarda 2.75 kg, yastık halılarda 1.27 kg olarak, metrekare ağırlıkları ise taban halılarda 2.54 kg, seccade halılarda 2.52 kg, yastık halılarda 2.62 kg olarak bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında her iki ilde dokunan halıların toplam ağırlık ve metrekare ağırlık değerlerinin benzerliği olmadığı görülmektedir.

Ölmez (1999)'in Niğde yöresi dokumaları üzerine yaptığı araştırmasında belirttiği çizelge değerlerine bakıldığında Avşar ilçesinde dokunan taban cinsi halıların ortalama ağırlık değerlerinin 24.20 ± 0.77 kg, seccadelerin ortalama ağırlık değeri ise 3.87 ± 0.17 kg olarak görülmektedir. Ölmez (1999)'in bulgularıyla Bitlis yöresinde dokunan halılar karşılaştırıldığında taban halıları ile yaygı cinsi halıların ve seccadelerin ağırlık değerlerinin benzer olduğu, diğer halı cinslerinin ise benzerliği olmadığı görülmektedir.

5.4.1.3. Halıların Hav Yüksekliği Değerleri

Halılarda hav yükseklikleri TSE'nin hazırladığı "El Dokusu Halılarda Hav Boyu Tayini" standardına göre belirlenmiştir (TS 2893, 1997b).

Bitlis yöresi halılarında hav yükseklik değerleri halının üç farklı noktasından ölçüm alınarak belirlenmiş ve yöre genelinde dokunan halıların hav yüksekliklerine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge 5 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların hav boyu değerleri yaygılarda min. 0.40, max. 2.00 cm, seccadelerde min. 0.50, max. 2.00 cm, yastıklarda min. 0.30, max. 1.20 cm, minderlerde min. 1.50, max. 2.00 cm olduğu görülmüştür.

Hav yüksekliklerinin ilçelere dağılımını gösteren çizelgeler incelendiğinde yaygı cinsi halılarda hav boyu yükseklik ortalamasının en büyük olduğu ilçe 0.96 ± 0.33 cm ile Merkez ilçe, en düşük olduğu ilçe ise 0.50 ± 0.00 ile Mutki'dir.

Mutki ve Güroymak hariç diğer ilçelerde dokunan yaygıların hav boyu yükseklik ortalamalarının birbirine çok benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Seccade cinsi halıların hav boyu yükseklik ortalamaları karşılaştırıldığında hav boyunun en yüksek olduğu ilçe 1.21 ± 0.46 cm ile Ahlat, en düşük olduğu ilçe ise 0.95 ± 0.07 cm ile Tatvan'dır. Yastık cinsi halılarda ise hav boyunun en yüksek olduğu ilçe 0.93 ± 0.22 cm ile Ahlat, en düşük olduğu ilçe ise 0.80 ± 0.18 cm ile Adilcevaz'dır.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların ortalama hav yükseklik değerlerini taban halılarda 0.68 cm, seccade halılarda 0.95 cm, yastık halılarda 0.78 cm olarak bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan halıların daha yüksek hav boyuna sahip olduğu görülmektedir.

Işıksaçan (1964) Batı Anadolu halılarında hav boyunun 0.7-2.0 cm, Görgünay (1984) Doğu Anadolu köy halılarının hav yüksekliklerinin 0,7-2.0 cm ve ortalama hav yüksekliğinin $1,13 \pm 0,06$ cm, Anmaç (1997) Kula halılarının hav yüksekliklerinin 7-12 mm aralıklarında olduğunu bildirmişlerdir. Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların hav boylarının minimum ve maximum değerleri ile ortalama değerleri bu yörelerde dokunan halılarla benzerlik göstermektedir.

5.4.1.4. Halıların Kilim Örgü ve Etlik Dokuma Eni

Bitlis yöresi halılarında kilim örgü eni uzunluk değerleri haliya başlama ucu olan alt uç ve halıyı bitirme ucu olan üst uçtan 1 mm duyarlı cetvel ile ölçüm alınarak belirlenmiştir. Etlik dokuma eni de 1 mm duyarlı cetvel yardımı ile halının iki kenarından olmak üzere üç farklı yerden ölçüm alınarak belirlenmiştir. Yöre genelinde dokunan halıların kilim örgü enine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge 5 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların kilim örgü eni değerleri yaygılarda min. 0.00, max. 10.00 cm, seccadelerde min. 0.00, max. 6.00 cm, yastıklarda min. 0.00, max. 0.00 cm, minderlerde min. 1.00, max. 1.00 cm olduğu görülmüştür. Yastıkların hepsinde ve bazı yaygı ve seccadelerde kilim örgü eninin olmadığı görülmektedir.

Kilim örgü eni uzunluklarının ilçelere dağılımını gösteren çizelgeler incelendiğinde yaygı cinsi halılarda kilim örgü eninin uzunluk ortalaması bakımından en yüksek değere 5.80 ± 3.34 cm ile Tatvan ilçesi, en düşük değere ise 3.00 ± 0.00 cm ile Güroymak ilçesi sahiptir. Bütün ilçelerde dokunan yaygıların kilim örgü enleri ortalamalarının birbirinden farklılıklar gösterdiği görülmektedir.

Seccade cinsi halıların kilim örgü eni uzunluk ortalamaları karşılaştırıldığında 2.79 ± 1.98 cm ile en yüksek değere Adilcevaz sahipken, en düşük değere 1.99 ± 1.19 cm ile Ahlat ilçesi sahiptir. Yastık cinsi halılarda kilim örgü eni görülmemiştir.

Anmaç (1997) Kula halılarının kilim örgüsünün genişliğinin 3-5 cm aralığında, Altınbaş (1979) Kayseri yöresi ipek halılarında ortalama kilim örgü eninin 2,29 cm, Yazıcıoğlu (1982) Kayseri tipi halılarda ortalama 1.842 ± 0.027 cm olduğunu bildirmişlerdir. Bitlis Yöresinde dokunan halıların minimum ve maximum değerleri ile ortalama değerleri yazarların belirtmiş olduğu değerler ile farklılıklar göstermekte, Bitlis yöresi halılarının kilim örgü enlerinin diğerlerine göre çok daha uzun olduğu görülmektedir.

Etlik, halının her iki kenarından ikişer ya da dörder çözgü teli bırakılarak oluşturulan en önemli yüzey bölümlerindendir. Halının çabuk dağılmaması ve dayanıklı olması, güzel görünüm sağlaması açısından belli bir kalınlıkta olması gerekmektedir (Ölmez: 1999:109).

Çizelge 2 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların etlik genişlik değerleri yaygılarda min. 0.00, max. 5.00, seccadelerde min. 0.00, max. 1.50, yastıklarda min. 0.00, max. 1.00, minderlerde min. 0.00, max. 1.00 olduğu görülmüştür. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi bazı halıların etlik kısmı bulunmamaktadır.

Etlik genişliğinin ilçelere dağılımını gösteren çizelgeler incelendiğinde yaygı cinsi halılarda etlik genişlik ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 1.03 ± 1.12 cm ile Adilcevaz, en düşük olduğu ilçe ise 0.60 ± 0.15 cm ile Merkez ilçedir. Etlik genişlik ortalamasına göre Adilcevaz, Güroymak ve Mutki yaygılarının değerleri birbirine çok benzerdir. Diğer ilçelerde ise farklılıklar görülmektedir.

Seccade cinsi halıların etlik genişlik ortalamaları karşılaştırıldığında en yüksek değere 0.90 ± 0.14 cm ile Tatvan, en düşük değere 0.54 ± 0.45 cm ile

Adilcevaz sahiptir. Adilcevaz ile Ahlat ilçelerinde dokunan seccade halıların etlik genişlik ortalamaları birbirine çok benzerdir.

Yastık cinsi halıların etlik genişlik ortalamaları karşılaştırıldığında en yüksek değere 0.25 ± 0.32 cm ile Adilcevaz, en düşük değere 0.00 ± 0.00 cm ile Mutki sahiptir. Değerlerden de anlaşılacağı gibi Mutki'de incelenen yastıkların etlik bölümü bulunmamaktadır.

Genel olarak Bitlis yöresinde dokunan halıların etlik genişliklerinin çok değişiklik gösterdiği, bazı halılarda etlik bölümünün olmadığı görülmektedir. Bitlis yöresi halılarında etlik genişlikleri bakımından herhangi bir standartlaşma olmadığı görülmekte olup, dokuyucuların arzularına göre dokunduğu tespit edilmiştir.

Ölmez (1999)'in Niğde yöresi dokumaları üzerine yaptığı araştırmasında belirttiği çizelge değerlerine bakıldığında Avşar ilçesinde dokunan halıların etlik genişlik ortalamaları taban cinsi halıda 1.23 ± 0.05 cm, kelle cinsi halıda 1.10 ± 0.04 cm, seccade cinsi halıda 1.23 ± 0.06 cm, yastık cinci halıda 1.10 ± 0.06 cm olduğu görülmektedir. Ölmez (1999)'in bulgularıyla Bitlis yöresi halıların etlik genişlik ortalama değerleri karşılaştırıldığında Bitlis yöresi halıların etlik genişliklerinin daha az olduğu anlaşılmaktadır.

5.4.1.5. Halıların Saçak Uzunlukları

El Dokuması Türk Halıları Standardı (TS 43) standardında saçak, halının başlama ve bitiminde, kendi iplik eşleri ile bağlanan, çözgü ipliklerinin serbest bırakılan kısmı olarak açıklanmıştır (TS 43, 1987a).

Bitlis yöresi halılarında saçak uzunluk değerleri halıya başlama ucu olan alt ve halıyı bitirme ucu olan üst uçtan 1 mm duyarlı cetvel ile ölçüm alınarak belirlenmiş ve yörenin geneline ait tanıtıcı istatistikler çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge 5 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların saçak uzunluk değerleri yaygılarda min. 0.00, max. 19.00 cm, seccadelerde min. 0.00, max. 19.00 cm olduğu görülmüştür. Bazı yaygı ve seccadelerde saçak olmadığı gibi yastık ve minder cinsi halılarda da hiç saçak bulunmamaktadır.

Saçak uzunluklarının ilçelere dağılımını gösteren çizelgeler incelendiğinde yaygı cinsi halılarda saçak uzunluğu ortalaması en fazla olan ilçe 17.00 ± 0.00 cm ile

Mutki, en az olan ise 6.00 ± 3.16 cm ile Tatvan'dır. Saçak uzunlukları bakımından ilçeler arasında farklılık görülmektedir. Daha çok dokuyucunun tercihinine göre belirlenen saçak uzunluklarında herhangi bir standartlaşma görülmemiştir.

Seccade cinsi halılarda saçak uzunluğu bakımından en yüksek değere 13.00 ± 8.48 cm ile Tatvan, en düşük değere 6.33 ± 5.74 cm ile Adilcevaz sahiptir. Seccade cinsi halılarda da saçak uzunlukları bakımından çok farklılıklar görülmektedir.

Görgünay (1984) Doğu Anadolu köy halıları üzerine yaptığı araştırmada incelenen halıların saçak uzunluklarının 20 cm ile 35 cm arasında değiştiğini belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulgularıyla elde edilen veriler karşılaştırıldığında Bitlis yöresi halılarının saçak uzunluklarının daha az olduğu görülmüştür.

5.4.1.6. Halıların 10 cm En ve Boydaki Düğüm Sayıları İle dm^2 'deki Düğüm Sayısı (Kalite)

Halılarda kaliteyi belirlemek için halılar düz bir zemine ters çevrilmiş ve $1dm^2$ alanı kapsayacak şekilde cetvel yardımıyla 10 cm en ve 10 cm boydaki düğüm sayıları beş değişik alanda sayılmıştır. Daha sonra 10 cm en ve 10 cm boydaki düğüm sayıları çarpılarak dm^2 'deki düğüm sayıları belirlenmiştir.

Bitlis yöresi halılarında 10 cm en ve boydaki düğüm sayıları ve dm^2 'deki düğüm sayılarına ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge 5 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların 10 cm endeki düğüm sayılarının yaygılarda min. 19.00, max. 30.00, seccadelerde min. 18.00, max. 28.00, yastıklarda min. 17.00, max. 25.00, minderlerde min. 20.00, max. 20.00 olduğu görülmüştür.

10 cm boydaki düğüm sayılarının yaygılarda min. 22.00, max. 35.00, seccadelerde min. 21.00, max. 30.00, yastıklarda min. 19.00, max. 30.00, minderlerde min. 20.00, max. 25.00 olduğu görülmüştür.

Ortalamalar dikkate alındığında yaygı cinsi halılarda 10 cm endeki düğüm sayısı en fazla 23.76 ± 4.07 ile Adilcevaz'da, en az 20.00 ± 0.00 ile Güroymak'ta

görülmüştür. 10 cm boydaki düğüm sayısı ise en fazla 30.00 ± 0.00 ile Mutki’de, en az 22.00 ± 0.00 ile Güroymak’ta görülmüştür.

Seccade cinsi halılarda 10 cm endeki düğüm sayısı ortalaması en fazla 23.50 ± 6.36 ile Tatvan’da, en az 21.00 ± 2.04 ile Adilcevaz’da görülmüştür. 10 cm boydaki düğüm sayısı ortalaması ise en fazla 26.70 ± 1.80 ile Ahlat’ta, en az 25.00 ± 2.44 ile Adilcevaz’da görülmüştür.

Yastık cinsi halılarda 10 cm endeki düğüm sayısı ortalaması en fazla 20.58 ± 2.15 ile Adilcevaz’da, en az 18.50 ± 0.70 ile Mutki’de görülmüştür. 10 cm boydaki düğüm sayısı ortalaması ise en fazla 24.50 ± 3.23 ile Adilcevaz’da, en az 21.50 ± 0.70 ile Mutki’de görülmüştür.

Genel olarak Bitlis yöresinde dokunan tüm halı türlerinde 10 cm endeki ve boydaki düğüm sayıları tüm ilçeler arasında benzerlik göstermektedir.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların 10 cm endeki düğüm sayıları ortalamalarını taban halılarında 23 adet, seccade halılarda 21 adet, yastık halılarda 24 adet olduğunu, 10 cm boydaki düğüm sayılarını ise taban halılarda 24 adet, seccade halılarda 24 adet, yastık halılarda 26 adet olduğunu bildirmiştir. Veriler karşılaştırıldığında her iki yörede dokunan halıların yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Işıksaçan (1994) Batı Anadolu halılarının 10 cm en ve boydaki düğüm sayılarının min. 14×14 , max. 50×50 , Deniz (1994) Taşpınar halılarında min. 30×30 , max. 33×33 , Anmaç (1997) Kula halılarında min. 20×28 , max. 40×48 olduğunu bildirmişlerdir. Elde edilen değerler karşılaştırıldığında ortalama değerlere göre Bitlis yöresinde dokunan halıların diğer yörelerin halılarıyla yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Bitlis yöresi genelinde dokunan halıların dm^2 ’deki düğüm sayılarının yaygılarda min. 437, max. 1050, seccadelerde min. 378, max. 784, yastıklarda min. 323, max. 750, minderlerde min. 400, max. 500 olduğu görülmüştür.

Ortalamalar dikkate alındığında yaygı cinsi halılarda dm^2 ’deki düğüm sayısının en fazla olduğu ilçe 795.00 ± 63.63 ile Mutki, en az olduğu ilçe ise

440.00 ± 0.00 ile Güroymak'tır. Adilcevaz, Ahlat ve Tatvan ilçelerinden tespit edilen yaygı cinsi halıların dm²'deki düğüm sayıları benzerlik göstermektedir.

Seccade cinsi halılarda dm²'deki düğüm sayısının en fazla olduğu ilçe 620.00 ± 231.93 ile Tatvan, en az olduğu ilçe ise 526.50 ± 81.05 ile Adilcevaz ilçesidir. Ahlat ve Tatvan ilçelerinde tespit edilen seccade cinsi halıların dm²'deki düğüm sayıları benzerlik göstermektedir. Tatvan'da tespit edilen seccadelerin diğerlerine göre daha kaliteli dokunduğu görülmüştür.

Yastık cinsi halılarda dm²'deki düğüm sayısının en fazla olduğu ilçe 510.08 ± 119.56 ile Adilcevaz, en az olduğu ilçe ise 397.50 ± 2.12 ile Mutki ilçesidir. Adilcevaz'da dokunan yastıkların diğer ilçelerde dokunanlardan daha kaliteli olduğu görülmektedir.

Yarmacı (2010) Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada halıların dm²'deki düğüm sayılarını taban halılarında 540 adet, seccade halılarda 493 adet, yastık halılarda 643 adet olduğunu bildirmiştir. Yarmacı (2010)'nın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan yaygı ve seccadelerin daha yüksek kalitede dokunduğu görülmektedir. Yastık halılarda ise Doğubayazıt ilçesinde dokunanların daha yüksek kalitede dokunduğu görülmüştür.

Görgünay (1984) Doğu Anadolu Bölgesinde yaptığı araştırmada Doğu Anadolu köy halılarının 10cm²'deki düğüm sayısının en az 166, en çok 1029 olduğunu, 10cm² 'deki ortalama düğüm sayısının 475,49 ± 7,46 olduğunu belirtmiştir. Görgünay (1984)'ın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan halıların dm²'deki düğüm sayılarının daha fazla olduğu, dolayısıyla daha kaliteli dokunduğu görülmektedir.

El Dokuması Türk Halıları Standardı (TS 43) standardına göre el dokusu halıların dm²'sinde 10000-2401 ilmek olanlar ekstra ekstra ince, dm²'sinde 2400-1851 ilmek olanlar ekstra ince, dm²'sinde 1850-1401 ilmek olanlar ince, dm²'sinde 1400-701 ilmek olanlar orta, dm²'sinde 700-215 ilmek olanlar kaba halılar olarak belirlenmiştir (TS 43, 1987a). Bu standartlar ile Bitlis yöresi halılarını karşılaştırdığımızda Bitlis yöresi halılarının kaba halılar sınıfının da altında bir ortalama değere sahip olduğu görülmektedir.

5.4.2. Düz Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri

Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin en ve boy ölçüleri (m), boy/en oranları ve yüzey alan değerleri (m^2), saçak uzunlukları (cm), ilik boyu (cm), atkı sıklığı (10cm/adet), çözgü sıklığı (10cm/adet), dokuma sıklığı ($10cm^2$ /adet), ağırlık (kg) ve m^2 ağırlık değerleri ölçüm ve hesaplama yoluyla belirlenmiştir. Elde edilen veriler çizelge 12’de verilmiştir.

Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin dokunmasında tamamıyla yün malzeme kullanıldığı görülmüştür. Yörede kullanımları dikkate alınarak yün kilimler, yaygı, seccade ve yastık olarak üç grupta sınıflandırılmıştır.

Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin teknolojik özelliklerine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 12’de verilmiştir. Çizelge 13’da Adilcevaz ilçesi, çizelge 14’de Ahlat ilçesi, çizelge 15’de Tatvan ilçesi, çizelge 16’te Güroymak ilçesi, çizelge 17’de Hizan ilçesinde dokunan kilimlerin teknolojik özelliklerine ilişkin tanıtıcı istatistikler verilmiştir.

Çizelge 12. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis Yöresi Kilimi		Yaygı	Seccade	Yastık
En(m)	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,60 \pm 0,24$	$0,97 \pm 0,07$	$0,57 \pm 0,08$
	Min-Max	1,10 - 2,20	0,82 - 1,05	0,48 - 0,68
Boy(m)	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,82 \pm 0,65$	$1,47 \pm 0,23$	$0,88 \pm 0,09$
	Min-Max	2,20 - 5,22	1,20 - 1,93	0,77 - 1,00
Boy/en	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,39 \pm 0,44$	$1,50 \pm 0,18$	$1,55 \pm 0,24$
	Min-Max	1,18 - 3,30	1,19 - 1,87	1,33 - 1,78
Yüzey (m ²)	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$6,19 \pm 1,67$	$1,43 \pm 0,29$	$0,50 \pm 0,10$
	Min-Max	2,97 - 9,83	0,98 - 1,98	0,40 - 0,61
Ağırlık (kg)	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$10,99 \pm 4,10$	$2,55 \pm 0,76$	$7,50 \pm 2,20$
	Min-Max	4,20 - 20,00	1,40 - 4,00	4,30 - 9,00
m ² ağırlık (kg)	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,75 \pm 0,37$	$1,79 \pm 0,52$	$15,01 \pm 4,25$
	Min-Max	1,02 - 3,16	1,21 - 2,91	10,75 - 20,90
Atkı Sıklığı	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$36,85 \pm 5,43$	$33,33 \pm 7,07$	$32,50 \pm 5,00$
	Min-Max	30,00 - 50,00	30,00 - 50,00	30,00 - 40,00
Çözü Sıklığı	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$141,11 \pm 23,60$	$172,22 \pm 27,28$	$117,50 \pm 17,07$
	Min-Max	90,00 - 200,00	130,00 - 210,00	100,00 - 140,00
Toplam Sıklık	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5185,18 \pm 1075,17$	$5666,66 \pm 1012,42$	$3825,00 \pm 826,13$
	Min-Max	3300,00 - 8000,00	3900,00-7000,00	3000,00-4800,00
Saçak	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$10,96 \pm 6,63$	$6,77 \pm 3,03$	-
	Min-Max	0,00 - 30,00	0,00 - 10,00	-
İlik 1	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,25 \pm 0,15$	$0,24 \pm 0,15$	$0,20 \pm 0,14$
	Min-Max	0,00 - 0,70	0,00 - 0,50	0,00 - 0,30
İlik 2	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,47 \pm 0,23$	$0,44 \pm 0,29$	$0,37 \pm 0,26$
	Min-Max	0,00 - 0,80	0,00 - 0,90	0,00 - 0,60
İlik 3	N	54	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,67 \pm 0,34$	$0,60 \pm 0,34$	$0,47 \pm 0,33$
	Min-Max	0,00 - 1,30	0,00 - 1,20	0,00 - 0,70

Çizelge 13. Bitlis'in Adilcevaz İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Adilcevaz Kilimi		Yaygı	Seccade	Yastık
En(m)	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,56 \pm 0,29$	-	-
	Min-Max	1,10 - 2,03	-	-
Boy(m)	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,66 \pm 0,84$	-	-
	Min-Max	2,20 - 4,70	-	-
Boy/en	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,33 \pm 0,62$	-	-
	Min-Max	1,18 - 3,05	-	-
Yüzey (m ²)	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,77 \pm 1,96$	-	-
	Min-Max	2,97 - 9,54	-	-
Ağırlık (kg)	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$9,37 \pm 3,08$	-	-
	Min-Max	4,40 - 15,50	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,61 \pm 0,14$	-	-
	Min-Max	1,31 - 1,81	-	-
Atkı Sıklığı	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$37,77 \pm 4,40$	-	-
	Min-Max	30,00 - 40,00	-	-
Çözü Sıklığı	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$138,89 \pm 16,15$	-	-
	Min-Max	110,00 - 160,00	-	-
Toplam Sıklık	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5300,00 \pm 1104,53$	-	-
	Min-Max	3300,00 - 6400,00	-	-
Saçak	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$8,55 \pm 5,12$	-	-
	Min-Max	0,00 - 15,00	-	-
İlik 1	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,24 \pm 0,14$	-	-
	Min-Max	0,00 - 0,50	-	-
İlik 2	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,45 \pm 0,19$	-	-
	Min-Max	0,00 - 0,70	-	-
İlik 3	N	9	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,72 \pm 0,35$	-	-
	Min-Max	0,00 - 1,20	-	-

Çizelge 14. Bitlis'in Ahlat İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Ahlat Kilimi		Yaygı	Seccade	Yastık
En(m)	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,65 \pm 0,23$	$0,97 \pm 0,07$	$0,57 \pm 0,08$
	Min-Max	1,10 - 2,20	0,82 - 1,05	0,48 - 0,68
Boy(m)	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,80 \pm 0,64$	$1,47 \pm 0,23$	$0,88 \pm 0,09$
	Min-Max	2,40 - 5,22	1,20 - 1,93	0,77 - 1,00
Boy/en	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,30 \pm 0,36$	$1,50 \pm 0,18$	$1,55 \pm 0,24$
	Min-Max	1,67 - 3,14	1,19 - 1,87	1,33 - 1,78
Yüzey (m ²)	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$6,38 \pm 1,68$	$1,43 \pm 0,29$	$0,50 \pm 0,10$
	Min-Max	3,09 - 9,83	0,98 - 1,98	0,40 - 0,61
Ağırlık (kg)	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$11,50 \pm 4,02$	$2,55 \pm 0,76$	$7,50 \pm 2,20$
	Min-Max	4,20 - 19,80	1,40 - 4,00	4,30 - 9,00
m ² ağırlık (kg)	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,77 \pm 0,30$	$1,79 \pm 0,52$	$15,01 \pm 4,25$
	Min-Max	1,30 - 2,56	1,21 - 2,91	10,75 - 20,90
Atkı Sıklığı	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$36,38 \pm 5,92$	$33,33 \pm 7,07$	$32,50 \pm 5,00$
	Min-Max	30,00 - 50,00	30,00 - 50,00	30,00 - 40,00
Çözü Sıklığı	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$141,39 \pm 27,16$	$172,22 \pm 27,28$	$117,50 \pm 17,07$
	Min-Max	90,00 - 200,00	130,00 - 210,00	100,00 - 140,00
Toplam Sıklık	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5119,00 \pm 1186,30$	$5666,70 \pm 1012,42$	$3825,00 \pm 826,13$
	Min-Max	3300,00 - 8000,00	3900,00 - 7000,00	3000,00 - 4800,00
Saçak	N	36	9	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$12,19 \pm 7,19$	$6,77 \pm 3,03$	-
	Min-Max	0,00 - 30,00	0,00 - 10,00	-
İlik 1	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,25 \pm 0,16$	$0,24 \pm 0,15$	$0,20 \pm 0,14$
	Min-Max	0,00 - 0,70	0,00 - 0,50	0,00 - 0,30
İlik 2	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,45 \pm 0,25$	$0,44 \pm 0,29$	$0,37 \pm 0,26$
	Min-Max	0,00 - 0,80	0,00 - 0,90	0,00 - 0,60
İlik 3	N	36	9	4
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,63 \pm 0,36$	$0,60 \pm 0,34$	$0,47 \pm 0,33$
	Min-Max	0,00 - 1,30	0,00 - 1,20	0,00 - 0,70

Çizelge 15. Bitlis'in Tatvan İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Tatvan Kilimi		Yaygı	Seccade	Yastık
En(m)	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,37 \pm 0,13$	-	-
	Min-Max	1,23 - 1,55	-	-
Boy(m)	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$4,17 \pm 0,46$	-	-
	Min-Max	3,82 - 4,85	-	-
Boy/en	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,04 \pm 0,21$	-	-
	Min-Max	2,82 - 3,30	-	-
Yüzey (m ²)	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,74 \pm 1,18$	-	-
	Min-Max	5,00 - 7,51	-	-
Ağırlık (kg)	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$9,42 \pm 1,17$	-	-
	Min-Max	8,20 - 11,00	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,65 \pm 0,18$	-	-
	Min-Max	1,46 - 1,90	-	-
Atkı Sıklığı	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$40,00 \pm 0,00$	-	-
	Min-Max	40,00 - 40,00	-	-
Çözü Sıklığı	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$142,50 \pm 9,57$	-	-
	Min-Max	130,00 - 150,00	-	-
Toplam Sıklık	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5700,00 \pm 382,97$	-	-
	Min-Max	5200,00 - 6000,00	-	-
Saçak	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$10,00 \pm 3,36$	-	-
	Min-Max	6,00 - 14,00	-	-
İlik 1	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,25 \pm 0,57$	-	-
	Min-Max	0,20 - 0,30	-	-
İlik 2	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,50 \pm 0,81$	-	-
	Min-Max	0,40 - 0,60	-	-
İlik 3	N	4	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,65 \pm 0,10$	-	-
	Min-Max	0,60 - 0,80	-	-

Çizelge 16. Bitlis'in Güroymak İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Güroymak Kilimi		Yaygı	Seccade	Yastık
En(m)	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,47 \pm 0,34$	-	-
	Min-Max	1,18 - 1,85	-	-
Boy(m)	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,68 \pm 0,52$	-	-
	Min-Max	3,15 - 4,20	-	-
Boy/en	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,53 \pm 0,23$	-	-
	Min-Max	2,27 - 2,68	-	-
Yüzey (m ²)	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5,52 \pm 2,06$	-	-
	Min-Max	3,71 - 7,77	-	-
Ağırlık (kg)	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$6,40 \pm 1,38$	-	-
	Min-Max	5,50 - 8,00	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,20 \pm 0,24$	-	-
	Min-Max	1,02 - 1,48	-	-
Atkı Sıklığı	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$40,00 \pm 0,00$	-	-
	Min-Max	40,00 - 40,00	-	-
Çözü Sıklığı	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$130,00 \pm 0,00$	-	-
	Min-Max	130,00 - 130,00	-	-
Toplam Sıklık	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$5000,00 \pm 0,00$	-	-
	Min-Max	5200,00 - 5200,00	-	-
Saçak	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$9,66 \pm 3,78$	-	-
	Min-Max	7,00 - 14,00	-	-
İlik 1	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,23 \pm 0,57$	-	-
	Min-Max	0,20 - 0,30	-	-
İlik 2	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,60 \pm 0,20$	-	-
	Min-Max	0,40 - 0,80	-	-
İlik 3	N	3	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,86 \pm 0,15$	-	-
	Min-Max	0,70 - 1,00	-	-

Çizelge 17. Bitlis'in Hizan İlçesinde Dokunan Kilimlerin Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis/Hizan Kilimi		Yaygı	Seccade	Yastık
En(m)	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	1,50 $\pm$ 0,07	-	-
	Min-Max	1,45 - 1,56	-	-
Boy(m)	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	4,33 $\pm$ 0,41	-	-
	Min-Max	4,04 - 4,62	-	-
Boy/en	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	2,87 $\pm$ 0,12	-	-
	Min-Max	2,78 - 2,96	-	-
Yüzey (m ²)	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	6,52 $\pm$ 0,95	-	-
	Min-Max	5,85 - 7,20	-	-
Ağırlık (kg)	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	19,25 $\pm$ 1,06	-	-
	Min-Max	18,50 - 20,00	-	-
m ² ağırlık (kg)	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	2,93 $\pm$ 0,32	-	-
	Min-Max	2,70 - 3,16	-	-
Atkı Sıklığı	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	30,00 $\pm$ 0,00	-	-
	Min-Max	30,00 - 30,00	-	-
Çözü Sıklığı	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	160,00 $\pm$ 14,14	-	-
	Min-Max	150,00 - 170,00	-	-
Toplam Sıklık	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	4800,00 $\pm$ 424,26	-	-
	Min-Max	4500,00 - 5100,00	-	-
Saçak	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	3,50 $\pm$ 4,94	-	-
	Min-Max	0,00 - 7,00	-	-
İlik 1	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	0,25 $\pm$ 0,07	-	-
	Min-Max	0,20 - 0,30	-	-
İlik 2	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	0,60 $\pm$ 0,28	-	-
	Min-Max	0,40 - 0,80	-	-
İlik 3	N	2	-	-
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	0,95 $\pm$ 0,21	-	-
	Min-Max	0,80 - 1,10	-	-

5.4.2.1. Kilimlerin En-Boy Ölçüleri, Boy/En Oranları ve Yüzey Alanları

Bitlis yöresi kilimlerinde en ve boy ölçü değerleri kilimin üç farklı noktasından ölçümler alınarak belirlenmiş ve yöre genelinde dokunan kilimlerin en ve boy ölçüleri, boy/en oranları ve yüzey alanlarına ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin en değerleri yaygılarda min. 1.10, max. 2.20 m, seccadelerde min. 0.82, max. 1.05 m, yastıklarda min. 0.48, max. 0.68 m olduğu görülmüştür.

En ve boy ölçülerinin ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda en ortalamasının en geniş olduğu ilçe 1.65 ± 0.23 m ile Ahlat, en dar olduğu ilçe ise 1.37 ± 0.13 m ile Tatvan’dır. En ortalamaları bakımından ilçelerde dokunan yaygılar birbirlerinden farklı değerler göstermektedirler.

Seccade ve yastık cinsi kilimler sadece Ahlat ilçesinde dokunduğu için ilçeler arasında karşılaştırma yapılamamıştır.

Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin boy değerleri yaygılarda min. 2.20, max. 5.22 m, seccadelerde min. 1.20, max. 1.93 m, yastıklarda min. 0.77, max. 1.00 m olduğu görülmüştür.

Boy ortalamalarını ilçeler arasında karşılaştırdığımızda yaygı cinsi halılarda boy ortalama değerlerinin en yüksek olduğu ilçe 4.33 ± 0.41 m ile Hizan, en düşük olduğu ilçe ise 3.68 ± 0.52 m ile Güroymak’tır. Yaygı boylarını karşılaştırdığımızda tüm ilçelerde farklı boy ortalamaları çıkmış, boy uzunluğu bakımından standartlaşma olmadığı görülmüştür. Adilcevaz ve Güroymak ilçelerinde dokunan kilimlerin boy ortalamaları benzerlik göstermektedir.

Balyemez (2006) Iğdır İli kilim dokumaları üzerine yaptığı araştırmada tespit edilen kilimlerin enlerinin 80-200 cm arasında ve ortalama 162.20 cm, boylarının ise 100-620 cm arasında ve ortalama 417.70 cm olduğunu bildirmiştir. Balyemez (2006)’in bulgularıyla Bitlis yöresi kilimlerinin ortalama en ve boy değerleri karşılaştırıldığında en ve boy ortalama değerler bakımından benzerlik görülmektedir.

Ölmez (2005) Afyon İlinin Bayat ilçesinde üretilen kilimler üzerine yaptığı araştırmada kelle cinsi kilimlerin en ve boy oranları ortalama 1.23 ± 0.20 x

2.26 ± 0.040 m, çeyrek cinsi kilimlerin $1.16 \pm 0.040 \times 1.84 \pm 0.070$ m, seccade cinsi kilimlerin $0.77 \pm 0.060 \times 1.29 \pm 0.08$ m, yastık cinsi kilimlerin $0.52 \pm 0.020 \times 1.05 \pm 0.20$ m, olarak bildirmiştir. Ölmez (2005)'in bulgularıyla elde edilen veriler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan yaygı ve seccade cinsi kilimlerin daha geniş en ve daha uzun boylarda dokunduğu, yastık cinsi kilimlerin ise en ve boy ölçüleri bakımından yakınlık gösterdiği görülmektedir.

Ilgaz (1988) Uşak İli Eşme ilçesinde üretilen yerel kilimlerin en değerlerinin min. 0.96 ± 0.051 m, max. 1.55 ± 0.115 m olduğunu, boy değerlerinin ise min. 1.59 ± 0.087 m, max. 2.59 ± 0.218 m olduğunu belirlemiştir. Ilgaz (1988)'in bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin daha büyük en ve boy değerlerine sahip olduğu görülmektedir.

Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin boy/en oranları yaygılarda min. 1.18, max. 3.30, seccadelerde min. 1.19, max. 1.87, yastıklarda min. 1.33, max. 1.78 cm olduğu görülmüştür.

Boy/en oran ortalamalarını ilçeler arasında karşılaştırdığımızda yaygı cinsi kilimlerde boy/en oranı ortalama değerlerinin en yüksek olduğu ilçe 3.04 ± 0.21 ile Tatvan, en düşük olduğu ilçe ise 2.30 ± 0.36 ile Ahlat'tır. Yaygıların boy/en oranı ortalamalarını karşılaştırdığımızda tüm ilçelerde farklı oranlar çıkmış olup Adilcevaz ve Ahlat ilçelerinde dokunan kilimlerin boy/en oranlarının benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Ölmez (2005) Afyon İlinin Bayat ilçesinde üretilen kilimler üzerine yaptığı araştırmada kilimlerin boy/en oranlarını, kelle cinsi kilimler için ortalama 1.75 ± 0.05 , çeyrek cinsi kilimler için ortalama 1.58 ± 0.04 , seccade cinsi kilimler için ortalama 1.79 ± 0.17 olarak bildirmiştir. Ölmez (2005)'in bulgularıyla elde edilen veriler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan yaygı cinsi kilimlerin boy/en oranlarının daha yüksek, seccade cinsi kilimlerin boy/en oranlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin yüzey alan değerlerinin yaygılarda min. 3.09, max. 9.83, seccadelerde min. 0.98, max. 1.98, yastıklarda min. 0.40, max. 0.61 cm olduğu görülmüştür.

Yüzey alan ortalamalarını ilçeler arasında karşılaştırdığımızda yaygı cinsi kilimlerde alan ortalama değerlerinin en yüksek olduğu ilçe 6.38 ± 1.68 ile Ahlat, en düşük olduğu ilçe ise 5.52 ± 2.06 ile Güroymak'tır. Yaygıların alan ortalamalarını karşılaştırdığımızda Adilcevaz ve Tatvan ilçelerinde dokunan kilimlerin alan ortalamalarına göre benzer oldukları tespit edilmiştir.

Ölmez (2005) Afyon İlinin Bayat ilçesinde üretilen kilimler üzerine yaptığı araştırmada kilimlerin yüzey alanlarını, kelle cinsi kilimlerde ortalama 3.00 ± 0.11 m², çeyrek cinsi kilimlerde ortalama 2.19 ± 0.14 m², seccade cinsi kilimlerde ortalama 0.96 ± 0.06 m² olarak bildirmiştir. Ölmez (2005)'in bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin daha büyük dokunduğu anlaşılmaktadır.

Ilgaz (1988), Uşak ili Eşme ilçesinde üretilen kilimlerin yüzey alanlarının min. 1.67 ± 0.202 m², max. 4.33 ± 0.578 m² olduğunu bildirmiştir. Ilgaz (1988)'in bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin daha büyük dokunduğu görülmektedir.

5.4.2.2. Kilimlerin Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri

Bitlis yöresi kilimlerinde ağırlık değerleri kantar ile tartılarak belirlenmiş ve yöre genelinde dokunan kilimlerin ağırlık ve metrekare ağırlık değerlerine ilişkin tanıttıcı istatistikler çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 12 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin toplam ağırlık değerleri yaygılarda min. 4.20, max. 20.00 kg, seccadelerde min. 1.40, max. 4.00 kg, yastıklarda min. 4.30, max. 9.00 kg olduğu görülmektedir. Metrekare ağırlık değerleri yaygılarda min. 1.02, max. 3.16 kg, seccadelerde min. 1.21, max. 2.91 kg, yastıklarda min. 10.75, max. 20.90 kg'dır. Yastık cinsi kilimlerin metrekare ağırlıklarının diğer kilim türlerine göre yüksek olmasının sebebi tespit edilen yastıkların içlerinin mısır sapı ve sazlarla doldurulmuş olmasıdır.

Toplam ve metrekare ağırlıkların ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda yaygıların ağırlık ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 19.25 ± 1.06 kg ile Hizan'dır. En hafif yaygıların dokunduğu ilçe ise 6.40 ± 1.38 kg ile Güroymak'tır. Metrekare ağırlık ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 2.93 ± 0.32 kg ile Hizan, en düşük olduğu ilçe ise 1.20 ± 0.24 kg ile Güroymak'tır. Toplam

ağırlık ve metrekare ağırlık ortalamaları bakımından Tatvan ile Adilcevaz kilimleri birbirine çok yakın değerlere sahiptir.

Ölmez (2005) Afyon İlinin Bayat ilçesinde üretilen kilimler üzerine yaptığı araştırmada Bayat kilimlerinin ağırlıklarının büyüklerine göre ortalama 4 kg ile 0.18 kg arasında değiştiğini, m^2 ağırlık değerlerinin ise büyük kilimlerde 1.5 kg civarında, yastık, paspas, kırlent, çanta gibi küçük kilimlerde daha fazla olduğunu bildirmiştir. Ölmez (2005)'in bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin ağırlıklarının çok daha fazla olduğu görülmektedir.

5.4.2.3. Kilimlerin Saçak Uzunlukları

Çizelge 12 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin saçak uzunluk değerlerinin, yaygılarda min. 0.00, max. 30.00 cm, seccadelerde min. 0.00, max. 10.00 cm olduğu görülmektedir. Bazı kilimlerin saçakları enlemesine kilim örgüsü şeklinde örüldüğü için saçak yerini örgüye bırakmıştır. Bu kilimlerin saçak değerleri 0.00 olarak kabul edilmiştir.

Saçak uzunluklarının ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda yaygıların saçak uzunluğu ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 12.19 ± 7.19 cm ile Ahlat, en düşük olduğu ilçe ise 3.50 ± 4.94 cm ile Hizan'dır. Saçak uzunlukları bakımından tüm ilçeler farklı değerlere sahiptir.

Ölmez (2005) Afyon İlinin Bayat ilçesinde üretilen kilimler üzerine yaptığı araştırmada Bayat kilimlerinin saçak uzunluğu değerlerini üst uçta min. 5cm, max.18 cm, alt uçta min. 3 cm, max.15 cm olduğunu, Ilgaz (1988) Uşak İli Eşme ilçesinde üretilen kilimlerin saçak uzunluğu değerlerinin ortalama en kısa 7.8 ± 1.867 cm, en uzun ise 20.67 ± 1.766 cm olduğunu bildirmiştir. Elde edilen değerler karşılaştırıldığında bu yörelerle Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde farklı saçak uzunlukları kullanıldığı anlaşılmaktadır.

5.4.2.4. Kilimlerin İlik Boyları

Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin ilik boyları her kilimde 3 farklı değer bulunarak tespit edilmiştir. Çizelge 12 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin ilik boyu değerlerinin, yaygılarda min. 0.00, max. 1.30 cm,

seccadelerde min. 0.00, max. 1.20 cm, yastıklarda min. 0.00, max. 0.70 cm olduğu görülmektedir.

İlik boylarının ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda yaygıların ilik boyu ortalamasının en yüksek olduğu ilçe 0.95 ± 0.21 cm ile Hizan, en düşük olduğu ilçe ise 0.23 ± 0.57 cm ile Güroymak'tır.

Ölmez (2005) Afyon İlinin Bayat ilçesinde üretilen kilimler üzerine yaptığı araştırmada Bayat ilçesinde üretilen kilimlerde ilik boyunun min. 0.54 ile max. 2.00 cm arasında değiştiğini bildirmiştir. Ölmez (2005)'in bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin ilik boylarının daha küçük değerlere sahip olduğu görülmektedir.

5.4.2.5. Kilimlerin Atkı Sıklığı, Çözü Sıklığı ve Toplam Sıklık

Bitlis yöresinde dokunan kilimlerin atkı ve çözgü sıklıkları bir lup yardımıyla 10 cm uzunluktaki bölgede, beş ayrı yerden, ende atkı, boyda çözgü miktarı sayılarak incelenmiştir. Yörede dokunan kilimlerin çözgü sıklıklarının atkı sıklıklarından daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Atkı ve çözgü sıklık değerlerinin çarpımıyla toplam sıklık değeri bulunmuştur.

Çizelge 12 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan kilimlerin atkı sıklık değerlerinin, yaygılarda min. 30.00, max. 50.00, seccadelerde min. 30.00, max. 50.00, yastıklarda min. 30.00, max. 40 olduğu, çözgü sıklık değerlerinin yaygılarda min. 90.00, max. 200.00, seccadelerde min. 130.00, max. 210.00, yastıklarda min. 100.00, max. 140,00 olduğu, toplam sıklık değerlerinin yaygılarda min. 3300.00, max. 8000.00, seccadelerde min. 3900.00, max. 7000.00, yastıklarda min. 3000.00, max. 4800,00 olduğu görülmektedir.

Sıklık değerleri ortalamalarının ilçelere dağılım çizelgelerini karşılaştırdığımızda yaygıların atkı sıklığının en yüksek olduğu ilçe 40.00 ± 0.00 ile Tatvan ve Güroymak, en düşük olduğu ilçe ise 40.00 ± 0.00 ile Hizan'dır. Çözgü sıklığının en yüksek olduğu ilçe 160.00 ± 14.14 ile Hizan, en düşük olduğu ilçe ise 130.00 ± 0.00 ile Güroymak'tır.

Daha önce yapılmış araştırmalarda kilimlerin atkı ve çözgü sıklığı ve toplam sıklık değerleri açısından herhangi bir veriye rastlanmadığından elde edilen verileri karşılaştırmak mümkün olmamıştır.

5.5. Mekikli Dokumaların Bazı Teknolojik Özellikleri

Mekikli dokumaların başlıca teknolojik özellikleri en, boy, alan, toplam ağırlık, metrekare ağırlık, atkı, çözgü ve kalınlık ölçümleri ile belirlenmektedir.

Bitlis yöresi genelinde dokunan mekikli dokumalardan namazlıklara ilişkin teknolojik özelliklere ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 18’de, savanlara ilişkin istatistikler ise çizelge 19’da verilmiştir.

Bitlis yöresinde dokunan namazlık ve savanların teknolojik verileri mekikli tezgâhlarda dokunan Buldan beziyle karşılaştırılmıştır.

Çizelge 18. Bitlis Yöresinde Dokunan Namazlıkların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis Yöresi Namazlığı		Bitlis Geneli	Ahlat	Adilcevaz	Hizan
En(m)	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,91 \pm 0,04$	$0,92 \pm 0,05$	$0,92 \pm 0,03$	$0,90 \pm 0,04$
	Min-Max	0,87 - 0,98	0,87 - 0,98	0,90 - 0,95	0,87 - 0,93
Boy(m)	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,30 \pm 0,03$	$1,30 \pm 0,04$	$1,27 \pm 0,02$	$1,33 \pm 0,01$
	Min-Max	1,26 - 1,36	1,27 - 1,36	1,26 - 1,29	1,32 - 1,34
Alan (m ²)	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,19 \pm 0,06$	$1,20 \pm 0,08$	$1,17 \pm 0,21$	$1,19 \pm 0,04$
	Min-Max	1,11 - 1,30	1,11 - 1,30	1,16 - 1,19	1,16 - 1,22
Ağırlık (kg)	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,92 \pm 0,32$	$0,72 \pm 0,33$	$1,15 \pm 0,07$	$1,10 \pm 0,28$
	Min-Max	0,40 - 1,30	0,40 - 1,10	1,10 - 1,20	0,90 - 1,30
m ² ağırlık (kg)	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,77 \pm 0,27$	$0,60 \pm 0,29$	$0,97 \pm 0,07$	$0,91 \pm 0,20$
	Min-Max	0,30 - 1,06	0,30 - 0,96	0,92 - 1,03	0,77 - 1,06
Çözgü Sıklığı	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$65,62 \pm 8,21$	$63,75 \pm 7,50$	$65,00 \pm 7,07$	$70,00 \pm 14,14$
	Min-Max	55,00 - 80,00	55,00 - 70,00	60,00 - 70,00	60,00 - 80,00
Atkı Sıklığı	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$73,12 \pm 17,51$	$63,75 \pm 11,08$	$90,00 \pm 28,28$	$75,00 \pm 7,07$
	Min-Max	55,00 - 110,00	55,00 - 80,00	70,00 - 110,00	70,00 - 80,00
Kalınlık (mm)	N	8	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,01 \pm 0,11$	$0,97 \pm 0,09$	$1,05 \pm 0,07$	$1,05 \pm 0,21$
	Min-Max	0,90 - 1,20	0,90 - 1,10	1,00 - 1,10	0,90 - 1,20

Çizelge 19. Bitlis Yöresinde Dokunan Savanların Bazı Teknolojik Özelliklerine İlişkin Tanıtıcı İstatistikler

Bitlis Yöresi Savanı		Bitlis Geneli	Ahlat	Hizan
En(m)	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$1,62 \pm 0,11$	$1,71 \pm 0,07$	$1,54 \pm 0,05$
	Min-Max	1,50 - 1,76	1,66 - 1,76	1,50 - 1,58
Boy(m)	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,19 \pm 0,38$	$2,48 \pm 0,31$	$1,90 \pm 0,14$
	Min-Max	1,80 - 2,70	2,26 - 2,70	1,80 - 2,00
Alan (m ²)	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$3,59 \pm 0,88$	$4,25 \pm 0,70$	$2,93 \pm 0,32$
	Min-Max	2,70 - 4,75	3,75 - 4,75	2,70 - 3,16
Ağırlık (kg)	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$2,27 \pm 0,42$	$2,60 \pm 0,28$	$1,95 \pm 0,21$
	Min-Max	1,80 - 2,80	2,40 - 2,80	1,80 - 2,10
m ² ağırlık (kg)	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,63 \pm 0,03$	$0,61 \pm 0,04$	$0,66 \pm 0,00$
	Min-Max	0,58 - 0,66	0,58 - 0,64	0,66 - 0,66
Çözümlü Sıklığı	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$55,00 \pm 10,00$	$50,00 \pm 0,00$	$60,00 \pm 14,14$
	Min-Max	50,00 - 70,00	50,00 - 50,00	50,00 - 70,00
Atkı Sıklığı	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$57,50 \pm 15,00$	$50,00 \pm 0,00$	$65,00 \pm 21,21$
	Min-Max	50,00 - 80,00	50,00 - 50,00	50,00 - 80,00
Kalınlık (mm)	N	4	2	2
	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	$0,97 \pm 0,09$	$1,00 \pm 0,14$	$0,95 \pm 0,07$
	Min-Max	0,90 - 1,10	0,90 - 1,10	0,90 - 1,00

5.5.1. Namazlıkların Teknolojik Özellikleri

5.5.1.1. Namazlıkların En-Boy Ölçüleri, Yüzey Alanları

Bitlis yöresinde dokunan namazlıkların en ve boy ölçü değerleri namazlığın üç farklı noktasından ölçümler alınarak belirlenmiştir. Çizelge 18 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan namazlıkların en değerlerinin min. 0.87, max. 0.98 m, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 0.87, max. 0.98 m, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 0.90, max. 0.95 m, Hizan ilçesinde dokunanların min. 0.87, max. 0.93 m olduğu görülmektedir. Üç farklı ilçede dokunan namazlıkların en ortalamaları birbirine benzerlik göstermektedir.

Bitlis yöresinde dokunan namazlıkların boy değerlerini incelediğimizde Bitlis yöresi genelinde min. 1.26, max. 1.36 m, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 1.27, max. 1.36 m, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 1.26, max. 1.29 m, Hizan

ilçesinde dokunanların min. 1.32, max. 1.34 m olduğu görülmektedir. Üç farklı ilçede dokunan namazlıkların boy ortalamaları birbirine benzerlik göstermektedir.

Bitlis yöresinde dokunan namazlıkların alan değerlerini incelediğimizde Bitlis yöresi genelinde min. 1.11, max. 1.30 m, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 1.11, max. 1.30 m, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 1.16, max. 1.19 m, Hizan ilçesinde dokunanların min. 1.16, max. 1.22 m olduğu görülmektedir. Üç farklı ilçede dokunan namazlıkların boy ortalamaları birbirine benzerlik göstermektedir. Bitlis yöresinde üç farklı ilçede de dokunan namazlıkların en, boy ve alan ortalamalarının birbirine benzerlik gösterdiği görülmekte olup bir standartlaşma görülmektedir.

Erdoğan (1996) Buldan düz dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Buldan bezlerinin ortalama 101.06 ± 7.98 cm ene, 71.93 ± 6.72 cm boya sahip olduklarını bildirmiştir. Erdoğan (1996)'ın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Buldan bezlerinin Bitlis yöresinde dokunan namazlıklardan daha geniş ene sahip olduğu ancak daha kısa boya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

5.5.1.2. Namazlıkların Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri

Bitlis yöresi namazlıklarında ağırlık değerleri kantar ile tartılarak belirlenmiş ve yöre genelinde dokunan namazlıkların ağırlık ve metrekare ağırlık değerlerine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan namazlıkların ağırlık değerlerinin min. 0.40, max. 1.30 kg, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 0.40, max. 1.10 kg, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 1.10, max. 1.20 kg, Hizan ilçesinde dokunanların min. 0.90, max. 1.30 kg olduğu görülmektedir. Ağırlık değerleri bakımından Adilcevaz ve Hizan'da dokunan namazlıkların birbirine benzer olduğu görülmektedir.

Bitlis yöresinde dokunan namazlıkların metrekare ağırlık değerlerini incelediğimizde Bitlis yöresi genelinde min. 0.30, max. 1.06 kg, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 0.30, max. 0.96 kg, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 0.92, max. 1.03 kg, Hizan ilçesinde dokunanların min. 0.77, max. 1.06 kg olduğu görülmektedir. Veriler incelendiğinde Ahlat'ta dokunan namazlıkların $0,60 \pm 0,29$ kg ile daha hafif dokunduğu görülmektedir.

Erdoğan (1996) Buldan düz dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Buldan bezlerinin metrekare ağırlık ortalamasının 126.86 ± 4.98 gr olduğunu bildirmiştir. Bitlis yöresinde dokunan namazlıkların çok daha yüksek gramajla dokunduğu görülmektedir.

5.5.1.3. Namazlıkların Atkı Sıklığı, Çözü Sıklığı ve Kalınlık Değerleri

Bitlis yöresinde dokunan namazlıkların atkı ve çözgü sıklıkları bir lup yardımıyla 10 cm uzunluktaki bölgede, beş ayrı yerden, ende atkı, boyda çözgü miktarı sayılarak incelenmiştir. Yörede dokunan namazlıkların çözgü sıklıkları ile atkı sıklıkları yakın değerlere sahiptir.

Çizelge 18 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan namazlıkların atkı sıklık değerlerinin, min. 55.00, max. 110.00, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 55.00, max. 80.00, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 70.00, max. 110, Hizan ilçesinde dokunanların min. 70.00, max. 80.00 olduğu, çözgü sıklık değerlerinin Bitlis genelinde min. 55.00, max. 80.00, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 55.00, max. 70.00, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 60.00, max. 70, Hizan ilçesinde dokunanların min. 60.00, max. 80.00 olduğu, kalınlık değerlerinin Bitlis genelinde min. 0.90, max. 1.20, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 0.90, max. 1.10, Adilcevaz ilçesinde dokunanların min. 1.00, max. 1.10, Hizan ilçesinde dokunanların min. 0.90, max. 1.20 olduğu görülmektedir.

Verilerden de anlaşılacağı üzere Ahlat ve Hizan ilçelerinde dokunan namazlıkların atkı ve çözgü sıklık değerleri benzerlik göstermektedir. En yüksek ortalama atkı sıklık değeri 90.00 ± 28.28 ile Adilcevaz'da görülürken, en düşük değer 63.75 ± 11.08 ile Ahlat'ta görülmektedir. Çözgü sıklığında en yüksek ortalama değer 70.00 ± 14.14 ile Hizan'da, en düşük değer ise 63.75 ± 7.50 ile Ahlat'ta görülmüştür. Kalınlıkları açısından üç ilçede de dokunan namazlıklar birbirine benzerlik göstermekle birlikte en ince namazlık 0.97 ± 0.09 mm ile Ahlat'ta dokunmaktadır.

Erdoğan (1996) Buldan düz dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Buldan bezlerinin ortalama atkı sıklığının 73.11 ± 2.22 , çözgü sıklığının 111.05 ± 4.57 , kalınlığının ise 0.612 ± 0.02 mm olduğunu bildirmiştir. Erdoğan (1996)'ın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan

namazlıkların daha düşük atkı ve çözgü sıklığıyla ve daha kalın dokunduğu görülmektedir.

5.5.2. Savanların Teknolojik Özellikleri

5.5.2.1. Savanların En-Boy Ölçüleri, Yüzey Alanları

Bitlis yöresinde dokunan savanların en ve boy ölçü değerleri savanın üç farklı noktasından ölçümler alınarak belirlenmiştir. Çizelge 19 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan savanların en değerlerinin min. 1.50, max. 1.76 m, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 1.66, max. 1.76 m, Hizan ilçesinde dokunanların min. 1.50, max. 1.58 m olduğu görülmektedir. Veriler incelendiğinde Ahlat'ta dokunan savanların daha geniş ende dokunduğu görülmektedir.

Bitlis yöresinde dokunan savanların boy değerlerini incelediğimizde Bitlis yöresi genelinde min. 1.80, max. 2.70 m, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 2.26, max. 2.70 m, Hizan ilçesinde dokunanların min. 1.80, max. 2.00 m olduğu görülmektedir. Değerler incelendiğinde Ahlat'ta dokunan savanların daha uzun boyda dokunduğu görülmektedir.

Bitlis yöresinde dokunan savanların alan değerlerini incelediğimizde Bitlis yöresi genelinde min. 2.70, max. 4.75 m, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 3.75, max. 4.75 m, Hizan ilçesinde dokunanların min. 2.70, max. 3.16 m olduğu görülmektedir. Veriler değerlendirildiğinde Ahlat'ta dokunan savanların alan değerlerinin ortalamasının $4,25 \pm 0,70$ ile daha yüksek olduğu görülmektedir.

Erdoğan (1996) Buldan düz dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Buldan bezlerinin ortalama 101.06 ± 7.98 cm ene, 71.93 ± 6.72 cm boya sahip olduklarını bildirmiştir. Erdoğan (1996)'ın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan savanların daha geniş en ve boya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

5.5.2.2. Savanların Toplam Ağırlık, Metrekare Ağırlık Değerleri

Bitlis yöresi savanlarında ağırlık değerleri kantar ile tartılarak belirlenmiş ve yöre genelinde dokunan savanların ağırlık ve metrekare ağırlık değerlerine ilişkin tanıtıcı istatistikler çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan savanların ağırlık değerlerinin min. 1.80, max. 2.80 kg, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 2.40, max. 2.80 kg, Hizan ilçesinde dokunanların min. 1.80, max. 2.10 kg olduğu görülmektedir. Ağırlıkların ortalama değerleri bakımından Ahlat'ta dokunan savanlar $2,60\pm0,28$ ile daha yüksek değere sahiptir.

Bitlis yöresinde dokunan savanların metrekare ağırlık değerlerini incelediğimizde Bitlis yöresi genelinde min. 0.58, max. 0.66 kg, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 0.58, max. 0.64 kg, Hizan ilçesinde dokunanların min. 0.66, max. 0.66 kg olduğu görülmektedir. Veriler incelendiğinde Ahlat'ta dokunan savanların $0,61\pm0,04$ kg ile daha hafif dokunduğu görülmektedir.

Erdoğan (1996) Buldan düz dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Buldan bezlerinin metrekare ağırlık ortalamasının 126.86 ± 4.98 gr olduğunu bildirmiştir. Bitlis yöresinde dokunan savanların çok daha yüksek gramajla dokunduğu görülmektedir.

5.5.2.3. Savanların Atkı Sıklığı, Çözümlü Sıklığı ve Kalınlık Değerleri

Bitlis yöresinde dokunan savanların atkı ve çözgü sıklıkları bir lup yardımıyla 10 cm uzunluktaki bölgede, beş ayrı yerden, ende atkı, boyda çözgü miktarı sayılarak incelenmiştir. Yörede dokunan savanların çözgü sıklıkları ile atkı sıklıkları yakın değerlere sahiptir.

Çizelge 19 incelendiğinde Bitlis yöresi genelinde dokunan savanların atkı sıklık değerlerinin, min. 50.00, max. 80.00, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 50.00, max. 50.00, Hizan ilçesinde dokunanların min. 50.00, max. 80.00 olduğu, çözgü sıklık değerlerinin Bitlis genelinde min. 50.00, max. 70.00, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 50.00, max. 50.00, Hizan ilçesinde dokunanların min. 50.00, max. 70.00 olduğu, kalınlık değerlerinin Bitlis genelinde min. 0.90, max. 1.10, Ahlat ilçesinde dokunanların min. 0.90, max. 1.10, Hizan ilçesinde dokunanların min. 0.90, max. 1.00 olduğu görülmektedir.

Verilerden de anlaşılacağı üzere Ahlat'ta dokunan savanların atkı ve çözgü sıklık değeri daha düşüktür. Kalınlıkları açısından Hizan'da dokunan savanların $0,95\pm0,07$ mm ile daha ince dokunduğu görülmektedir.

Erdoğan (1996) Buldan düz dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Buldan bezlerinin ortalama atkı sıklığının 73.11 ± 2.22 , çözgü sıklığının 111.05 ± 4.57 , kalınlığının ise 0.612 ± 0.02 mm olduğunu bildirmiştir. Erdoğan (1996)'ın bulgularıyla elde edilen değerler karşılaştırıldığında Bitlis yöresinde dokunan savanların daha düşük atkı ve çözgü sıklığıyla ve daha kalın dokunduğu görülmektedir.

5.6. Kiritli Dokumaların Renk, Desen ve Motif Özellikleri

Kiritli dokumaların renk, desen ve motif özellikleri her bir dokuma türü için ayrı ayrı verilmiştir.

5.6.1. Halı

Bitlis yöresinde dokunan halılarda kullanılan renkler, halıların desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.1.1. Halılarda Kullanılan Renkler

Çizelge 20. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Siyah	127	99,22
Kırmızı	109	85,16
Beyaz	101	78,91
Kahverengi	90	70,31
Yeşil	83	64,84
Turuncu	75	58,59
Sarı	57	44,53
Pembe	46	35,94
Mavi	28	21,88
Gri	20	15,63
Bordo	16	12,50
Krem	8	6,25
Mor	4	3,13
Lacivert	3	2,34
Yavruağzı	1	0,78
N: 128 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

Çizelge 20'nin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi Bitlis yöresinde incelenen 128 adet halıda en çok % 99,22 ile siyah, % 85,16 ile kırmızı, % 78,91 ile beyaz, % 70,31 ile kahverengi, % 64,84 ile yeşil, % 58,59 ile turuncu, % 44,53 ile

sarı, % 35,94 ile pembe, % 21,88 ile mavi, % 15,63 ile gri, % 12,50 ile bordo, % 6,25 ile krem, % 3,13 ile mor, % 2,34 ile lacivert, % 0,78 ile yavruağzı renkleri kullanılmıştır.

Halılarda en çok siyah rengin kullanılmasının sebebi, halıda kullanılan motiflerin kontur çizgisinde bu rengin tercih edilmesidir.

5.6.1.2. Halıların Desen Özellikleri

Yörede tespit edilen halılar, köy odalarının büyüklüğüne göre ayarlanmış farklı ebatlarda yaygılar, insan büyüklüğüne göre ayarlanmış seccadeler ve köylerde koltukların yerine kullanılan duvar yastıkları olarak çeşitlilik gösterirler.

Halılarda desen bir başka halıya bakılarak oluşturulduğu gibi, köye yeni gelen gelinin işleme örneklerinden de alınır (B. İşler, sözlü görüşme, 2012). Yakın illerden köy yakınlarındaki yaylalara gelen, yörede “Koçer” adı verilen göçebe topluluklardan da desen yani yöredeki tabiriyle “örnek” alınıp uygulanmıştır (H. Gönüldaş, sözlü görüşme, 2012). Ya da dokuyucu, evinde kullandığı eşyalarını, örneğin saksıdaki çiçeğini, sürahisini, kullandığı ibriğini stilize ederek halısına aktardığı da görülür (Şekil 125) (R. Barın, sözlü görüşme, 2012).

İncelenen halıların desenlerinde temel motif madalyonlardır. Yörede bu madalyonlara “Göl”, “Sofra”, “Gül” denilmektedir. Madalyonlar, halı zeminde dikey eksende sıra halinde veya dikey, kaydırılmış eksende yerleştirilmiştir. Ya da zemin dörtgenlere bölünmüş, madalyonlar bu dörtgenlerin içine yerleştirilmiştir. Halı da zemin boşlukları “yer”, bordürler “alem” , etlik kısımları da “sınır” olarak adlandırılır. Halılar 1-4 arasında bordüre sahiptir.

Bazı halılarda isim ve tarih yazılıdır. Halıyı dokuyan kişi halıyı dokuduğu yılı ve kendi ismini, torununun ismini ya da sevdiği birinin ismini yazar (Z. Sığircı, sözlü görüşme, 2012). İsim ve tarih genellikle halıda “yer” denilen zemin boşluklarında görülür (Şekil 154, Şekil 156).

Seccadeye yörede “namazlık” denilmektedir. Yörede çoğunlukla dokunan halı namazlık desenleri yöresel isimleriyle, Minare şekilli namazlık, Kümbet Şekilli namazlık, Camili namazlıktır. Genellikle köylerde koltukların yerine kullanılan

duvar yastıklarının desenlerinde de dikey, tek ekseninde sıra halinde, sayısı yastığın büyüklüğüne göre değişebilen madalyon sistemi görülür.

5.6.1.3. Halıların Motif Özellikleri

Bitlis yöresinde dokunan halılar motif açısından oldukça zengindir. Halılarda görülen motifler çoğunlukla geometriktir. Bunun yanında bitkisel motifler, insan ve hayvan figürleri bulunduğu gibi sembolik motifler de görülür. Dokuyucular motifleri genellikle, kendi benzetişlerine göre adlandırırılar.

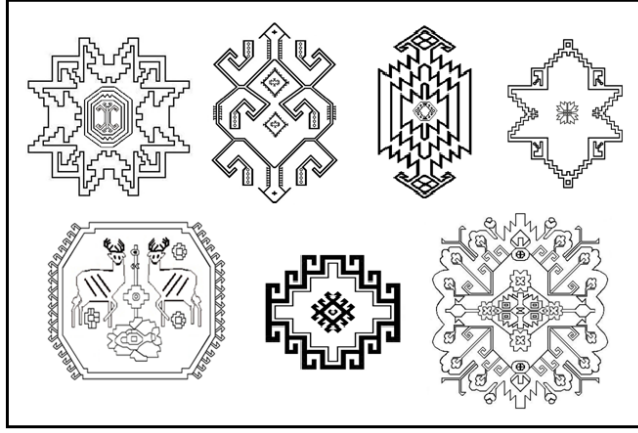
Tespit edilen motiflerin adları şunlardır: Sofra (Şekil 52), göl (Şekil 53), gül (kızıl gül, kalpli gül, laleli gül) (Şekil 53, Şekil 54), yıldız (Şekil 60), çiçek (Şekil 55), pıtrak (Şekil 63), deniz dalgası, geyik (Şekil 80), horoz (Şekil 79), eşek, deve (Şekil 67), keçi (Şekil 69), kedi, köpek (Şekil 70), kuş, kelebek (Şekil 71), tilki, yılan (Şekil 77), kertenkele (Şekil 75), akrep (Şekil 73), yengeç (Şekil 74), kırkayak, hamam böceği, tırtıl, uğur böceği (Şekil 72), eğri doğru (su yolu) (Şekil 65), kedi ayağı, kaz ayağı, koç boynuzu, vazo, sürahi, ağaç, böbrek, baklava, parmak, tarak, göz (Şekil 58), semaver (Şekil 56), tabak, yaprak ve bardak, çengelli baklava, kerpeten, avize, löküs (gaz ocağı), çakmak, kılçık, şahmeran, insan, tepsi, haç, kibrit, rüzgâr gülü, nik (Şekil 62, Şekil 64), dirsek, kertik (kırtık), sıçan dişi, sini (Şekil 57), lale, bahçe, kanca, sandık, ejder, oklava, bukağı, baca, baklava dilimi, elbise, ibrik, teyyare, sarmaşık, cami (Şekil 81), kâbe, kümbet, minare, ay yıldız, yaprak, başak, nokta, deve boynu, muska (Şekil 84), kol saati.

5.6.1.3.1. Geometrik Motifler

Göl motifi

Göl, yörede dokunan halılarda zeminde dikey ekseninde sıralanan madalyonlara verilen isimlerdendir. Küçük motiflerin bir araya gelip toplanmasına göl denir (Şekil 51) (Z. Gür, sözlü görüşme, 2013). Anadolu halılarında kullanılan göl veya sofra (göbek) motifi Türk Cumhuriyetlerinde yapılan dokumalarda da görülür. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'da da dokunan halılar göl (göbek) şekline göre isim alır ve bu isimlerle tanınır (Deniz, 2010:60). Salur Gölü, Türkmen gölü, Buhara gölü, Afgan gölü gibi. Bu göller zeminde bir uçtan diğer uca uzanan sıralar şeklinde yer almıştır. Aralarındaki boşluklar birbirine bağlantılı küçük geometrik desenlerle doldurulmuştur (Haack,1975:50-51).

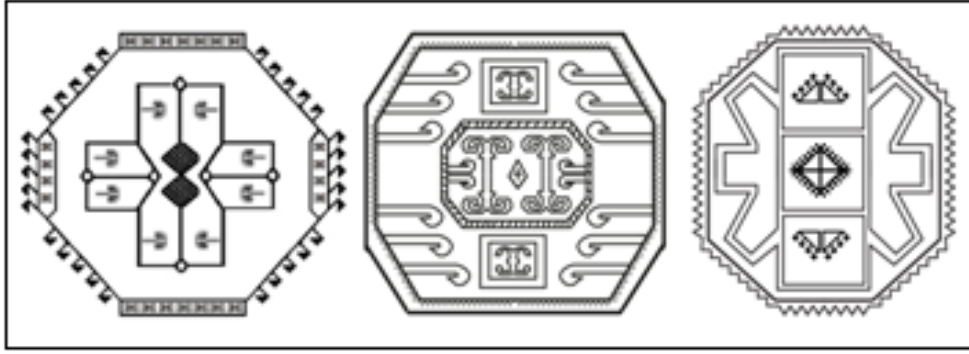
Türkmenlerin inanışlarına göre, dağlar, tanrıların dolaştığı kutsal yerlerdir. Yuvarlak şekiller gök sembolüdür. Yani, gök semavi âlemi; daire, yörünge, küre, ülke, genişlik, bitkilerin türleri gibi geniş anlamları ifade etmektedir. Bu geometrik figürler ve halılardaki göl motifi kutsal mandalayı temsil etmektedir. Bu nedenle de halılarda göl motifi halının ana motifi sayılmakta ve kutsal bir anlam ifade etmektedir. Adı geçen Türk ülkelerine ait halılarda, kare, sekizgen, eşkenar dörtgen şekilli bir desen halinde işlenen göl şekli Orta Asya Türk halılarının genel bir karakteridir (Deniz, 2010:60). Göl, Bitlis'te dokunan halılarda ana motiftir. Katalog bölümünde Şekil 144, Şekil 150, Şekil 151, Şekil 154, Şekil 155, Şekil 156, Şekil 157, Şekil 158, Şekil 162 nolu halılar göl motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 51. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Göl Motifleri (Sökmen, 2012)

Sofra Motifi:

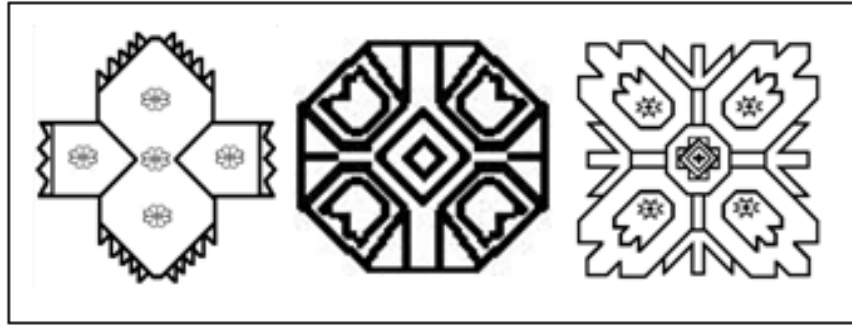
Yemek kültürünün en önemli bileşenlerinden birisi de sofra geleneğidir. Sofra denilince akla genelde yere yayılan bir sofra bezi gelmekle beraber bu geleneksel anlamı günümüzde ciddi anlamda genişlemiştir. Sofra şekilsel olarak değişime uğrayarak, yere sofra örtüsü denen bir örtünün serilmesinin yanında, yerden biraz yüksekçe yuvarlak bir tahta ya da özellikle kentsel yaşamda etrafında sandalyelere oturulan masa, hata masa üzerine serilen örtüyü de kapsamaktadır (Şahin, 2012:16-17). Motif, yörede sofraya benzetildiği için bu adı almıştır. Şekil itibariyle sekizgen formdadır (Şekil 52). Halı zemininde ana motif olarak kullanılır. Katalog bölümünde, Şekil 145, Şekil 152 nolu halılar sofra motifleriyle süslenmiştir.

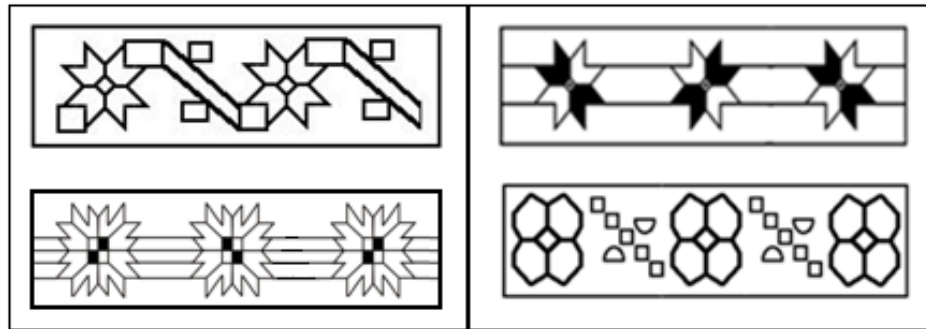
Şekil 52. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Sofra Motifleri (Sökmen, 2012)

Gül Motifi:

Bitlis yastık halılarında zeminde madalyon şeklinde ana motif, halı yaygılarda alem(bordür) motifi olarak sıklıkla kullanılmıştır. Halılarda kullanılan gül motifleri, “laleli gül”, “kalpli gül”, “kızıl gül” gibi isimler almaktadır (Şekil 53, Şekil 54). Katalog bölümünde, Şekil 155, Şekil 166, Şekil 170 nolu halılar gül motifleriyle süslenmiştir.

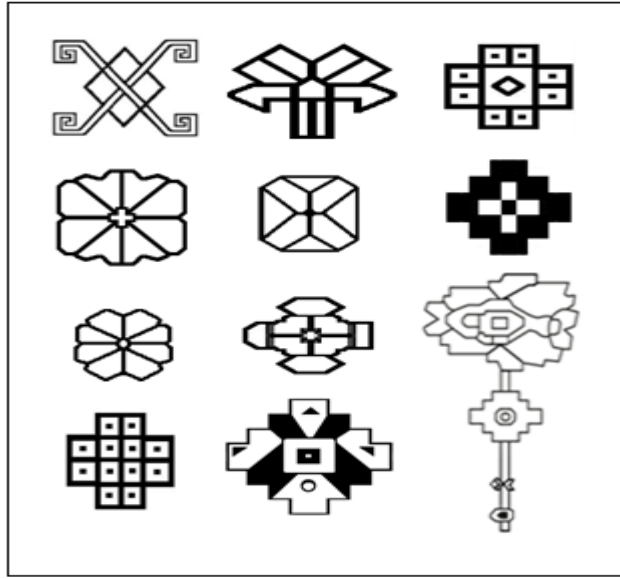
Şekil 53. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Gül Motifleri (Sökmen, 2012)

Şekil 54. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kızıl Gül Motifleri (Sökmen, 2012)

Çiçek Motifi:

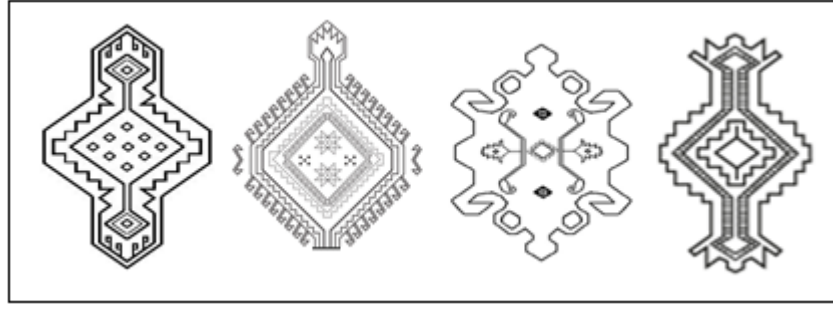
Yörede “çiçek” olarak adlandırılan bu motifler bazı dokuyuculara göre de “gül” olarak adlandırılmaktadır. Çiçek motifleri geometrik ve bitkisel formda olmak üzere iki tiptedir. Çiçek motifleri zemin boşluklarını dolduran motifler olduğu gibi bordür motifi olarak da tercih edilirler (Şekil 55). Katalog bölümünde, Şekil 144, Şekil 146, Şekil 176 nolu halılar çiçek motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 55. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Çiçek Motifleri (Sökmen, 2012)

Semaver Motifi:

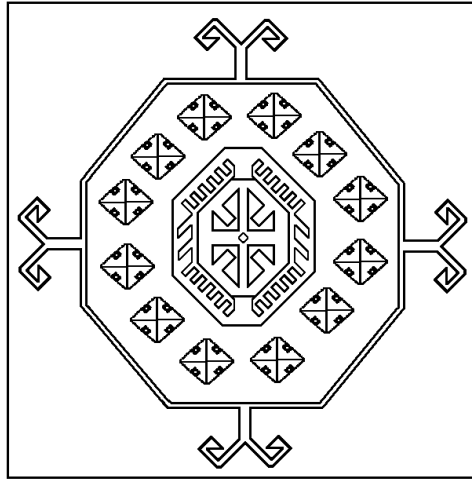
Semaver kelimesinin kökeni Rusçada “kendi kendine kaynayan” anlamına gelen Samovar kelimesinden gelmektedir. Rusya başta olmak üzere, Orta Asya Türkî Cumhuriyetleri, İran ve Azerbaycan’da yoğun bir şekilde kullanılan bu araç ülkemizde de çay demlemek için kullanılmaktadır (Güneş, 2012:240). Doğu Anadolu’da Muş, Ağrı, Iğdır yöresi halıların da görülen bu motif Bitlis yöresinde dokunan halılarda göl motifi olarak yer alır (Şekil 56). Katalog bölümünde, Şekil 161, Şekil 174 nolu halılar semaver motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 56. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Semaver Motifleri (Sökmen, 2012)

Sini Motifi

Sofrada genelde yere serilen temiz bir örtü üzerine konulan yerden biraz yüksek bir kasnak üzerinde yemek, kaşık-çatal ve ekmeğin bulunduğu geniş ve yuvarlak tepsiye "sini" denilmektedir. Sini motifi göl motiflerinin süslemelerinde tercih edilen motiflerdendir (Şekil 57). Katalog bölümünde, Şekil 159 nolu halıda “sini” motifleri göl motiflerinin iç süslemesinde kullanılmıştır.

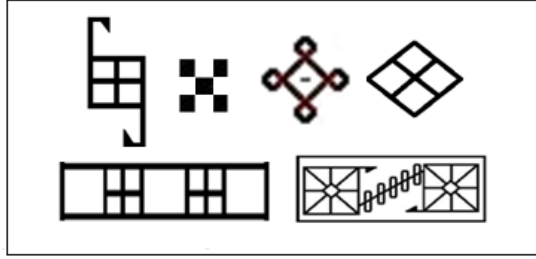

Şekil 57. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Sini Motifi (Sökmen, 2012)

Göz Motifi

Ruhun dışı açılan, ışığı alma yetisi olan derin bir anlamı ve etki gücü olan göz, iyi niyetli bir bakışın yanında kötü niyetli nazarı taşıyan bakışı da aktaran görsel algı organıdır. Gözlerden çıkan bir enerji neticesinde nazarın ortaya çıktığı inancından dolayı, gözden gelen tehlikeyi yok etmek için göz resimleri de nazarlık olarak kullanılmaktadır. Geometrik üçgen motifi, en basite indirgenmiş stilize göz formudur. Anadolu dokumalarındaki göz motifleri üçgenin yanında kare, eşkenar dörtgen, dikdörtgen, haç, yıldız şekillerinin geometrik uygulamalarıdır. Bu motifler,

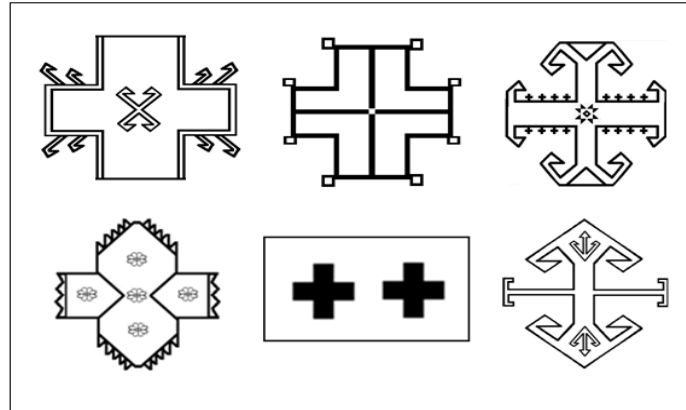
günlük yaşamda kullanılan dokumalarda kullanılmaktadır. En sık rastlanan göz motifi, dörde bölünmüş eşkenar dörtgen şeklindedir ve bu motifler yörelere özgü değişiklik göstermektedir (Kayabaşı, Yanar, 2013:77). Bu motife yörede “kedi ayağı” denilmektedir. Halılarda, zemin süslemelerinde ve bordürlerde sıkça kullanılır (Şekil 58). Katalog bölümünde, Şekil 170, Şekil 171 nolu halılar göz motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 58. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Göz Motifleri (Sökmen, 2012)

Haç Motifi

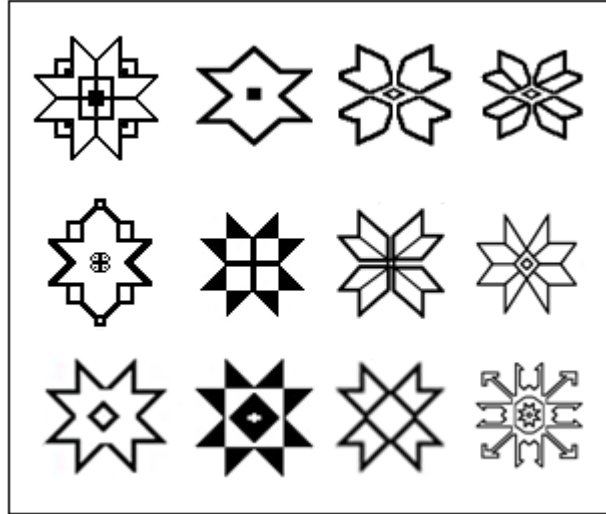
Haç, nazara kullanılan ve aynı zamanda süs niteliği de taşıyan diğer motifte, yatay ve dikey iki hattın kesişmesiyle oluşan haçtır. Kötü göze karşı kullanılmak üzere boncuk ve kıymetli taşlardan yapılmış haç şeklinde takılar, oyma, kakma teknikleriyle dört ve sekiz yapraklı haçtan rozet şekline dönüşmüş muskaların Müslüman ülkelerde kullanıldığı görülmüştür. Haç motifi Hristiyanlıktan çok daha eskidir. İlk kez eski Mısır yapıtlarında görülmüştür. Haç motifi nazarın ilk ışınının etkisini dört parçaya böler ve dört ayrı yöne dağıtır (Gökbuget, 1982:203). Yörede, özellikle halı yaygılarda gül motifi olarak ve zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 59). Katalog bölümünde, Şekil 155, Şekil 160, Şekil 163 nolu halılar haç motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 59. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Haç Motifleri (Sökmen, 2012)

Yıldız Motifi:

Anadolu dokumalarında mutluluk, iyilik, aydınlık, ılık ve kahramanlık simgeleri. Minyatürden dokumaya kadar pek çok sanat ürününde gökyüzü anlatılmak istendiğinde “bulut”, “ejder”, “zümürd-ü anka” gibi motifler kullanılmıştır. Genel adı, Mühr-ü Süleyman olan yıldız, Süleyman peygamberin yaşadığı yıllardan çok önceleri, Anadolu’da Frigya döneminden beri kullanılmaktadır. Dokumadaki zorluğu nedeniyle beş köşeli yıldız, nadir rastlanır. Genellikle sekiz veya daha çok köşeli yıldızlar yaygındır (Ergüder, 2007:157). Yörede dokunan halılarda göl motifi ve zemin boşluklarında yer alan motiflerdendir (Şekil 60). Katalog bölümünde, Şekil 165, Şekil 170, Şekil 171 nolu halılar yıldız motifleriyle süslenmiştir.

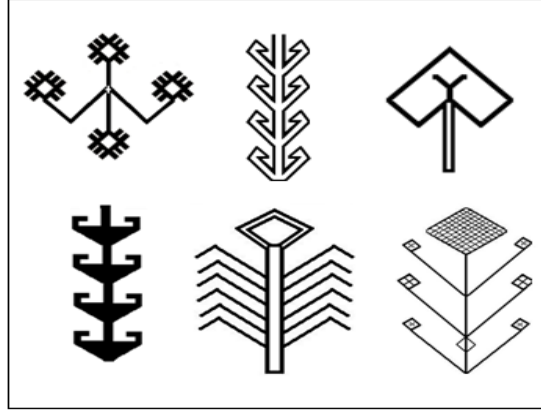
Şekil 60. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Yıldız Motifleri (Sökmen, 2012)

Ağaç Motifi

Tarihin en eski çağlarından beri insanlığın inanç sistemlerinde yer alan en eski konulardan biri olduğu görülen “ağaç”, ne belirli bir döneme ne de belirli bir kültüre ait değildir. Çok yönlü ilişkileri, tipik ve mitolojik yapısı olması sebebiyle ağacın; hayat ağacı, kutsal ağaç, altın ağaç, cennet ağacı gibi adlar aldığı görülmektedir (Sürür, 1992:194).

Halılarda en çok rastlanan kompozisyon elemanı “hayat ağacı”dır. Hayat ağacı, sürekli gelişen, cennete yükselen hayatın, dikey sembolizmini oluşturur. Geniş anlamda sürekli değişim ve gelişim içinde yaşayan evreni sembolize eder (Yurteri vd., 2008:1450). Yörede bu motife sevgi ağacı denir (M. Öztürkçü, sözlü görüşme,

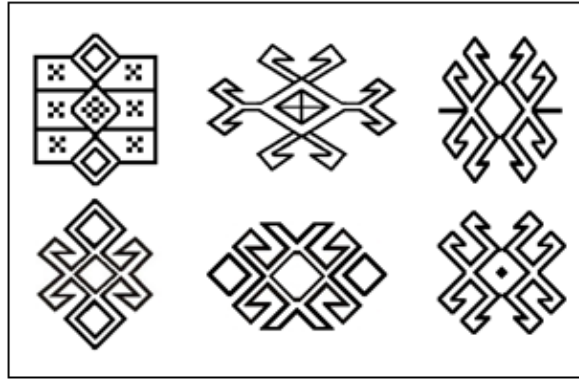
2012). Halılarda göl, zemin ve bordür motifi olarak yer alır (Şekil 61). Katalog bölümünde, Şekil 153, Şekil 163, nolu halılar ağaç motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 61. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Ağaç Motifleri (Sökmen, 2012)

Bereket Motifi

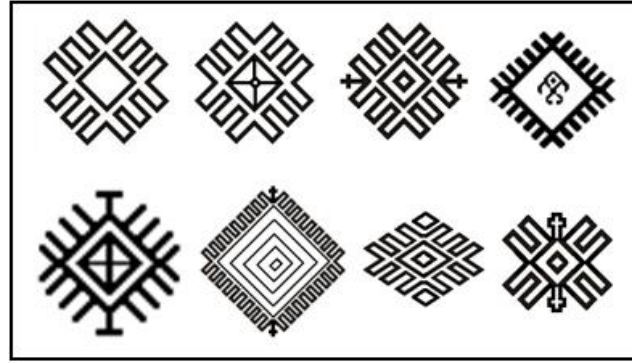
Bereket deseni, dişiye gösteren iki adet elibelinde motifi ve erkeği gösteren iki adet koçboynuzu motifinden oluşur (Ölmez ve Kartal, 2009:288). Yörede bu motife “nik” denir. Halılarda göl motifi olarak kullanıldığı gibi, zemin boşluklarının süslenmesinde de tercih edilen motiflerdendir (Şekil 62). Katalog bölümünde, Şekil 148, nolu halıda bereket motifleri görülür.

Şekil 62. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Bereket Motifleri (Sökmen, 2012)

Pıtrak Motifi

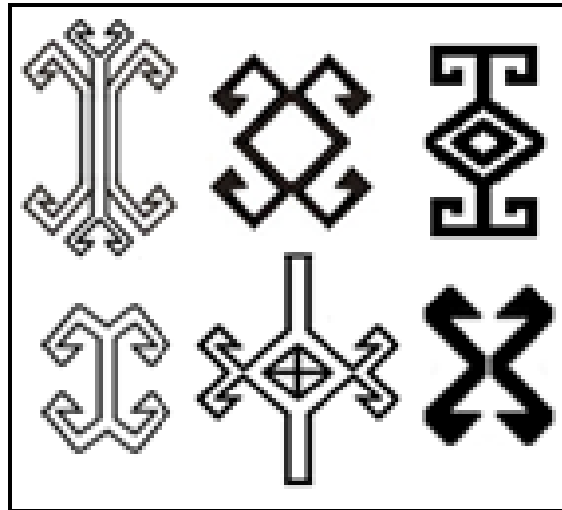
Pıtrak motifi dikenli bir bitkinin tasviridir. Dikenlerinden dolayı göz değmesi ve nazardan korunma amaçlanmıştır (Çelik, 2004:383). Bitlis halılarında zemin boşluklarını süsleme amaçlı kullanılır (Şekil 63). Katalog bölümünde, Şekil 169, Şekil 172, nolu halılar pıtrak motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 63. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Pıtrak Motifleri (Sökmen, 2012)

Koçboynuzu Motifi

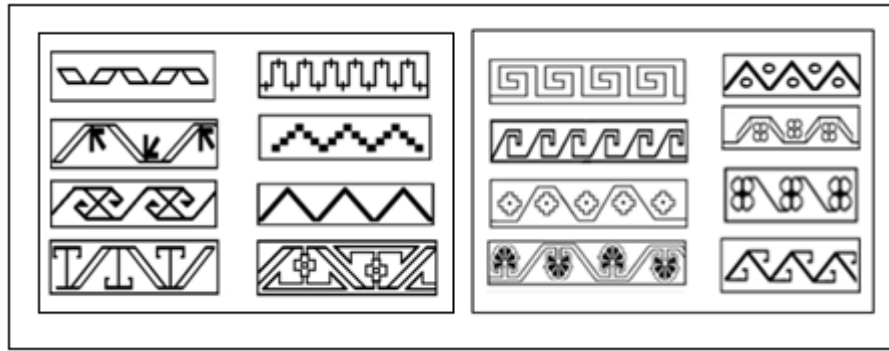
Ortada bir bağlantı noktasından iki yana açılan ve içe kıvrılan, simetrik iki koldan meydana gelir. Türk kültüründe gök unsuru olarak ele alınır (Soysaldı, 2009:358). Bu motif yiğitlik, doğruluk, mertlik, kahramanlık, güç, kuvvet, sıhhat, saadet ve erkekliği simgelemektedir (Çelik, 2007:511). Bitlis yöresinde bazı ahşap evlerin ön cephesi, kapı üzerinde koçboynuzu takılıdır. Koçboynuzu motifi yörede dirsek ya da nik ismini alır. “Nik” insanın birbirine kenetlenmesi anlamına gelir (M. Öztürkçü, sözlü görüşme, 2012). Halılarda göl motiflerini ve zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 64). Katalog bölümünde, Şekil 144, Şekil 149, Şekil 156 nolu halılar koçboynuzu motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 64. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Koçboynuzu Motifleri (Sökmen, 2012)

Suyolu motifi

Su yeniden doğuşun bedensel ve ruhsal yenilenmenin yaşamın akışkanlığının ve sürekliliğinin, bereket, soyluluk, bilgelik, saflık ve erdemin sembolüdür. Anadolu'da su ateşin zıddıdır. O hem yaşamın hem de ölümün kaynağıdır. Çatalhöyük taş duvarlarındaki resimlerde, pişmiş topraktan çanak çömleklerde zig zag veya meander olarak da adlandırılır (Erbek, 2002:102). Yörede eğri doğru olarak adlandırılmış, halı bordür süslemelerinde severek kullanılmıştır (Şekil 65). Katalog bölümünde, Şekil 161, Şekil 173, Şekil 174 nolu halılar suyolu motifleriyle süslenmiştir.

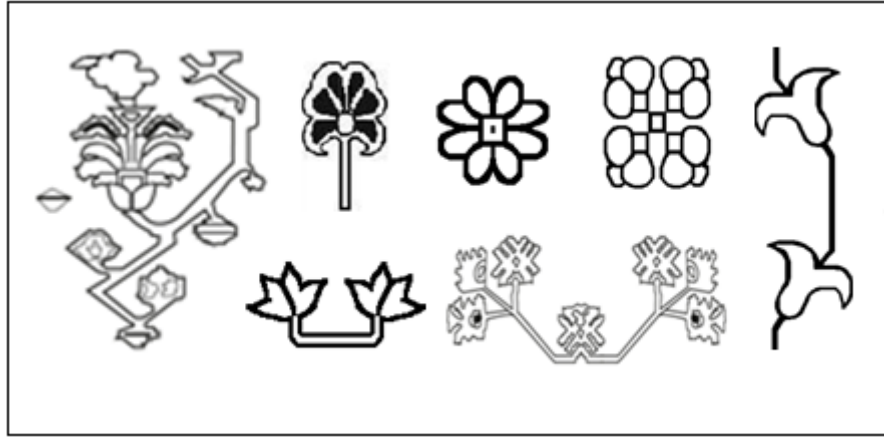

Şekil 65. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Suyolu Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.1.3.2. Bitkisel Motifler

Türk sanatında en çok kullanılan bitkisel bezemeler, hatai ya da gerçekçi üslupta çiçekler (gül, lale, karanfil, sümbül, hanımeli, şakayık, düğün çiçeği, kadife çiçeği, kiraz çiçeği), yapraklar (beş yaprak ya da pençberg, üç yaprak) ve ağaçlardır. Türk süsleme sanatında kullanılan yaprak, tabiattaki görünüşünün üsluplaşmış şeklidir (Ergüder, 2007:109).

Bitlis yöresinde dokunan bazı halılarda bitkisel motifler ön plandadır. Yaprak, çiçek ve ağaç motifleri gerçekçi bir formda zemin süslemelerinde ve bordürlerde hemen göze çarpar (Şekil 66). Katalog bölümünde, Şekil 151, Şekil 154, Şekil 159 nolu halılar bitkisel motiflerle süslenmiştir.

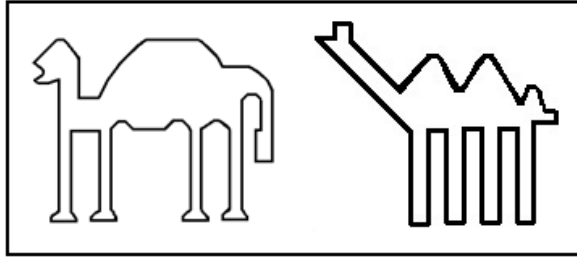

Şekil 66. Bitlis Yöresinde Dokunan Hahlarda Görülen Bitkisel Motifler (Sökmen, 2012)

5.6.1.3.3. Hayvansal Motifler

Deve Motifi

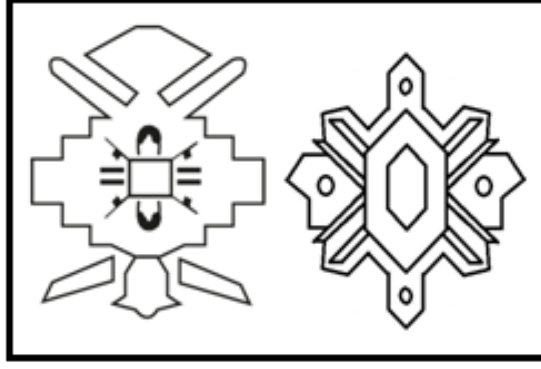
Anadolu'da Yörüklerin bir yerden bir yere göç ederken, Türkmenlerin ise düğünlerde gelini damat evine götürürken kullandığı, sevilen bir hayvandır. Döşemealtı halılarında oturur vaziyette resmedilen deve motifleri Bitlis yöresinde dokunan halı yaygılarda ayakta ve daha gerçekçi bir formdadır (Şekil 67). Zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir. Katalog bölümünde, Şekil 177 nolu halıda deve motifleri görülmektedir.

Şekil 67. Bitlis Yöresinde Dokunan Hahlarda Görülen Deve Motifleri (Sökmen, 2012)

Kaplumbağa motifi

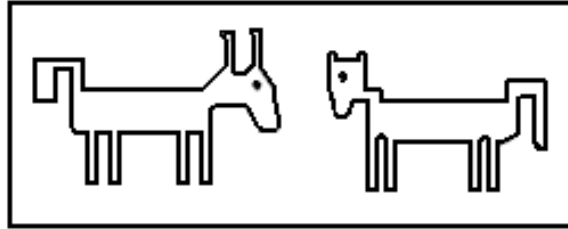
Kaplumbağa bilindiği gibi Tonyukuk Abidelerinde sütun altlarında kullanılmış olup, Şaman geleneklerinden gelen, etnografyamızda nazara karşı kullanılan kutsal bir motiftir (Bayram, 1996:67). Yörede, halı zemininde göl motiflerinin iç süslemelerinde ve zemin boşluklarında tercih edilen bir motiftir (Şekil 68). Katalog bölümünde, Şekil 155 nolu halıda kaplumbağa motifleri görülmektedir.

Şekil 68. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kaplumbağa Motifleri (Sökmen, 2012)

Keçi motifi

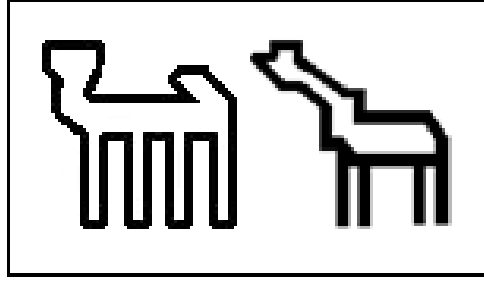
Türk kültüründe erişilmez yerlere erişebilirliği, bolluğu, bereketi, çevikliği, sürati, cesareti ve asaleti temsil ettiği söylenmektedir. Bunun için eski çağlardan beri Türk kültüründe sıkça rastlanılır. Göktürk dönemi öncesi ve sonrasında kullanılan en yaygın damgalardan biri olmuştur. Yüksek yerlerde yaşadığından Göktenrı'ya yakın görülmüş ve kutsal sayılmıştır. Orta Asya'dan Anadolu'ya tüm Türk halklarında her türlü süs ve ev eşyasında kullanılmıştır (Zaimoğlu, 2011:109). Keçi motifleri, halıda, zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 69). Katalog bölümünde, Şekil 147 nolu halıda keçi motifleri görülmektedir.

Şekil 69. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Keçi Motifleri (Sökmen, 2012)

Köpek motifi

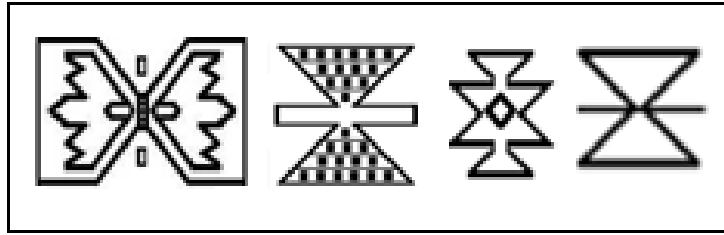
Halk arasında köpek her ne kadar günümüzde it vb. isimlerle kötü anlamda anılsa da Moğol ve Türk mitolojisinde kutsal ve sadık bir hayvan olarak kabul edilir. Kur'anda köpeğin adı Kelp ve El Kıtmir şeklinde geçer. Bunun için kutsal sayılır (Deniz, 2005:36). Yörede dokunan halı yaygılarda zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 70). Katalog bölümünde, Şekil 160 nolu halıda köpek motifleri görülmektedir.

Şekil 70. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Köpek Motifleri (Sökmen, 2012)

Kelebek Motifi

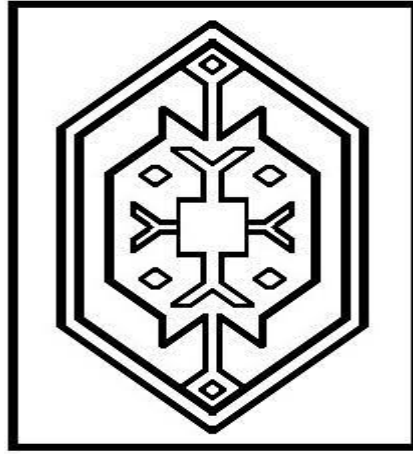
Özgür olma, hür olma isteğini dile getirir (Karahana, 2007:59). Anadolu kültüründe bereket sembolüdür (Ölmez ve Kartal, 2009:289). Farklı şekillerde tasvir edilen yan yana sıralanarak bordürleri süslediği gibi zemin boşluklarında da tercih edilen bir motiftir (Şekil 71). Katalog bölümünde, Şekil 162 nolu halıda kelebek motifleri görülmektedir.

Şekil 71. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kelebek Motifleri (Sökmen, 2012)

Uğur Böceği

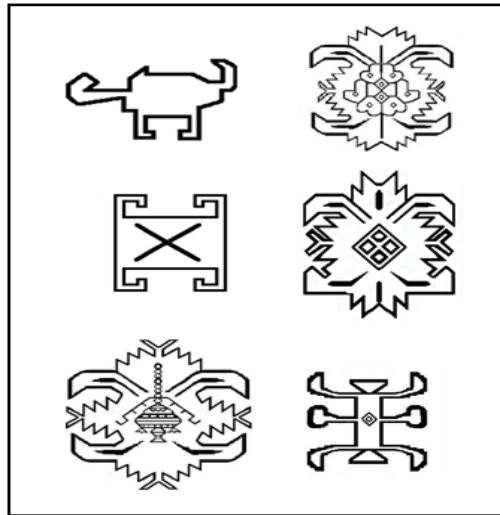
Bitlis'te eski zamanlarda bölgede yaşayan insanlar uğur böceğini ellerinin üstüne alıp, "Anam kızım doğuracak oğlanı" diyerek eğer uçarsa oğlan, uçmazsa kız doğuracağına inanılırdı. Bitlis yöresinde dokunan halılarda uğur böceği motifleri, geline uğur getirip oğlan çocuğu olsun diye işlenir (A. Hayat, sözlü görüşme, 2012). Bitlis yöresinde dokunan halılarda stilize edilmiş formda göl motifi ve zemin motifi olarak yer alır (Şekil 72). Katalog bölümünde, Şekil 155 nolu halıda uğur böceği motifleri görülmektedir.

Şekil 72. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Uğur Böceği Motifi (Sökmen, 2012)

Akrep Motifi

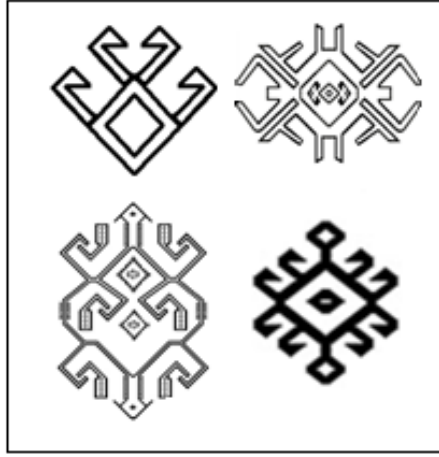
Akrep zehirli ve öldürücü bir havyan olduğu için korkutucudur. Bu yüzden pek sevilmez. Ancak düşmanlara yem olmamak için kendi kendini zehirleyerek öldürmesi, kahramanlık yiğitlik sembolü olarak halılarda görülmektedir. Akrep Orta Asya ve Anadolu kültüründe yer ve toprak ile birlikte ele alındığı için bilinmeyen yer altı güçlerin ve kötülüğün sembolü olmuş, aynı zamanda korunmayı, acı ve kederi de sembolize etmektedir. Akrep el dokuma yaygılar üzerinde yürüyemediği için çadır ve evlerin zemini genellikle bu dokumalarla kapatılmaktadır (Çelik, 2007:511) Bitlis yöresinde dokunan halılarda göl motifi olarak zeminde, zemin boşluklarında ve bordür süslemelerinde tercih edilen bir motiftir (Şekil 73). Katalog bölümünde, Şekil 167 nolu halıda akrep motifleri görülmektedir.

Şekil 73. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Akrep Motifleri (Sökmen, 2012)

Yengeç Motifi

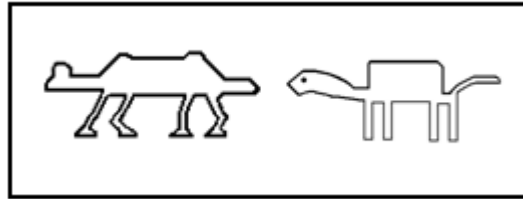
Yengeç motifi, Anadolu’da, Yozgat kilimlerinde “yanıç” olarak adlandırılıp, gerçekçi bir karaktere sahiptir (Deniz, 1990:69). Bitlis yöresinde dokunan halılarda ise stilize edilmiş formda göl motifi ve zemin motifi olarak yer alır (Şekil 74). Katalog bölümünde, Şekil 151 ve Şekil 156 nolu halılarda yengeç motifleri görülmektedir.

Şekil 74. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Yengeç Motifleri (Sökmen, 2012)

Kertenkele motifi

Kertenkele çoğu ilkel toplumların mitolojisinde ateşi yeryüzüne getirerek insanları kurtardıklarına ve dünyanın yaratılışına yardımcı olduklarına inanılır (Armutak, 2004:147). Bitlis halılarında zemin boşluklarını süsleme amaçlı kullanılır (Şekil 75). Katalog bölümünde, Şekil 147 ve Şekil 158 nolu halılarda kertenkele motifleri görülmektedir.

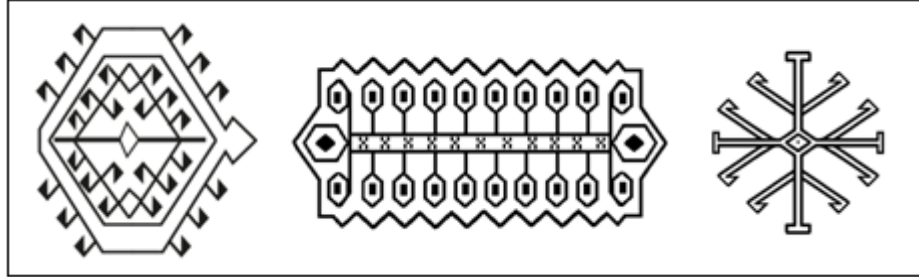

Şekil 75. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kertenkele Motifleri (Sökmen, 2012)

Kırkayak Motifi

Şamanın yılan, akrep, çiyen, kunduz v.s yabani - zararlı hayvan şekilleri çizerek onları kaçıracağına inanılırdı. Türkmen köylerinde dokunan halı, kilim üzerindeki akrep, yılan, kırkayak gibi hayvan resimlerinin zararlı olan resimdeki

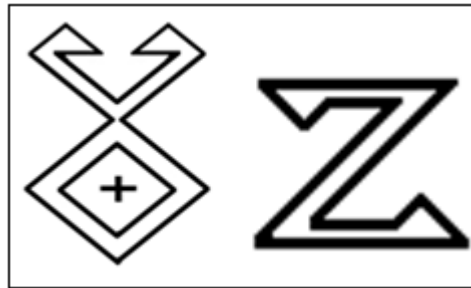
hayvanları kaçıracaklarına inanılır (Artun, 2006:16). Bitlis’te dokunan yastık halılarında göl motifi olarak yer alır (Şekil 76). Katalog bölümünde, Şekil 165 ve Şekil 171 nolu halılarda kırkayak motifleri görülmektedir.

Şekil 76. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kırkayak Motifleri (Sökmen, 2012)

Yılan Motifi

Anadolu’da yılan kutsaldır, bu nedenle yilandan hem korkulur hem de ona saygı duyulur. Bazı Türkmen aşiretlerinde kutsal asanın yılanı dönüştüğüne inanılır. Gerek yılan, gerekse onun dev şekli olan ejder sureti antik çağlara ait mitolojilerde çok yaygın bir semboldür (Ölmez, 2010:3). Ölümsüzlüğü, kötülüğü, şekil değiştirmeyi, tekrar tekrar yaşamayı sembolize eder (Seyidoğlu, 1998:86). Bitlis yöresinde dokunan halılarda yılan figürleri küçük yılan ve çift başlı yılan şeklinde iki farklı şekilde görülür (Z. Gür, sözlü görüşme, 2013). Küçük yılan yastıklarda bordür motifi olarak, çift başlı yılan ise göl motiflerinin iç süslemesinde yer alır (Şekil 77).

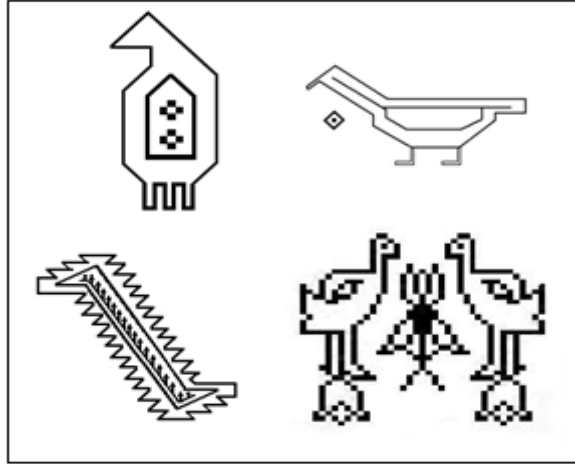

Şekil 77. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Yılan Motifleri (Sökmen, 2012)

Kuş Motifi

İnsanlık tarihi boyunca insanoğlunun dikkatini çekerek önem kazandığına tanık olduğumuz kuş, Türkler tarafından maddi ve manevi olarak önemli görülmüştür. Türklerin sosyal yaşam ve inançlarına ya doğrudan doğruya girmiş ya da sembol olarak kullanılmıştır. Araştırma ve belgelere göre kuşları konu alan

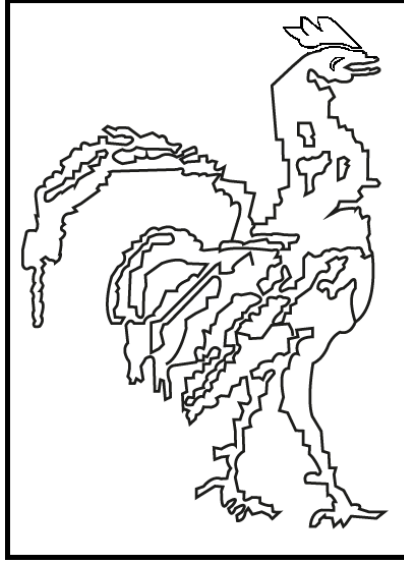
süslemelerin; ölüm, güzellik, uğur, uğursuzluk, kuvvet, kudret, benzetme ve yüceltme gibi hususlarda sembol olduğu anlaşılmaktadır (Sürür, 1992:203). Yöredeki halılarda göl motiflerinin içini süsleyen, zemin boşluklarını dolduran, bordür süslemelerinde tercih edilen motiflerdendir (Şekil 78). Katalog bölümünde, Şekil 147 ve Şekil 190 nolu halılarda kuş motifleri görülmektedir.

Şekil 78. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kuş Motifleri (Sökmen, 2012)

Horoz motifi

Alevi-Bektaşî inancında güvercin, turna, leylek gibi kuşların yanında horoz da inançsal bir öneme sahiptir. Aleviler horozu ‘Cebrail’ olarak niteleyerek kutsal sayarlar. Hacı Bektaşî Veli’nin horoz sırtına binerek keramet gösterdiğine inanılmaktadır. Tahtacılar horoz kurbanına ‘Cebrail adağı’ denilmektedir. Horoz, İran Şiilerinde sabah ezan okuyucusu ‘mürgü seher’dir (Harmancı, 2005:23). Bitlis’te dokunan halı yastıklarda zeminde esas motif olarak kullanılmıştır (Şekil 79). Katalog bölümünde, Şekil 178 nolu halıda horoz motifi yer alır.

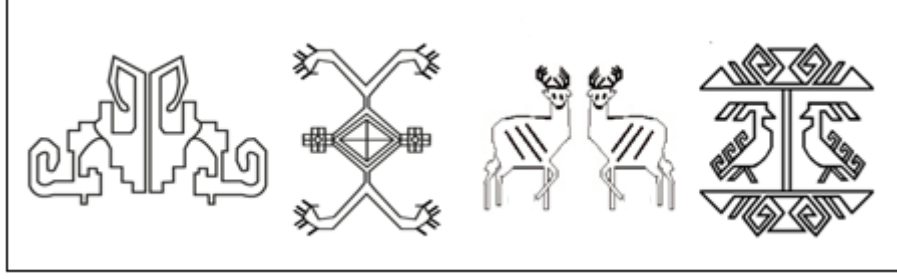
Şekil 79. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Horoz Motifi (Sökmen, 2012)

Geyik Motifi

Geyik Türk kültür hayatında önemli bir yer tutar. Kökeni M.Ö. 1. bine kadar uzanan Orta Asya Hun Sanatı çevrelerinde geyikler aynı zamanda Avrasya Hayvan Üslubu içerisinde önemli bir motif olarak rol oynamışlardır (Gündoğdu, 2004:69). Cengiz Han'ın ilk atasının Gök-kurt ile Kızıl(ak) geyik olduğu rivayet edilmektedir. Orhun abidelerinde Bilge Kağan, dağda yabancı geyik gürlerse mateme gark olurum, demiştir. Geyik, Dede Korkut hikâyelerinde de önemli bir yer tutar ve bazen yol gösterir, bazen da insanları tuzağa düşürür (Arslanoğlu, 2001:59)

Hacı Bektas-ı Veli'ye ait heykellerde aslanla birlikte yer alan geyik, sulak yerlerde yasayıp kirli yerlerden atlayarak geçtiği ve pisliğe, yani mecazen kötülöklere bulaşmadığı, suyla arındığı ve arıttığı için günahlardan arınmanın simgesi olur. Genel anlamda da yenileşmenin, uzun yaşamanın, yumuşaklığın, barışın, masumiyetin de simgesi olan geyik, kötölüğün ve günahkârlığın simgesi olan zehirli yılanların da düşmanıdır (Günşen, 2007:348).

Yöredeki halılarda göl motiflerinin içini süsleyen, zemin boşluklarını dolduran motiflerdendir (Şekil 80). Katalog bölümünde, Şekil 150 ve Şekil 177 nolu halılarda geyik motifleri görölmektedir.

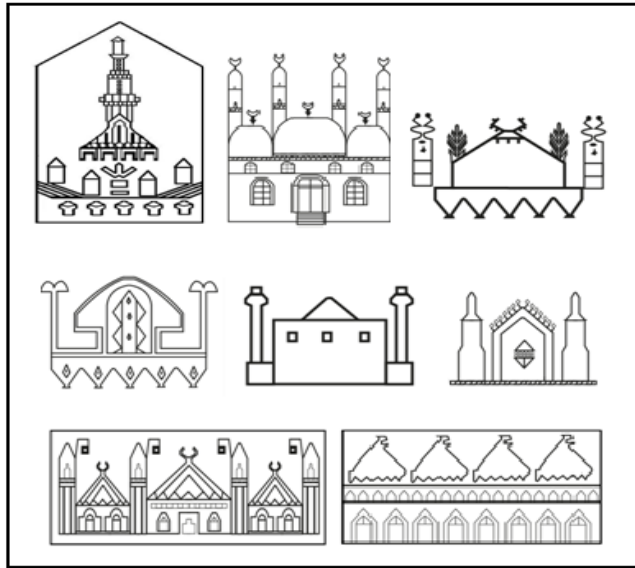

Şekil 80. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Geyik Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.1.3.4. Sembolik Motifler

Cami motifi

Kutsal bir mekân olan camilerin kendisinde, İslam sanatının diğer alanlarında olduğu gibi, seccadelerin süslenmesinde de kullanılır (Etikan, 2008:548). Bitlis seccade ve yastık halılarında cami motiflerine sıklıkla rastlanır. Bitlis'te özellikle seccade halılarda, ya mihrabı oluştururlar ya da zeminde ana motif olarak kullanılırlar. Yastıklarda ise zemini kaplayan tek motiftir. Halı yaygılarda şahmeran motiflerinin iç süslemesinde de cami motifleri tercih edilmiştir (Şekil 81). Katalog bölümünde, Şekil 148 ve Şekil 192 nolu halılarda cami motifleri görülmektedir.

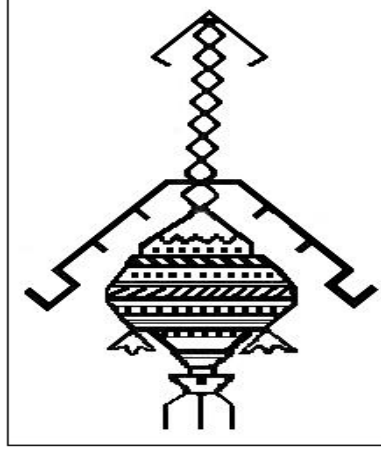

Şekil 81. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Cami Motifleri (Sökmen, 2012)

Kandil Motifi

Tavana asılı bir kandil, İslam cami dekorasyonunda gelenekselleşmiş bir unsurdur. Seccadelerde de mihraptan sarkan kandil motifi ışığın ve nurun sembolü olarak sıklıkla gördüğümüz motiflerden bir diğeridir (Etikan, 2008:548). Bitlis

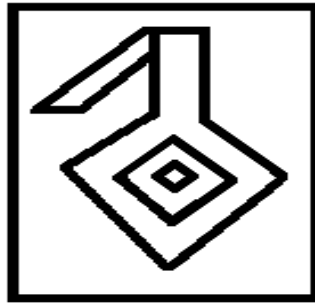
yöresinde dokunan halı seccadelerde mihraptan sarkan kandil, yaygılarda zemin süslemesi olarak görülür (Şekil 82).

Şekil 82. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Kandil Motifi (Sökmen, 2012)

İbrik Motifi

İslam dininin şartlarından olan namazın, başlıca gereklerinden biri abdest almaktır. Abdest almada kullanılan ve böylelikle gündelik yaşamda daha çok yer bulan ibrik, temizliğin ve arınmanın sembolü olarak köylü dokumacının dokuduğu seccadelerde kandil yerine daha çok kullanılmıştır (Etikan, 2008:549). Bitlis halılarında zemin boşluklarını süsleme amaçlı kullanılır (Şekil 83). Katalog bölümünde, Şekil 147 nolu halıda ibrik motifleri görülmektedir.

Şekil 83. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen İbrik Motifi (Sökmen, 2012)

Muska Motifi

Nazar, belli özelliklere sahip kimselerde bulunduğuna inanılan özellikle savunmasız veya göz alıcı insanlara, evcil hayvanlara, eve, mala, mülke hatta cansız nesnelere zarar veren, bakışlardan fırlayan çarpıcı ve öldürücü bir kuvvet olarak tanımlanır. Kıskançlık ve haset gibi psikolojik duyguların yarattığı vurucu kuvvetin

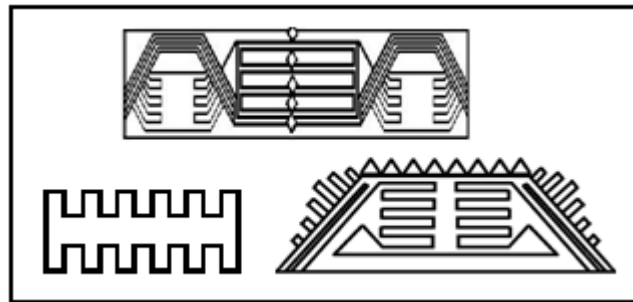
zararından korunmanın tek çaresi olarak muska ve nazarlık anlayışı yaygınlaşmıştır (Karahana, 2007:58). Halı yaygılarda zemin boşluklarını dolduran motiflerdendir (Şekil 84). Katalog bölümünde, Şekil 209 nolu halıda muska motifleri görülmektedir.

Şekil 84. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Muska Motifi (Sökmen, 2012)

Tarak/Parmak Motifi

Parmakları simgeleyen beş sayısı kötü göze karşı önleyici olarak kullanılır. El giderek stilize edilmiş ve beş nokta haline dönüşmüştür (Gökbuget, 1982:203). Yaratıcı gücün sembolü olan "El" insanı hayvandan ayıran en önemli organdır. Parmak ve ona benzeyen tarak motifleri, geometrik olarak üçlü, beşli, yedili sayılar kullanılarak dokunur. Bir gövdeye bağlanan çeşitli çubuk formlarından oluşur ve duruma göre el, parmak veya tarak isimlerini alır. Tarak motifi daha çok doğum ve evlilikle ilgilidir. Ancak doğum ve evliliğin kötü gözden korunması için de kullanılır (Ergüder, 2007:104). Bordür süslemelerinde tercih edilen motiflerdendir (Şekil 85).

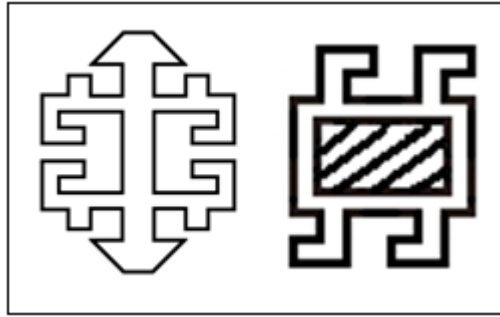

Şekil 85. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Tarak Motifleri (Sökmen, 2012)

Ejder Motifi

Hemen hemen tüm Asya toplumlarında görülen ejder, inanç ve hayat görüşlerine göre farklı anlam yüklenmiş ve farklı adlar ile anılmıştır. Türkler evren, Araplar tannin, Çinliler lung, Moğollar moghur ve İranlılar ejderha (Alsan, 2005:58) demektedir.

Ejderha bütün dünyada Çin mitolojisi ve sanatına ait kabul edilse de Türk mitolojisi ve sanatında gök ve yer-su unsurlarına bağlı olarak, özellikle erken dönemlerde bereket, refah, güç ve kuvvet simgesi olarak kabul edilmiştir. Su, bolluk ve yeniden doğuşun timsali sayılan ejder motifi, Türk hayvan takviminde de yıl simgesi olarak yer almıştır (Özkartal, 2012:63). Bitlis halılarında zemin boşluklarını süsleme amaçlı kullanılan motiflerdendir (Şekil 86). Katalog bölümünde, Şekil 159 ve Şekil 160 nolu halılarda ejder motifleri görülmektedir.

Şekil 86. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Ejder Motifi (Sökmen, 2012)

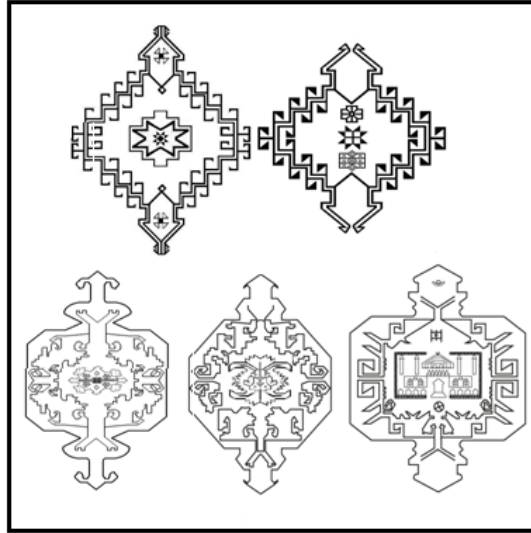
Şahmeran Motifi

Halk arasında "Şahmeran" bilinen insan başlı, yılan gövdeli bu mitolojik yaratığın adı, Farsçadan "yılanların Şahı" anlamına gelen "Şah-ı maran'dan gelir (Uğurlu, 2009:1697). Şahmeran, farklı kültürlerde bu gün de yaşayan ve günümüzde ön Asya uluslarının renklerini alan ve masal, efsane, inanç, resim altı sanatı, kilim ve halı dokumalarında, değişik el işlemlerinde yer alan bir efsanedir. Şahmeran, hastaları iyileştiren, bilge bir sembol olarak kabul görür. Dünyanın değişik yörelerindeki kadını, doğurganlığı ve bereketi de simgeleyen yılan, evrensel bir simgedir. Anadolu' da uğur, üreme amaçlı olarak genç kızların çeyizine işleme olarak konmaktadır (Uğurlu, 2009:1698-99). Şahmeranın resmini bir eve asan kimse o eve yılan girmeyeceğine inanır (Önder, 1969:7). Katalog bölümünde, Şekil 163 ve Şekil 171 nolu halılarda şahmeran motifleri görülmektedir.

Bitlis'te Avcı Kasım masalı anlatılır. Bu masalda Avcı Kasımın ava gittiği bir gün güzel bir yılan görmesi ve bu yılanın yanına yaşlı bir yılanla birlikte olması üzerine avcı Kasım yaşlı yılanı vurmak isterken güzel yılanı yaralamıştır. Meğer bu güzel yılan Şahmeranın karısıdır. Karısını kimin yaralandığını öğrenen Şahmeran Avcı Kasımı çağırır. Avcı Kasım gördüklerini ve yaşadıklarını anlatır. Şahmeran

Avcı kasımın doğru söyleyip söylemediğini anlamak için dünyadaki bütün yılanları sarayına davet eder yalnız o yılan hasta ve yaşlıym diyerek gelmeyeceğini bildirir. Şahmeran yaşlı yılanın getirtilmesini emreder ve yılan gelir. Avcı Kasım o yılan olduğunu söyler. Şahmeran yılanı öldürülür. Avcı Kasıma da hiç kimseye söylememesini söylerse üç gün içinde öldürüleceğini söyler. Avcı Kasıma eve döner. Avcı Kasımın karısı olup bitenleri çok merak etmiş sürekli anlatması için ısrar etmiştir. Avcı Kasımın bir süre sonra bu ısrarlara dayanamamış karısına her şeyi anlatmış ve üç gün sonra öldürülmüştür (Balci, 2007:203).

Ahlat Yuvadamı köyünde evlerde Şahmeran resimleri asılıdır. Bu köyde Şah Halı dedikleri örneklerde halı zemininde ana motif Şahmeran'dır (Şekil 87). Şahmeran motiflerinin; kötülükten, yangın ve afetlerden koruyacağına, bereket, uğur ve bolluk getireceğine inanılmaktadır.

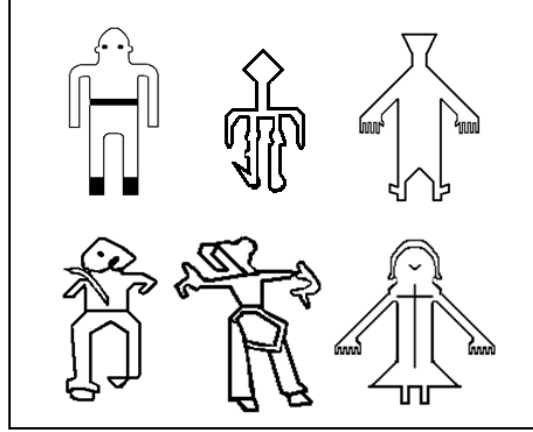

Şekil 87. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Ejder Motifleri (Sökmen, 2012)

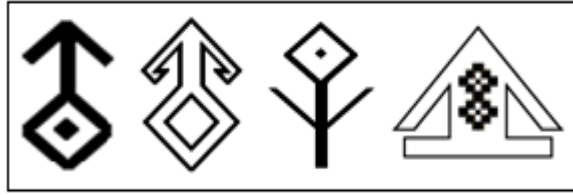
İnsan motifi

İnsan, çalışmanın yaratıcı aklın sembolüdür, ticareti yönetir. Anadolu dokumalarında sık sık rastladığımız insan figürleri daha çok erkek ve kız çocuk olarak betimlenmiştir (Erbek, 2002:102). Bereket, mutlu bir aile tasviri, çocuk beklentisi kadar çocuğun kaybından duyulan üzüntüsünün dile getirilmesi ya da hatırasının yaşatılması gibi nedenlerle dokunmaktadır. (Ağartan, Cengiz, 2009:54). Bitlis'te dokunan halı yaygılarda zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 88). Halılarda insan motifleri sembolik şekilde yani kadın ve erkek sembolü olarak

da görülür (Şekil 89). Katalog bölümünde, Şekil 147 ve Şekil 160 nolu halılarda insan motifleri görülmektedir.

Şekil 88. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen İnsan Motifleri (Sökmen, 2012)

Şekil 89. Bitlis Yöresinde Dokunan Halılarda Görülen Sembolik İnsan Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.2. Kilim

Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde kullanılan renkler, kilimlerin desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.2.1. Kilimlerin Renk Özellikleri

Çizelge 21. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Siyah	67	100,00
Kırmızı	63	94,03
Beyaz	62	92,54
Yeşil	60	89,55
Pembe	47	70,15
Sarı	39	58,21
Turuncu	39	58,21
Kahverengi	35	52,24
Mavi	25	37,31
Mor	10	14,93
Bordo	8	11,94
Krem	2	2,99
Gri	1	1,49
Yavruağzı	1	1,49
N: 67 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

Çizelge 21'in incelenmesinden de anlaşılabacağı gibi Bitlis Yöresinde incelenen 67 adet kilimde en çok % 100 ile siyah, % 94,03 ile kırmızı, % 92,54 ile beyaz, % 89,55 ile yeşil, % 70,15 ile pembe, % 58,21 ile sarı, % 58,21 ile turuncu, % 52,24 ile kahverengi, % 37,31 ile mavi, % 14,93 ile mor, % 11,94 ile bordo, % 2,99 ile krem, % 1,49 ile gri, % 1,49 ile yavruağzı renkleri kullanılmıştır.

5.6.2.2. Kilimlerin Desen Özellikleri

Yörede tespit edilen kilimler, yaygı, seccade ve duvar yastığı olarak çeşitlilik gösterirler. Kilimlerde desen bir başka kilimin desenine bakılarak oluşturulur. El kilimi, kertikli, tepsili, yedi renk gibi desenler yörede sıklıkla dokunan desenlerdir.

İncelenen kilim yaygıların desenlerinde, geometrik ve hayvansal motifler görülür. Temel motif halılarda olduğu gibi madalyonlardır. Yörede bu madalyonlara “Göl” denilmektedir. Göl motifleri zemine dikey ve tek eksenle, bölünmüş zeminde üst üste veya kaydırılmış eksenle yerleştirilir. Kilim seccadelerin desenlerinde göl denilen örneğe nazaran minare şekilli ve camili örneklerde mevcuttur. Yastıklar göl desenli olarak tek tipte dokunmuştur.

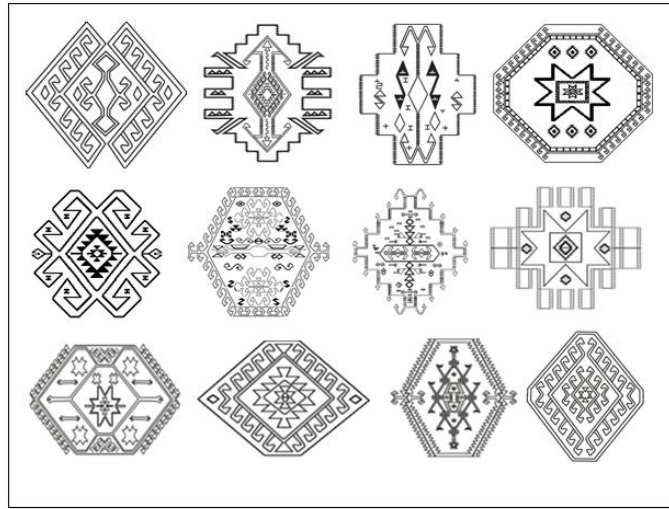
Kilimde halıda olduğu gibi madalyonlar “göl”, zemin boşlukları “yer”, bordürler “alem” , etlik kısımları da “sınır” olarak adlandırılır (Z. Gür, 2012, Sözlü görüşme).

5.6.2.3. Kilimlerin Motif Özellikleri

5.6.2.3.1. Geometrik Motifler

Göl Motifi

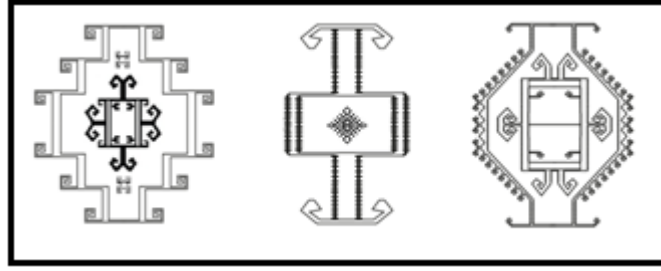
Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde bakıldığında hemen göze çarpan temel motiftir. Göl motifleri zeminde dikey ve tek ekseninde sıra halinde, dikey olarak bölünmüş zeminde üst üste veya kaydırılmış ekseninde yerleştirilmiştir. Ya da zemin dörtgenlere bölünmüş, göl motifleri bu dörtgenlerin içine yerleştirilmiştir (Şekil 90). Katalog bölümünde, Şekil 181, Şekil 182 ve Şekil 183 nolu kilimlerde göl motifleri görülmektedir.

Şekil 90. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Göl Motifleri (Sökmen, 2012)

Tepsi Motifi:

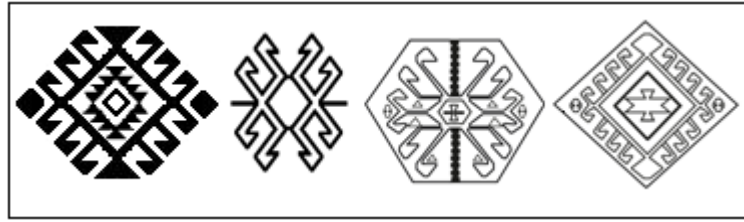
Tepsi; fincan, tabak, bardak gibi şeyleri taşımaya yarayan, eve gelen misafiri ağırlarken de kullanılan türlü büyüklükte, derinliği olmayan düz kaptır. Yörede tepsi motifleri, kilimlerde göl motifi olarak yer alır (Şekil 91). Katalog bölümünde, Şekil 186 nolu kilimde tepsi motifleri görülmektedir.

Şekil 91. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Tepsi Motifleri (Sökmen, 2012)

Bereket Motifi

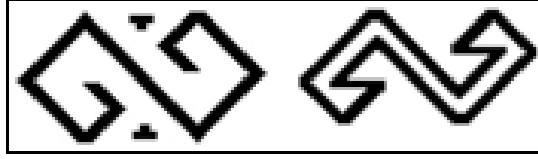
Yörede bu motife “nik” denir. Kilimlerde göl motifi olarak kullanıldığı gibi, zemin boşluklarının süslenmesinde de tercih edilen motiflerdendir (Şekil 92). Katalog bölümünde, Şekil 190, Şekil 194 nolu kilimlerde bereket motifleri görülmektedir.

Şekil 92. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Bereket Motifleri (Sökmen, 2012)

Çengel motifi

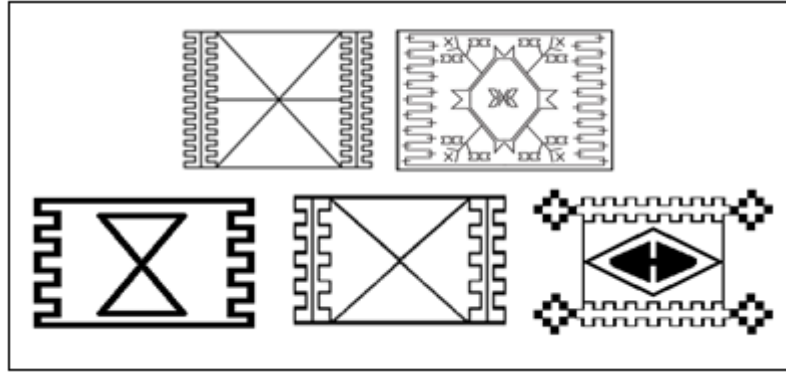
Çengel motifi Anadolu dokumalarında özellikle kilim ve halıda çok sık kullanılan bir motiftir. Koruma ile ilgili motifler kategorisinde ele alınmıştır. Kötü gözün etkisini yok etmek amacıyla kullanıldığı gibi, dişil ve eril kavramlar arasında bir köprü anlamında da kullanılmıştır. Kadın-erkek, dağ-vadi, deniz-dalga, rüzgar-su gibi zıt ve değişik kavramları, düzlemleri hatta odakları birleştiren hareketleri sembolize etmektedir (Erbek, 2002:138). Yörede bu motife çakmak adı verilir. Zemin boşluklarının süslenmesinde tercih edilen motiflerdendir (Şekil 93). Katalog bölümünde, Şekil 181 ve Şekil 194 nolu kilimlerde çengel motifleri görülmektedir.

Şekil 93. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Çengel Motifleri (Sökmen, 2012)

Sandık motifi

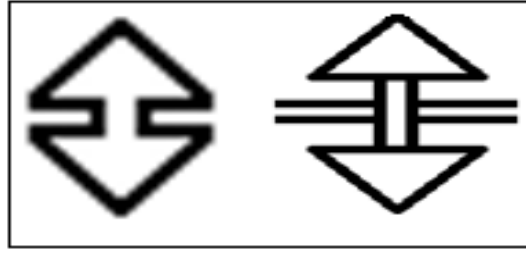
Sandık motifi genç bir kızın çeyiz sandığını ifade etmektedir. Bu motifi dokuyan kişi evlenmek istediğini, çocuk sahibi olmak istediğini dile getirmeye çalışmaktadır (Er ve Hünerel, 2012:173). Kilimlerde göl motifi olarak kullanıldığı gibi, zemin boşluklarının süslenmesinde ve bordürlerde de tercih edilen motiflerdendir (Şekil 94). Katalog bölümünde, Şekil 186 nolu kilimde sandık motifleri görülmektedir.

Şekil 94. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Sandık Motifleri (Sökmen, 2012)

Bukağı motifi

“Bukağı” kelimesi Türkçe’de, atların ön iki ayağına takılan ve onların otlaktan uzaklaşmasını engelleyen iki halkadan oluşan ve onları birleştiren 60 cm’lik bir zincirin adıdır (Erberk, 2002:76). Kelime anlamına da bakınca bukağı motifinin çıkışı da bize bağlılığı simgelediğini göstermektedir. Sonsuza kadar birlikteliği simgeleyen bu motifin, farklı yorumları bulunmaktadır. Anadolu dokumalarında aile kurumunun sürekliliğini, âşıkların birbirine olan bağı ve her zaman bir arada olmaları gerektiğini sembolize eder (Sevim ve Canay, 2013:64). Kilimlerde bordür ve zemin motifi olarak severek uygulanan motiflerdendir (Şekil 95).

Şekil 95. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Bukağı Motifleri (Sökmen, 2012)

Eli belinde

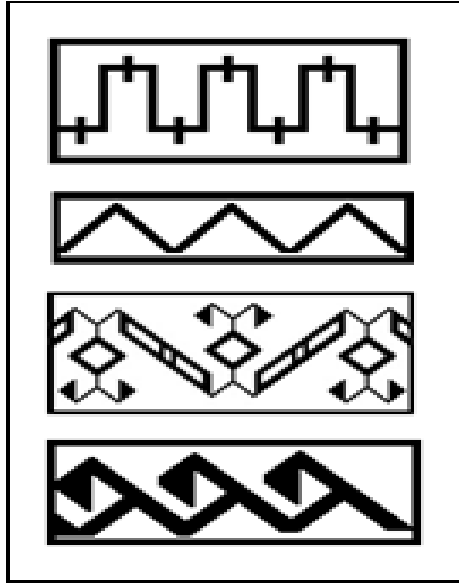
Uç uca birleşen iki üçgen veya dörtgenden üsttekinin köşelerinden iki yana açılan, iki kolun içe doğru kıvrımından meydana gelen bir yanış yani motiftir. Eli belinde çoğunlukla kadın nadiren de erkek sembolüdür. Türk kültüründeki "Yuvayı yapan dişi kuştur" atasözüne atfen gelin kızın gittiği evi sahiplenmesini, yuvasını korumasını, geleceği için kocasının soyuna ve malına bereket getirmesi dileklerini sembolize etmektedir (Soysaldı, 2009:358). Kilimlerde bordür motifi olarak tercih edilen motiflerdendir (Şekil 96). Katalog bölümünde, Şekil 181, ve Şekil 189 nolu kilimlerde elibeline motifleri görülmektedir.

Şekil 96. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Elibeline Motifleri (Sökmen, 2012)

Suyolu Motifi

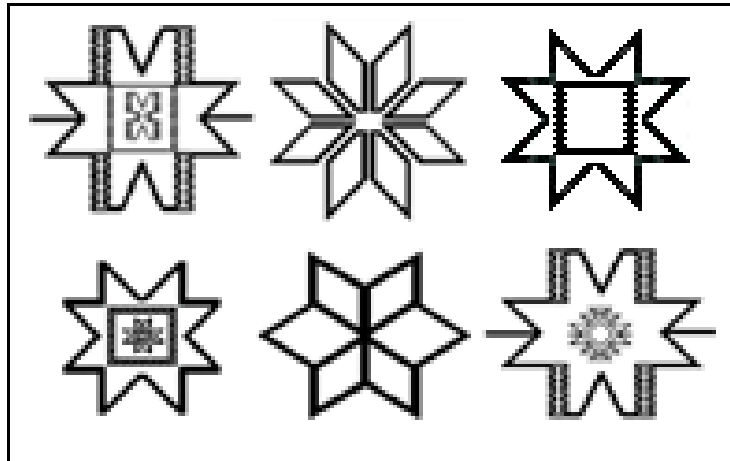
Yörede “eğri doğru” olarak adlandırılan “suyolu” motifleri, kilimlerde bordür motifi olarak severek uygulanan motiflerdendir (Şekil 97). Katalog bölümünde, Şekil 187, ve Şekil 192 nolu kilimlerde suyolu motifleri görülmektedir.

Şekil 97. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Suyolu Motifleri (Sökmen, 2012)

Yıldız motifi

Yıldız motifi Orta Asya'dan bu yana görülen ve Anadolu'da da çok kullanılan bir bezektir (Deniz, 2000:182). Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde, sekiz kollu yıldız motifleri sevilerek kullanılmıştır. Kilimlerde göl motifidir ya da zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 98). Katalog bölümünde, Şekil 190 ve Şekil 191 nolu kilimlerde yıldız motifleri görülmektedir.

Şekil 98. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Yıldız Motifleri (Sökmen, 2012)

Yaba motifi

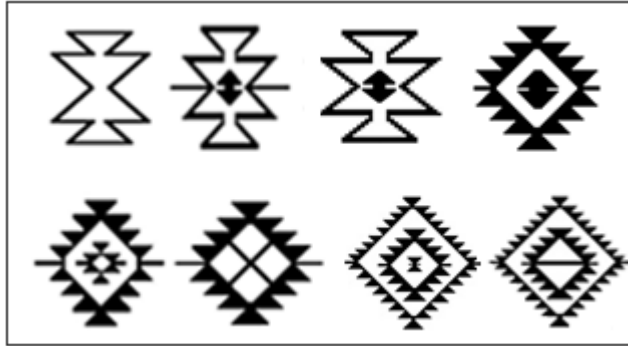
Selçuklu halı ve mimari eserleri ile Anadolu dokumalarında sıkça kullanılmış olan, literatürde Ok-Yay ve Yaba olarak bilinen bu motifin Altaylarda en eski Türk çağı olan Karasuk kültürüne kadar uzanan bir geçmişi vardır. Halk arasında “okbaşı”, “keklik ayağı”, kuş ve yaba olarak bilinir (Görgünay, 2002:8). Yörede “makas olarak” anılan bu motif kilimlerde bordür motifi olarak tercih edilir (Şekil 99).

Şekil 99. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Yaba Motifi (Sökmen, 2012)

Kertik (Kırtık) Motifi

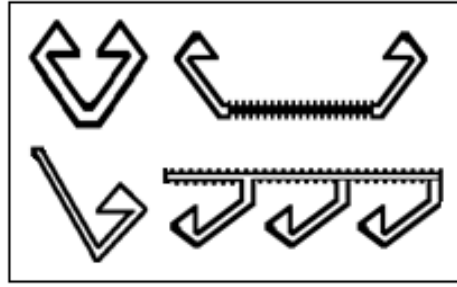
Yörede “Kertik”, ”Kırtık” olarak adlandırılan bu motifler kilimlerde oldukça fazla kullanım alanı bulmuştur. Kilimlerde göl motifi olarak kullanıldığı gibi zeminde ve bordür süslemelerinde de tercih edilmiştir (Şekil 100). Katalog bölümünde, Şekil 184 ve Şekil 186 nolu kilimlerde kertik motifleri görülmektedir.

Şekil 100. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kertik Motifleri (Sökmen, 2012)

Dirsek Motifi

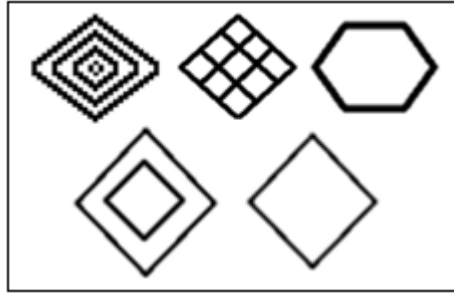
Bazı koçboynuzu motifleri koldaki dirseğe benzetildiği için yörede “dirsek” olarak adlandırılmıştır. Kilimlerde zemin süslemelerinde ve bordürle zemin arasındaki sınır çizgisi olarak tercih edilen bir motiftir (Şekil 101). Katalog bölümünde, Şekil 188 ve Şekil 191 nolu kilimlerde dirsek motifleri görülmektedir.

Şekil 101. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Dirsek Motifleri (Sökmen, 2012)

Göz Motifi

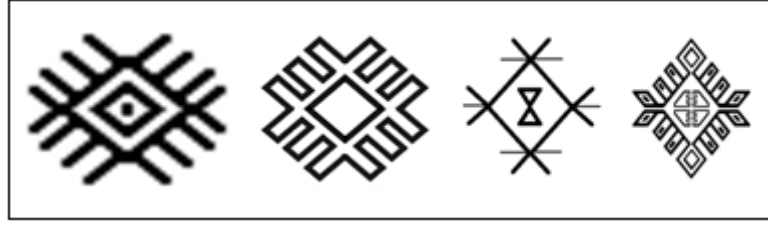
Geometrik şekillerden üçgen, en basite indirgenmiş stilize göz motifidir. Bununla beraber kare, eşkenar dörtgen, dikdörtgen, haç, yıldız gibi geometrik şekiller de Anadolu dokumalarında göz motifi olarak yer almaktadır. En sık rastlanan göz motifi, dörde bölünmüş eşkenar dörtgen şeklindedir. Yörelere özgü değişiklikler gösteren göz motifi dokumalarda sıklıkla koçboynuzu, eli belinde ve bereket motiflerinin etrafında ya da içinde görülmektedir (Etikan ve Kılıçarslan, 2012:107). Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde eşkenar dörtgen ya da altıgen formdadır. Zemin süslemelerinde kullanılan motiflerdendir (Şekil 102). Katalog bölümünde, Şekil 191 nolu kilimde göz motifleri görülmektedir.

Şekil 102. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Göz Motifleri (Sökmen, 2012)

Pıtrak Motifi

Zeminde çoğunlukla halk arasında “bıtrak” diye isimlendirilen, özellikle kurak bölgelerde çok yetişen sarmaşık türündeki bir bitkinin, dikenli meyvelerine benzetilen eşkenar dörtgen şekilli, geometrik bir tasvir şeklinde işlenir (Deniz, 2000:184). Kilimlerde zemin boşluklarını süsleyen motiflerdendir (Şekil 103). Katalog bölümünde, Şekil 187 ve Şekil 190 nolu kilimlerde pıtrak motifleri görülmektedir.

Şekil 103. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Pıtrak Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.1.3.2. Hayvansal Motifler

Kazayağı Motifi

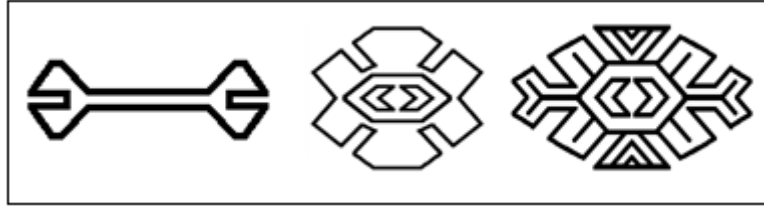
Bir söylenceye göre, Hazreti Ali bir gün evinden çıkarken bahçedeki kazlar gagalarıyla Hz. Ali'nin eteğinden çekiştirerek gitmesini engellemek isterler. O gün Hz. Ali öldürülür. İşte bu yüzden Tahtacılar “kaz”ı kutsal sayarlar. İzmir Narlıdere Yukarı Köy mevkiinde müze olarak korunan tarihi cemevinin tavan işlemleri kazayağı motiflidir. Merkezi İzmir’de bulunan Tahtacı Kültür Eğitim Yardımlaşma Derneği’nin logosu da kazayağı motiflidir (Ersoy ve Akdeniz, 2012:246). Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde bordür süslemesi olarak tercih edilen motiflerdendir (Şekil 104).

Şekil 104. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kazayağı Motifleri (Sökmen, 2012)

Kurtağzı (Kerpeten)

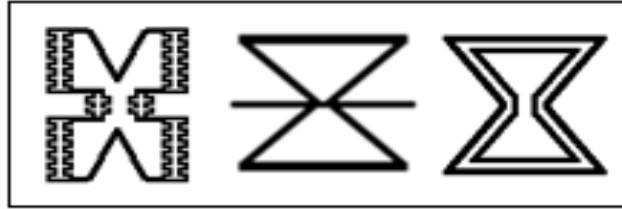
Bu motif stilize edilmiş kurtağzı şeklindedir. İyimserliğin ve korunmanın simgesi olan kurt karanlıkta görebilme yeteneğine sahip olduğu için ışığı ve güneşi sembolize etmektedir (Erbek, 2002:158). Yörede bu motife “kerpeten” denilmektedir. Yörede dokunan kilimlerde zemin boşluklarının süslenmesinde tercih edilen motiflerdendir (Şekil 105). Katalog bölümünde, Şekil 188 ve Şekil 190 nolu kilimlerde kurtağzı motifleri görülmektedir.

Şekil 105. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kerpeten Motifleri (Sökmen, 2012)

Kelebek Motifi

Kelebek insanların çevresinde çok gördüğü renkli bir yaratıktır. Genellikle kilim teknikli dokumalarda çok işlenir. İşlendiği örneklerde kanatları açık vaziyette verilir (Deniz, 2000:197) Bitlis yöresinde dokunan kilimlerde zemin süslemesi olarak tercih edilen motiflerdendir (Şekil 106). Katalog bölümünde, Şekil 183 ve Şekil 184 nolu kilimlerde kelebek motifleri görülmektedir.

Şekil 106. Bitlis Yöresinde Dokunan Kilimlerde Görülen Kelebek Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.3. Cicim

Bitlis yöresinde dokunan cicimlerde kullanılan renkler, cicimlerin desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.3.1. Cicim Dokumalarının Renk Özellikleri

Çizelge 22. Bitlis Yöresinde Dokunan Cicimlerde Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Siyah	6	100,00
Beyaz	6	100,00
Kırmızı	5	83,33
Yeşil	5	83,33
Turuncu	4	66,67
Sarı	3	50,00
Mavi	3	50,00
Pembe	1	16,67
Krem	1	16,67
Bordo	1	16,67
N: 6 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

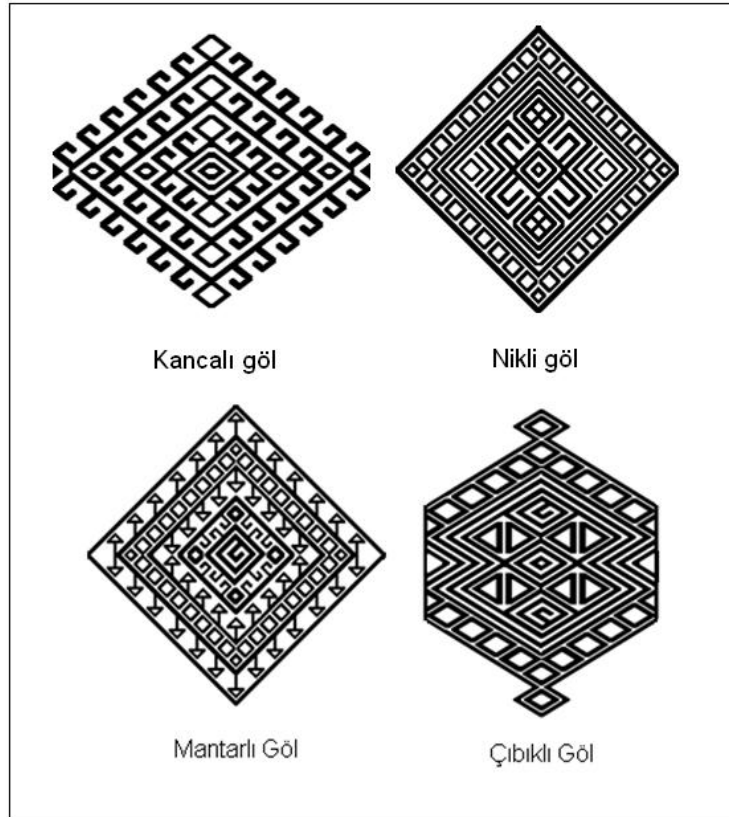
Çizelge 22'nin incelenmesinden anlaşılaçağı gibi Bitlis yöresinde incelenen altı adet cicimde en çok % 100 ile siyah, % 100 ile beyaz, % 83,33 ile kırmızı, % 83,33 ile yeşil, % 66,67 ile turuncu, % 50 ile sarı, % 50 ile mavi, % 16,67 ile pembe, % 16,67 ile krem, % 16,67 ile bordo renkleri kullanılmıştır.

5.6.3.2. Cicim Dokumalarının Desen Özellikleri

Bitlis yöresinde dokunmuş, örneklerine camilerde rastladığımız cicimler, büyüklü küçüklü enine şeritler halinde desenli olduğı gibi göl desenli örnekler de mevcuttur. Göl desenli örneklerde göl motifleri zemine dikey ekseninde tek sıra halinde ya da zeminde diyagonal şekilde yerleştirilmiştir (Şekil).

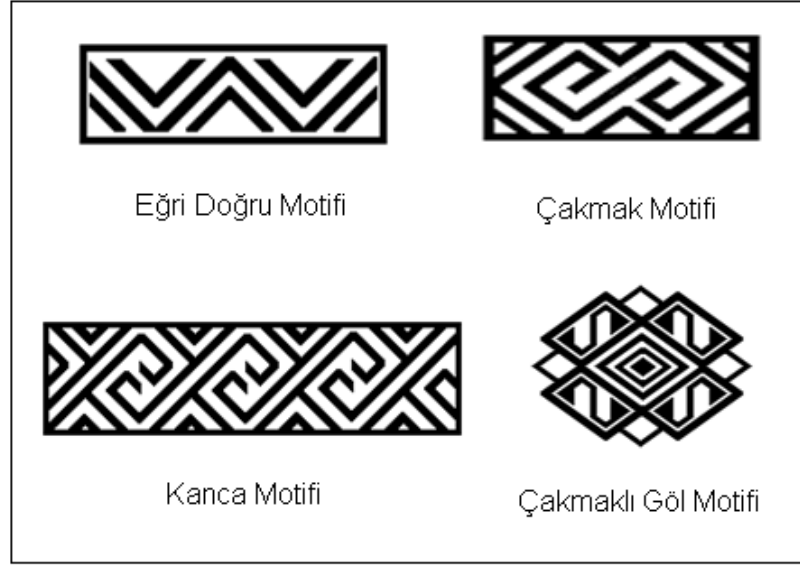
5.6.3.3. Cicim Dokumalarının Motif Özellikleri

Yörede dokunmuş cicimlerde zeminde göl desenli örneklerde Kancalı göl, Mantarlı göl, Çıbıklı göl, Nikli göl (Şekil 107), büyüklü küçüklü enine şeritler halinde desenli dokunmuş örneklerde büyük şeritlerde göl motifleri, küçük şeritlerde kanca ve çakmak motifleri yer alır. Katalog bölümünde, Şekil 196 ve Şekil 198 nolu cicimlerde göl motifleri görölmektedir.

Şekil 107. Bitlis Yöresinde Dokunan Cicimlerde Görülen Göl Motifleri (Sökmen, 2012)

Cicim dokumalarında bordür sayısı biri geçmez. Kanca, çakmak, eğri doğru, çakmaklı göl bordür süslemelerinde kullanılan motiflerdir (Şekil 108). Katalog bölümünde, Şekil 196 nolu cicimde çakmak ve kanca motifleri, Şekil 197 nolu cicimde çakmaklı göl motifleri görülmektedir.

Şekil 108. Bitlis Yöresinde Dokunan Cicimlerde Görülen Bordür Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.4. Zili

Bitlis yöresinde dokunan zililerde kullanılan renkler, zililerin desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.4.1. Zili Dokumalarının Renk Özellikleri

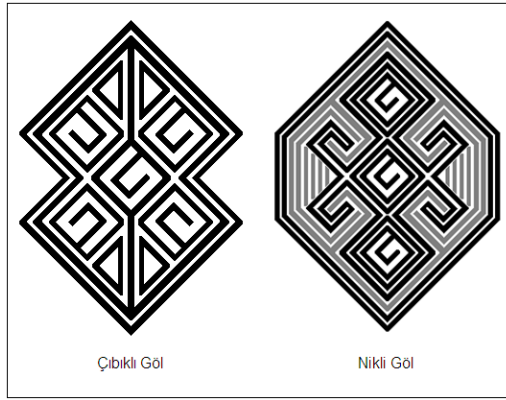
Çizelge 23. Bitlis Yöresinde Dokunan Zililerde Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Siyah	2	100,00
Beyaz	2	100,00
Kırmızı	2	100,00
Pembe	2	100,00
Yeşil	1	50,00
Turuncu	1	50,00
Kahverengi	1	50,00
Mavi	1	50,00
N: 2 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

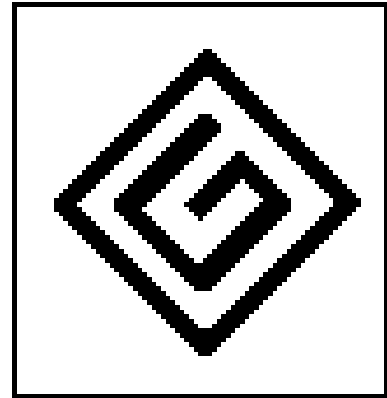
Çizelge 23'ün incelenmesinden de anlaşılabacağı gibi Bitlis yöresinde incelenen iki adet zilide en çok % 100 ile siyah, % 100 ile beyaz, % 100 ile kırmızı, % 100 ile pembe, % 50 ile yeşil, % 50 ile turuncu, % 50 ile kahverengi, % 50 ile mavi renkleri kullanılmıştır.

5.6.4.2. Zili Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri

Bitlis'te eskiden günümüze çok az sayıda zili örneği kalmıştır. Zili örneklerine bakıldığında da diğer dokumalarda olduğu gibi göl desenleri hemen göre çarpar. Zili yaygılarda göl desenleri zemine sonsuzluk prensibinde diyagonal şekilde yerleştirilmiştir. Zili dokumaların zemininde Nikli göl ve çibıklı göl motifleri (Şekil 109), bordürlerinde ise dirsek motifleri (Şekil 110) yer alır. Katalog bölümünde, Şekil 200 nolu zili yaygıda çibıklı göl ve dirsek motifleri görülmektedir.

Şekil 109. Bitlis Yöresinde Dokunan Zililerde Görülen Göl Motifleri (Sökmen, 2012)

Şekil 110. Dirsek Motifi (Sökmen, 2012)

5.6.5. Hasır

Bitlis yöresinde dokunan hasırlarda kullanılan renkler, hasırların desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.5.1. Hasır Dokumalarının Renk Özellikleri

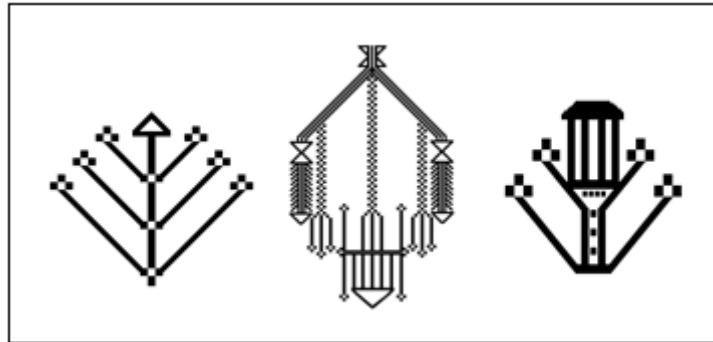
Çizelge 24. Bitlis Yöresinde Dokunan Hasırlarda Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Siyah	3	60,00
Kırmızı	3	60,00
Mavi	2	40,00
Pembe	2	40,00
Krem	2	40,00
Mor	2	40,00
Açık Mavi	1	20,00
Koyu Mavi	1	20,00
N: 5 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

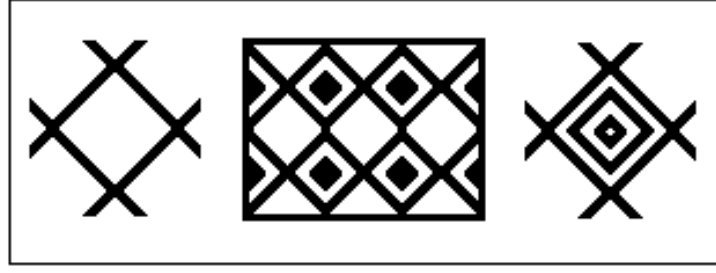
Çizelge 24'ün incelenmesinden de anlaşılacağı gibi Bitlis Yöresinde incelenen beş adet hasırda en çok % 60 ile siyah, % 60 ile kırmızı, % 40 ile mavi, % 40 ile pembe, % 40 ile krem, % 40 ile mor, % 20 ile açık mavi, % 20 ile koyu mavi renkleri kullanılmıştır.

5.6.5.2. Hasır Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri

Hasır yaygılar çoğunlukla düz yani desensiz dokunurlar. Bazı yaygılara mısır yaprağı renkli ipliklerle birlikte bükülerek tarih yazılmış bazılarında ise üst üste ve yan yana diyagonal şekilde yerleştirilmiş baklava motifleri yerleştirilmiştir. Hasır seccade örnekleri tek mihrap desenlidir. Bazen mihraplardan kandil motifleri sarkıtıldığı gibi bazen de mihrap içi diyagonal şekilde üst üste ve yan yana tekrar eden baklava motifleriyle süslenmiştir. Kandil, pıtrak, baklava, ağaç kullanılan motifler arasındadır (Şekil 111, Şekil 112).

Şekil 111. Kandil ve Ağaç Motifleri (Sökmen, 2012)

Şekil 112. Pıtrak ve Göz Motifleri (Sökmen, 2012)

5.6.6. Çözümlü Dokumalar

5.6.6.1. Palas

Bitlis yöresinde dokunan palaslarda kullanılan renkler, palasların desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.6.1.1. Palas Dokumalarının Renk Özellikleri

Çizelge 25. Bitlis Yöresinde Dokunan Palasta Kullanılan Renkler

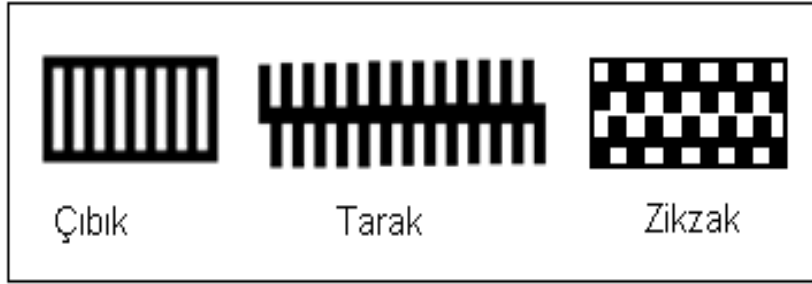
Renkler	Adet (N)	%
Siyah	26	83,87
Beyaz	26	83,87
Kahverengi	15	48,39
Kırmızı	12	38,71
Yeşil	10	32,26
Pembe	7	22,58
Sarı	7	22,58
Turuncu	4	12,90
Mavi	4	12,90
Lacivert	2	6,45
Yavru ağzı	2	6,45
Bordo	1	3,23
N: 5 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

Çizelge 25'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi Bitlis Yöresinde incelenen 31 adet palasta en çok % 83,87 ile siyah, % 83,87 ile beyaz, % 48,39 ile kahverengi, % 38,71 ile kırmızı, % 32,26 ile yeşil, % 22,58 ile pembe, % 22,58 ile sarı, % 12,90 ile turuncu, % 12,90 ile mavi, % 6,45 ile lacivert, % 6,45 ile yavru ağzı, % 3,23 ile bordo renkleri kullanılmıştır.

Dokunan palaslarda renk olarak çoğunlukla koyunun ve keçinin doğal renkleri olan beyaz, gri ve siyah, kahve renkleri tercih edilmektedir. Son yıllarda orlon ipliklerle dokunan palas dokumalarında çok çeşitli renkler kullanılmıştır.

5.6.6.1.2. Palas Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri

Bu dokumada desen genelde dikey ekseninde birbirine paralel şekilde uzanan şeritler şeklindedir. Çoğunlukla “tarak” motifleri, üst üste yerleştirilmiş “zikzak” motifleri ve yan yana sıralanmış “çıbık” motifleri görülür (Şekil 113). Orlon ipliklerle renk renk dokunan bazı palaslarda dikey ekseninde birbirine paralel şekilde uzanan şeritler üzerinde halı tekniğinde çiçek motifleri dokunarak üç boyutlu dokumalar oluşturulmuştur (Şekil 114) . Katalog bölümünde, Şekil 201’de zikzak, Şekil 202’de tarak ve Şekil 203 nolu palas örneğinde ise çıbık motifleri görülmektedir.

Şekil 113. Palas Dokumalarında Uygulanan Motifler (Sökmen, 2012)

Şekil 114. Çiçekli Palas Dokuma Örneği, Hizan (Sökmen, 2012)

5.6.6.2. Cecim

Bitlis yöresinde dokunan cecimlerde kullanılan renkler, cecimlerin desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.6.6.2.1. Cecim Dokumalarının Renk Özellikleri

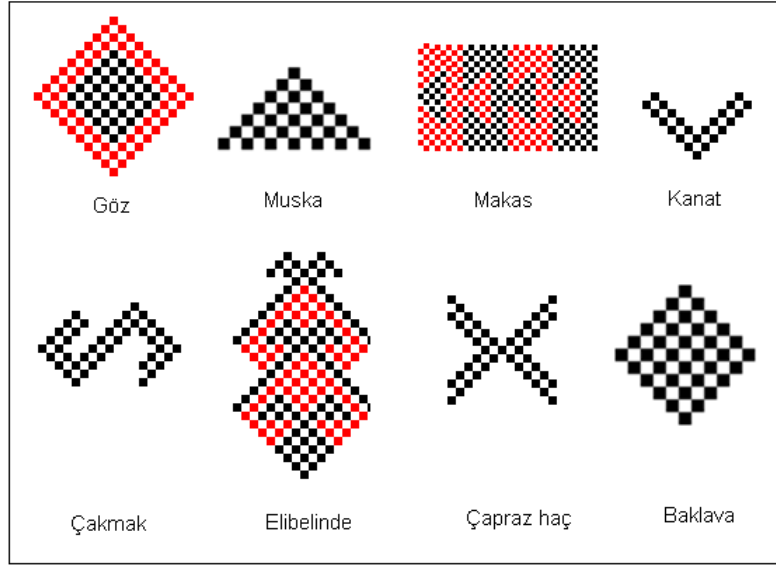
Çizelge 26. Bitlis Yöresinde Dokunan Cecimde Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Siyah	30	100,00
Beyaz	23	76,67
Yeşil	22	73,33
Turuncu	21	70,00
Kırmızı	20	66,67
Pembe	18	60,00
Sarı	11	36,67
Mavi	6	20,00
Mor	6	20,00
Bordo	6	20,00
Kahverengi	3	10,00
Yavru ağzı	2	6,67
N: 30 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

Çizelge 26'nın incelenmesinden de anlaşılacağı gibi Bitlis Yöresinde incelenen 30 adet cecimde en çok % 100 ile siyah, % 76,67 ile beyaz, % 73,33 ile yeşil, % 70 ile turuncu, % 66,67 ile kırmızı, % 60 ile pembe, % 36,67 ile sarı, % 20 ile mavi, % 20 ile mor, % 20 ile bordo, % 10 ile kahverengi, % 6,67 ile yavru ağzı renkleri kullanılmıştır.

5.6.6.2.2. Cecim Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri

Bitlis yöresinde dokunmuş cecim örneklerinde, palas dokumalarındaki gibi desen genelde dikey ekseninde birbirine paralel şekilde uzanan şeritler şeklindedir. Bu şeritlerin içleri çakmak, kanat, göz, çapraz haç, muska baklava dilimi, eli belinde ve makas (yaba) motifleriyle süslenir (Şekil 115). Katalog bölümünde, Şekil 205'de makas, göz, Şekil 207'de elibeline ve Şekil 208 nolu cecim örneğinde ise çakmak, kanat ve çapraz haç motifleri görülmektedir.

Şekil 115. Cecim Dokumalarında Uygulanan Motifler (Sökmen, 2012)

Bazı cecimlerde, halı tekniğinde yan yana çiçek motifleri yapılır. Cecim dokunduktan sonra uçlarına yakın kısımda yörede “kemer” adı verilen 2 renkte ip, enlemesine atlamalı şekilde dikilir. Kemer adı verilen bu örgüden sınır çizgisi gibi 2 adet yapılarak halı teknikli çiçek motifleri içte kalacak şekilde bordür oluşturulur (Şekil 116).

Şekil 116. Cecim Dokuma Örneğinde Kemer Süslemesi, Hizan (Sökmen, 2012)

5.7. Mekikli Dokumaların Renk, Desen ve Motif Özellikleri

5.7.1. Savan (Mafraş)

Bitlis yöresinde dokunan savanlarda kullanılan renkler, savanların desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.7.1.1. Savan (Mafraş) Dokumalarının Renk Özellikleri

Çizelge 27. Bitlis Yöresinde Dokunan Savanlarda Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Yeşil	4	80,00
Kırmızı	3	60,00
Siyah	2	40,00
Beyaz	1	20,00
Bordo	1	20,00
Mavi	1	20,00
Pembe	1	20,00
Sarı	1	20,00
Mor	6	20,00
Bordo	6	20,00
Kahverengi	3	10,00
Yavruağzı	2	6,67
N: 5 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

Çizelge 27'nin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi Bitlis Yöresinde incelenen beş adet savanda en çok % 80 ile yeşil, % 60 ile kırmızı, % 40 ile siyah, % 20 ile beyaz, % 20 ile bordo, % 20 ile mavi, % 20 ile pembe, % 20 ile sarı renkleri kullanılmıştır.

5.7.1.2. Savan (Mafraş) Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri

Yörede savan, mafraş, hatta cecim ismiyle anılan dokumalarda çoğunlukla dolaplı (kareli) adı verilen örnek görülür (Şekil 117). Dokumada genellikle iki renk kullanılsa da ikiden fazla renkli örnekleri de mevcuttur (Şekil 118).

Şekil 117. Dolaplı Adı Verilen Savan Dokuma Örneği, Ahlat (Sökmen, 2012)

Şekil 118. Savan Dokuma Örneği, Adilcevaz Erikbağı Köyü Camisi (Sökmen, 2012)

5.7.2. Namazlık

Bitlis yöresinde dokunan namazlıklarda kullanılan renkler, namazlıkların desen ve motif özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

5.7.2.1. Namazlık Dokumalarının Renk Özellikleri

Çizelge 28. Bitlis Yöresinde Dokunan Namazlıklarda Kullanılan Renkler

Renkler	Adet (N)	%
Kırmızı	6	66,67
Siyah	5	55,56
Yeşil	4	44,44
Beyaz	2	22,22
Pembe	1	11,11
Sarı	1	11,11
Pembe	1	20,00
Sarı	1	20,00
Mor	6	20,00
Bordo	6	20,00
Kahverengi	3	10,00
Yavru ağzı	2	6,67
N: 9 * %'ler N üzerinden hesaplanmıştır.		

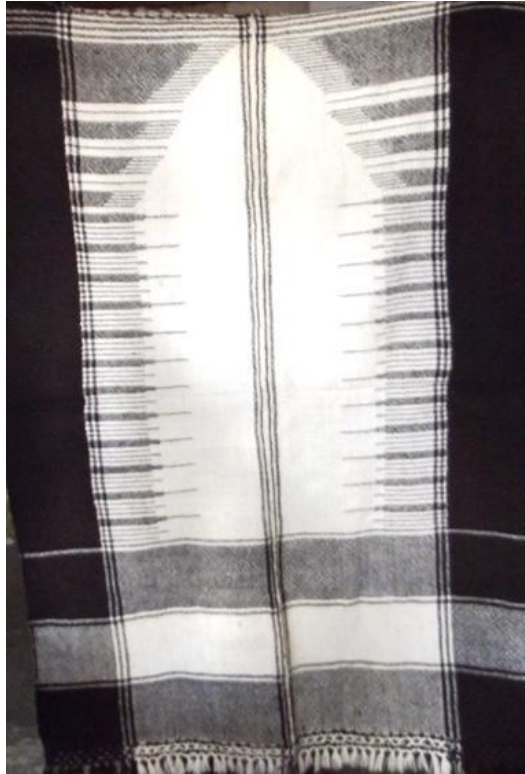
Çizelge 28'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi Bitlis Yöresinde incelenen dokuz adet namazlıkta en çok % 66,67 ile kırmızı, % 55,56 ile siyah, % 44,44 ile yeşil, % 22,22 ile beyaz, % 11,11 ile pembe, % 11,11 ile sarı renkleri kullanılmıştır.

5.7.2.2. Namazlık Dokumalarının Desen ve Motif Özellikleri

Genellikle mihrap desenli örnekler görülür (Şekil 119, Şekil 120). Namazlık mihrap, ayak, yan ve orta kısımlardan meydana gelir. Ayak kısmı namaz kılan kişinin namaza başlayıp ayakta durduğu uç kısımda yer alır. Bu kısım genellikle motifsiz olarak kalın renkli bantlar şeklindedir (Şekil 124). Mihrap kısmı kişinin namaz kılariken secde başını koyduğu kısımdır.

Şekil 119. Namazlık Dokuma Örneği, Ahlat Kırkdönüm Köyü Camisi (Sökmen, 2012)

Şekil 120. Namazlık Dokuma Örneği, Ahlat (Sökmen, 2012)

Genellikle tarak motifleriyle yan kısımları süslenerek mihrap şekli verilir. Mihrabın üst kısmı birkaç sıra halinde yörede çibık adı verilen motiflerle süslenir (Şekil 121). Orta kısım genellikle desensiz boştur, yanlarda ise minare, çibık ve tarak motifleri kullanılır (Şekil 122, Şekil 123) (N. Gülsar, sözlü görüşme, 2012).

Şekil 121. Mihrabın Üst Kısımında Yer Alan Çibık Motifleri

Şekil 122. Minare Motifleri

Şekil 123. Tarak Motifleri

Şekil 124. Namazlığın Ayak Kısım

5.7.3. Aba

Aba, kaba yün iplikle dokunan, dövülerek keçeleştirilmiş kalın, kışlık bir dokuma türüdür. Bu tür kumaşlardan yapılan; giyenlerin zamanında hor görülüp küçümsendiği ve kızıl renkte olanların devşirme çocuklara giydirildiği potur, hırka, cepken, kaput gibi kışlık giysilere de aba denir (Uğurlu, 1990:22).

Aba, dervişlerin giydiği, kaba yünden yapılmış önü açık hırkadır (Özkarcı, t.y.:289). Dayanıklılığından dolayı dervişlerin devamlı giydikleri bu kumaşın rengi çok defa beyaz olur (Onur, 2007:947).

Orijinali; öküz, at, eşek, keçi tüyü ve yünlerinden, doğal renklerde dokunanıdır. Renkli işlemeli abalar ise, kökboya ile renklendirilmiştir. Sırmalı aba olarak adlanan çeşidinde sırma islenmiştir. Aba, dokunduğu ipin türü ve rengine, üzerindeki motife, boy ölçüsüne ve giyildiği yöreye göre isimlendirilmiştir. Suriye (Humus) Abası, Yerli Aba (kırmızı, siyah, lacivert ve toprak rengine), Sırmalı Aba, Kıl Aba, Kısa Aba, Uzun Aba gibi çeşitleri vardır. Sırt motifleri daha az olan Maraş

ve Urfa Abaları da bir diğer çeşididir (Alan, 2011:22). Bitlis yöresinde dokunan abalar doğal koyunyününden dokunmuş, çoğunlukla beyaz ya da devetüyü renginde, sade, desensiz örneklerdir (Şekil 33, Şekil 34).

5.7.4. Gej

Gej için kullanılan ipin rengi keçi kılının doğal renkleri olan "siyah, beyaz gri, kahverengi ve açık kahverengi" kullanılmaktadır. Bu renklerin yanı sıra kök boyalardan da farklı renkler elde edilmektedir.

Gej kumaşına verilen çubuk şeklindeki efektler dikine çözgü ipleri tarafından sağlanmaktadır. Bu efektlerin renk ve sıra sayıları çözgü ipinin hazırlanması aşamasında ayarlanmaktadır. Dokumada atkı ipi kullanılarak herhangi bir motif veya efekt verilmemektedir. Gej de kullanılan renk sayısı ikiyi aşmamaktadır. Bu kumaş çift renk dokunduğu gibi sade-tek renk de dokunabilmektedir. Ayrıca, Gej'in hammaddesi olan tiftiğin arasına büküm sırasında farklı renkte boyanmış kalın kıllar karıştırılarak çözgü ipleri hazırlanmaktadır. Bu tipteki ipler kumaş yüzeyinde 'kırçıl' etkisi vermektedir (Şekil 35, Şekil 36) (Çelik, 2006:342).

5.7.5. Bitlis Kuşağı

Eskiden Bitlis kuşağı, siyah, sarı ve kahverengi parçaların ayrı ayrı dokunmasından sonra yan yana dikilmesinden elde edilirdi. Günümüzdeki örneklerine bakıldığında kırmızı siyah, siyah beyaz ve turuncu siyah gibi iki renkli dokunmuş parçaların eklenmesiyle oluşmuştur (Şekil 140).

5.7.6. Egal

Tek renk olarak dokunur. Genellikle siyah ya da mor renkler tercih edilen Egal dokumaları, motifsiz, düz şekildedir (Şekil 142).

5.8. Kullanım Alanlarına Göre Bitlis Dokumaları

5.8.1. Kirkitli Dokumalar

5.8.1.1. Yer Yaygısı

Bitlis'te köy evlerinde oda büyüklüğünde dokunan eve sermek için ve eskiden ölen kişinin arkasından camiye vermek için dokunurdu. Bitlis merkezde halı, Ahlatta halı, kilim, cicim, zili Adilcevaz da halı ve kilim, Güroymak'ta halı ve

kilim ve hasır, Tatvan’da halı ve kilim, yer yaygısı olarak halı, Ahlat, Adilcevaz, Güroymak, Tatvan, Hizan yer yaygısı olarak, kilim, palas, Mutki’de hasır ve palas kullanılmıştır (Şekil 125).

Şekil 125. Yer Yaygısı Örneği, Tatvan Çekmece Köyü (Sökmen, 2012).

5.8.1.2. Seccade

Türk Halı Sanatı içinde yer alan ve belli bir gelişim süreci izleyen Seccadeler isim olarak Arapça “Secde etmek” fiilinden türetilmiştir (Özçelik, 2011:53). Doğu halı sanatında önemli bir yeri olan seccadeler İslam kültür dünyasının da bir parçasıdır. Kullanılması mecbur tutulmamıştır. Ancak ibadet için temiz bir alan yaratma gerekliliğinden dolayı bir ibadet aracı olarak İslam dininde yerini almıştır (Etikan, 2008:546). Yörede seccadeler namazlık olarak adlandırılır. Namazlıklar halı, kilim çözgü yüzlü cicim ve mekikli dokuma tekniklidir. Halı tekniğinde dokunan namazlıklar, camilerde hala imamın namaz kıldığı yerde (mihrapta) kullanılmaktadır (Şekil 126).

Mekikli dokuma tekniğinde iki ayakçaklı, mekiği elle atılan tezgâhlarda dokutulan namazlıklar Ahlâtta çeyiz için dokutulmaktadır. Günümüzde Ahlâtta yalnızca bir adet dokuyucu ustası bu işle uğraşmaktadır. Çeyiz amaçlı hala dokuma yaptırılanlar vardır.

Şekil 126. Seccade Örneği, Ahlat (Sökmen, 2012).

5.8.1.3. Yastık

Halı yastıklar yöre dokumaları içerisinde en fazla rastlanılan örneklerdir. 1970’li yıllara kadar yöre evlerinde çok görülmeyen oturma grupları, koltuk veya kanepeler yerine halı yastık ve minderler kullanılmakta idi. Günümüzde kırsal yerleşimlerde halı yastık ve minderler kullanılmakla birlikte dönemin moda beğenisi olan koltuk, oturma grubu gibi mobilyaların yaygınlaşması ile bu dokuma türü de azalmıştır (Çetin, 2010:62). Yörede halı yastıklar Ahlat, Adilcevaz, Tatvan, Mutki ve Güroymak ilçelerinde ve köylerde halen kullananlar vardır (Şekil 127). Halı dışında Ahlat’ta kilim ve işleme teknikleri yastıklar da görülür.

Şekil 127. Halı Yastıklarla Döşenmiş Oda, Güroymak (Sökmen, 2012).

5.8.1.4. Minder

Minder, yörede köy odalarında halı üzerine duvar kenarına yan yana dizilirler (Şekil 128). Ancak günümüze gelebilen örnekleri oldukça az sayıdadır. Yalnızca Ahlat'ta, halı tekniğinde ortalama 47x47 cm gibi küçük ebatlarda dokunmuş örnekler mevcuttur.

Şekil 128. Yastık ve Minderlerle Döşenmiş Oda, Tatvan (Sökmen, 2012).

5.8.1.5. Yük Örtüsü

Toprak evden günümüze kadar neredeyse hiç bozulmadan gelen bu örtü gece serilip gündüz toplanan yatakları üzerine örtülür. Böylece düzgün ve güzel bir görünüm sağlanır (Özkan, 1998:473). Yörede yük örtüsü olarak çoğunlukla palas ve

cecimler kullanılır. Ahlat, Adilcevaz, Mutki ve Hizanın köylerinde hala bu tarz örneklere rastlanır (Şekil 129).

Şekil 129. Yük Örtüsü, Hizan (Sökmen, 2012).

5.8.1.6. Heybe

Tarlaya çalışmaya gidenlerin veya alışverişe çıkanları omuzlarına aldıkları ya da ortasındaki yırtık kısımdan boyunlarına geçirip ön ve arkalarında taşıdıkları dokumalardır (Ölmez, 2008:913). Bazen de at ve eşek üzerine atılır. Yine içerisinde yiyecek veya eşya taşınır (Deniz, 2000:85). Ahlat'ta palas ve cecim tekniğinde Hizanda cecim tekniğinde dokunmuş örnekleri mevcuttur (Şekil 130).

Şekil 130. Cecim Heybe, Ahlat (Sökmen, 2012).

5.8.1.7. Torba

Düz dokuma teknikleriyle dokunmuş, küçük boyutta, tek parça halinde dokunmuş taşıma eşyasıdır. Ebatları 30-50 x 35-50 cm arasında değişir. Torba sapından tutularak omuzda veya göğüs üzerine çapraz asılarak kullanılır. Torba sapları önem taşımaktadır (Akan, 2008:26). Torba sapları dört tarafından bakıldığında saç örgüsü şeklinde görülen “sekizli örgü” yada çarpana tekniğinde yapılır. Tatvan’da palas, Hizanda cecim ve palas tekniğinde dokunmuş örnekler mevcuttur (Şekil 131, Şekil 132).

Şekil 131. Cecim Torba, Hizan (Sökmen, 2012).

Şekil 132. Palas Torba Örnekleri, Hizan (Sökmen, 2012).

5.8.1.8. Çuval

Halk arasında çuval, uşak, dimi gibi isimlerle anılır. İçlerinde buğday, çavdar gibi, tahıl türü bitkiler ve un saklamak veya taşımak için kullanılır. Yaptığı işe göre de un çuvalı, yük çuvalı, asbab çuvalı (elbise çuvalı) gibi isimler alır. Çamaşır çuvalına, genellikle sırt çuvalı veya asbab çuvalı denir (Deniz, 2000:85). Mutki ve Hizanda palas dokuma tekniğinde örnekleri görülür. Hizan yöresinde kıl yada yün malzemeden çözgü yüzlü düz dokuma tekniğinde dokunmuş, 2 kulplu çuvallar dokunur (Şekil 133, Şekil 134). Yörede “cal” adı verilen bu çuvallardan 2 adet dokunarak araya 2 adet değnekle birleştirilir ve eşek üzerine atılarak heybe şeklinde de kullanılır (P. Kaplan, sözlü görüşme, 10 Haziran 2013).

Şekil 133. Palas Çuval Örneği, Hizan (Sökmen, 2012).

Şekil 134. Palas Çuval Örneği, Hizan (Sökmen, 2012).

5.8.1.9. Semer Örtüsü

Semercilik tekerleğin yaygınlaşmasıyla birlikte yavaş yavaş terk edilmiş bir halk sanatıdır. Beygir, katır, eşek gibi binek hayvanlarının sırtlarına yerleştirilen, üzerine yük bağlanılan ya da binilen, iskeleti ağaçtan yapılmış bir araç olarak tanımlanabilir (Taner, 1987:377). Yalnız Bitlis yöresinde kullanılan semerler, Hizanda içi keçe, üzeri palas Tatvan'da içi keçe, üzeri cicim dokuma şeklinde görülür (Şekil 135, Şekil 136, Şekil 137).

Şekil 135. Palas Semer Örtüsü, Hizan (Sökmen, 2012)

Şekil 136. Palas Semer Örtüsü, Hizan (Sökmen, 2012)

Şekil 137. Cicim Semer Örtüsü, Tatvan (Sökmen, 2012)

5.8.2. Mekikli Dokumalar

Yörede dokunduğu tespit edilen mekikli dokuma ürünleri kullanım yerlerine göre namazlık, savan, aba, geje, Bitlis kuşağı ve egal (baş örtüsü) başlıkları altında burada verilmiştir.

5.8.2.1. Namazlık

Yörede genellikle çeyiz için yapılan namazlık, 1 kg yünden ve iki renk olarak dokunmaktadır. Hazır alının paket boyalarla istenilen renklerde ipler, dokuyucu tarafından boyanmaktadır. Renkler ayrı kazanlarda kaynatılıp, ipler kuru olarak çile halinde boyaya atılmaktadır. Yaklaşık 20 dakika kaynadıktan sonra ateşten alınıp, bir gece boya içinde bekletilmektedir. Ertesi gün soğuk su ile durulanıp, güneşte kurutulan ipler dokumaya hazır hale gelmektedir. Boyama esnasında boyanın akması, sabitleşmesi amacıyla içine yaklaşık bir yemek kaşığı şap/şeb ve tuz atılmaktadır. Haziran sonunda, ilkbahar kırkımından elde edilen yünler, çeşmede soğuk suyla yıkanıp, güneşte kurutulmaktadır. Kuruyan yünler, elde didilerek demir dişli tarakla taranmakta; filte yapıp, teşi ile eğrilmektedir. Eğrilen ipler iki kat bükülerek tezgâha uzatılmaktadır (Çelebi vd., 2001:112). Günümüzde namazlık dokuması hazır alınan orlon ipliklerle yapılmaktadır.

Namazlık, iki ayakçaklı iki gücülü yüksek tezgâhlarda dokunur (Şekil 14). 80x120 cm olan bir namazlık için 85 çift iplik taraklardan geçirilir. İplikler taraklardan çift, gücülerden tek geçirilir. Bezayağı tekniğinde dokunur.

5.8.2.2. Savan (Mafraş)

Savan dokumalar büyük çulların kilimlerin ve halıların kirlenmemesi için üzerlerine serilerek kullanılan dokumalardır (Kundak 1998:10). Günümüzde Ahlat'ta hala yolluk ve somya örtüsü olarak mafraş kullanımı devam etmektedir (Çelebi vd., 2001:114). Bu dokumalar yörede kilim ve halıların üzerine serildiği gibi koltuk örtüsü olarak da kullanılmaktadır (Şekil 138).

Şekil 138. Mafraş Örneği, (Tiyenşan, 2005:9)

Namazlıklar iki renkte dokunur. Her renk için 1 mekik kullanılır, yani her rengin mekiği ayrıdır (Şekil 32). Namazlık iki parça halinde dokunup daha sonra orta renk iplikle boydan dikilerek birleştirilir. Birleştirildikten sonra saçaklar (yörede saçağa püskül denir) örülür (N. Gülsar, sözlü görüşme, 20 Nisan 2013).

Eskiden yün malzemeyle dokunan namazlıklar günümüzde kolay ulaşılabilen, sağlam, orlon iplikleriyle dokunur. Orlon iplikler tek kat kullanılır.

5.8.2.3. Aba

Yıkanmış, taranmış yün yapağından dokunup dövülüp, preslenerek elde edilen kalın bir kumaş türüdür (Salman, 2006:16). Küçük esnaf ve ayaktakımı ile dervişler, hâli vakti yerinde olduğu halde yaradılışı dervişane kimseler tarafından giyilirdi. Abadan şalvar, potur, cepken, salta, yelek, cübbe, yağmurluk, mest ve terlik yapılırdı (Onur, 2007:947).

5.8.2.4. Gej

Tamamen el dokuması olan "gej tiftik keçisinin kılları ile dokunan, mekik sayısına göre kalitesi değişen, kışın sıcak, yazın serin tutmasıyla özellik gösteren, yöreye mahsus bir kumaştır (Çelebi, 1999:184). Yörede bu dokumadan giyilen erkek kıyafetine “şal şapık” adı verilmektedir (Şekil 139).

Gej kumaşı 30 cm eninde 6 ve 7 m. boyunda 2 parça halinde dokunur. Bir takım olarak iki parça halinde dokunan gej kumaşının 7 metrelik bölümüyle yörede “şal” olarak tabir edilen bol paçalı alt giyim, 6 metrelik bölümüyle “şapık” olarak tabir edilen yakasız ve düğmesiz uzun kollu üst giyim yapılır. Dokunan kumaş

tezgâhtan alınır ve kumaşta kopuk ip, düğüm, çapak varsa keskin bir bıçak veya makasla temizlenir (Çelebi, 2001:41).

Temizlenen kumaş ılık suda yıkanarak üzerindeki çirişten temizlenir. Çirişten temizlenen kumaş, kökboya ile boyanır ve 30 cm uzunluğunda, 10 cm eninde 2 çelik levhaya gerdirilerek sarılır. Levhalara sarılan kumaş ateşte kaynamakta olan suda 30 dakika kaynatılır. Kaynatma işlemi tamamlandıktan sonra koç denilen preste preslenir. 24 saat preste tutulan kumaş çelik levhalardan alınarak top haline getirilir ve havanın sıcaklığına göre 8 saat ile 18 saat arasında iki kalın tahtanın arasına konularak ütülenir. Ütüsünü tutan kumaş artık dikime hazır olarak terziye teslim edilir (Çelik, 2006:343).

Şekil 139. Gej Dokuma Kumaşından Yapılmış Şal ve Şapık Örnekleri (Çelebi, 1999:179).

5.8.2.5. Bitlis Kuşağı

Bitlis kuşağı üç ayrı renkte iplikle (siyah, sarı ve kahverengi) dokunmuş kumaştandır. Yaklaşık olarak 120x120 cm ebatlarında olan kuşak üçgen şeklinde katlandıktan sonra bele bağlanır (Şekil 140). Üçgen ucu sağ diz üzerine gelecek şekilde olup, kenarları püsküllü yapılmaktadır (Şekil 141) (Salman, 2006:337).

Şekil 140. Bitlis Kuşağı Dokuma Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi (Sökmen, 2012)

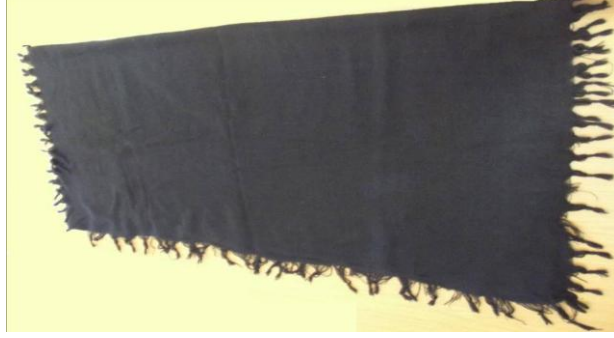

Şekil 141. Bitlis Yöresine Özgü Kıyafet (Tiyenşan, 2005:115).

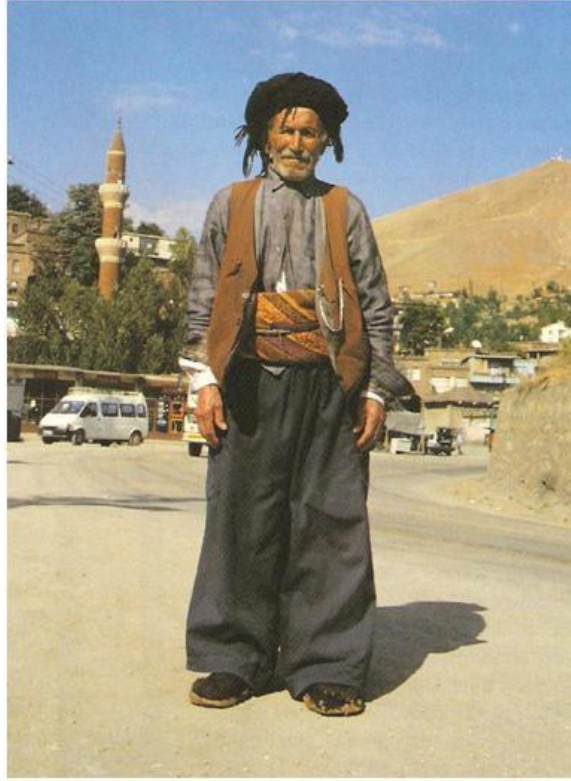
5.3.2.6. Egal

Rengi siyah veya mor olan egal, üçgen şeklinde başa bağlanır ve başın ortası açık bırakılacak şekilde kullanılır. Uçları ise bazen sağ taraftan omuza doğru sarkıtılır. Egal, yörede “agal” ve “kefiye” isimleriyle de anılmaktadır. Bağlanmış biçimi olarak; egal önce ikiye katlanır ve daha sonra başı örtecek şekilde başa sarılır

(Şekil 142). Bir başka kullanım biçimi ise az önce de belirttiğimiz gibi, ikiye katlandıktan sonra yuvarlanıp uzun bir form haline getirildikten sonra başa çepeçevre sarılması biçimindedir (Şekil 143)(Salman, 2006:337).

Şekil 142. Egal Dokuma Örneği, Bitlis Halk Eğitim Merkezi (Sökmen, 2012)

Şekil 143. Bitlis'te Yöresel Kıyafet (Çelebi, 1999:179).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma Bitlis Merkez İlçe, Adilcevaz, Ahlat, Güroymak, Hizan, Mutki ve Tatvan ilçeleri ve buralara bağlı köylerden dokumacılık yapıldığı tespit edilen 110 köyde gerçekleştirilmiştir. Bu yörelerde dokuyucularla sözlü görüşmeler yapılmış, dokudukları ürünlerin fotoğrafları çekilmiş, tam sayım metoduyla, ulaşılabilen 128 halı, 67 kilim, 6 cicim, 2 zili, 5 savan, 9 namazlık, 31 palas, 30 cecim, 5 hasır, 3 aba, 4 gej, 1 Bitlis kuşağı ve 1 adet egal olmak üzere toplam 292 adet dokuma araştırma kapsamına alınmıştır. Halı, kilim ve mekikli dokuma örneklerin boyut, ağırlık, sıklık, kalite gibi teknolojik özelliklerinin istatistikleri çıkartılmış, hem bölgede hem de başka bölgelerde dokunan dokumalar ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Ayrıca incelenen örneklerin renk analizleri yapılmış, halı örneklerinin motifleri gruplandırılmıştır. Bitlis yöresini kapsayan alan araştırması neticesinde 140 fotoğraf, 476 çizim, 25 tablo ve 1 harita kullanılmıştır. 292 adet dokumadan benzer nitelikte olanlar çıkarılarak 72 adet dokuma örneği katalog şeklinde sunulmuştur.

En eski yazılı kaynaklar 10. yy da Bitlis'te ve Ahlat'ta, pek çok kaliteli "zili" dokumacılığı 14. yy'da Ahlat ve Bitlis'te Halı dokumacılığı yapıldığını yazmaktadır. 16. yy da Ahlat'ta dokumacılıkta kullanılan ipliklerin boyanması işini yapan bir boyahane ve deri işlenen bir debbağhane mevcuttur. Bitlis'te dokumacılık çok eski tarihlere dayanmasına rağmen günümüze gelebilen örnekler yakın tarihlidir. Yaptığımız araştırmalarda, halkın verdiği bilgilere göre 19. yy'dan kalma, Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisinde 2 adet halı, Adilcevaz Tuğrul Bey Camisinde 1 adet halı, Adilcevaz "Bulutun Yeri" adlı restoranda 1 adet halı, Bitlis Şerefiye Camisinde 2 adet halı tespit edilmiştir.

Yörede halı, kilim, cicim ve zili gibi dokuma yaygılar dokumanın boyuna göre hazırlanan yer tezgâhlarında dokunmaktadır. Bu tezgâhların yan tahtaları yoktur. Cecim, palas gibi çözümlü yüzölçümlü dokumalarda yer tezgâhlarda yapılmaktadır. Yalnız bunların yan tahtaları vardır. Güroymak ve Mutki'de yapılan hasır dokumacılığında dokumanın boyuna göre hazırlanmış çerçeve şeklinde 4 ağaçtan oluşmuş dikey tezgâhlar kullanılmaktadır. Yörede mafrâş (savan) ve namazlık örnekleri 2 gücülü 2 ayakçaklı ahşap tezgâhlarda dokunmaktadır. Yörede Aba ve Gej dokumaları çukur tezgâhlarda yapılmıştır.

Dokumalarda koyun yünü kullanılmaktadır. İpler, satın alınan hazır boyalarla istenilen renklerde dokuyucu tarafından boyanmaktadır. Yün iplerinin yanında keçi kılı da kullanılmaktadır. Son yıllarda orlon ipler de tercih edilmiştir.

Dokunan halılarda kullanılan ilme iplikleri; eğrilmiş, iki kat bükülmüş yün iplikleri, kullanılan düğüm Gördes (Türk) düğümüdür. Halıda çiti örgüsü yapılmaz, kilim örgüsüyle başlanır. Halının sökülmemesi için halı tezgâhtan çıkarıldıktan sonra saçak ipleri farklı şekillerde örülür. Kilimlerin atkısı çözgüsü yündür. İlikli kilim, iliksiz kilim sarma konturlu atkılarının aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi teknikleri kullanılır.

Yörede cicim ve zili dokumaları iki parça halinde dokunup daha sonra parçalar birbirine dikilmektedir. İki yüzü birleştiren dikişe kaytan denilmektedir. İncelenen dokumalarda sık motifli ve seyrek motifli cicim, düz ve çapraz zili teknikleri görülmektedir.

Bitlis yöresinde hasır dokumacılığı Güroymak ve Mutki ilçelerinde yapılmıştır. Güroymak'ta sazlıktan toplanan kamışlarla yapılan hasır dokumacılığı Mutki ilçesinde hasır dokumacılığı mısır koçanının iç yaprakları kullanılarak yapılmıştır. İkisinin de tekniği aynı olup açıkta kalan 2 uca yapraklar eklenip bükülerek birer atlamalı çözgülerden geçirilir.

Çözgü yüzlü düz dokuma tekniğiyle yapılmış, kıl, yün ve orlon malzemeli, çuval, heybe, torba, yük örtüsü, yaygı şeklinde örnekleri görülen dokumalara yörede “palas” adı verilmektedir. Bitlis'in Hizan ilçesinde çok renkli palaslar dokunmaktadır. Desen, çözgü ipliklerinin tezgâha renk renk sıralanmasıyla oluşturulur. Dokuma yer tezgâhlarında ya da cecim tezgâhında yapılmaktadır.

Bitlis'te özellikle Ahlat, Adilcevaz, Tatvan ve Hizan ilçelerinde tek taraflı kabarık motifli çözgü yüzlü cecim örnekleri tespit edilmiştir. Yörede cecim için, dokunurken kopmaması için teşi yardımıyla bükülmüş iki katlı iplik kullanılmaktadır. Çözgülerin renkleri, dokumanın desenine göre ayarlanmadır.

Yörede, genellikle çeyiz için dokutulan namazlık, 1 kg yünden dokunmakta ve iki renk olması tercih edilmektedir. Dokuma, kamçılı tezgâh görünümünde, iki ayakçaklı iki gücülü, mekiği elle atılan bir tezgâhta bezayağı tekniğinde dokunmaktadır.

Namazlıklar iki renkte dokunmaktadır. Her rengin mekiği ayrıdır (Şekil 46). Namazlık iki parça halinde dokunup daha sonra orta renk iplikle boydan dikilerek birleştirilmektedir. Namazlık dokumalarında olduğu gibi, savan dokumaları da, iki ayakçaklı iki gücülü, mekiği elle atılan tezgâhlarda dokunmaktadır. İstenilen boyuta göre parça sayısı artırılarak dokuma tezgâhtan çıktıktan sonra bu parçalar dikilerek birleştirilmektedir.

Aba, yıkanmış, taranmış yün yapağından dokunup dövülüp, preslenerek elde edilen kalın bir kumaş türüdür. Bezayağı ve dimi dokuma tekniği ile dokunan kumaş, tezgâhtan tek parça halinde çıkmaktadır. Kumaşlar daha sonra ısıtılarak tokmakla dövülerek keçeleştirilmektedir.

Tamamen el dokuması olan “gej” tiftik keçisinin kılları ile dokunan, mekik sayısına göre kalitesi değişen, kışın sıcak, yazın serin tutmasıyla özellik gösteren, yöreye mahsus bir kumaştır Yörede bu dokumadan giyilen erkek kıyafetine şal şapık adı verilmektedir

Bitlis kuşağı üç ayrı renkte iplikle (siyah, sarı ve kahverengi) dokunmuş kumaştan yapılmaktadır. Yaklaşık olarak 120x120 cm ebatlarında olan kuşak üçgen şeklinde katlandıktan sonra bele bağlanmaktadır.

Rengi siyah veya mor olan egal, üçgen şeklinde başa bağlanır ve başın ortası açık bırakılacak şekilde kullanılmaktadır. Bitlis’te, mekikli tezgâhlarda bez ayağı tekniğiyle dokunmaktadır. Motifsiz, düz şekildedir.

Türk dokumacılığı oldukça zengin bir kültüre sahiptir. Her yörenin kendine ait renk, motif ve desenleri vardır. Bitlis yöresinde dokunan halı ve kilimlerin kullanılan motiflerin çevre illerde de kullanıldığı veya çevre illerde kullanılan motiflerin Bitlis yöresinde dokunan halılarda kullanıldığı, yani bir kültür kaynaşması olduğu görülmektedir. Bu durum çevre illerden olan göçler, kız alıp verme gibi durumlarla motiflerin taşınmasıyla açıklanabilir. Yarmacı (2010)’nın Ağrı İli Doğubayazıt ilçesi el dokumaları üzerine yaptığı araştırmada, Görgünay (1984)’ın Doğu Anadolu Bölgesinde yaptığı araştırmada ve Balyemez (2006)’ın Iğdır İli kilim dokumaları üzerine yaptığı araştırmada verdikleri örneklerle bakıldığında hemen hemen aynısının Bitlis yöresinde de olduğu görülmektedir. Ayrıca bu araştırmaların

istatistiki sonuçlarının da Bitlis yöresinde dokunan halı ve kilimlerin istatistiki değerleriyle bir miktar örtüştüğü görülmektedir.

Yörede bazı köylerin tamamen İran'dan göç eden insanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu köylerde yaşayan kişilerle yapılan görüşme sonucunda, bu kişilerin İran'da dokudukları halıları gelirken yanlarında getirdikleri ve bu halıları yörede de dokudukları anlaşılmıştır. Kısaca yörede dokunan halı ve kilimlerde adeta bir kültür kaynaşması görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki yerleşim bölgelerinde görüşülen tüm dokuyucular artık dokumayı bıraktıklarını belirtmişlerdir. Bu dokumacıların dokuma yapmayı bırakmalarının en büyük nedenleri arasında teknolojiyle birlikte maliyeti düşük halıların evlere girmesi, el dokuması ürünlerin çok zahmet gerektirmesi ve devletin bölgeye yaptığı yardımlarla halkın refah seviyesinin biraz olsun artması gösterilebilir. Ayrıca el dokuma halıların temizliğinin zor olması, yıkandığında renginin solması nedeniyle sadece silinerek temizlenmesi ve ağır olması gibi nedenlerle artık el dokuma halıların tüketiciler tarafından çok fazla tercih edilmemesi de el dokumacılığının bırakılması nedenleri arasında gösterilebilir.

Yörede dokuyuculara dokudukları ürünleri pazarlama imkânı sunulmuş olsa bile bazı dokuyucuların çok zahmetli olmasından dolayı tekrardan dokuma işine başlamayacaklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bazı eski dokuyucular pazarlama imkânı sunulması durumunda tekrardan dokumaya başlayabileceklerini ifade etmişlerdir. Dokumayı hiç bilmeyen genç kuşaklar Halk Eğitim Merkezlerinin kurslar açması durumunda dokumayı öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir. Dokuma yapmaya başlama isteğinde olan dokuyucular ve dokuma yapmayı öğrenmek isteyen yeni nesiller için Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla çok daha fazla kurs açılmalı, dokunan ürünlerin tanıtımı yapılarak pazarlama imkânları sunulmalıdır. Dokuyucuların tanıtım faaliyetlerinde başarılı olabilmeleri için onları hem teknik hem de iktisadi konuda destekleyecek bir takım eğitim programları düzenlenmelidir. Yöre halkı boya haricinde dokumada kullandıkları tüm malzemeleri kendileri temin etmektedir. Özellikle dokumanın en önemli hammaddesi olan iplik ihtiyaçlarını kendi hayvanlarından kırtıkları yünleri eğirerek karşılamaktadırlar. Dolayısıyla dokuma maliyeti daha da düşmektedir. Bu nedenle dokumacılar ürünlerini

pazarlama imkânı ve yeterli tanıtım olanakları sunulmuş olsa dokumacılığın tekrardan canlanacağı aşîkârdır.

Bitlis yöresinde her ilçede zaman zaman SODES (Sosyal Destek) Projeleri kapsamında ve Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla dokuma kursları açılmış, bir müddet faaliyetini göstermiş ve bazıları faaliyetlerini durdurmuştur. Faaliyetlerini devam ettiren kurslarda da yöresel motifler işlenmeyip tamamen ticari amaçla siparişler üzerine Hereke vb. tanınmış desenlerle halı dokumalarının yapıldığı görölmüşür. Şu anda bu kurslarda halı haricinde hiçbir el dokusu ürün dokunmamaktadır. Dokunan halılarda kullanılan motiflerse yöresel değildir. Bölgede uygulanan kalkınma projelerinin el sanatları üzerine yoğunlaşması durumunda dokuma faaliyetlerinin tekrardan canlanacağı tahmin edilmektedir.

Görüşölen dokumacıların tamamı dokuma işlerini kendi adına ve kendi evlerinde yaptıklarını, dokunan ürünleri isteklerine göre veya düşünlerde, komşu ziyaretlerinde veya gezilerde gördükleri örneklere göre şekillendirdiklerini bildirmişlerdir. Bu nedenle dokumaların ölçülerinde herhangi bir standartlaşma olmamıştır. Yapılan teknolojik istatistiklerde de göröldüğü üzere bazı benzerlikler olsa da genellikle ilçeler arasında da bazı farklılıklar olduğı görölmektedir.

Yörede yapılan dokumaların teknik özellikleri tamamen dokuyucuların istek ve arzularına göre şekillenmektedir. Açılacak atölyelerde yöresel motiflerin düzenli ve bilinçli bir şekilde dokumaya işlenmesi durumunda üretilen ürünlerin pazarlanması da daha kolay olacaktır. Bunun için Halk Eğitim Merkezlerinin daha fazla merkezde atölye ve kurs açması gerekmele birlikte, girişimcilerinde bu konuda özendirilmesi gerekmektedir.

Bitlis'te eğitim-öğretim faaliyetini devam ettirmekte olan Bitlis Eren Üniversitesi'nde açık olan el sanatları programının yöre halkına, özellikle köylölere en iyi şekilde tanıtımının yapılarak, dokumaya meraklı ve öğrenmek isteyen gençlerin el sanatları programlarına özendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca düzenlenecek toplantı, seminer ve programlarla halk bilinçlendirilerek, dokuma yapmaya hevesli olanlar tespit edilip açılacak olan üretim atölyelerine kazandırılabilir.

Günümüzde makine üretimi halıların çok farklı renk ve desenlerle ve uygun fiyatlarla tüketiciyi cezbetmesi el dokuma halı ve kilimlerin pazarlanabilmesini

olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Görüşme yapılan bazı kişiler makine üretimi halıların göze daha hoş görüldüğünü ve kullanımlarının daha kolay olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca yeni yetişen neslin el sanatlarımız hakkında hiçbir şey bilmemesi ve duyarsız olması da el dokuma ürünlerinin pazarlamasını olumsuz etkilemektedir.

El dokumacılığını olumsuz etkileyen başka bir unsur da tüccar görünümündeki kişilerin köyleri dolaşarak, verdikleri makine üretimi halılar karşılığında el dokuma halı ve kilimleri toplamalarıdır. Yine bu kişiler yöredeki camilere döşettikleri ucuz makine üretimi halılar karşılığında camide bulunan halı ve kilimleri toplamışlardır. Halkın bir bölümünün de ellerinde bulunan el dokuma ürünleri öncelikle depolara, ambarlara, bodrumlara kaldırdığı, orada çürümeye yüz tutmuş olan ürünleri de çöpe attıkları anlaşılmıştır. Yörede köylerde dahi zor bulunmakta olan el dokuma halı ve kilimlerin tamamen tükenmeden Bitlis Etnografya müzesine kazandırılması gerekmektedir.

Dokumacılardan elde edilen veriler ve yörede yapılan görüşmelere dayanılarak genel bir SWOT analizi yapmak mümkündür. SWOT analizi, genellikle Bitlis yöresi el dokumacılığı alanında karşılaşılan güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditleri belirlemeye yönelik yapılan nitel bir analizdir. Bu analiz Bitlis yöresinde dokumacılığı olumsuz etkileyen etkenleri belirlemeye yardımcı olabilir.

Bitlis yöresi el dokumacılığıyla ilgili genel bir SWOT analizi aşağıda verilmiştir.

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
G1. Yörede yeterli insan kaynağının bulunması. Hemen hemen her köyde halı ve kilim dokumasını bilen bireylerin olması. G2. Dokumacılığın yörede iyi gelir getiren bir sektör haline getirilmesi durumunda dokuma yapmaya istekli bireylerin bulunması. G3. Hammaddenin yörenin kendi öz kaynaklarından sağlanabiliyor olması. Dolayısıyla hammadde maliyetinin düşük olması. Yörede çok fazla sayıda küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapılması. G4. Yörenin kalkınması için proje destekleyen kurumların olması ve projelere mali destek sağlanması.	Z1. Dokumacılığın yörede ev tipi üretim sistemiyle yapılıyor olması. Z2. Dokumacılık faaliyetini yürüten veya yürütme potansiyeli olan kişilerin eğitim durumlarının ve teknik donanımlarının yetersiz olması. Z3. Yörede yerel dokuma faaliyetlerini güçlendirebilecek girişimcilerin olmaması. Z4. Genç kuşakların el sanatları ve dokumacılığa ilgisinin yetersiz olması. Z5. Sağlıklı işleyen bir pazarlama sisteminin bulunmaması ve tanıtımların yapılmaması. Z6. Halkın genelinin el dokuma ürünleri koruma konusunda isteksiz ve bilinçsiz olması. Z7. Yörenin turistik açıdan yeterince tanıtılmaması ve turizmin gelişmemiş olması.
FIRSATLAR	TEHDİTLER
F1. Dokumacılığın yörede sürdürülebilir gelir getirici bir faaliyet haline getirilmesi. F2. Yörede nitelikli ve bilgili dokumacıların bulunması.	T1. Yörede bulunan güvenlik sorunu ve oluşabilecek doğal afetler gibi durumlar. T2. Yörede dokumacılık üzerine faaliyet gösteren girişimcilerin olmaması.

F3. Dokumacılığın yörede sektör olma potansiyelinin var olması. Yeterli pazarlama ortamının oluşturulması, tanıtım ve reklamların yapılması durumunda yöre insanında dokumacılık hakkında yeterli bilgi ve birikim mevcuttur. F4. Yörede bulunan Üniversitede el sanatları programlarının açık olması ve bu programlarda halı ve kilim dokuma eğitimlerinin verilmesi. F5. Yörede faaliyetlerini sürdüren Halk Eğitim Merkezlerinin bulunması ve bu merkezlerde halı ve kilim dokuma eğitimlerinin verilmesi. F6. Yörede çok fazla sayıda bağış yapabilecek iş adamı ve hayırseverlerin bulunması.	T3. Yörede dokunan halı ve kilimlerin ticari olarak tanınırlığının olmaması, olası üretim durumlarında üretilen halı, kilim ve diğer dokuma ürünlerin pazarlanabilmesinin güç olması. T4. Yörede açılan kurslar haricinde dokumacılığın halk tarafından tamamen terk edilmiş olması. T5. Yerel yönetimlerin el sanatları ve dokumacılık hakkında halkı bilinçlendirecek ve teşvik edecek faaliyetlerinin olmaması. T6. Yörede tüccar görünümlü kişilerin el dokuma ürünleri evlerden ve camilerden toplaması.

GZFT Matrisi

GÜÇLÜ YÖNLER – FIRSATLAR GF STRATEJİSİ	Bitlis yöresinde yeterli pazarlama ortamının oluşturulması, tanıtım ve reklamların yapılması durumunda zaten yeterli olan insan kaynağıyla birlikte, dokumacılık yörede sektör haline gelebilir (G1, F3). Yörede dokumacılığın iyi gelir getiren bir sektör haline getirilmesi, nitelikli ve bilgili dokumacılarla mümkün olacaktır (G2, F2). Yöredeki dokumacılar hammaddenin büyük bir bölümünü kendileri ürettikleri için ucuz girdilerle, tanıtım ve reklamlarla piyasada daha kolay ve uzun süre tutunulması (G3, F3). Yörede çok fazla sayıdaki iş adamı ve hayırseverin yörenin kalkınması için ve el dokumacılığının korunması için projeleri desteklemesi (G4, F6).
GÜÇLÜ YÖNLER – TEHDİTLER GT STRATEJİSİ	Yörede yeterli sayıda insan gücü olmasına rağmen güvenlik sorunlarının olması (G1, T1). Yörede açılan kurslar haricinde dokumacılığın tamamen bırakılmış olmasının yanında dokuma yapmaya istekli bireylerinde bulunuyor olması (G2, T4). Ucuz hammadde sayesinde yörede dokunan halı ve kilimlerin pazarlanabilmesinin daha kolay yapılabilmesi (G3, T3). Yörenin kalkınması için proje destekleyen kurumların desteğiyle yerel yönetimlerinde halkı bilinçlendirmesi ve teşvik etmesinin sağlanması (G4, T5).

ZAYIF YÖNLER – FIRSATLAR ZF STRATEJİSİ	Ev tipi üretimde nitelikli ve bilgili dokumacıların olması (Z1, F2). Yörede bulunan Üniversitede açık olan el sanatları programının yörede eğitim eksikliğini gidermesi ve teknik destek imkânları sunması (Z2, F4). Yöredeki bilgi ve birikimi olan dokuyucuların varlığıyla dokuma faaliyetlerine atılacak girişimcilerin yöreye gelmesi (Z3, F2). Yöredeki Üniversite sayesinde genç kuşakların el sanatları ve dokumacılık hakkında bilgilendirilmesi (Z4, F4). İş adamı ve hayırseverler aracılığıyla sağlıklı işleyen bir pazarlama sisteminin oluşturulması, reklam ve tanıtımların yapılması (Z5, F6). Halk Eğitim Merkezleri ile yöre halkının el dokuma ürünleri hakkında bilinçlendirilmesi (Z6, F5). Yöredeki iş adamlarının ve hayırseverlerin yatırım ve destekleriyle turizm tanıtımlarının yapılması (Z7, F6).
ZAYIF YÖNLER – TEHDİTLER ZT STRATEJİSİ	Dokumacılığın ev tipi üretim sisteminden çıkarılarak girişimcilerin yöreye çekilmesi (Z1, T2). Yörede açılacak kurslarla dokumacılık potansiyeline sahip kişilerin eğitiminin sağlanması ve teknik donanımlarının iyileştirilmesi (Z2, T4). Yöredeki güvenlik sorunlarının aşılması girişimcilerin yöreye çekilmesinin sağlanması (Z3, T1). Yerel yönetimlerin sunacakları imkânlarla el sanatları ve dokumacılık hakkında genç kuşakları dokumacılığa özendirilmesi (Z4, T5). Pazarlama sistemlerinin oluşturulması ve iyileştirilmesiyle dokumacılığı bırakan halkın tekrar üretime başlaması (Z5, T4). Halkın el dokuma ürünlere sahip çıkmaları konusunda bilinçlendirilmesiyle, el dokuma ürünlerin satılmasının ve yok olmasının önlenmesi (Z6, T6). Yöredeki güvenlik sorunlarının aşılması ve turizmin canlanmasının sağlanması (Z7, T1).

7. KAYNAKÇA

Kitaplar

ACAR, B. (1982). **Kilim-Cicim-Zili-Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları**, Eren Yayınları, İstanbul.

ATALAY, B. (1967). **Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

AYTAÇ, Ç. (1982). **El Dokumacılığı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

BALCI, M. (Hzl.), (2007). **Proje Bitlis, Halı Kilim Dokumacılığı ve El Sanatları ile Turizm Gelirlerini Artırma Projesi**, Ekbil Matbaacılık, İstanbul.

BARIŞTA, H.Ö. (1998). **Türk El Sanatları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Sanat Eserleri Dizisi, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara.

Bitlis Valiliği, (1973), **Bitlis İl Yıllığı**, Çam Matbaa, Ankara.

CUINET, V. (1891). **La Turquie d'Asie, Géographie Administrative : statistique, descriptive et raisonnée de chaque province de l'Asie**, Paris.

ÇELEBİ, C. (1999). **Vadideki Güzel Şehir Bitlis**, Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı Yayınları: 2, Ankara.

ÇELEBİ, C., G. BALIKÇI, A. BAŞIŞOĞLU, M. KAHVECİ, S. YALÇIN, M. ÖCAL, (Hzl.), (2001). **Yaşayan Kültür, Ahlat**, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2711, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları:324, Genel Yayın Dizisi:7., Ankara.

DENİZ, B. (2000). **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını 215, Ankara.

DENİZ, B. (1998). **Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

DURUL, Y. (1969), **Baraj Gölü ve Çevresi Dokuma Sanatları**, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri: 2, Etnografya Araştırmaları, Yayın:1, Ankara.

DURUL, Y. (1977). **Yörük Kilimleri**, Ak Yayınları, İstanbul.

ERBEK, M. (2002). **Çatalhöyükten Günümüze Anadolu Motifleri**, Dumat Offset Ltd., Ankara.

ERGÜDER, A.A. (2007). **Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar**, Kariyer Matbaacılık, Ankara.

Evliyâ Çelebi. (t.y). **Seyâhatnâme**, C.III, s.1184.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (1995). **Altaylardan Tuna Boyuna Türk Dünyasında Ortak Motifler**, Ankara.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (1984). **Doğu Anadolu Köy Hahlılarının Kalite ve Desenleri**, T.C. Tarım-Orman ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü, Ankara.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (2002). **Oğuz Damgaları ve Göktürk Harflerinin El Sanatlarımızdaki İzleri**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/2987, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Sanat Eserleri Dizisi/442, Ankara.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (1994). **Türk Halk Kültüründe Doğu Anadolu Dokumaları ve Giysileri**, Türk Halk Kültürü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları No:7, Ankara.

HAACK, H. (1992). **Doğu Hahlıları**, N. Girişken (çev.), Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları 193, Ankara.

KARAHAN, R. (2007). “Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri”, Kültür Bakanlığı yayını, Ankara.

KILIÇ, O. (1999). “XVI. Yüzyılda Adilcevaz ve Ahlat (1534-1665)”, Tamga Yayıncılık, Ankara.

KORUR, R. N. (1937). **Türkiye’de Nebati Boyalar**, Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmaları, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, Yayın No: 41, Ankara.

ONUK, T. ve F. AKPINARLI, (2003). **Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri**, Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını 295, Ankara.

ONUK, T., F. AKPINARLI, H.S. ORTAÇ, K.Ö. ALP. (1998). **İçel El Sanatları**, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2091, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Maddi Kültür Dizisi:19, Ankara.

ÖLÇER, N. (1988). **Kilimler**. Eren Yayıncılık, İstanbul.

ÖZTÜRK, İ. (2007). **Dokumaya Giriş, Halı, Düz Dokumalar ve Dokuma Kumaşların Üretim Teknikleri**, Mor Fil Yayınları, Ankara.

PAMUK, Ş. (Mart 2005), “Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme (1820-1913)”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları (Türkiye Araştırmaları 8), İstanbul.

PARLAK, T. (2002). **Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği**, Erzurum.

PARLAK, T., N. KARAMAĞRALI, A. ERGÜDER, (2010). **Ahilik Işığında Ahlat Kaymakamlığı ve Belediye Başkanlığı “Selçuklu Seramik, Çini ve Takı Atölyeleri**, Zafer Ofset, Erzurum.

SOYSALDI, A. (2009). **Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri**. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları 379, Ankara.

ŞAHİN, K. (2012). **Hatay Mutfak Kültürü ve Yemekleri**, Hatay Valiliği, Yayın No: 16, Hatay.

TİYENŞAN, N. E. (2005). **Bitlis Folkloru ve Örnekleri**, Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı Yayınları:3, Ankara.

TOBB, (1998), **Bitlis İli Gelişme Stratejisi**. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Yayın No:335, Kozan Ofset Matbaacılık, Ankara.

UĞUR, G. (1988). **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Türkiye İş Bankası Yayını No: 289, Ankara.

YAĞAN, Ş. Y. (1978). **Türk El Dokumacılığı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Makaleler

AKBİL, F. (1977). “Bergama Dokumaları Cicim-Sili”, **Türkiyemiz**, S. 21, Ak Yayınları, İstanbul, s.12-16.

BAYRAKTAROĞLU, S. (Eylül 1991). “Maddi Kültürümüzün Zengin Örneklerinden Sumak Dokumaları”, **Kültür ve Sanat (İş Bankası)**, Y. 3, s.21-31.

BAYRAM, S. (27-31 Mayıs 1996). “Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Müzesinde Bulunan Hayvan Figürlü Halılarda Ejder, Kaplumbağa, Akrep, Kertenkele Figürü”, **Türk Soylu Halkların Halı Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri**, Ankara, s.65-67.

DENİZ, B. (2005). “Anadolu-Türk Halı Sanatının Serüveni-I”, **Sanat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, 10. Yıl Özel Sayısı, S. 7, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını, Antalya, s. 24-46.

DENİZ, B. (1990). “Yöre Özellikleriyle Yozgat Kilimleri”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, C.V, İzmir, s.45-85.

DENİZ, B. (2010). “Anadolu-Türk Halı ve Düz Dokuma Yaygılarında Bazı Motiflerin İsimlendirilmesi”, **Akdeniz Sanat Dergisi**, Yıl: 3, Cilt: 3, Sayı: 5, Antalya, s.51-68.

DENİZ, B. (1984). “Geçmişten Günümüze Halıcılık”, **Bilim Birlik Başarı Dergisi**, Y. 1, S. 40, s.18-22, İzmir.

DENİZ, B. (2009). “Karadeniz Bölgesinde Gelenekli Bir Dokuma Çeşidi: “Dastar”, **Akdeniz Sanat Dergisi**, Y. 2, S. 3, Antalya, s.25-32.

ETİ, E. (1987). “Karapınar Tülü Halıları”, **Türkiyemiz Dergisi**, C.17, S.52, s.2-6.

ETİKAN, S. ve H. KILIÇARSLAN. (2012). “Düz Dokumalarda Nazar İnancı ve Göz Motifi” **SDÜ Arte - Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi**, C.5, S.10, s.103-121.

GÜNEŞ. S. (2012), “Türk Çay Kültürü ve Ürünleri”, **Milli Folklor Dergisi**, Yıl: 24, S.93, Geleneksel Yayıncılık, Ankara, s.234-251.

HİDAYETOĞLU, M. (2009). “Konya Yöresi Cicim Teknikli Yük Örtüleri”, **Akdeniz Sanat Dergisi**, Y. 2, S. 3, Antalya, s.39-56.

İŞIKGÖR, H. (2000), “Bitlis El Sanatları”, **Betav Dergisi**, S. 10, Mars Matbaası, Bitlis, s.34-36.

KAYABAŞI, N. ve A. YANAR. (2013). “Türk El Sanatlarında Kullanılan Nazar Motifleri ve Alevilerde Nazar İnancı”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, Ankara.

ÖLMEZ, F. N. (2010). “Dokumalarda Yılan Motifi”. **SDÜ Arte - Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi**, C. 3, S. 6, s. 2-21.

ÖLMEZ, F.N. (2005). “Bayat İlçesinde Kilimcilik ve Üretilen Kilimlerin Bazı Teknolojik Özellikleri”, **Milli Folklor**, Yıl: 17, S. 66, Geleneksel Yayıncılık, Ankara, s.90-104.

ÖNDER, M. (1968). “Kubat-Abad Sarayı Harpi ve Simurglar’ı”, **Türk Etnografya Dergisi**, S.10, **Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını**, Ankara, s.5-18.

ÖNDER, M. (1969). “Halılar Kilimler ve Bir Yazılı Halı”, **Türk Etnografya Dergisi**, **Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını**, S. 11, Ankara, s.5-13.

ÖZÇELİK, S. (2011). “Süleymaniye Camisinin Halı Hazinesi”, **Vakıf Restorasyon Yıllığı**, S: 3. s.49-61.

ÖZKARTAL, M. (2012). “Türk Destanlarında Hayvan Sembolizmine Genel Bir Bakış (Dede Korkut Kitabı’ndan Örnekler)”, **Millî Folklor**, Y.24, S.94, Geleneksel Yayıncılık, Ankara, s.58-71.

ÖZTÜRK, İ. (1982). “Bitki Boyaları Üzerine Birkaç Not ve Yenikent Köyünde Boyama Örnekleri”, **Türk Etnografya Dergisi**, S.XVII, Ankara, s.49-58.

UĞURLU, A. (1990) “Balıkesir, Gönen, Kocapınar Köyü Kebe, Aba, Şayak Dokumaları”, **İlgi**, Y. 24, S. 61 İlkbahar, Apa Ofset Basımevi, İstanbul, s.21-23.

Standartlar

TS-43, (1987a). **El Dokuması Türk Halıları**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-626, (1987b). **İlmelik Yün Halı İplikleri**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-251, (1991). **Dokunmuş Kumaşlar-Birim Uzunluk ve Birim Alan Kütlesinin Tayini**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-2892, (1997a). **El Dokuması Halılarda Düğüm Tipleri Tayini**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-2893, (1997b). **El Dokuması Halılarda Hav Boyu Tayini**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-3395, (1997c). **Tekstil Mamülleri-Dokunmuş Kumaşlar-Top(Parça) Eninin Ölçülmesi**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-3396, (1997d). **Tekstil Mamülleri-Dokunmuş Kumaşlar-Top(Parça) Boyunun Ölçülmesi**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-250, (1989). **Dokunmuş Kumaşlar-İmal Tarzı-Analiz Metotları-Birim Uzunluktaki İplik Sayısının Tayini**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TS-7128, (1998). **Dokunmuş ve Ölçülmüş Kumaşlarda Kalınlık Tayini**, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

Bildiriler

ACAR, A. (17-21 Haziran 2008). “Arap Coğrafyacılarına Göre Ahlat ve Çevresi”, **IV. Uluslar arası Van Gölü Havzası Sempozyumu**, Ankara, s.225.

AKAN, M. (2008). “Yörüklerde Taşımada Kullanılan Dokumalar”, **38. ICANAS Kongresi, Bildiriler-Maddi Kültür**, C.1, T.C. Başbakanlık Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Ankara, s.21-44.

ALMAZ, H. (17-21 Haziran 2008). “Nâsır-ı Husrev’in Sefer-nâme’sinde Ahlat ve Çevresi”, **IV. Uluslar arası Van Gölü Havzası Sempozyumu**, Ankara, s.196.

BAŞARAN, F.N., N. KAYABAŞI. (10-15 Eylül 2007). “Konya-Ereğli İlçesindeki El Dokuması Halıların Desen Özellikleri”, **38. ICANAS Kongresi, Bildiriler - Maddi Kültür**, C.1, T.C. Başbakanlık Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Ankara, s.241-260.

ÇELEBİ. C. (12-13 Ekim 2001). Yok Olmaya Yüz Tutmuş Bir El Sanatı: Şal-Şapık (Gej) Dokuma, **Gap Çerçevesinde Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, s.39-42.

ÇELİK, A. (2007), “Ağrı Dağı Eteklerinde Yarı-Göçebe Hayat Süren Topluluklarda Görülen Halılar”, **I. Uluslar arası Ağrı Dağı ve Nuh’un Gemisi Sempozyumu**, İstanbul, s.503-513.

ÇELİK, A. (2006), “Bitlis Yöresi El Dokumalarında “Gej”in Tanıtımı”, **I. Van Gölü Havzası Sempozyumu**, Van, s.341-346.

ÇELİK, A. (2004), “Doğu Beyazıt ve Çevresi El Dokuma Yaygıları”, **Güneşin Doğduğu Yer: Doğubayazıt Sempozyumu**, İstanbul, s.361-384.

DEMİR, M., S. ÇELİK ve Ö. F. NOYAN. (20-22 Mayıs 2010). “Türkiye’de Yetişen Bazı Önemli Boya Bitkilerinin Üretim Teknikleri ve Elde Edilen Renklerin Haslık Dereceleri”, **III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi**, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, s.1187-1196.

ETİKAN, S. (10-15 Eylül 2007). “Seccade Halılarda Kullanılan Bazı Motifler ve Bu motiflerin İslam Sanatındaki Yeri”, **38. ICANAS Kongresi, Bildiriler - Maddi Kültür**, C.2, T.C. Başbakanlık Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Ankara, s.545-564.

FALAY, N. (2008). “Geçmiş Yüzyıllarda Van Gölü Havzası’nın ve Bitlis’in Ekonomik Özellikleri”, **IV. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu**, Ankara, s.329.

GENÇ, R. (27-31 Mayıs 1996), “Kaşgarlı Mahmut’a Göre XI. Yüzyılda Türklerde Dokuma Ve Yaygı İşleri”, **Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri**, Ankara, s.131-136.

GÖKBUGET, M. (1984). “Anadolu’da Göz ve Nazar Geleneği ve Bununla İlgili Pratiklerin Dokumalarda Uygulanması”, **I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, İzmir, s.198-205.

GÖNÜL, M. (20 Kasım 1982). “Eski Türk Halılarında Dokuma Tekniği ve Özellikler”, **II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, İzmir, s.148-169.

GÖNÜL, M., (1977). “Türk El Dokumalarının ve Halılarının Etnografyadaki Yeri”, **I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, C.5, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.141.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (1987). “Anadolu’da Cecim Çeşitleri”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, (Maddi Kültür), Ankara, s.139-150.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (2-5 Nisan 1990). “Kirkitli Dokumalarımızda Cecimlerimiz ve Van”, **Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, s.253-272.

GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. ve M. AKANSEL. (1999). “Kaybolan Dokumalarımızı Kazanabilir miyiz?”, **2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel Türk El Sanatsal, Tarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, s.160-180.

HATİPOĞLU, H., (2006). “Ahlat Yöresi Düz Dokumalarından Örnekler”, **I. Van Gölü Havzası Sempozyumu**, İstanbul, s.327-332.

HİDAYETOĞLU, H. M. (2009). “Karapınar (Konya) Yöresinde Dokunan Yamçı Tülüler”, **Akdeniz Sanat Dergisi**, Y.2, C.2, S.4, Antalya, s.31-36.

KARAMAĞRALI, N. (1995). “Ahlat Seramikleri”, **IX. Uluslararası Türk Sanatları Kongresi**, Ankara, s.35-46.

ONUK, T. ve F. AKPINARLI. (27-31 Mayıs 1996). “Güneydoğu Anadolu Karakeçili Türkmen Kilimleri”, **Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı**, Ankara, s.241-248.

ONUR, E. (10-15 Eylül 2007). “Nabi Divanında Kıyafet ve Kumaş Adları”, **38. ICANAS Kongresi, Bildiriler - Maddi Kültür**, C.2, T.C. Başbakanlık Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Ankara, s.945-968.

ÖLMEZ, F. N. ve Z. KARTAL. (19 - 20 Kasım 2009). “Dokumalarda Bereket Sembolizmi”, **10.Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, İzmir, s.282-298.

SALMAN, F. (2006). “Bitlis Geleneksel Giysiler”, **I. Van Gölü Havzası Sempozyumu**, İstanbul, s.333-340.

SOYSALDI, A. (19 - 20 Kasım 2009). “Türk Kilimlerinde Eli belinde, Koç Boynuzu ve Kara döşeme Yanışı Hakkında Bazı İfadeler ve Türk Mitolojisindeki Yeri”, **10. Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, İzmir, s.353-361.

SÜRÜR, A. (1992). “Türk Tekstil Sanatında Kuş Motifi ve Tekstil Sanatımızdaki Yeri”, **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri**, C. 5, Ankara, s.203-210.

SÜRÜR, A. (1992). “Hayat Ağacı Motifi ve Türk Tekstil Sanatlarında Uygulamalar”, **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri**, C. 5, Ankara, s.193-201.

TANER, N. (1987) “Bir Halk Sanatı Olarak Semercilik ve Türkiye’de Bu Sanatla ilgili Terim, Deyim ve Araçlar”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, Ankara, s.375-400.

ÜNSAL, M. (2010). Van Halısında (Haliçe) Renk, Motif, Desen ve Teknik Özellikler, **V. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu**, Van Valiliği, İstanbul, s.680-687.

YANDIMATA, F. (1984). “Halı Teknolojisi”, **I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, İzmir, s.422-440.

YURTERİ, S. ve F. ÖLMEZ. (10-15 Eylül 2007). “Türk Dokumalarında Ağaç Motifleri”, **38. ICANAS Kongresi, Bildiriler - Maddi Kültür**, C.3, T.C. Başbakanlık Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Ankara, s.1445-1470.

ZAİMOĞLU, Ö. (2011) “Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Sanatında Keçi Figürü İkonografisi ve Erzurum Yöresi Dokumalarına Yansımaları”, **Erzurum**,

Erzincan, Bayburt Kilimleri Sempozyumu, Baksı Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, s.109-122.

Tezler

ANMAÇ, E. (1997). **Geçmişten Günümüze Kula Halılarının Teknik ve Sanatsal Özellikleri ve Yeni Tasarımlar**, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALAN, E. (2011). **Gaziantep Yöresi El Dokumalarından “Kutnu” Üzerine Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

ALSAN, Ş. (2005). **Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri (Orta Asya’dan Selçuklu’ya)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ARLI, M. (1978). **Kocaeli’nin Kandıra ilçesinde Keten El Dokumacılığı ve Dokunan Bezlerin Bazı Teknolojik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

BALYEMEZ, E. (2006). **Iğdır İli Kilim Dokumalarının Özellikleri ve Dokuyucu Görüşleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BEZİRCİ, Z. (2007). **Göller Bölgesinde Bitkisel Dokumacılık ve Üretilen Hasır Dokumalarının Bazı Özellikleri Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

ERDOĞAN, Z. (1996). **Buldan Dokumacılığı ve ilçede Üretilen Düz Dokumaların Bazı Özellikleri Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

ERGÜDER, A. (2009). **Kars Yöresi Düz Dokumaları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HATİPOĞLU, H. (1997). **Erzurum Müzesindeki Halı ve Kilimler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ILGAZ, F. (1988). **Uşak İli Eşme İlçesinde Üretilen Kilimlerin Bazı Teknolojik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

İŞIKSAÇAN, G. (1964). **Batı Anadolu’nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri Üzerine Araştırmalar**, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi.

KUNDAK, F. Y. (1998). **İçel Dokumacılığı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

ORHAN, S. (2007), Hudut El-Alem'e Göre 10. Asırda Türk Boyları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ÖLMEZ, F. N. (1999). **Niğde İlinde El Dokusu Halıcılık ve Üretilen Halıların Bazı Teknolojik Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

SARNESAR, K. (2008), **İran'ın Azerbaycan Bölgesinde Sumak Dokumaları ve Anadolu'daki Uzantıları**, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YARMACI, H. (2010). **Ağrı İli Doğubayazıt İlçesi El Dokuması Halı Geleneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sözlü Görüşme

AYDEMİR, G. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat, (25 Nisan 2013).

BARIN, R. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Tatvan-Çekme Köyü, (15 Mayıs 2012).

ÇOBAN, H. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Hizan-Gökay Köyü, (17 Mayıs 2012).

ERCİK, N. - Öğretmen- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Hizan-Yazmalı Köyü, (15 Mayıs 2012).

GÖNÜLDAŞ, H. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Adilcevaz- (15 Temmuz 2012).

GÜLSAR, N. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat, (20 Nisan 2012).

GÜR, Z. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat, (25 Nisan 2013).

HAYAT, A. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat-Cemalettin Köyü, (25 Nisan 2013).

İŞLER, B. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat-Yuvadamı Köyü, (15 Mayıs 2012).

İŞLER, N. - Ev Hanımı- “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat-Yuvadamı Köyü, (10 Haziran 2012).

İŞLEYEN, S. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat-Otluyazı Köyü, (17 Temmuz 2012).

KABAKÇI, R. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat, (10 Haziran 2012).

KAPLAN, P. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Hizan-Horozdere Köyü, (10 Haziran 2012).

KARDAŞ, Y. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Mutki-Çitli yol Köyü, (17 Mayıs 2012).

KARDAŞ, N. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Mutki-Çitli yol Köyü, (17 Mayıs 2012).

KOZİK, M. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Güroymak-Değirmen Köyü, (30 Nisan 2012).

KOZİK, Z. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Güroymak-Değirmen Köyü, (30 Nisan 2012).

MARANGOZ, S. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Ahlat-Yuvadamı Köyü, (19 Nisan 2012).

ÖZTÜRKÇÜ, M. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Adilcevaz-Erikbağı Köyü, (12 Mayıs 2012).

SIĞIRCI, Z. “Bitlis Yöresi El Dokumaları” konulu görüşme, Adilcevaz-Harmantepe Köyü, (14 Haziran 2012).

İnternet Kaynakları

AĞARTAN, C. A. ve Ş. CENGİZ. (2009). Anadolu Türk Halı ve Düz Dokuma Yaygılarında Yer Alan Çocuk Motifleri, **Zeynep Kamil Tıp Bülteni**, C.40, S.1, s.53-56, http://www.zeynepkamil.gov.tr/dosyalar/zkh_bulteni/bulten2009/cilt40_say11/bolum%2010.pdf, (10.04.2013).

AKPINARLI, H. F, Y. DEVELİOĞLU, H. S. ORTAÇ, L. ÖZDER, T. YALÇINKAYA, M. BÜYÜKYAZICI, H. TOZUN, G. KURT, G. DEVELİOĞLU. (2008). Çankırı El Sanatları, <http://cankiri.gov.tr/dosya/cankirielsanatlari.pdf>, (18.04.2013).

ARMUTAK, A. (2004). “Doğu ve Batı Mitolojilerinde Hayvan Motifi”, **II. Sürüngenler, Balıklar, Kanatlılar ve Mitolojik Hayvanlar**, İstanbul Üniversitesi, Veterinerlik Fakültesi Dergisi 30 (2), <http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/veteriner/article/>, (10.05.2013).

ARSLANOĞLU, İ. (2001) “Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler”, <http://w3.gazi.edu.tr/~iarslan/alevilikteinanc.pdf>, (04.05.2013).

BAYRAKTAR, N. ve N. KAYABAŞI. (1996). “Ayçiçeği (Helianthus Annuus L.) Sarı Çiçeklilerden Elde Edilen Renklerin Işık ve Sürtünme Haslıkları”,

Tarım Bilimleri Dergisi, s.59-61, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/15/1282/14823.pdf>, (24.04.2013).

Balık Sırtı Örgüsü Resimli Örnekleri, (2012). <http://www.tekstilmuhendisi.net/balik-sirti-orgusu-resimli-ornekleri/> (10.05.2013).

Bitlis Haritası Resimleri, (2012). <http://www.uyduharita.org/bitlis-haritasi-resimleri> (10.05.2013).

Bitlis Nüfusu, (2012). <http://www.nufusu.com/il/bitlis-nufusu> (10.05.2013).

Büyük Türkçe Sözlük, (t.y.) <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (20.05.2013).

ÇELİK, A. (2003). XIX. Yüzyılın Sonlarında Borlu - Çakaloğullarından Sabit Beyin Doğal Ve Sentetik Boyalarla Yapmış Olduğu Çalışmalar, **Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, S.4, s.1-10, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/viewFile/3115/3007>, (24.04.2013).

ÇETİN, Y. (2010). “Ağrı Yöresi Halı Yastıkları”, **Atatürk Üniversitesi Sanat Dergisi**, s.61-69, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/view/5957/5743>, (20.04.2013).

Dokuma Örgü Çeşitleri, (t.y.). (<http://goo.gl/ISbHG>, [30.05.2013]).

Dokuma Örgülerinin Sınıflandırılması, (2008). http://dokumatasarim.blogspot.com/2008_12_01_archive.html (15.05.2013).

ER, B. ve Z. S. HÜNEREL. (2012). “Bir İletişim Aracı Olarak El Sanatları”, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, C.1, S.1, s.169-177, <http://www.yasambilimleridergisi.com/makale/pdf/1356126508.pdf>, (25.04.2013).

GÜNDOĞDU, H. (2004). “Tokat’tan Birkaç Figürlü Kabartma Hakkında”, **Atatürk Üniversitesi Sanat Dergisi**, s.65-93, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article/view/2434>, (18.05.2013).

GÜNŞEN, A. (2007). “Gizli Dil Açısından Alevîlik-Bektaşîlik Erkân ve Deyimlerine Bir Bakış”, **Türkoloji Araştırmaları**, s.328-350, <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi4/gunsenahmet.pdf>, (15.05.2013).

HARMANCI, H. (Şubat 2005). “Siyah Kalemın Minyatürlerinde 14 ila 15. yüzyılda Aleviler”, **Serçeşme Dergisi**, Sayı: 7, s.22-23, http://www.hacibektaşlılar.com/documents/01_02_2005_07_sayi.pdf, (01.05.2013).

KARAKELLE. A. (2012). “Erzurum’un Kültürel Mirası (Ehram)”, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, C.1, S.1, s.87-103, <http://www.yasambilimleridergisi.com/makale/pdf/1356125352.pdf>, (25.04.2013).

KESKİN, N., M.A. GÜNDOĞAN, Ö. ÖZTÜRK, (21-22 Ekim 2010). “Buldan Dokumacılığının tarihi Süreç İçerisinde Ülkemizdeki Yeri”, **MYO-ÖS 2010-Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu**, Düzce, s.1-14, http://www.kmyo.duzce.edu.tr/kmyo/myos/pdf/MYO_OS_3007.pdf, (30.05.2013).

SEVİM, K. ve A. CANAY. (2013). “Anadolu’da Üretilen Kilim Motiflerinden Bukağı Motifi ve Bu Motifden Çıkan Seramik Çalışmalar”, **İDİL**, C.2, S. 6, <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1354739839.pdf>, (11.05.2013).

SEYİNOĞLU, B. (1998). “Kültürel Bir Sembol: Yılan”, http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/bilge_seyidoglu_kulturel_bir_sembol_yilan.pdf, (10.05.2013).

UĞURLU, S.B. (2009), “Çağdaş Türk Edebiyatında Şahmeran İmgesi, Arketipsel Bir Yaklaşım”, s.1691-1718, http://turkoloji.cu.edu.tr/yeni%20turk%20edebiyati/seyt_battal_ugurlu_sahmeran_arketip.pdf, (10.05.2013).

ÖZKARCI, M. (t.y). “M. Eski Türkçe’de Kullanılan Dokuma ve Giyim Terimleri”, **Atatürk Üniversitesi Sanat Dergisi**, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/ilahiyat/article/view/4410/4234>, (05.05.2013).

ÖZKAN, A. (1998). “Adıyaman ve Köylerinde Dokunan Tülülerin Genel Özellikleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s.467-479, <http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi1-8/4/31.pdf>, (03.05.2013).

Şanlıurfa, (2009). <http://www.cizgidiyari.com/forum/sanliurfa/16489-sanliurfa.html> (10.05.2013).

YILDIRIM, M. (2011). “Konya Alaaddin Camiinde Bulunan Cicim Örnekleri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, s.457-482, <http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s30/18.pdf>, (04.05.2013).

YILDIRIM, M. (2012). “Konya Alaaddin Camiinde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, s.297-321, <http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s31/17%20yildirim.pdf>, (04.05.2013).

8. KATALOG

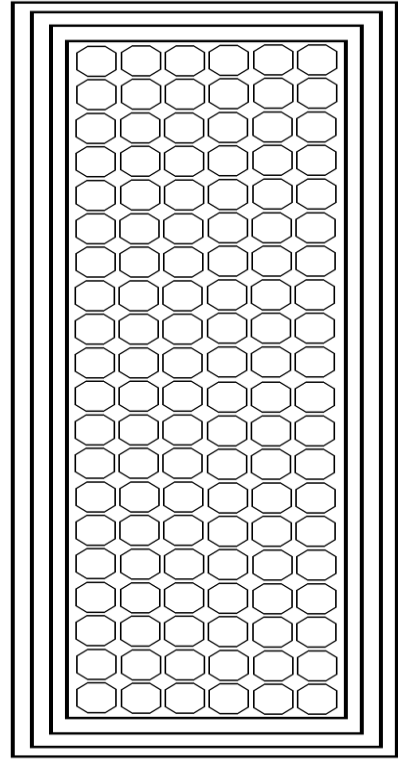
Bitlis yöresi el dokumaları kirkitli ve mekikli olarak iki bölümde ele alınmış, kirkitli dokuma örnekleri teknik özelliklerine göre sınıflandırılarak bu bölümde, mekikli dokuma örnekleri ise teknik özelliğine ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılarak metin içersinde verilmiştir.

EK 1. : Kirkitli Dokuma Örnekleri

EK 1a. : Halılar

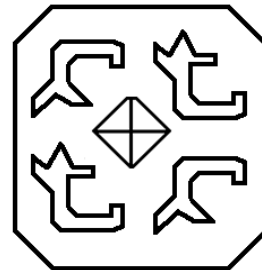
Şekil 144a. :Yaygı (Bitlis Şerefiye Camisi, 2012)

Şekil 144b. : Yaygı Yüzey Şeması

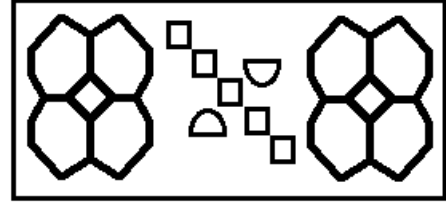
Şekil 144c. : Göl Motifi

Şekil 144ç. : Göl Motifi Çizimi

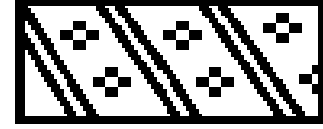
Şekil 144d. : Kızıl Gül Motifi

Şekil 144e. : Kızıl Gül Motifi Çizimi

Şekil 144f. : Gül Motifi

Şekil 144g. : Gül Motifi Çizimi

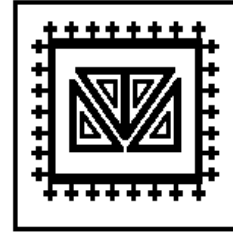
Şekil 144ğ. : Deniz Dalgası Motifi

Şekil 144h. : Deniz Dalgası Motifi Çizimi

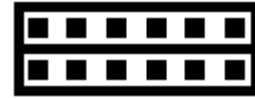
Şekil 144ı. : Sandık Motifi

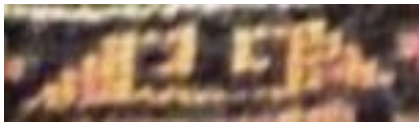
Şekil 144i. : Sandık Motifi Çizimi

Şekil 144j. : Sıçan Dişi Motifi

Şekil 144k. : Sıçan Dişi Motifi Çizimi

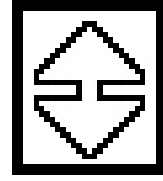
Şekil 144l. : Koçboynuzu Motifi

Şekil 144m. : Koçboynuzu Motifi Çizimi

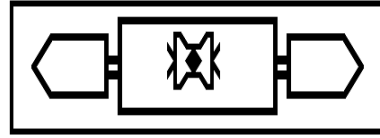
Şekil 144n. : Bukağı Motifi

Şekil 144o. : Bukağı Motifi Çizimi

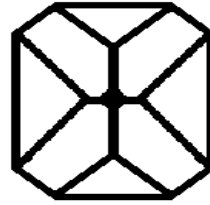
Şekil 144ö. : Oklava Motifi

Şekil 144p. : Oklava Motifi Çizimi

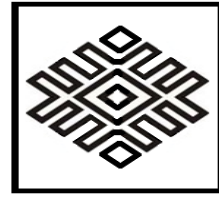
Şekil 144r. : Çiçek Motifi

Şekil 144s. : Çiçek Motifi Çizimi

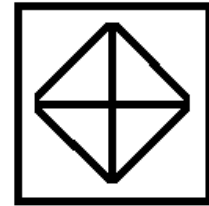
Şekil 144ş. : Pıtrak Motifi

Şekil 144t. : Pıtrak Motifi Çizimi

Şekil 144u. : Göz Motifi

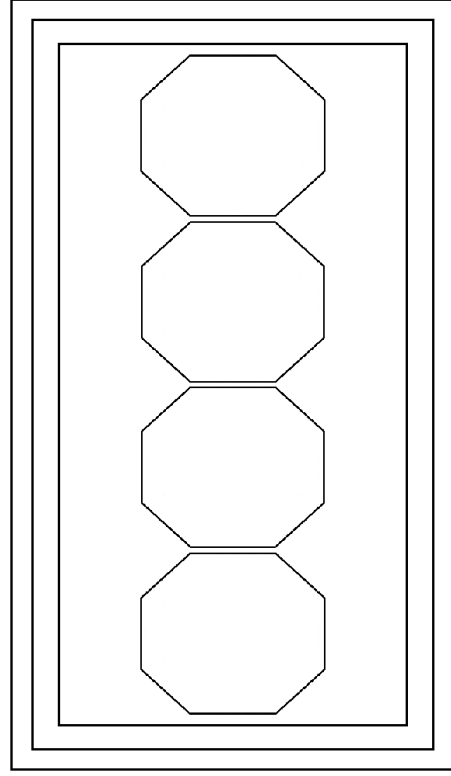

Şekil 144ü. : Göz Motifi Çizimi

ŞEKİL 144	
Bulunduğu Yer	: Bitlis Şerefiye Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 207 x 600 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 125 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	:
Hav Yüksekliği	: 0.4 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, turuncu, siyah, beyaz, mavi, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Bitlis Şerefiye Camisi'nde bulunan halı 207 x 600 cm ölçülerindedir. Halının zemini karelere bölünmüş içleri göl motifleriyle süslenmiştir. Göl motiflerinde 4 adet kıvrık dal motifleri yer alır. Ayrıca her bir göl motifinde dal motiflerinin ortasında farklı birer motif yer alır. Göz, pıtrak, çiçek bu motifler arasındadır. Halıda 3 adet bordür bulunur. Deniz dalgası motifleri bordürle zemin arasındaki geçişi sağlar. Bordür aralarında ince şeritler yer alır, bunlar sıçandışi motifleriyle süslenmiştir. Dış bordürde kızıl gül, orta bordürde sandık, iç bordürde ise gül motifleri yer alır.

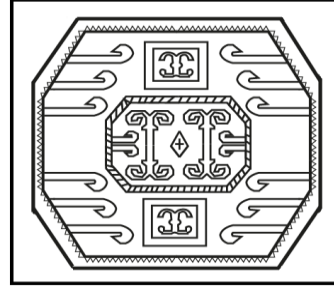
Şekil 145a. : Yaygı (Bitlis Şerefiye Camisi, 2012)

Şekil 145b. : Yaygı Yüzey Şeması

Şekil 145c. : Sofra Motifi

Şekil 145ç. : Sofra Motifi Çizimi

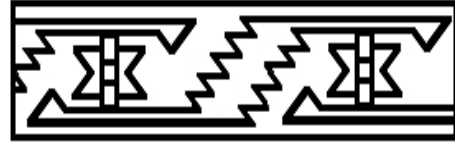
Şekil 145d. : Gül Motifi

Şekil 145e. : Gül Motifi Çizimi

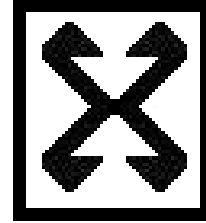
Şekil 145f. : Yıldız ve Kertik Motifi

Şekil 145g. : Yıldız ve Kertik Motifi Çizimi

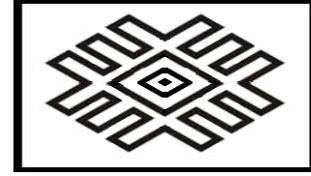
Şekil 145ğ. : Nik Motifi

Şekil 145h. : Nik Motifi Çizimi

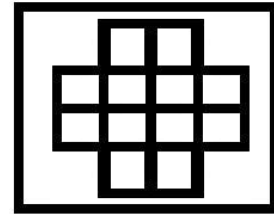
Şekil 145ı. : Pıtrak Motifi

Şekil 145i. : Pıtrak Motifi Çizimi

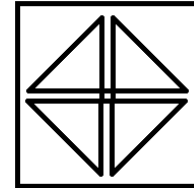
Şekil 145j. : Göz Motifi

Şekil 145k. : Göz Motifi Çizimi

Şekil 145l. : Böbrek Motifi

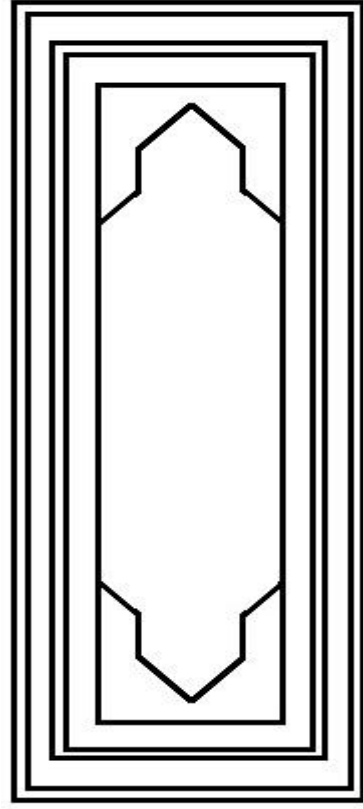

Şekil 145m. : Böbrek Motifi Çizimi

ŞEKİL 145	
Bulunduğu Yer	: Bitlis Şerefiye Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 141 x 252 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 125 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 10,5 kg
Hav Yüksekliği	: 0.6 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, turuncu, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Halı zemininde, dikey ekseninde yer alan, içleri koçboynuzu ve kanca motifleriyle süslü 4 adet sofa motifi mevcuttur. Halıda 2 adet bordür yer alır. İç bordürde gül, dış bordür ise yıldız ve kertik motifleri görülür. Zemin boşlukları ise nik, pıtrak, göz ve böbrek motifleriyle süslenmiştir.

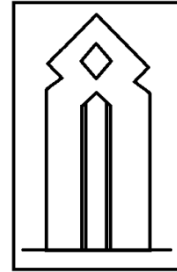
Şekil 146a. :Yolluk (Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisi, 2012)

Şekil 146b. :Yolluk Yüzey Şeması

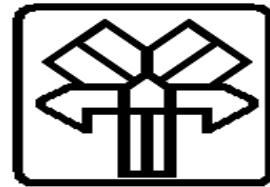
Şekil 146c. : Baca Motifi

Şekil 146ç. : Baca Motifi Çizimi

Şekil 146d. : Çiçek Motifi

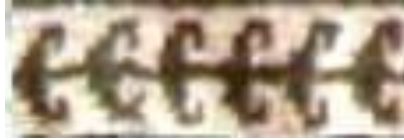
Şekil 146e. : Çiçek Motifi Çizimi

Şekil 146f. : Çiçek/Suyolu Motifi

Şekil 146g. : Çiçek/Suyolu Motifi Çizimi

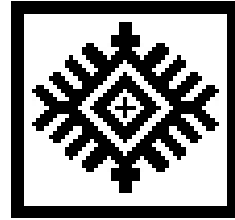
Şekil 146ğ. : Hayat Ağacı Motifi

Şekil 146h. : Hayat Ağacı Motifi Çizimi

Şekil 146ı. : Pıtrak Motifi

Şekil 146i. : Pıtrak Motifi Çizimi

Şekil 146j. : Pıtrak Motifi

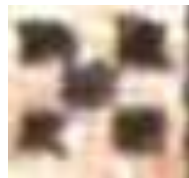
Şekil 146k. : Pıtrak Motifi Çizimi

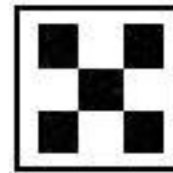
Şekil 146l. : Göz Motifi

Şekil 146m. : Göz Motifi Çizimi

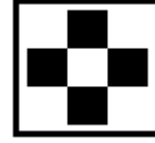
Şekil 146n. : Kediyağı Motifi

Şekil 146o. : Kediyağı Motifi Çizimi

Şekil 146ö. : Kediayağı Motifi

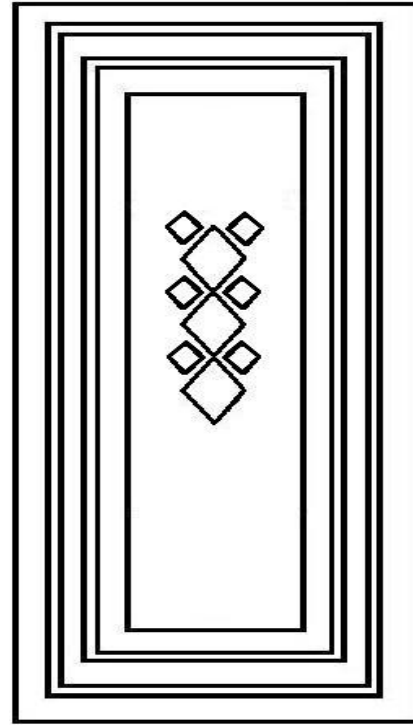

Şekil 146p. : Kediayağı Motifi Çizimi

ŞEKİL 146	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yolluk
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Ayşe ÇAL
Boyut	: 103 x 437 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 130 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 30 x 35
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 0,5 cm
Saçak Uzunluğu	: 5 cm
Etlik	: 5 cm
Kilim Örgü	: 5 cm
Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, mavi, kahverengi
Motif ve Desen Özelliği	: Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisi'nde bulunan halı 103 x 437 cm ölçülerindedir. Halı çift mihraplıdır. Mihrap nişinde bir adet baca motifi yer alır. Zeminde çok sayıda kediayağı motifi yer alır. Halıda 4 adet bordür bulunur. Bordürlerde içten dışa çiçek, hayat ağacı, çiçek ve kediayağı motifleri yer alır. Mihrabın ayırdığı köşelik bölümlerinde pıtrak, kediayağı ve göz motifleri görülür.

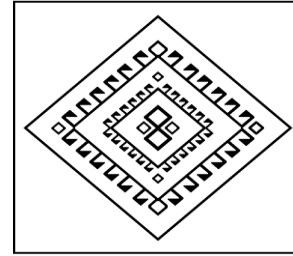
Şekil 147a. : Yolluk (Gümüşdöven Köyü Camisi, 2012)

Şekil 147b. : Yaygı Yüzey Şeması

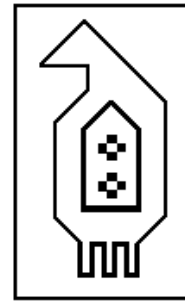
Şekil 147c. : Çengelli Baklava Motifi

Şekil 147ç. : Çengelli Baklava Motifi Çizimi

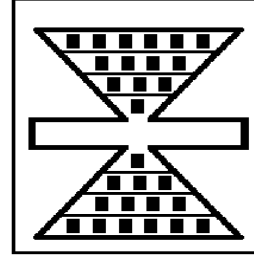
Şekil 147d. : Kuş Motifi

Şekil 147e. : Kuş Motifi Çizimi

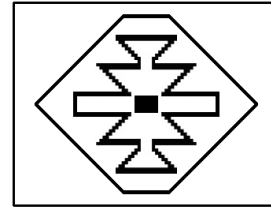
Şekil 147f. : Kelebek Motifi

Şekil 147g. : Kelebek Motifi Çizimi

Şekil 147ğ. : Kelebek Motifi

Şekil 147h. : Kelebek Motifi Çizimi

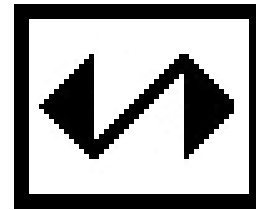
Şekil 147ı. : Çiçek/Suyolu Motifi

Şekil 147i. : Çiçek/Suyolu Motifi Çizimi

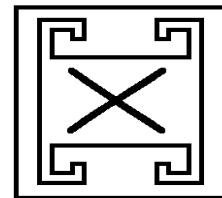
Şekil 147j. : Çakmak Motifi

Şekil 147k. : Çakmak Motifi Çizimi

Şekil 147l. : Akrep Motifi

Şekil 147m. : Akrep Motifi Çizimi

Şekil 147n. : Kertik (Kirtik) Motifi

Şekil 147o. : Kertik (Kirtik) Motifi Çizimi

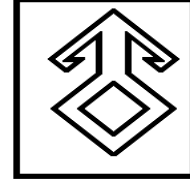
Şekil 147ö. : Sıçan Dişi Motifi

Şekil 147p. : Sıçan Dişi Motifi Çizimi

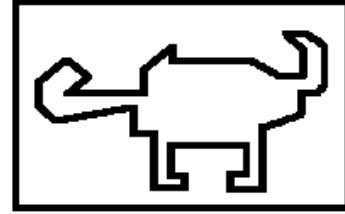
Şekil 147r. : İnsan Motifi

Şekil 147s. : İnsan Motifi Çizimi

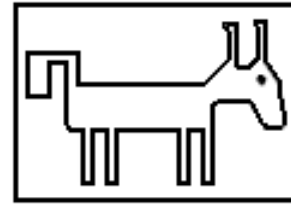
Şekil 147ş. : Akrep Motifi

Şekil 147t. : Akrep Motifi Çizimi

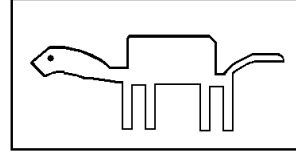
Şekil 147u. : Keçi Motifi

Şekil 147ü. : Keçi Motifi Çizimi

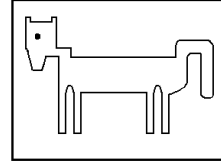
Şekil 147v. : Kertenkele Motifi

Şekil 147y. : Kertenkele Motifi Çizimi

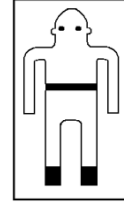
Şekil 147z. : Keçi Motifi

Şekil 147a1. : Keçi Motifi Çizimi

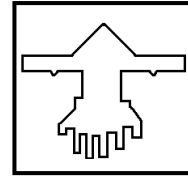
Şekil 147b1. : İnsan Motifi

Şekil 147c1. : İnsan Motifi Çizimi

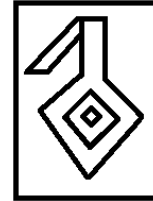
Şekil 147d1. : Elbise Motifi

Şekil 147e1. : Elbise Motifi Çizimi

Şekil 147f1. : İbrik Motifi

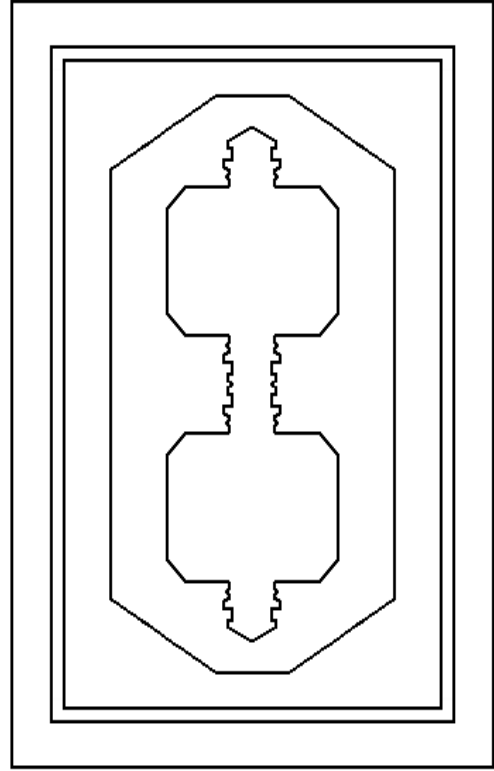

Şekil 147g1. : İbrik Motifi Çizimi

ŞEKİL 147	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yolluk
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Ayşe ÇAL
Boyut	: 170 x 500 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 120 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 0,6 cm
Saçak Uzunluğu	: 0,5 cm
Etlik	: 0.8 cm
Kilim Örgü	: 0,5 cm
Renkler	: Kırmızı, sarı, kahverengi, siyah, beyaz
Motif ve Desen Özelliği	: Adilcevaz Gümüşdöven Köyü Camisi'nde bulunan halı 170 x 500 cm ölçülerindedir. Halı zemininde dikey eksende yer alan 3 adet göl motifi mevcuttur. Göl motiflerinin yan boşluklarına da küçük göl motifleri yerleştirilmiştir. Zemin boşluklarında diyagonal şekilde sıralanan kuş motiflerinin arasına kelebek, çakmak, akrep, insan, keçi, kertenkele, elbise ve ibrik motifleri yer alır. Halıda 3 adet bordür bandı yer alır. Sırasıyla çiçek, kelebek ve göz motifleriyle süslenmiştir.

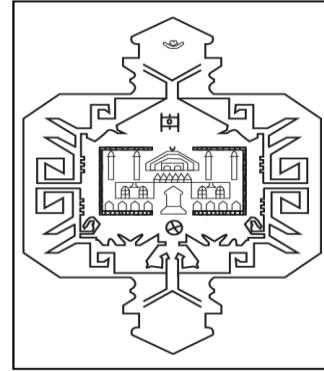
Şekil 148a. : Yaygı (Adilcevaz Kömürlü Köyü Camisi, 2012)

Şekil 148b. : Yaygı Yüzey Şeması

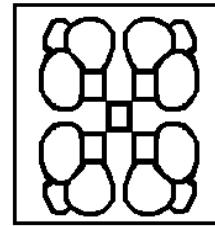
Şekil 148c. : Şahmeran Motifi

Şekil 148ç. : Şahmeran Motifi Çizimi

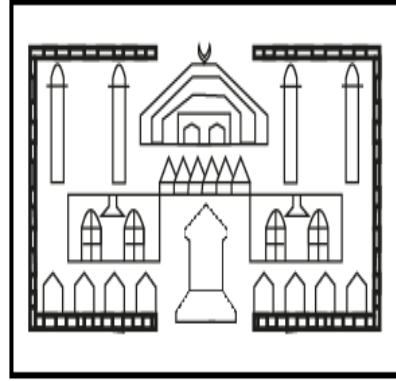
Şekil 148d. : Çiçek Motifi

Şekil 148e. : Çiçek Motifi Çizimi

Şekil 148f. : Cami Motifi

Şekil 148g. : Cami Motifi Çizimi

Şekil 148ğ. : Bereket Motifi

Şekil 148h. : Bereket Motifi Çizimi

Şekil 148ı. : Çiçek Motifi

Şekil 148i. : Çiçek Motifi Çizimi

Şekil 148j. : Suyolu Motifi

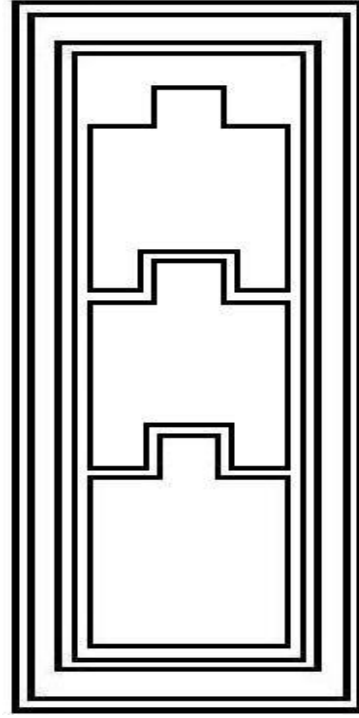

Şekil 148k. : Suyolu Motifi Çizimi

ŞEKİL 148	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Kömürlü Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 230 x 455 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 1.2 cm
Saçak Uzunluğu	: 3 cm
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 2 cm
Renkler	: Kahverengi, siyah, beyaz, sarı, bordo.
Motif ve Desen Özelliği	: Çift mihrap formunda olan halının zemininde içleri cami motifleriyle süslü 2 adet şahmeran motifi dikey eksenle sıralanmıştır. Zemin boşluklarına bereket motifleri serpiştirilmiştir. 2 ince bir kalın olmak üzere toplam 3 adet bordür mevcuttur. İnce bordürlerde çiçek ve su yolu motifleri kalın bordürde ise çiçek motifleri görülür.

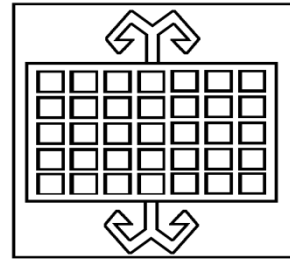
Şekil 149a. : Yaygı (Adilcevaz Tuğrul Bey Camisi, 2012)

Şekil 149b. : Yaygı Yüzey Şeması

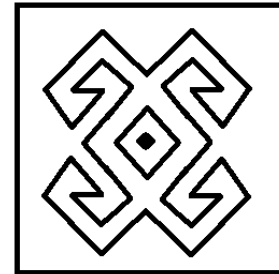
Şekil 149c. : Dirsekli Göl Motifi

Şekil 149ç. : Dirsekli Göl Motifi Çizimi

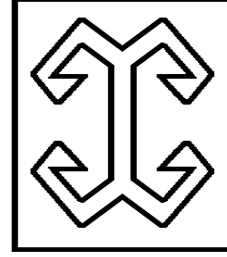
Şekil 149d. : Elibelinde/Koçboynuzu Motifi

Şekil 149e. : Elibelinde/Koçboynuzu Motifi Çizimi

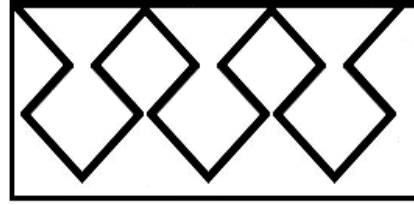
Şekil 149f. : Koçboynuzu Motifi

Şekil 149g. : Koçboynuzu Motifi Çizimi

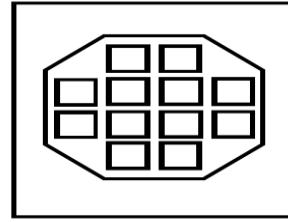
Şekil 149ğ. : Alem Motifi

Şekil 149h. : Alem Motifi Çizimi

Şekil 149ı. : Çakmak Motifi

Şekil 149i. : Çakmak Motifi Çizimi

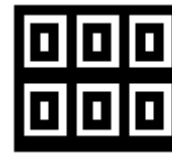
Şekil 149j. : Deniz Dalgası Motifi

Şekil 149k. : Deniz Dalgası Motifi Çizimi

Şekil 149l. : Baklava Dilimi Motifi

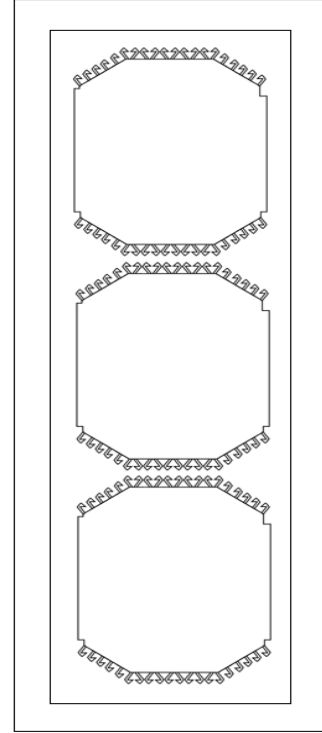

Şekil 149m. : Baklava Dilimi Motifi Çizimi

ŞEKİL 149	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Tuğrul Bey Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 136 x 330 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 120 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 28 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 0,5 cm
Saçak Uzunluğu	: 5 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 3 cm
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, beyaz, siyah, turuncu, sarı.
Motif ve Desen Özelliği	: Dikey ekseninde 3 adet birbirine geçmeli göl motifleri, halı zeminini kaplar. Göl motiflerinin içi, dirsekli göl, elibelinde, koçboynuzu, çakmak, baklava dilimi motifleriyle süslenmiştir. Halıda, İçten dışa 2 ince, 1 kalın, 1 ince olmak üzere toplam 4 adet bordür bandı yer alır. Bordürler içten dışa sırasıyla, deniz dalgası, alem, elibelinde, alem motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 150a. : Yaygı (Adilcevaz Bulutun Yeri, 2012)

Şekil 150b. : Yaygı Yüzey Şeması

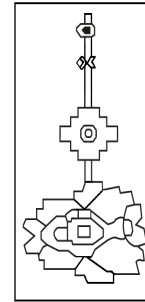
Şekil 150c. : Göl Motifi

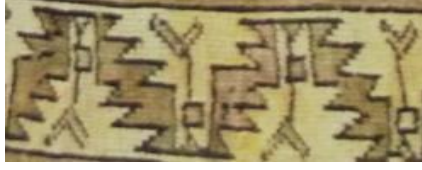
Şekil 150ç. : Göl Motifi Çizimi

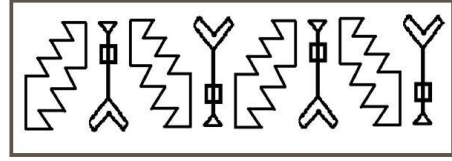
Şekil 150d. : Çiçek Motifi

Şekil 150e. : Çiçek Motifi Çizimi

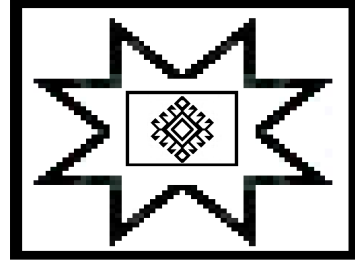
Şekil 150f. : Yaprak ve Bardak Motifi

Şekil 150g. : Yaprak ve Bardak Motifi Çizimi

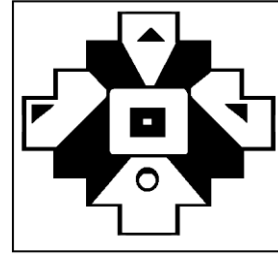
Şekil 150ğ. : Yıldız Motifi

Şekil 150h. : Yıldız Motifi Çizimi

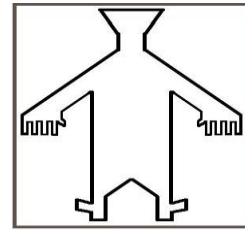
Şekil 150ı. : Çiçek Motifi

Şekil 150i. : Çiçek Motifi Çizimi

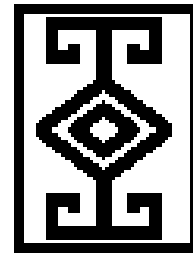
Şekil 150j. : İnsan Motifi

Şekil 150k. : İnsan Motifi Çizimi

Şekil 150l. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi

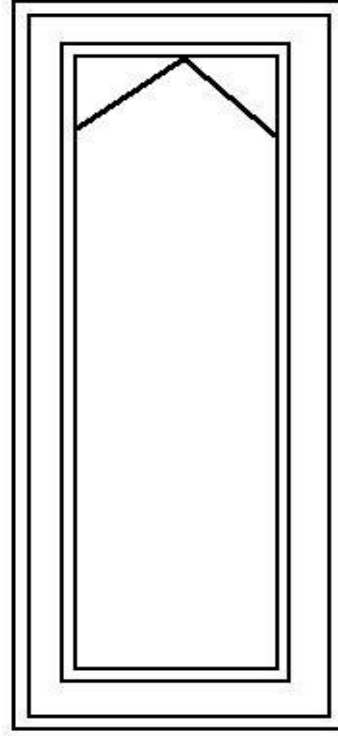

Şekil 150m. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi Çizimi

ŞEKİL 150	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz, Bulutun Yeri
Kullanım Amacı	: Duvar Halısı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Güleser Day
Boyut	: 155 x 320 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 150 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 30 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kırmızı, beyaz, yeşil, krem, sarı, kahverengi, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Halı zemininde dikey ekseninde yer alan 3 adet göl motifi mevcuttur. Kenardaki göl motiflerinin iç süslemesi aynı ortadaki göl motiflerinin iç süslemesi farklıdır. Kenardaki göl motiflerinde geyik motifleri hemen göze çarpar. Poz verir şekilde 2 adet geyik figürü ortasında uzun bir dalı olan bir adet çiçek motifi yer alır. Ayrıca boşluklara çiçek motifleri serpiştirilmiştir. Ortadaki gölde 1 adet yıldız motifi görülür. Yıldızın iki yanında insan figürleri, iki yanında ise çiçek motifleri yer alır. Zemin boşlukları löküs ve çiçek motifleri, bordürü ise yaprak ve bardak motifleri ile süslenmiştir.

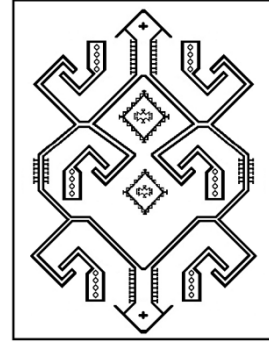
Şekil 151a. : Yaygı (Adilcevaz Harmantepe Köyü Camisi, 2012)

Şekil 151b. : Yaygı Yüzey Şeması

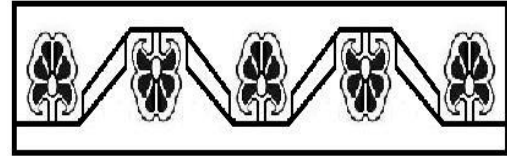
Şekil 151c. : Yengeç Motifi

Şekil 151ç. : Yengeç Motifi Çizimi

Şekil 151d. : Suyolu/Çiçek Motifi

Şekil 151e. : Suyolu/Çiçek Motifi Çizimi

Şekil 151f. : Vazo Motifi

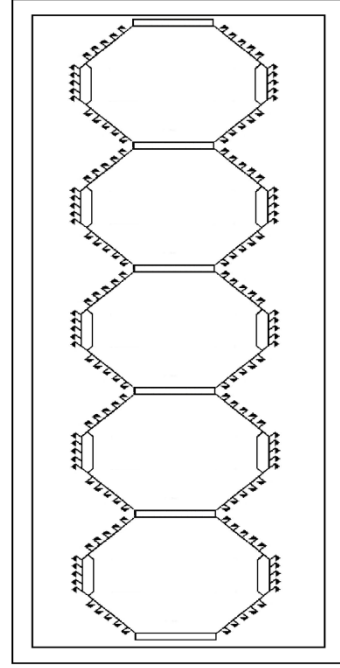

Şekil 151g. : Vazo Motifi Çizimi

ŞEKİL 151	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Harmantepe Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 140 x 390 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 80 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 14 kg
Hav Yüksekliği	: 0,5 cm
Saçak Uzunluğu	: 10 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 5 cm
Renkler	: Kahverengi, kırmızı, siyah, turuncu, krem
Motif ve Desen Özelliği	: Adilcevaz Harmantepe Köyü Camisinde bulunan halı tek mihrap formunda olup, halının zemini dikey eksende sıralanan altı adet yengeç formunda göl motifi ile süslenmiştir. İç ve dış sedefte, sarı zemin üzerine çiçek desenli su yolu motifleri, bordürde ise kahverengi zemin üzerine vazo motifleri kullanılmıştır.

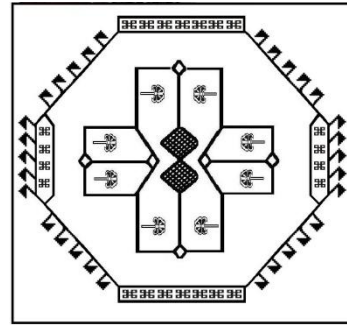
Şekil 152a. : Yaygı (N. Bozkaya, Adilcevaz
Yukarı Süphan Köyü, 2012)

Şekil 152b. : Yaygı Yüzey Şeması

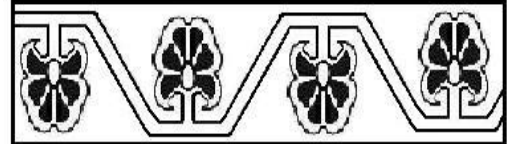
Şekil 152c. : Sofra Motifi

Şekil 152ç. : Sofra Motifi Çizimi

Şekil 152d. : Suyolu/Çiçek Motifi

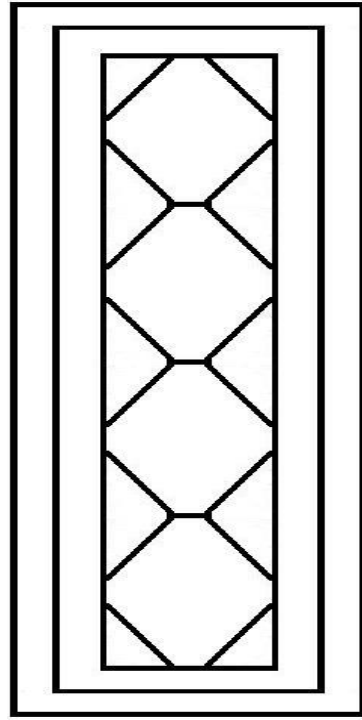

Şekil 152e. : Suyolu/Çiçek Motifi Çizimi

ŞEKİL 152	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Yukarı Süphan Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Nezin Bozkaya
Boyut	: 190 x 397 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 46 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 25 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 12 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 10 cm
Renkler	: Pembe, gri, kahverengi, bordo, kırmızı, krem, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Adilcevaz Yukarı Süphan Köyünde bulunan halının zemine, yörede sofra adı verilen motifler, dikey eksende yerleştirilmiştir. Sofra motiflerinin içleri kediayağı ve çiçek motifleriyle süslenmiştir. Bordür motifi olarak çiçek desenli su yolu motifleri tercih edilmiştir.

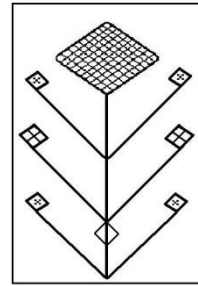
Şekil 153a. : Yaygı (M. Öztürkçü, Adilcevaz
Erikbağı Köyü, 2012)

Şekil 153b. :Yaygı Yüzey Şeması

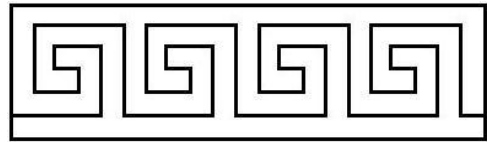
Şekil 153c. : Sevgi Ağacı Motifi

Şekil 153ç. : Sevgi Ağacı Motifi Çizimi

Şekil 153d. : Deniz Dalgası Motifi

Şekil 153e. : Deniz Dalgası Motifi Çizimi

Şekil 153f. : Nik Motifi

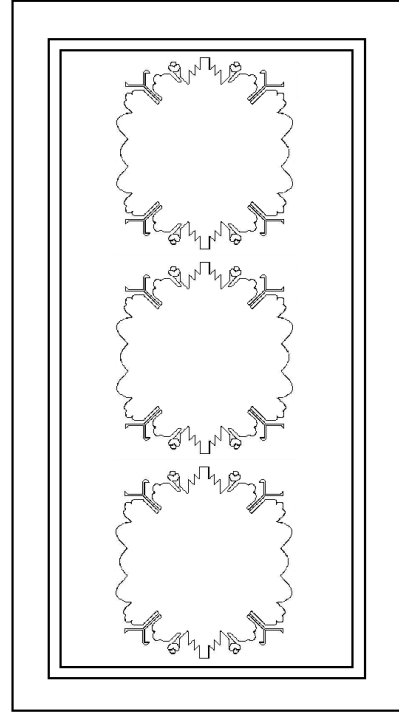

Şekil 153g. : Nik Motifi Çizimi

ŞEKİL 153	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Erikbağı Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Mihrinaz ÖZTÜRKÇÜ
Boyut	: 120 x 340 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 54 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 12,5 kg
Hav Yüksekliği	: 0,8 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: -
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Turuncu, siyah, beyaz, yeşil, kırmızı, sarı
Motif ve Desen Özelliği	: Adilcevaz Erikbağı Köyünde bulunan halının zeminde dört adet altıgen formda göl yer alır. İki adet sevgi ağacı motifi birbirine çapraz şekilde bu göl motiflerinin içine yerleştirilmiştir. Ayrıca zemine, dokuyucunun kendi adı ve halıyı dokuduğu yıl işlenmiştir. Halıda iki adet bordür yer alır. Dış bordür, yeşil zemin üzerine turuncu renkli deniz dalgası, iç bordür ise siyah zemine yerleştirilmiş farklı renklerde koçboynuzu motifleri ile süslenmiştir.

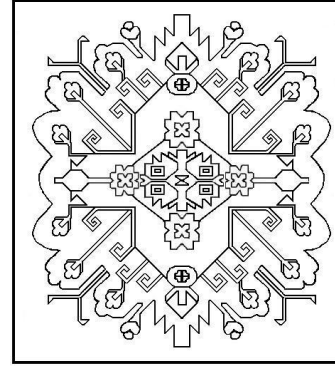
Şekil 154a. : Yaygı (C. Gören, Ahlat
Yoğurtçemez Köyü, 2012)

Şekil 154b. : Yaygı Yüzey Şeması

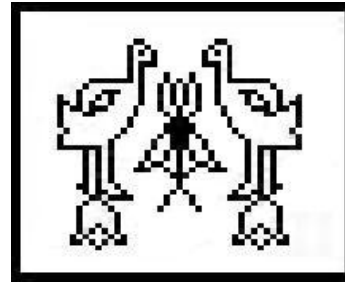
Şekil 154c. : Göl Motifi

Şekil 154ç. : Göl Motifi Çizimi

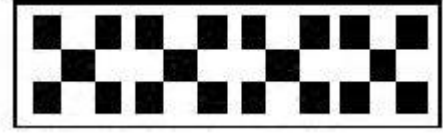
Şekil 154d. : Kuş Motifi

Şekil 154e. : Kuş Motifi Çizimi

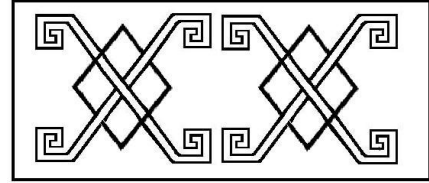
Şekil 154f. : Kediyağı Motifi

Şekil 154g. : Kediyağı Motifi Çizimi

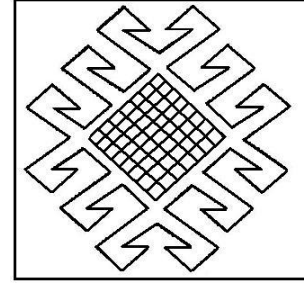
Şekil 154ğ. : Çiçek Motifi

Şekil 154h. : Çiçek Motifi Çizimi

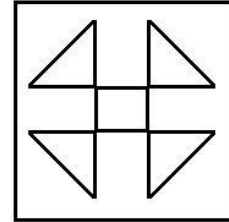
Şekil 154ı. : Akrep Motifi

Şekil 154i. : Akrep Motifi Çizimi

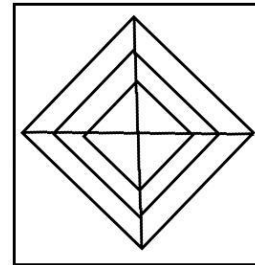
Şekil 154j. : Böbrek Motifi

Şekil 154k. : Böbrek Motifi Çizimi

Şekil 154l. : Baklava Motifi

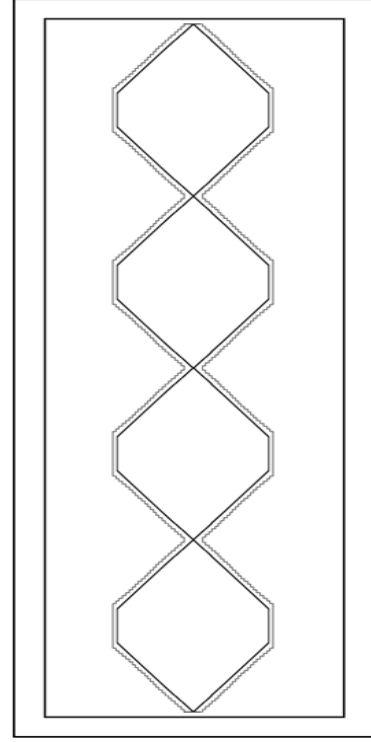

Şekil 154m. : Baklava Motifi Çizimi

ŞEKİL 154	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yoğurtyemez Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Cemile GÖREN
Boyut	: 185 x 352 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 31 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 35 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 10 cm
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 1 cm
Renkler	: Kırmızı, siyah, pembe, beyaz, yeşil, kahverengi, turuncu, sarı, mavi.
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Yoğurtyemez Köyünde bulunan halıda geometrik ve bitkisel motifler bir arada kullanılmıştır. Zeminde üç adet göl motifi dikey ekseninde sıralanmıştır. Zemin boşlukları akrep, baklava, böbrek motifleri ile süslenmiştir. Ayrıca zemine halının dokunduğu yıl işlenmiştir. Halıda biri geniş biri dar olmak üzere toplam iki adet bordür bulunur. Geniş bordürün alt ve üst kısımları kuş motifleriyle, yan kısımları göz motifleriyle süslenmiştir. İnce bordürde ise kediyağı motifleri yer alır.

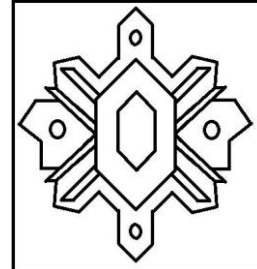
Şekil 155a. : Yaygı (A. Hayat, Ahlat
Cemalettin Köyü, 2012)

Şekil 155b. : Yaygı Yüzey Şeması

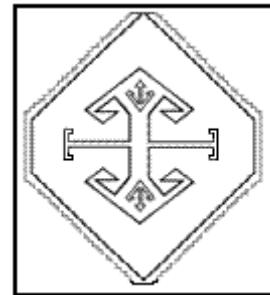
Şekil 155c. : Kaplumbağa Motifi

Şekil 155ç. : Kaplumbağa Motifi Çizimi

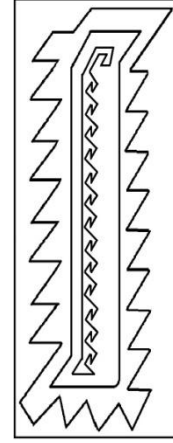
Şekil 155d. : Haç Motifi

Şekil 155e. : Haç Motifi Çizimi

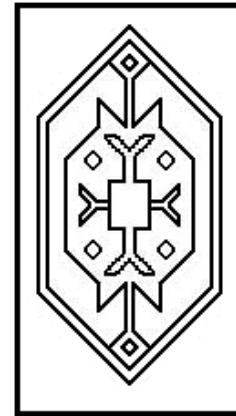
Şekil 155f. : Kuş/Tırtıl Motifi

Şekil 155g. : Kuş/Tırtıl Motifi Çizimi

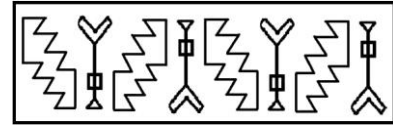
Şekil 155ğ. : Uğur Böceği Motifi

Şekil 155h. : Uğur Böceği Motifi Çizimi

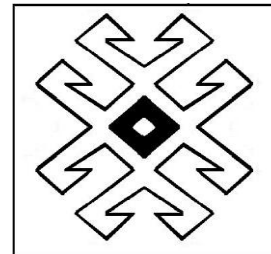
Şekil 155i. : Yaprak ve Bardak Motifi

Şekil 155i. : Yaprak ve Bardak Motifi Çizimi

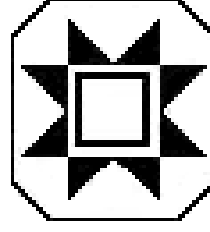
Şekil 155j. : Nik Motifi

Şekil 155k. : Nik Motifi Çizimi

Şekil 155l. : Yıldız Motifi

Şekil 155m. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 155o. : Laleli Gül Motifi

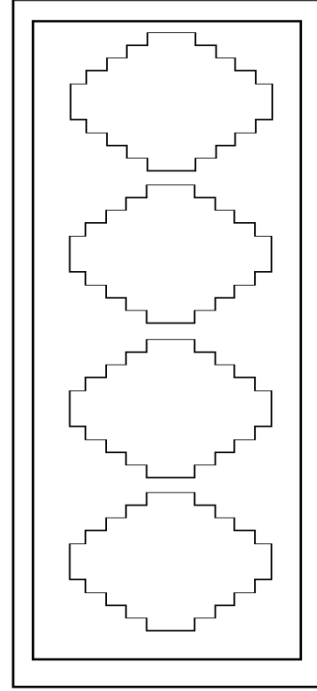

Şekil 155ö. : Laleli Gül Motifi Çizimi

ŞEKİL 155	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Cemalettin Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Aynur HAYAT
Boyut	: 170 x 410 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 40 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 1.3 cm
Saçak Uzunluğu	: 8 cm
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kırmızı, krem, turuncu, gri, beyaz, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Cemalettin Köyünde bulunan halının zemininde dikey ekseninde dört adet altıgen formda göl motifleri yer alır. Ortadaki iki altıgenin içi Haç motifi ile baştaki ve sondaki altıgenler ise kaplumbağa ve nik motifleri ile süslenmiştir. Zemin boşluklarında laleli gül, yıldız, uğur böceği, tırtıl, kaplumbağa motifleri bordüründe ise yaprak ve bardak motifleri yer alır.

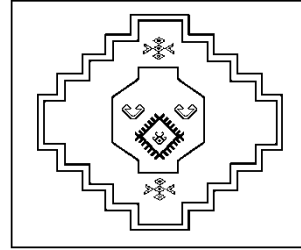
Şekil 156a. : Yaygı (Z. Kelen, Ahlat Otluyazı Köyü, 2012)

Şekil 156b. : Halı Yaygı Yüzey Şeması

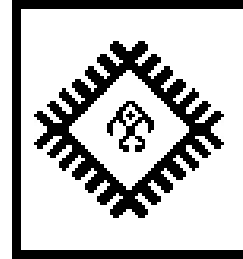
Şekil 156c. : Göl Motifi

Şekil 156ç. : Göl Motifi Çizimi

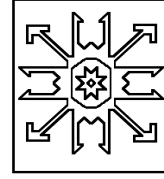
Şekil 156d. : Pıtrak Motifi

Şekil 156e. : Pıtrak Motifi Çizimi

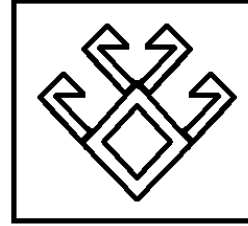
Şekil 156f. : Yıldız Motifi

Şekil 156g. : Yıldız Motifi Çizimi

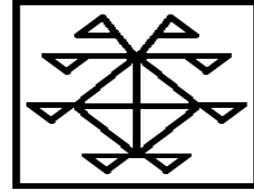
Şekil 156ğ. : Yengeç Motifi

Şekil 156h. : Yengeç Motifi Çizimi

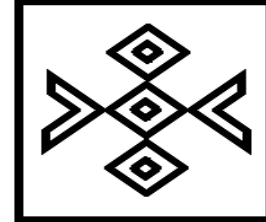
Şekil 156i. : Kurbağa Motifi

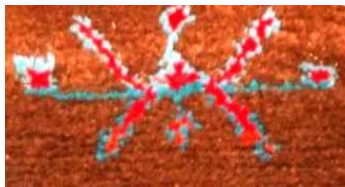
Şekil 156i. : Kurbağa Motifi Çizimi

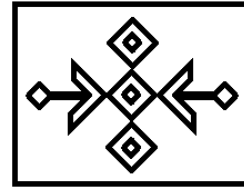
Şekil 156j. : Teyyare Motifi

Şekil 156k. : Teyyare Motifi Çizimi

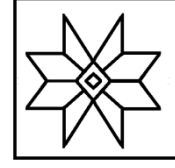
Şekil 156l. : Teyyare Motifi

Şekil 156m. : Teyyare Motifi Çizimi

Şekil 156n. : Yıldız Motifi

Şekil 156o. : Yıldız Motifi Çizimi

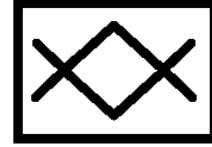
Şekil 156ö. : Koçboynuzu Motifi

Şekil 156p. : Koçboynuzu Motifi Çizimi

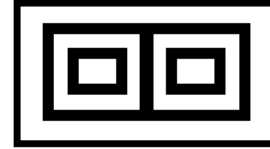
Şekil 156r. : Göz Motifi

Şekil 156s. : Göz Motifi Çizimi

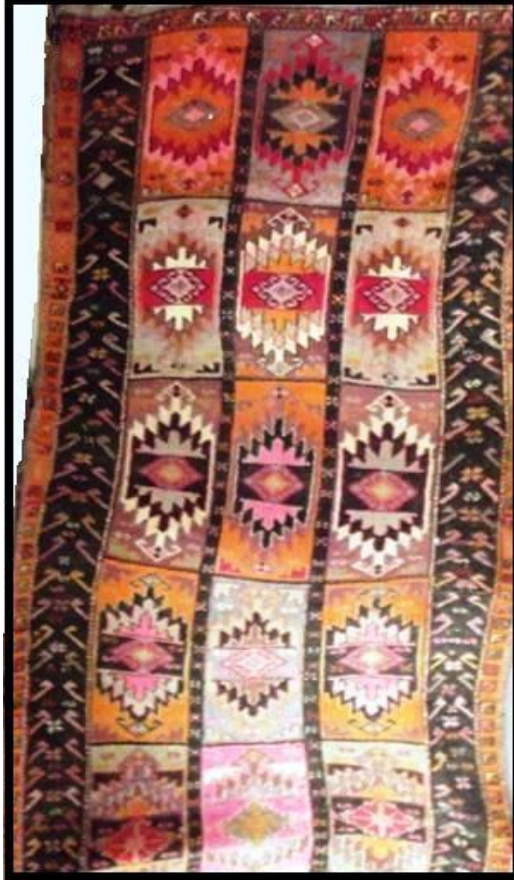

Şekil 156ş. : Göz Motifi

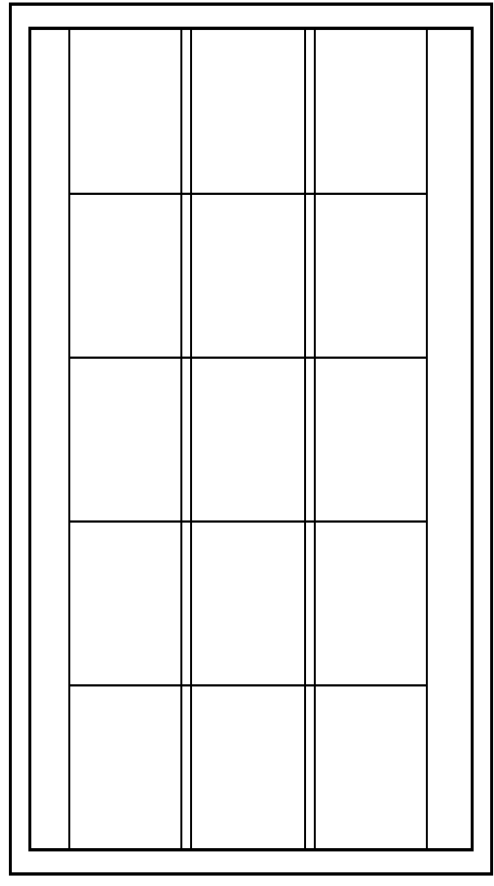

Şekil 156t. : Göz Motifi Çizimi

ŞEKİL 156	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Otluyazı Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Ziynet KELEN
Boyut	: 156 x 356 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 17 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: -
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 12 cm
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: 0,5 cm
Renkler	: Kırmızı, sarı, kahverengi, siyah, beyaz, yeşil,
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Otluyazı Köyünde bulunan halı 156 x 356 cm ölçülerindedir. Halı zemininde dikey ekseninde yer alan, içleri yıldız, pıtrak, yengeç, teyyare motifleriyle süslü 4 adet göl motifi mevcuttur. Göl motifinin bir tanesinin içinde “PELİN” ismi, başka birinin içinde “RIDVAN” ismi yazılıdır. Zemin boşlukları göz ve yıldız bordür içi kurbağa motifleriyle süslenmiştir.

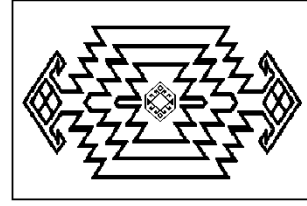
Şekil 157a. : Yaygı (Ahlat Alakır Köyü Camisi, 2012)

Şekil 157b. : Yaygı Yüzey Şeması

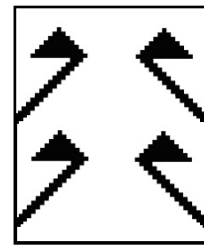
Şekil 157c. : Kertikli (Kırtikli) Göl Motifi

Şekil 157ç. : Kertikli (Kırtikli) Göl Motifi Çizimi

Şekil 157d. : Dirsek Motifi

Şekil 157e. : Dirsek Motifi Çizimi

Şekil 157f. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi

Şekil 157g. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi Çizimi

Şekil 157h. : Kazayağı Motifi

Şekil 157ı. : Kazayağı Motifi Çizimi

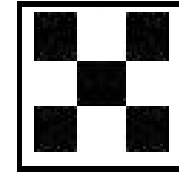
Şekil 157i. : Yıldız Motifi

Şekil 157j. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 157k. : Kediyağı Motifi

Şekil 157l. : Kediyağı Motifi Çizimi

Şekil 157o. : Çakmak Motifi

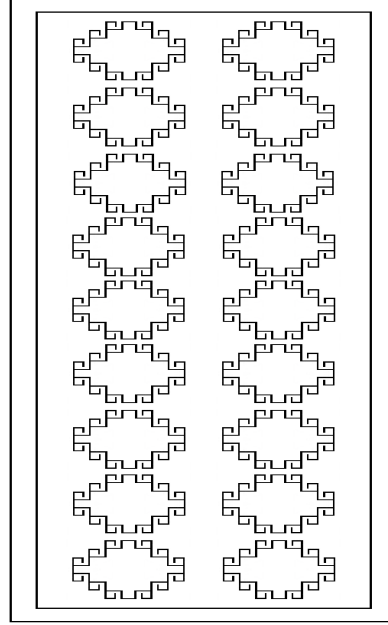

Şekil 157ö. : Çakmak Motifi Çizimi

ŞEKİL 157	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Alakır Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 185 x 382 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 27 kg
Hav Yüksekliği	: 0,5 cm
Saçak Uzunluğu	: 8 cm
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: 2 cm
Renkler	: Beyaz, turuncu, kırmızı, siyah, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Alakır Köyü Camisinde bulunan halıda dikey eksende farklı kalınlıklarda yerleştirilen bordür bantları hemen göze çarpar. Halının zeminine iki kenarına dikey eksende iki adet kalın bordür, zeminin ortasına ise iki adet ince bordür yerleştirilmiştir. Zemin yatay eksende beş parçaya bölünerek, toplamda on beş adet dörtgen oluşturulmuştur. Dörtgenlerin içlerine kertikli göl motifleri yerleştirilmiştir. Zeminine dikey eksende yerleştirilen ince bordürler, siyah zemin üzerine farklı renklerde kediyağı motifleriyle süslenmiştir. Dokumanın kenarında dikey eksende yerleştirilen kalın bordürde, siyah zemin üzerine çakmak, kediyağı ve çiçek motifleri yer alır. Dokumayı çevreleyen dış bordürde ise kazayağı ve löküs (gaz ocağı) motifleri atlamalı şekilde sıralanmıştır.

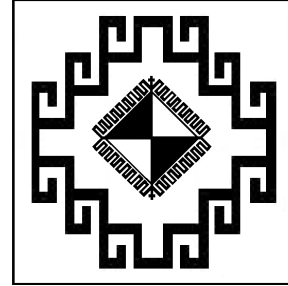
Şekil 158a. : Yaygı (Ahlat Alakır Köyü Camisi, 2012)

Şekil 158b. : Yüzey Şeması

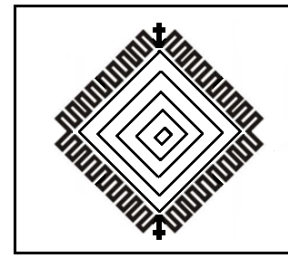
Şekil 158c. : Göl Motifi

Şekil 158ç. : Göl Motifi Çizimi

Şekil 158d. : Pıtrak Motifi

Şekil 158e. : Pıtrak Motifi Çizimi

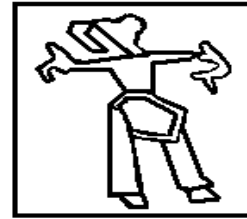
Şekil 158f. : İnsan Motifi

Şekil 158g. : İnsan Motifi Çizimi

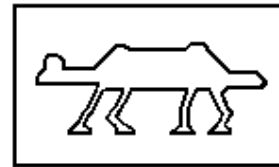
Şekil 158ğ. : İnsan Motifi

Şekil 158h. : İnsan Motifi Çizimi

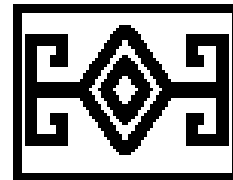
Şekil 158ı. : Kertenkele Motifi

Şekil 158i. : Kertenkele Motifi Çizimi

Şekil 158j. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi

Şekil 158k. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi Çizimi

Şekil 158l. : Pıtrak Motifi

Şekil 158m. : Pıtrak Motifi Çizimi

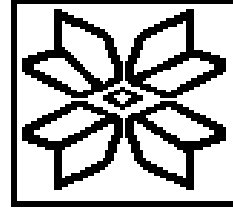
Şekil 158n. : Çakmak Motifi

Şekil 158o. : Çakmak Motifi Çizimi

Şekil 158ö. : Yıldız Motifi

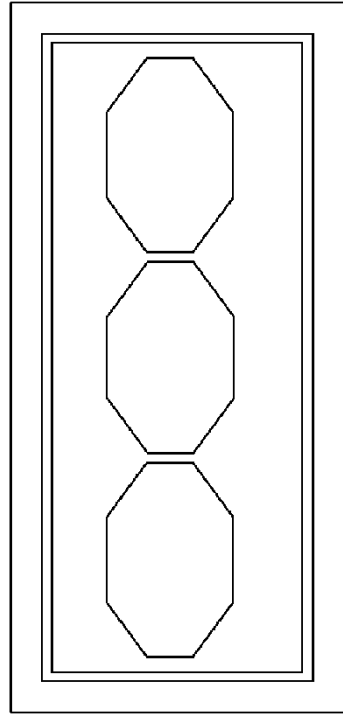

Şekil 158p. : Yıldız Motifi Çizimi

ŞEKİL 158	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Alakır Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 135 x 343 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 12.2 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 5 cm
Etlik	: 0.7 cm
Kilim Örgü	: 7 cm
Renkler	: Beyaz, turuncu, kırmızı, siyah, yeşil, mavi.
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Alakır Köyü Camisinde bulunan halının zemininde dikey ekseninde iki sıra halinde içleri pıtrak motifleriyle süslü göl motifleri yer alır. Zemin boşluklarında, pıtrak, çakmak, kertenkele, göz, çiçek motifleri ve insan figürleri görülür. Halının bordürü içli dışlı sıçandişi motifleriyle çevrelenmiş, bordürün içi löküs (gaz ocağı), çiçek ve göz motifleriyle süslenmiştir.

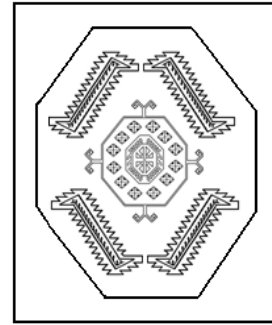
Şekil 159a. : Yaygı (Ahlat Akçaören Köyü Camisi, 2012)

Şekil 159b. : Yaygı Yüzey Şeması

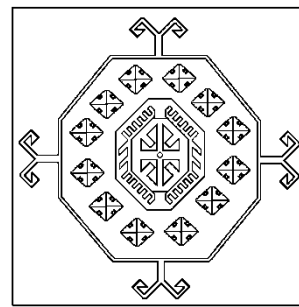
Şekil 159c. : Göl Motifi

Şekil 159ç. : Göl Motifi Çizimi

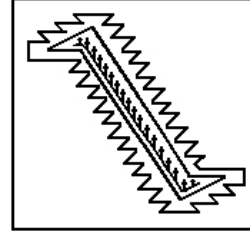
Şekil 159d. : Sini Motifi

Şekil 159e. : Sini Motifi Çizimi

Şekil 159f. : Kuş Motifi

Şekil 159g. : Kuş Motifi Çizimi

Şekil 159ğ. : Lale Motifi

Şekil 159h. : Lale Motifi Çizimi

Şekil 159ı. : Nik Motifi

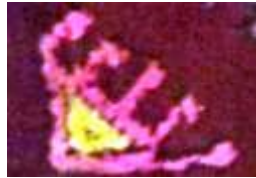
Şekil 159i. : Nik Motifi Çizimi

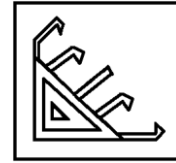
Şekil 159j. : Eğri Doğru Motifi

Şekil 159k. : Eğri Doğru Motifi Çizimi

Şekil 159l. : Bahçe Motifi

Şekil 159m. : Bahçe Motifi Çizimi

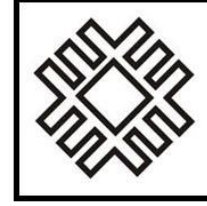
Şekil 159n. : Çiçek Motifi

Şekil 159o. : Çiçek Motifi Çizimi

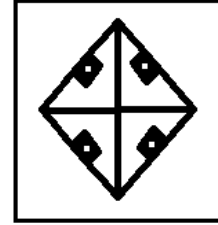
Şekil 159ö. : Pıtrak Motifi

Şekil 159p. : Pıtrak Motifi Çizimi

Şekil 159r. : Kerpeten Motifi

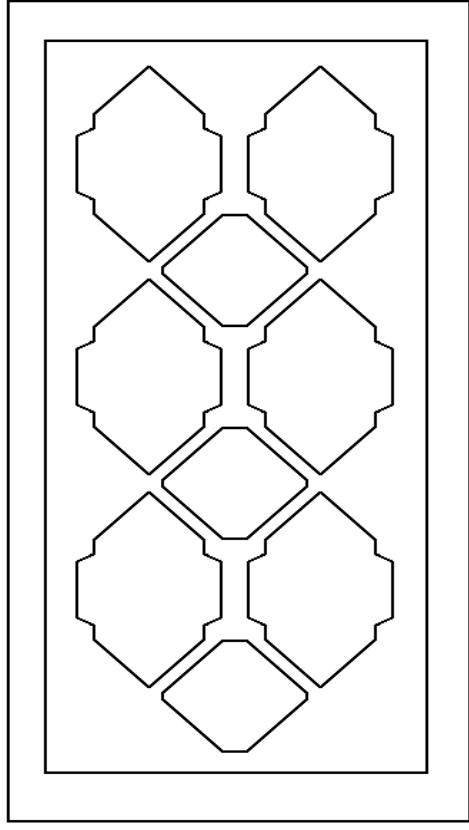

Şekil 159s. : Kerpeten Motifi Çizimi

ŞEKİL 159	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Akçaören Köy Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 147 x 353 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 53 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 30 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 15,6 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 17 cm
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 2.5 cm
Renkler	: Sarı, kırmızı, pembe, bordo, mavi,beyaz, siyah, kahverengi
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Akçaören Köyü Camisinde bulunan halının zemininde, üst üste yerleştirilmiş, üç adet büyük sekizgen görülür. Sekizgenlerin içleri sini ve kuş/tırtıl motifleriyle süslenmiştir. Zemin boşluklarında pıtrak, kerpeten, nik, çiçek, ejder ve tırtıl motifleri yer alır. Halıda bir dar ve bir geniş olmak üzere iki adet bordür mevcuttur. Dar bordürde sarı zemin üzerinde su yolu motifi yer alır. Geniş bordürde ise bordo zemin üzerine farklı renklerde altıgenler yerleştirilmiştir. Altıgenlerin içleri lale motifleriyle süslenmiştir.

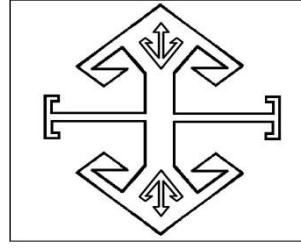
Şekil 160a. :Yaygı (B. Yay, Ahlat Kırkdönüm Köyü, 2012)

Şekil 160b. :Yaygı Yüzey Şeması

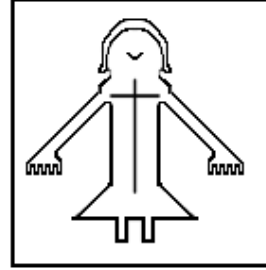
Şekil 160c. : Haç Motifi

Şekil 160ç. : Haç Motifi Çizimi

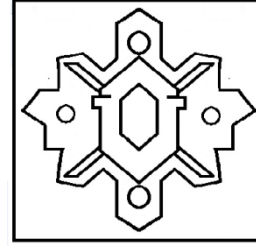
Şekil 160d. : İnsan Motifi

Şekil 160e. : İnsan Motifi Çizimi

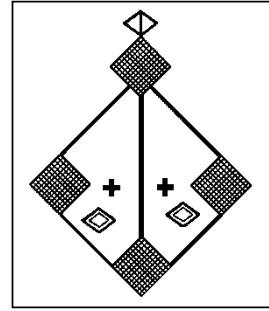
Şekil 160f. : Kaplumbağa Motifi

Şekil 160g. : Kaplumbağa Motifi Çizimi

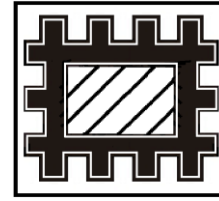
Şekil 160ğ. : İnsan Motifi

Şekil 160h. : İnsan Motifi Çizimi

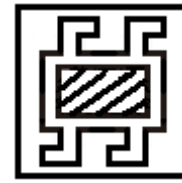
Şekil 160ı. : Kibrit Motifi

Şekil 160i. : Kibrit Motifi Çizimi

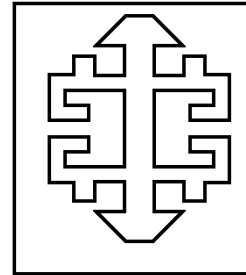
Şekil 160j. : Ejder Motifi

Şekil 160k. : Ejder Motifi Çizimi

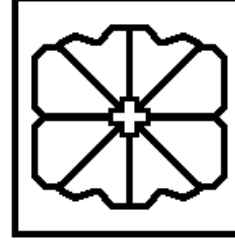
Şekil 160l. : Ejder Motifi

Şekil 160m. : Ejder Motifi Çizimi

Şekil 160n. : Çiçek Motifi

Şekil 160o. : Çiçek Motifi Çizimi

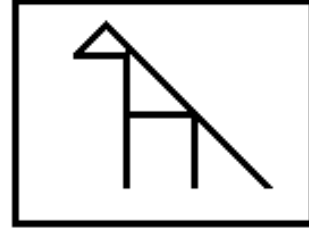
Şekil 160ö. : Yıldız Motifi

Şekil 160p. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 160r. : Tilki Motifi

Şekil 160s. : Tilki Motifi Çizimi

Şekil 160ş. : Köpek Motifi

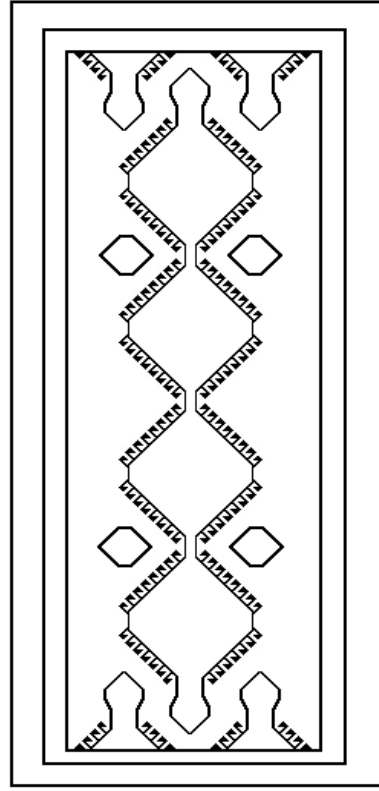

Şekil 160t. : Köpek Motifi Çizimi

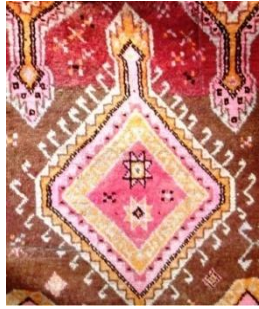
ŞEKİL 160	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Kırkdönüm Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Besra YAY
Boyut	: 120 x 230 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 49 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 28 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 5.8 kg
Hav Yüksekliği	: 1.5 cm
Saçak Uzunluğu	: 15 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 5 cm
Renkler	: Kahverengi, yeşil, siyah, beyaz
Motif ve Desen Özelliği	: Ahlat Kırkdönüm Köyü bulunan halı 120 x 230 cm ölçülerindedir. Halının zemininde diyagonal şekilde yerleştirilen göl motifleri yer alır. Göl motiflerinin içleri kaplumbağa, ejder, insan, kibrit motifleri ile süslenmiştir. Zemin boşluklarında ise insan figürü, çiçek, yıldız, tilki, köpek motifleri yer alır. Bordüründe çiçek motifleri görülür.

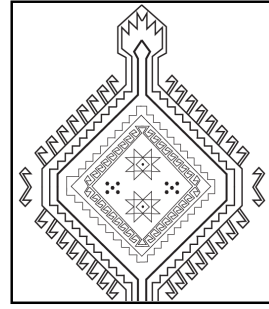
Şekil 161a. : Yaygı (Mutki Kavakbaşı
Kasabası Camisi, 2012)

Şekil 161b. : Yaygı Yüzey Şeması

Şekil 161c. : Semaver Motifi

Şekil 161ç. : Semaver Motifi Çizimi

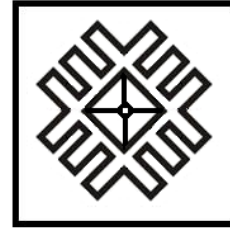
Şekil 161d. : Çengelli Baklava Motifi

Şekil 161e. : Çengelli Baklava Motifi Çizimi

Şekil 161f. : Kerpeten Motifi

Şekil 161g. : Kerpeten Motifi Çizimi

Şekil 161ğ. : Eğri Doğru Motifi

Şekil 161h. : Eğri Doğru Motifi Çizimi

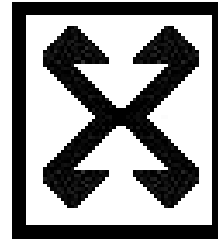
Şekil 161ı. : Yıldız Motifi

Şekil 161i. : Yıldız Motifi Çizimi

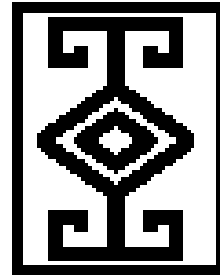
Şekil 161j. : Nik Motifi

Şekil 161k. : Nik Motifi Çizimi

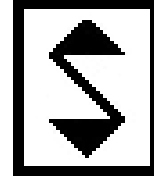
Şekil 161l. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi

Şekil 161m. : Löküs (Gaz Ocağı) Motifi Çizimi

Şekil 161n. : Çakmak Motifi

Şekil 161o. : Çakmak Motifi Çizimi

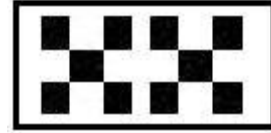
Şekil 161ö. : Kılıçık/Buğday Başağı Motifi

Şekil 161p. : Kılıçık/Buğday Başağı Motifi Çizimi

Şekil 161r. : Kediyağı Motifi

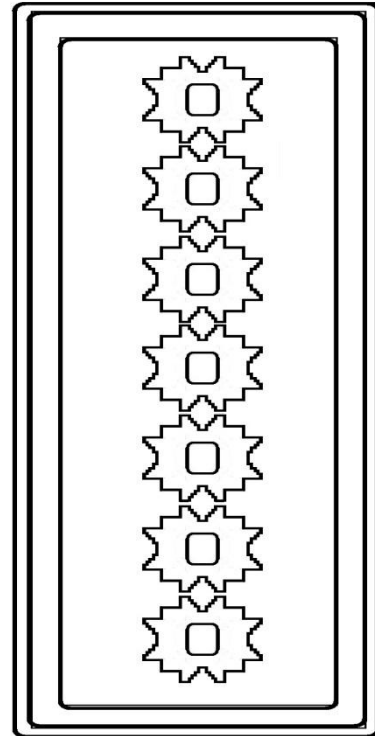

Şekil 161s. : Kediyağı Motifi Çizimi

ŞEKİL 161	
Bulunduğu Yer	: Mutki Kavakbaşı Köy Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 135 x 341 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 28 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 20 kg
Hav Yüksekliği	: 0,5 cm
Saçak Uzunluğu	: 17 cm
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 5 cm
Renkler	: Kırmızı, siyah, beyaz, yeşil, kahverengi, turuncu, mavi, pembe.
Motif ve Desen Özelliği	: Mutki Kavakbaşı Köy Camisinde bulunan halının zemininde dikey ekseninde yerleştirilmiş dört adet birbirine bitişik semaver motifleri yer alır. Ortadaki iki semaver motif altıgen formda, baştaki ve sondaki semaver ise çıkıntılıdır. Ayrıca zeminde, alt ve üst uçta yan yana yerleştirilen yarım semaver motifleri yer alır. Zemin boşluğunda çengelli baklava, çakmak, kılıç, nik, yıldız, kerpeten, kediyağı motifleri görülür. Halıda iki adet bordür mevcuttur. İç bordürün alt ve üst kısımları beyaz zemin üzerine farklı renklerde kediyağı motifleriyle, yan kısımları eğri doğru (suyolu) motifleriyle süslenmiştir. Dış bordüre ise siyah zemin üzerine turuncu, mavi, kahverengi, pembe renklerde löküs (gaz ocağı) motifleri yerleştirilmiştir.

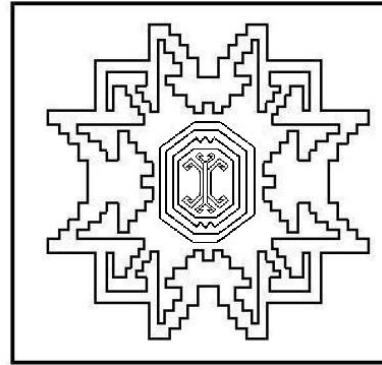
Şekil 162a. : Yolluk (Tatvan Keklikdüzü Camisi, 2012)

Şekil 162b. : Yolluk Yüzey Şeması

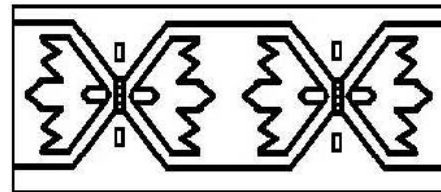
Şekil 162c. : Yıldız Motifi

Şekil 162ç. : Yıldız Motifi Çizimi

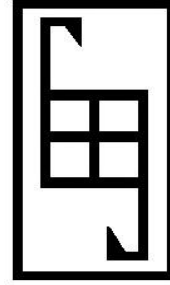
Şekil 162d. : Kelebek Motifi

Şekil 162e. : Kelebek Motifi Çizimi

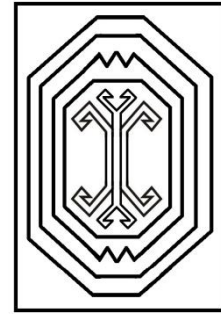
Şekil 162f. : Kediyağı Motifi

Şekil 162g. : Kediyağı Motifi Çizimi

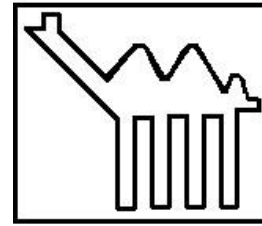
Şekil 162ğ. : Koçboynuzu Motifi

Şekil 162h. : Koçboynuzu Motifi Çizimi

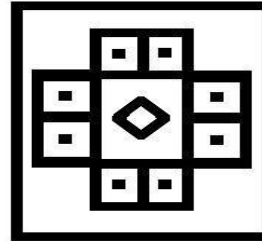
Şekil 162ı. : Deve Motifi

Şekil 162i. : Deve Motifi Çizimi

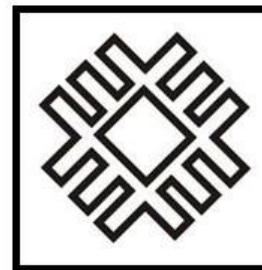
Şekil 162j. : Çiçek Motifi

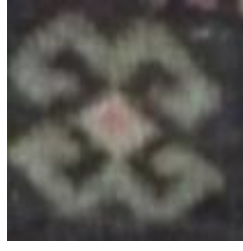
Şekil 162k. : Çiçek Motifi Çizimi

Şekil 162l. : Pıtrak Motifi

Şekil 162m. : Pıtrak Motifi Çizimi

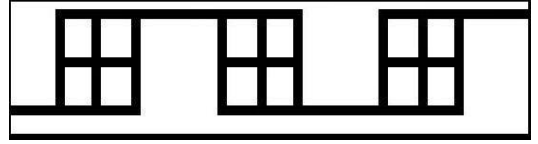
Şekil 162n. : Koçboynuzu Motifi

Şekil 162o. : Koçboynuzu Motifi Çizimi

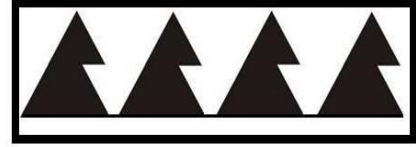
Şekil 162ö. : Kediyağı Motifi

Şekil 162p. : Kediyağı Motifi Çizimi

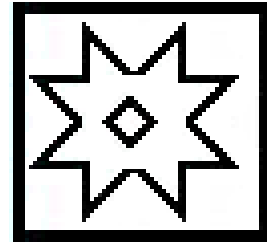
Şekil 162r. : Deniz Dalgası Motifi

Şekil 162s. : Deniz Dalgası Motifi Çizimi

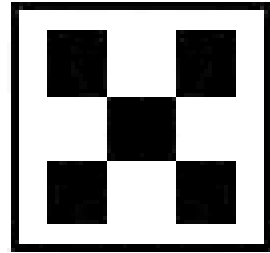
Şekil 162ş. : Yıldız Motifi

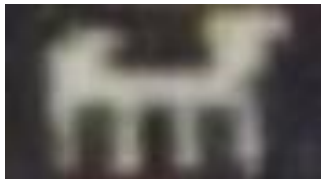
Şekil 162t. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 162u. : Kediyağı Motifi

Şekil 162ü. : Kediyağı Motifi Çizimi

Şekil 162v. : Köpek Motifi

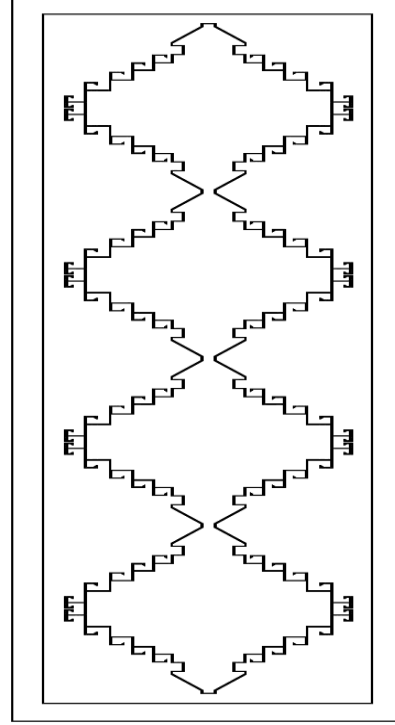

Şekil 162y. : Köpek Motifi Çizimi

ŞEKİL 162	
Bulunduğu Yer	: Tatvan Keklikdüzü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Boyut	: 125 x 370 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Kıl Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 54 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 30 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 15,5 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 18 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 4 cm
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, sarı, pembe, mavi, siyah, yeşil
Motif ve Desen Özelliği	: Tatvan Keklikdüzü Camisinde bulunan halıda geometrik motifler hâkimdir. Halının zemininde dikey ekseninde yedi adet yıldız formunda göl motifi yer alır. Yıldızların ortasına sekizgenler ve sekizgenlerin içine de koçboynuzu motifleri yerleştirilmiştir. Yıldız motiflerinden bir tanesinin yanına dokumanın tarihi işlenmiştir. Zeminde kalan boşluklar, kediyağı, pıtrak, koçboynuzu, yıldız, köpek, deve motifleri ile süslenmiştir. Halının dış bordüründe kırmızı zemin üzerine kediyağı, motifi işlenmiştir. Dış bordüre göre geniş olan iç bordür ise, yeşil zemin üzerine birbirine bitişik sıralanan kelebek motifleriyle süslenmiştir. İç bordürden zemine geçiş motifi olarak deniz dalgası (suyolu) motifi kullanılmıştır.

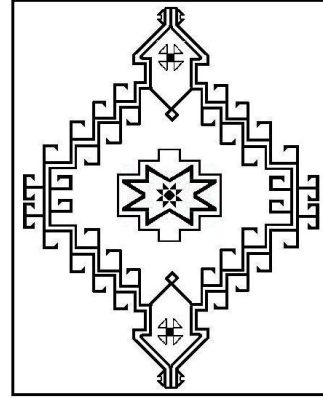
Şekil 163a. : Yaygı (Tatvan Güneşli Köyü Camisi, 2012)

Şekil 163b. : Yaygı Yüzey Şeması

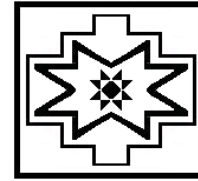
Şekil 163c. : Şahmeran Motifi

Şekil 163ç. : Şahmeran Motifi Çizimi

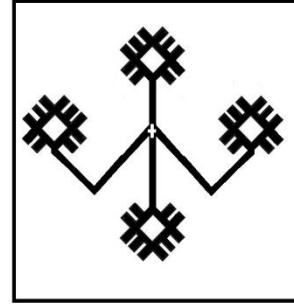
Şekil 163d. : Yıldız Motifi

Şekil 163e. : Yıldız Motifi Çizimi

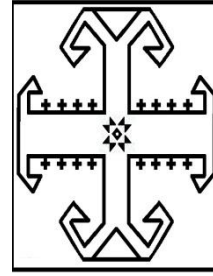
Şekil 163f. : Ağaç Motifi

Şekil 163g. : Ağaç Motifi Çizimi

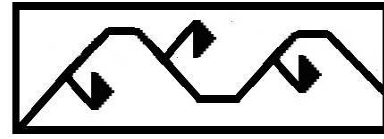
Şekil 163ğ. : Haç Motifi

Şekil 163h. : Haç Motifi Çizimi

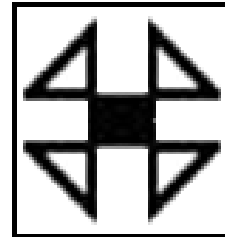
Şekil 163ı. : Sarmaşık Motifi

Şekil 163i. : Sarmaşık Motifi Çizimi

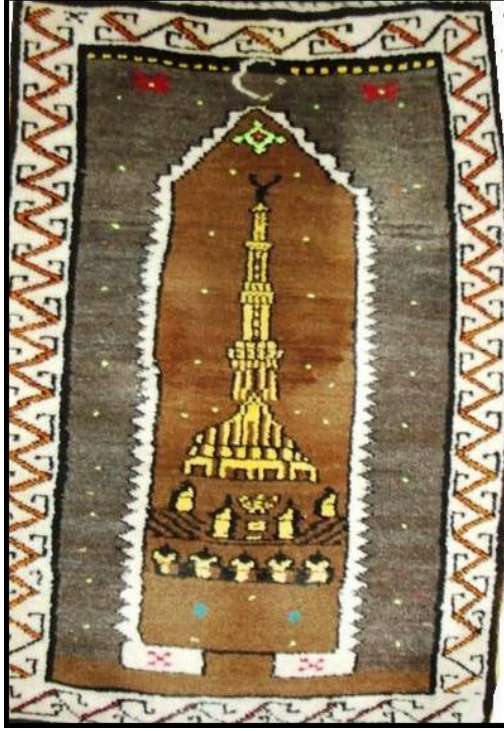

Şekil 163j. : Böbrek Motifi

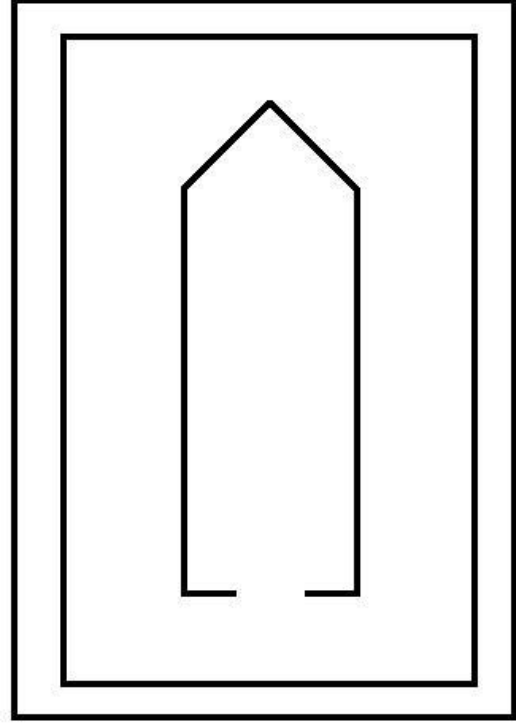

Şekil 163k. : Böbrek Motifi Çizimi

ŞEKİL 163	
Bulunduğu Yer	: Tatvan Güneşli Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Zülfiye DAVAS
Boyut	: 135 x 388 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözgü İpliği: Yün Desen İpi: Yün
Ömrü	: 25 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 28 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Şah Halı
Ağırlık	: 19 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 5 cm
Kilim Örgü	: 8 cm
Etlik	: 0.5 cm
Renkler	: Siyah, beyaz, kahverengi, kırmızı, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Halı zemininde, içleri yıldız motifleriyle süslü 4 adet şahmeran motifi dikey ekseninde sıralanmıştır. Zemin boşluklarında haç, böbrek, ağaç motifleri görülür, bordür ise sarmaşık motifiyle süslenmiştir.

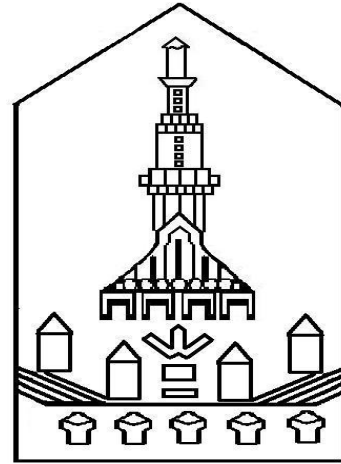
Şekil 164a. : Seccade (N. Bozkaya, Adilcevaz Yukarı Süphan Köyü, 2012)

Şekil 164b. : Seccade Yüzey Şeması

Şekil 164c. : Cami Motifi

Şekil 164ç. : Cami Motifi Çizimi

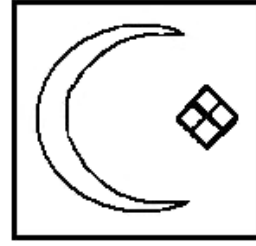
Şekil 164d. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi

Şekil 164e. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi Çizimi

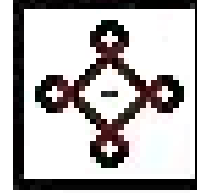
Şekil 164f. : Ay Yıldız Motifi

Şekil 164g. : Ay Yıldız Çizimi

Şekil 164ğ. : Kediyağı Motifi

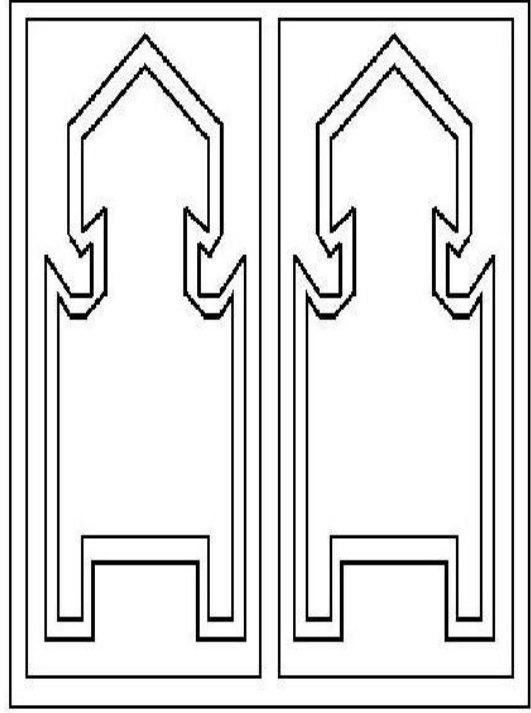

Şekil 164h. : Kediyağı Motifi Çizimi

ŞEKİL 164	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Yukarı Süphan Köyü
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Nezin Bozkaya
Boyut	: 90 x 127 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 15 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Camili namazlık
Ağırlık	: 4 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: -
Renkler	: Kahverengi, sarı, siyah, beyaz, kırmızı
Motif ve Desen Özelliği	: Seccade tek mihraplı ve kapılı formda olup, mihrap içini bir adet cami motifi kaplar. Cami motifinin bitim noktasında yani üst kısımda bir adet kediayağı motifi yer alır. Mihrabın üst tarafında zemin boşluğunda bir adet ay yıldız motifi görülür. Bordür ise eğri doğru/suyolu motifleriyle çevrelenmiştir.

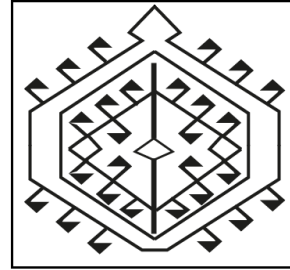
Şekil 165a. : Seccade (Adilcevaz Çanakyayla Köyü Camisi, 2012)

Şekil 165b. : Seccade Yüzey Şeması

Şekil 165c. : Kırkayak Motifi

Şekil 165ç. : Kırkayak Motifi Çizimi

Şekil 165d. : Kediyağı Motifi

Şekil 165e. : Kediyağı Motifi Çizimi

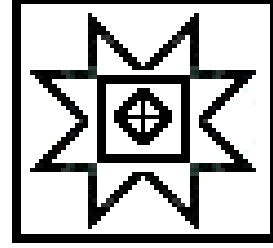
Şekil 165f. : Sıçan Dişi Motifi

Şekil 165g. : Sıçan Dişi Motifi Çizimi

Şekil 165ğ. : Yıldız Motifi

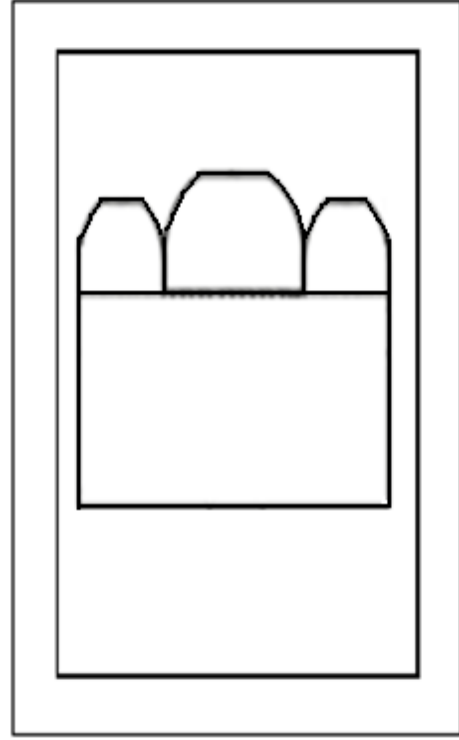

Şekil 165h. : Yıldız Motifi Çizimi

ŞEKİL 165	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Çanakyayla Köy Camisi
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 117 x 110 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Minare Şekilli Namazlık
Ağırlık	: 4 kg
Hav Yüksekliği	: 0.7 cm
Saçak Uzunluğu	: 15 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 2 cm
Renkler	: Kahverengi, kırmızı, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccade boydan ikiye bölünmüş her bir parçaya etrafı bordür bandıyla çevrenmiş birer adet minare motifi yerleştirilmiştir. Bordür bantlarının içi kediyağı motifleriyle minare motiflerinin içi ise, kırkayak motifleriyle, süslenmiştir. Mihrabın üstünde köşelik bölümlerinde Arapça “Allah” ve “Muhammed” yazılıdır. Seccadenin bordürünün iki tarafı sıçandışi motifleriyle çevrenmiş, içleri kediyağı motifleriyle süslenmiştir.

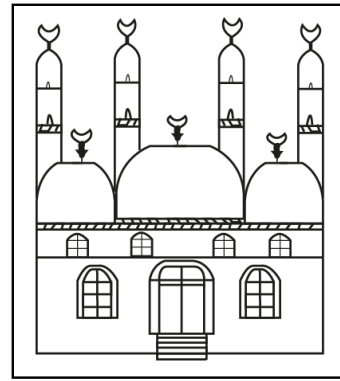
Şekil 166a. : Seccade (B. Gönüldaş, Adilcevaz Erikbağı Köyü, 2012)

Şekil 166b. : Seccade Yüzey Şeması

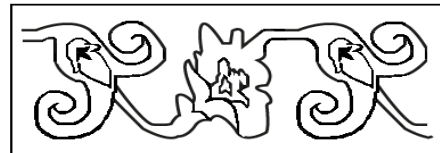
Şekil 166c. : Cami Motifi

Şekil 166ç. : Cami Motifi Çizimi

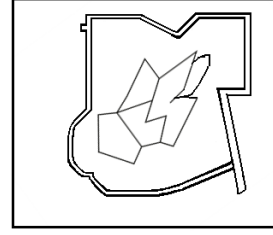
Şekil 166d. : Gül Motifi

Şekil 166e. : Gül Motifi Çizimi

Şekil 166f. : Yaprak Motifi

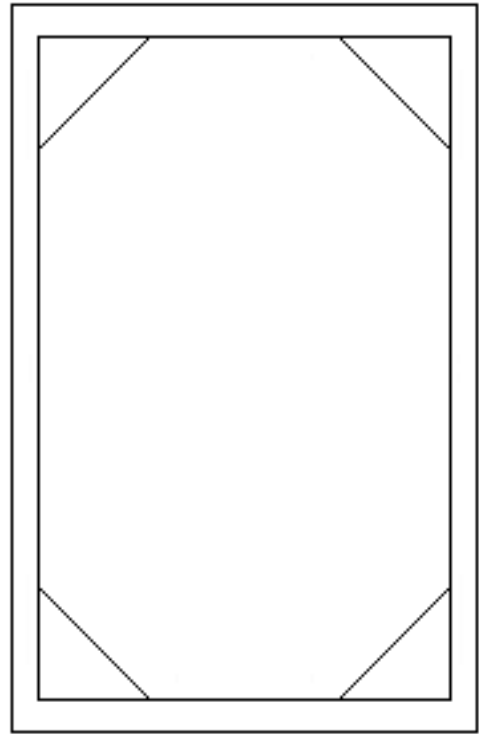

Şekil 166g. : Yaprak Motifi Çizimi

ŞEKİL 166	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Erikbağı Köyü
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Besray GÖNÜLDAŞ
Boyut	: 85 x 125 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 7 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 4,1 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: 6 cm
Renkler	: Sarı, kırmızı, siyah, pembe, mavi, kahverengi.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccadenin zeminde büyükçe bir cami motifi yer alır. Caminin alt kısmında simetrik şekilde yerleştirilmiş 2 adet yaprak motifi görülür. Bordür ise lale ve karanfil formunda gül motifleriyle çevrelenmiştir.

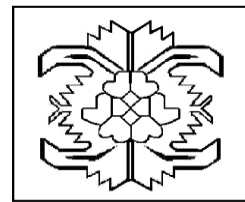
Şekil 167a. : Seccade (Adilcevaz Kömürlü Köyü Camisi, 2012)

Şekil 167b. : Seccade Yüzey Şeması

Şekil 167c. : Akrep Motifi

Şekil 167ç. : Akrep Motifi Çizimi

Şekil 167d. : Akrep Motifi

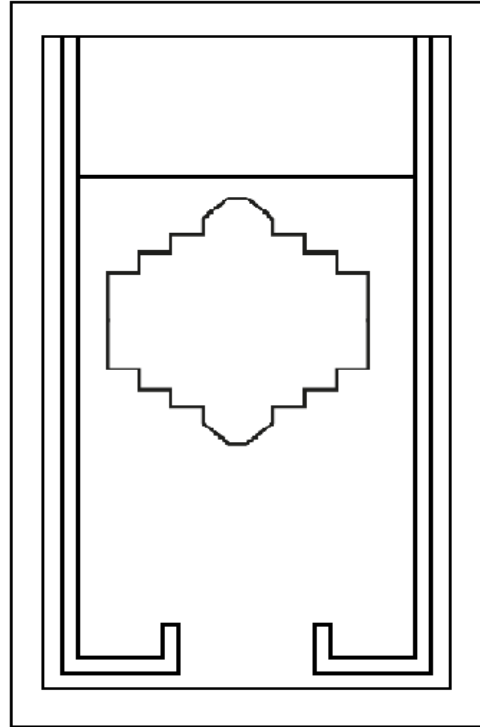

Şekil 167e. : Akrep Motifi Çizimi

ŞEKİL 167	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Kömürlü Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 82 x 134 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 22 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 4,2 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 12 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 1 cm
Renkler	: Kahverengi, siyah, beyaz, kırmızı.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccade deseni köşe göbek formundadır. Ortada göl motifi olarak akrep motifi yer alır. Bordürü ise farklı bir formda akrep motifleriyle süslenmiştir.

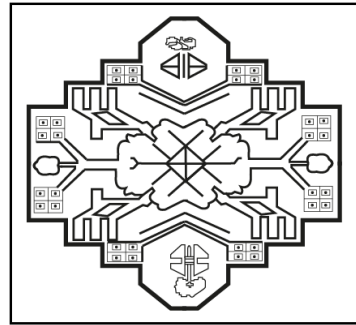
Şekil 168a. :Seccade (Z. Özcanoğulları, Ahlat Dilburnu Köyü, 2012)

Şekil 168b. : Seccade Yüzey Şeması

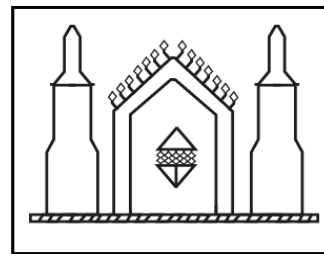
Şekil 168c. : Göl Motifi

Şekil 168ç. : Göl Motifi Çizimi

Şekil 168d. : Cami Motifi

Şekil 168e. : Cami Motifi Çizimi

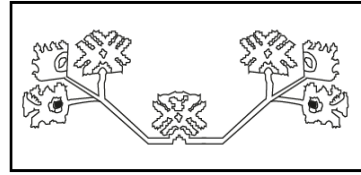
Şekil 168f. : Nik Motifi

Şekil 168g. : Nik Motifi Çizimi

Şekil 168ğ. : Çiçek Motifi

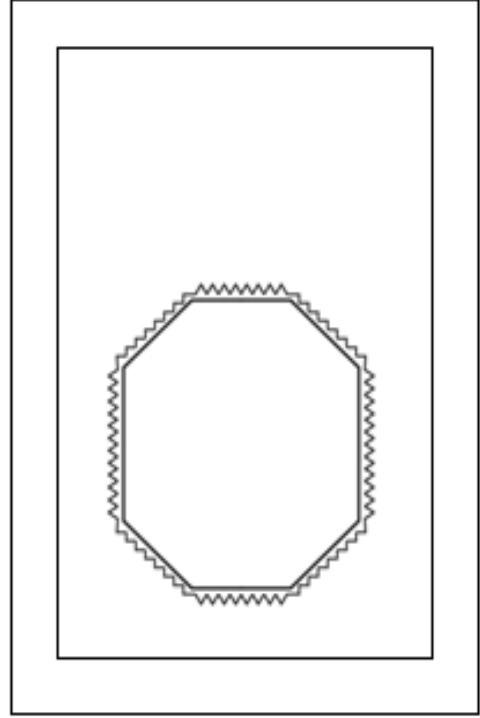

Şekil 168h. : Çiçek Motifi Çizimi

ŞEKİL 168	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Dilburnu Köyü
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Zümrete ÖZCANOĞULLARI
Boyut	: 107 x 128 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 20 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Camili Seccade
Ağırlık	: 4.6 kg
Hav Yüksekliği	: 0.8 cm
Saçak Uzunluğu	: 4.5 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 0.8 cm
Renkler	: Turuncu, kahverengi, beyaz, siyah, krem, pembe, yeşil, kırmızı.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccade kapılı formdadır ve secde edilecek kısım bir çizgiyle ayrılmıştır. Secde edilen baş kısma bir adet cami motifi yer alır. Diğer kısmın ortasında bir göl motifi, zemin boşluklarında ise göl motifinin çevresine yerleştirilmiş üç adet çiçek motifleri bulunur. Bordürler ise nik motifleriyle süslenmiştir.

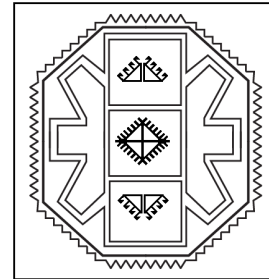
Şekil 169a. : Seccade (N. Elmastaş, Ahlat Alakır Köyü, 2012)

Şekil 169b. : Seccade Yüzey Şeması

Şekil 169c. : Sofra Motifi

Şekil 169ç. : Sofra Motifi Çizimi

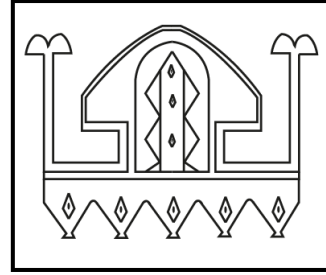
Şekil 169d. : Kâbe Motifi

Şekil 169e. : Kâbe Motifi Çizimi

Şekil 169f. : Cami Motifi

Şekil 169g. : Cami Motifi Çizimi

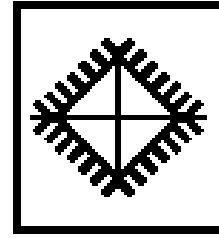
Şekil 169ğ. : Nik Motifi

Şekil 169h. : Nik Motifi Çizimi

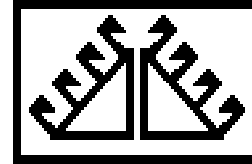
Şekil 169ı. : Pıtrak Motifi

Şekil 169i. : Pıtrak Motifi Çizimi

Şekil 169j. : Bahçe Motifi

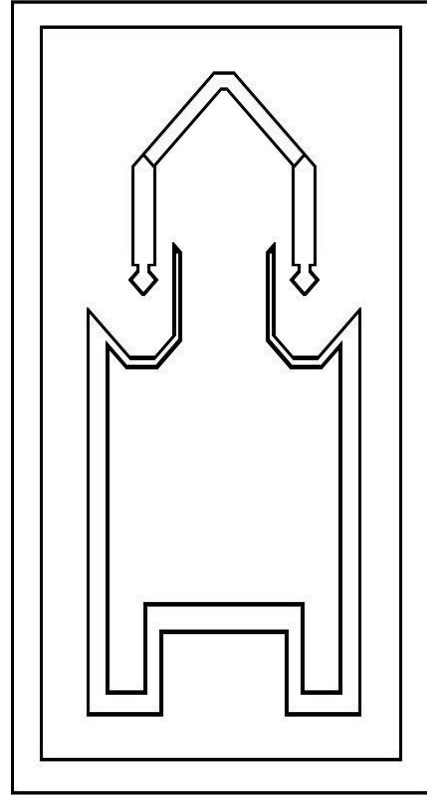

Şekil 169k. : Bahçe Motifi Çizimi

ŞEKİL 169	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Alakır köyü
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Nafiye ELMASTAŞ
Boyut	: 100 x 131 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 19 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Camili Namazlık
Ağırlık	: 3,5 kg
Hav Yüksekliği	: 1.5 cm
Saçak Uzunluğu	: 6 cm
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 1 cm
Renkler	: Pembe, beyaz, siyah, kırmızı, sarı, mavi.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccadenin zeminde secde edilen baş kısmında 1 adet cami motifi yer alır. Cami motifinin iki tarafına birer adet kabe motifleri yerleştirilmiştir. Zeminde bahçe ve pıtrak motifleriyle süslü büyükçe bir sofra motifi yer alır. Ayrıca zemin boşluğunda “1993” tarihi yazılıdır. Bordüründe ise nik motifleri yer alır.

Şekil 170a. : Seccade (N. İşler, Ahlat, 2012)

Şekil 170b. : Seccade Yüzey Şeması

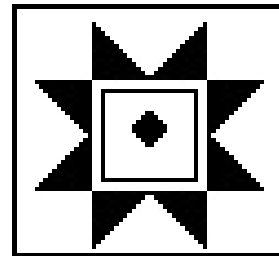
Şekil 170c. : Nik Motifi

Şekil 170ç. : Nik Motifi Çizimi

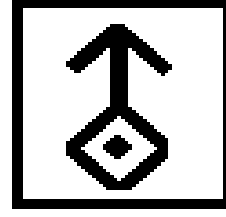
Şekil 170d. : Yıldız Motifi

Şekil 170e. : Yıldız Motifi Çizimi

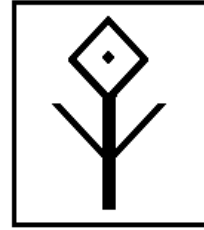
Şekil 170f. : İnsan/Kadın Motifi

Şekil 170g. : İnsan/Kadın Motifi Çizimi

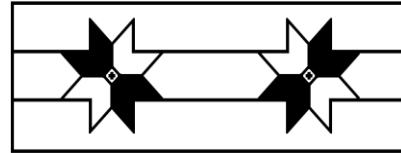
Şekil 170ğ. : İnsan/Erkek Motifi

Şekil 170h. : İnsan/Erkek Motifi Çizimi

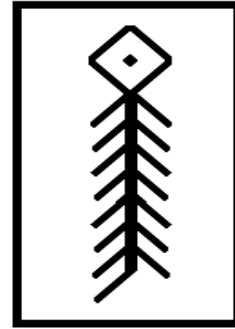
Şekil 170ı. : Kızıl Gül Motifi

Şekil 170i. : Kızıl Gül Motifi Çizimi

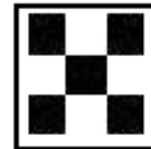
Şekil 170j. : Başak Motifi

Şekil 170k. : Başak Motifi Çizimi

Şekil 170l. : Göz Motifi

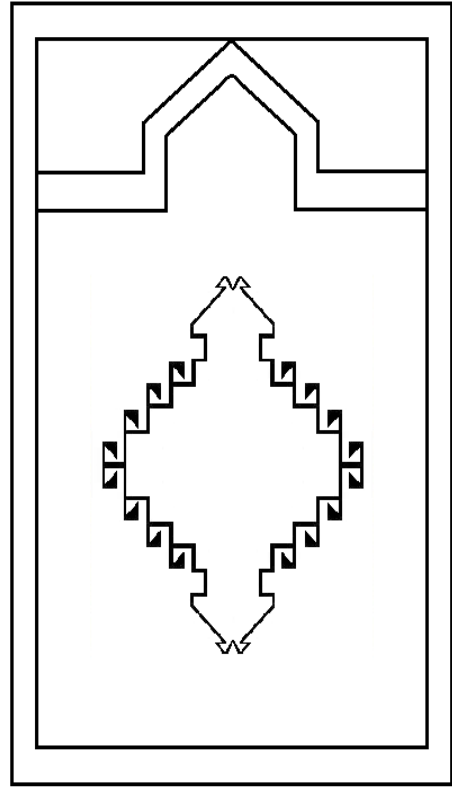

Şekil 170m. : Göz Motifi Çizimi

ŞEKİL 170	
Bulunduğu Yer	: Ahlat
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Naciye İŞLER
Boyut	: 80 x 126 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 22 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Minare Şekilli Namazlık
Ağırlık	: 3 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 5 cm
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: 1 cm
Renkler	: Kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	Seccadenin zemininde minare formunda bir motif yer alır. Minarenin baş kısmında iki yanda başak motifleri görülür. Minarenin yan kısmı ve ayakları bordür bandı şeklindedir. Bu bordür bandının içi kediyağı motifleriyle süslenmiştir. Minarenin orta bölümünde 1 yıldız motif, yıldızın alt kısmında iki adet nik motif, nik motiflerin ortasında insan (kadın) motif, minarenin baş kısmında yani secde edilen yerde insan(erkek) motifi yer alır. Seccadenin bordüründe ise kızıl gül motifleri görülür.

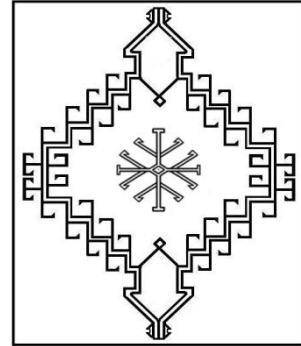
Şekil 171a. : Seccade (H. Çevik, Ahlat Yoğurtıyemez Köyü, 2012)

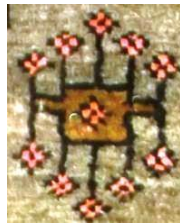
Şekil 171b. : Seccade Yüzey Şeması

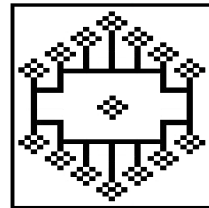
Şekil 171c. : Şahmeran Motifi

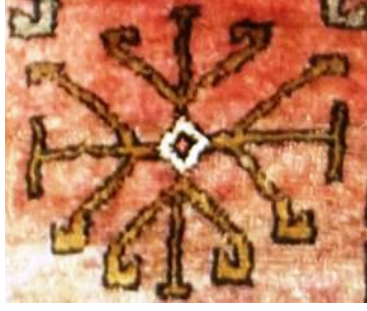
Şekil 171ç. : Şahmeran Motifi Çizimi

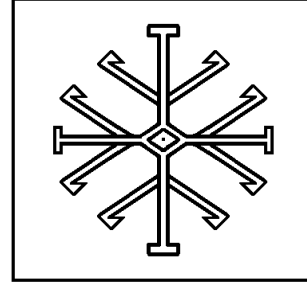
Şekil 171d. : Noktalı Gül Motifi

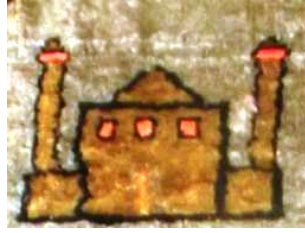
Şekil 171e. : Noktalı Gül Motifi Çizimi

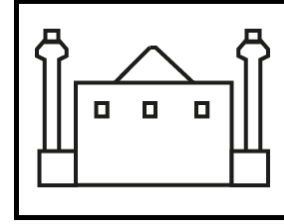
Şekil 171f. : Kırkayak Motifi

Şekil 171g. : Kırkayak Motifi Çizimi

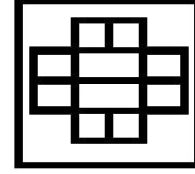
Şekil 171ğ. : Cami Motifi

Şekil 171h. : Cami Motifi Çizimi

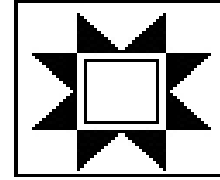
Şekil 171ı. : Göz Motifi

Şekil 171i. : Göz Motifi Çizimi

Şekil 171j. : Yıldız Motifi

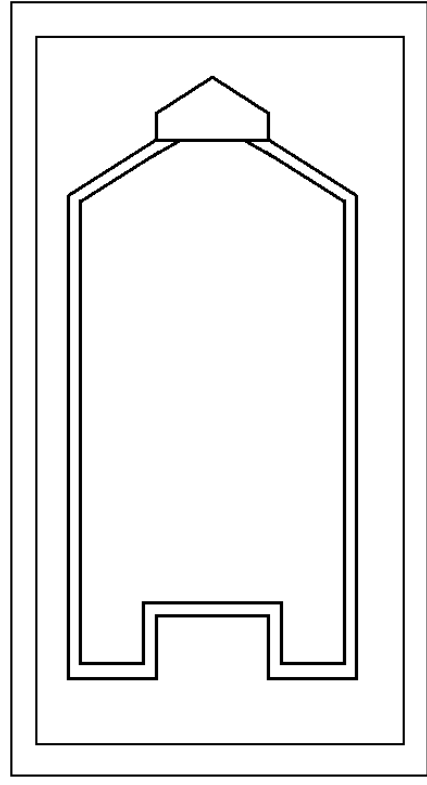

Şekil 171k. : Yıldız Motifi Çizimi

ŞEKİL 171	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Hatice ÇEVİK
Boyut	: 93 x 151 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 68 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Camili Namazlık
Ağırlık	: 3.8 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: 5 cm
Etlik	: -
Kilim Örgü	: 5 cm
Renkler	: Sarı, gri, pembe, siyah, kırmızı, kahverengi.
Motif ve Desen Özelliği	: Tek mihraplı olan seccadenin zeminde secde edilen baş kısmında 1 adet cami motifi yer alır. Ortada içi kırkayak motifiyle süslü 1 adet şahmeran motifi, şahmeranın etrafında yani köşelerde 4 adet noktalı gül motifleri yer alır. Seccadenin bordürü ise nik motifleriyle süslenmiştir.

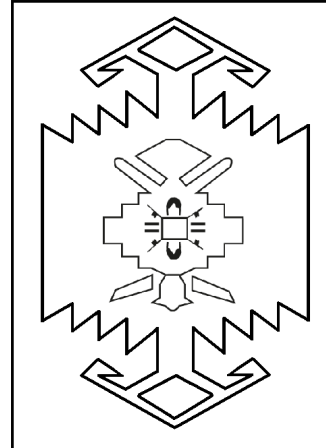
Şekil 172a. : Seccade (G. Ölmez, Ahlat Yoğurtıyemez Köyü, 2012)

Şekil 172b. : Seccade Yüzey Şeması

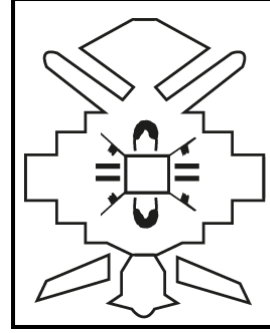
Şekil 172c. : Kertikli Göl Motifi

Şekil 172ç. : Kertikli Göl Motifi Çizimi

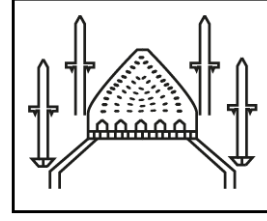
Şekil 172d. : Kaplumbağa Motifi

Şekil 172e. : Kaplumbağa Motifi Çizimi

Şekil 172f. : Cami Motifi

Şekil 172g. : Cami Motifi Çizimi

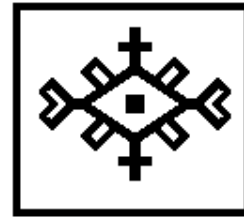
Şekil 172ğ. : Nik Motifi

Şekil 172h. : Nik Motifi Çizimi

Şekil 172ı. : Pıtrak Motifi

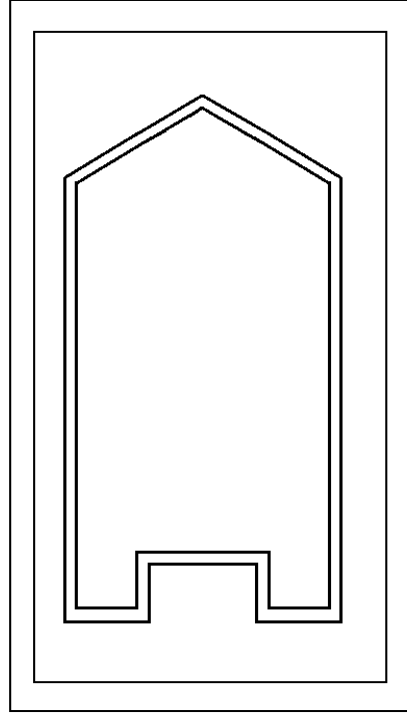

Şekil 172i. : Pıtrak Motifi Çizimi

ŞEKİL 172	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Gülizar ÖLMEZ
Boyut	: 80 x 114 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 30 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Camili Namazlık
Ağırlık	: 3.2 kg
Hav Yüksekliği	: 0.5 cm
Saçak Uzunluğu	: 10 cm
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: 1 cm
Renkler	: Kırmızı, siyah, pembe, beyaz, kahverengi, turuncu.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccade ayaklı tek mihrap formundadır. Mihrap 4 minaresi olan bir cami motifiyle oluşturulmuştur. Mihrap içinde içi kaplumbağa motifiyle süslenmiş 1 adet kertikli göl motifi yer alır. Zemin boşluklarında pıtrak motifleri görülür. Bordürler ise nik motifleriyle süslenmiştir.

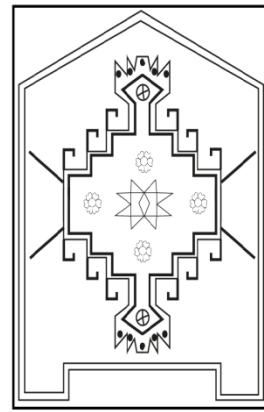
Şekil 173a. : Seccade (S. Marangoz, Ahlat Yuvadamı Köyü, 2012)

Şekil 173b. : Seccade Yüzey Şeması

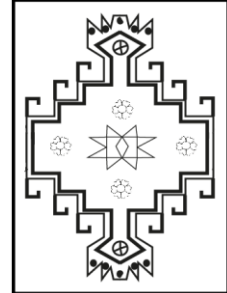
Şekil 173c. : Kümbet Motifi

Şekil 173ç. : Kümbet Motifi Çizimi

Şekil 173d. : Şahmeran Motifi

Şekil 173e. : Şahmeran Motifi Çizimi

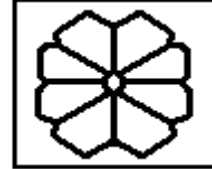
Şekil 173f. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi

Şekil 173g. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi Çizimi

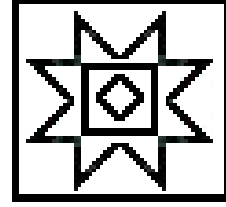
Şekil 173ğ. : Çiçek Motifi

Şekil 173h. : Çiçek Motifi Çizimi

Şekil 173ı. : Yıldız Motifi

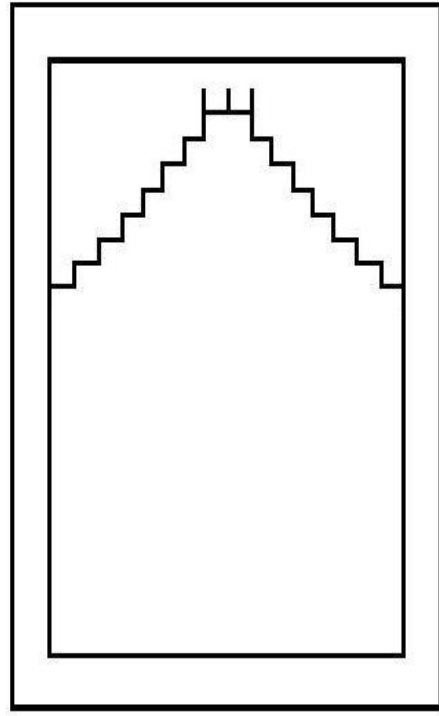

Şekil 173i. : Yıldız Motifi Çizimi

ŞEKİL 173	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yuvadamı Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Seher MARANGOZ
Boyut	: 80 x 106 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 23 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 25 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Yöresel Adı	: Kümbet Şekilli Namazlık
Ağırlık	: 3.2 kg
Hav Yüksekliği	: 0.7 cm
Saçak Uzunluğu	: 6 cm
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 2 cm
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, siyah, beyaz, bordo, yeşil, gri.
Motif ve Desen Özelliği	: Seccadenin zeminine büyükçe bir kümbet motifi yerleştirilmiştir. Kümbet motifinin içinde şahmeran motifi yer alır. Şahmeran motifinin içi çiçek ve yıldız motifleriyle süslenmiştir. Bordürü ise eğri doğru/su yolu motifiyle çevrelenmiştir.

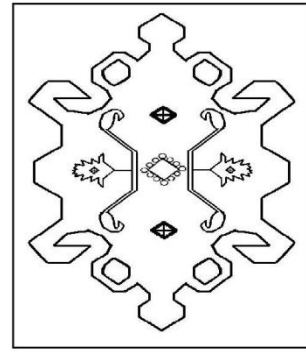
Şekil 174a. : Seccade (Tatvan Küçüksoy Köyü Camisi, 2012)

Şekil 174b. : Seccade Yüzey Şeması

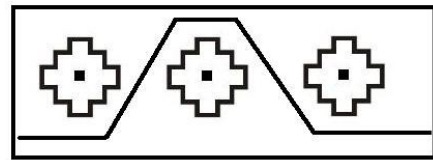
Şekil 174c. : Semaver Motifi

Şekil 174ç. : Semaver Motifi Çizimi

Şekil 174d. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi

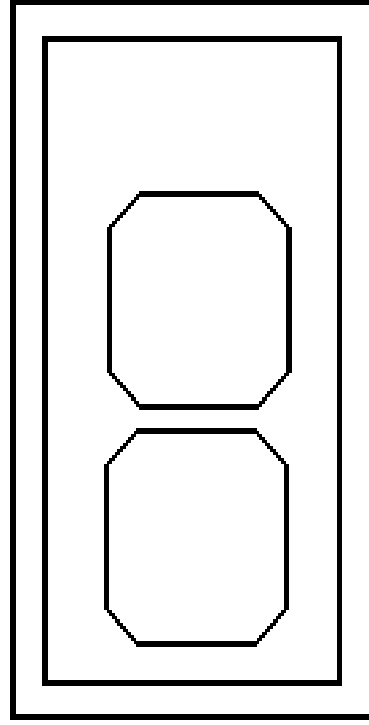

Şekil 174e. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi Çizimi

ŞEKİL 174	
Bulunduğu Yer	: Tatvan Küçüksu Camisi
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 84 x 140 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün Desen İpi: Yün
Ömrü	: -
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 30 x 30
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 4,8 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: 4 cm
Renkler	: Siyah, kahverengi
Motif ve Desen Özelliği	: Halı seccade tek mihrap formundadır. Mihrap basamaklı şekilde, uç kısmı ise üç dişli tarak motifli şekilde sonlanmıştır. Zeminde içi çiçek motifleriyle süslü büyükçe bir semaver motifli yer alır. Bordürü ise eğri doğru(suyolu) motifliyle süslenmiştir.

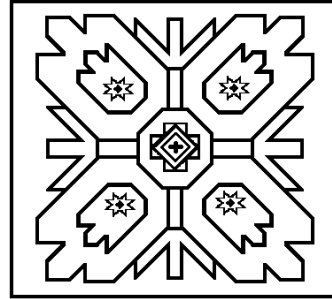
Şekil 175a. : Yastık (H. Gönüldaş, Adilcevaz, Akyazı Köyü, 2012)

Şekil 175b. : Yastık Yüzey Şeması

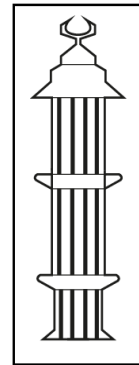
Şekil 175c. : Laleli Gül Motifi

Şekil 175ç. : Laleli Gül Motifi Çizimi

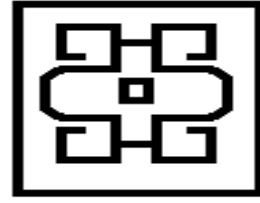
Şekil 175d. : Minare Motifi

Şekil 175e. : Minare Motifi Çizimi

Şekil 175f. : Hamam Böceği Motifi

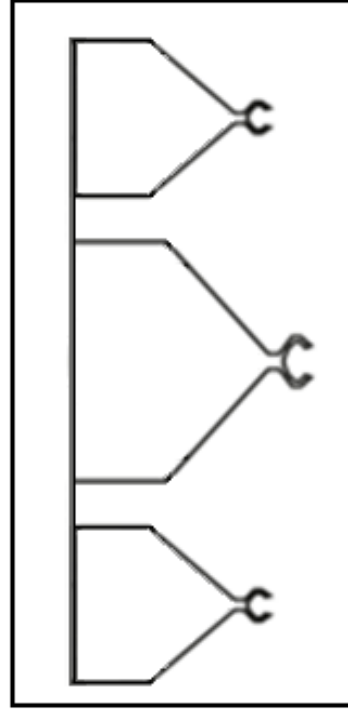

Şekil 175g. : Hamam Böceği Motifi Çizimi

ŞEKİL 175	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Akyazı Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Hanım GÖNÜLDAŞ
Boyut	: 53 x 110 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 57 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 20
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 9 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Sarı, beyaz, siyah, kahverengi.
Motif ve Desen Özelliği	: Yastığın zeminine dikey ekseninde 2 adet laleli gül ve 1 adet minare motifi yan yana yerleştirilmiştir. Bordüründe ise hamam böceği motifleri yer alır.

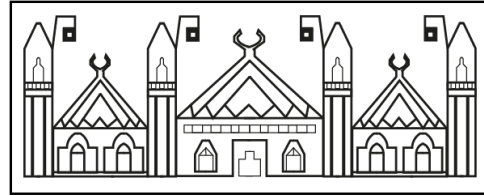
Şekil 176a. : Yastık (H. Keleş, Adilcevaz Aydınlar Köyü, 2012)

Şekil 176b. : Yastık Yüzey Şeması

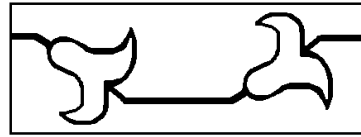
Şekil 176c. : Cami Motifi

Şekil 176ç. : Cami Motifi Çizimi

Şekil 176d. : Çiçek Motifi

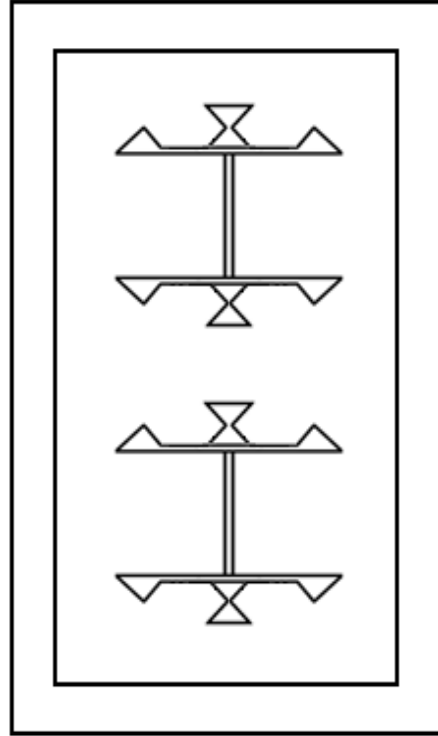

Şekil 176e. : Çiçek Motifi Çizimi

ŞEKİL 176	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Aydınlar Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Hatun KELEŞ
Boyut	: 55 x 116 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 27 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 28
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 8,6 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kahverengi, turuncu, beyaz, siyah, gri.
Motif ve Desen Özelliği	: Yastığın zemininde büyükçe bir cami motifi yer alır, bordürü ise çiçek motifiyle süslenmiştir.

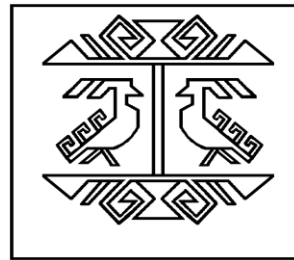
Şekil 177a. : Yastık (M. Öztürkçü,
Adilcevaz Erikbağı Köyü, 2012)

Şekil 177b. : Yastık Yüzey Şeması

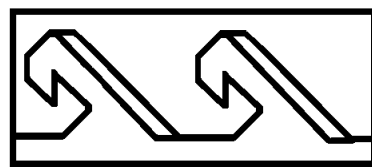
Şekil 177c. : Kafeste Geyik Motifi

Şekil 177ç. : Kafeste Geyik Motifi Çizimi

Şekil 177d. : Deve Boyu Motifi

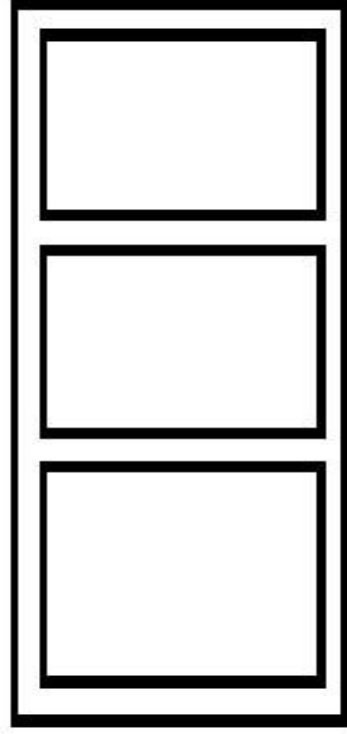

Şekil 177e. : Deve Boynu Motifi Çizimi

ŞEKİL 177	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Erikbağı Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Mihrinaz ÖZTÜRKÇÜ
Boyut	: 55 x 87 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 36 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 8 kg
Hav Yüksekliği	: 0.8 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0,8 cm
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kırmızı, siyah, açık yeşil
Motif ve Desen Özelliği	: Yastığın zemininde dikey eksende, birbirine simetrik şekilde yerleştirilen 2 adet kafeste geyik motifleri yer alır. Ayrıca zemin boşluğunda “18. 10. 1976” tarihi yazılıdır. Bordüründe ise deve boynu motifleri yer alır.

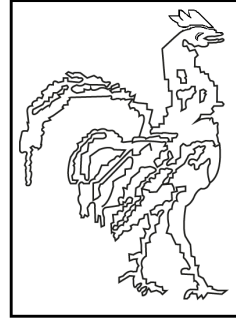
Şekil 178a. : Yastık (M. Öztürkçü,
Adilcevaz Erikbağı Köyü, 2012)

Şekil 178b. : Yastık Yüzey Şeması

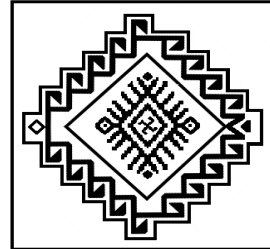
Şekil 178c. : Horoz Motifi

Şekil 178ç. : Horoz Motifi Çizimi

Şekil 178d. : Çengelli Baklava Motifi

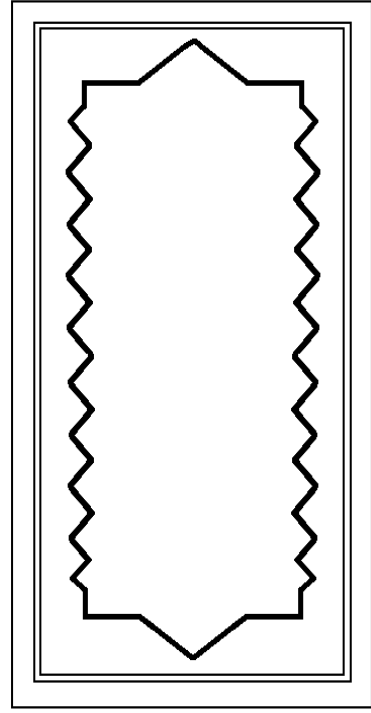

Şekil 178e. : Çengelli Baklava Motifi Çizimi

ŞEKİL 178	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Erikbağı Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Mihrinaz ÖZTÜRKÇÜ
Boyut	: 60 x 115 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 45 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 10 kg
Hav Yüksekliği	: 0.7 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: -
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Kahverengi, sarı, beyaz, siyah
Motif ve Desen Özelliği	: Yastığın zemini yatay ekseninde, içleri haç motifleriyle süslü bordür bantlarıyla 3'e bölünmüştür. Orta bölümde horoz, iki yan bölümde ise çengelli baklava motifleri görülür. Zemin boşlukları çakmak motifleriyle, bordür ise kediayağı motifleriyle süslenmiştir.

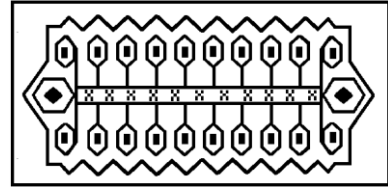
Şekil 179a. : Yastık (M. Marangoz, Ahlat Yuvadamı Köyü, 2012)

Şekil 179b. : Yastık Yüzey Şeması

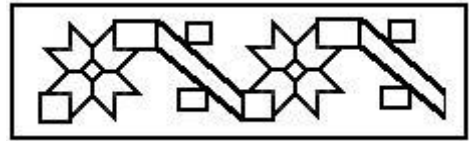
Şekil 179c. : Kırkayak Motifi

Şekil 179ç. : Kırkayak Motifi Çizimi

Şekil 179d. : Kızıl Gül Motifi

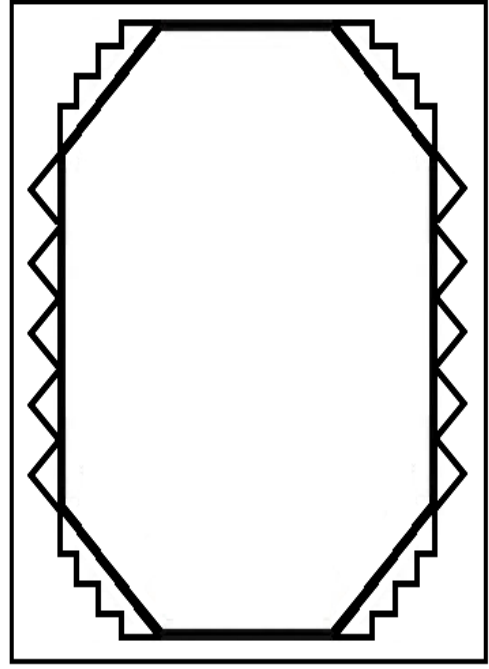

Şekil 179e. : Kızıl Gül Motifi Çizimi

ŞEKİL 179	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yuvası Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Melike MARANGOZ
Boyut	: 47 x 96 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 30 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 22 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 6.2 kg
Hav Yüksekliği	: 1 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 0.5
Kilim Örgü	: -
Renkler	: Turuncu, siyah, pembe, yeşil, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Yastık çift mihrap formundadır. Mihrap içinde büyükçe bir kırkayak motifi yer alır. Bordüründe ise kırmızıgül motifi yer alır.

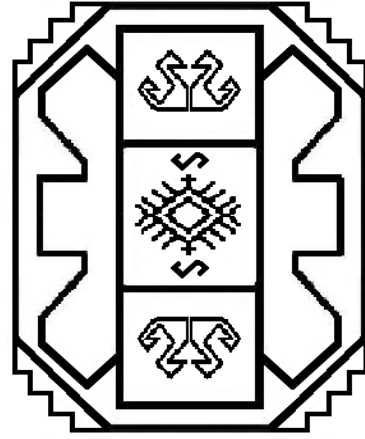
Şekil 180a. : Minder (D. Elmastaş, Ahlat
Kırkdönüm Köyü, 2012)

Şekil 180b. : Minder Yüzey Şeması

Şekil 180c. : Sofra Motifi

Şekil 180ç. : Sofra Motifi Çizimi

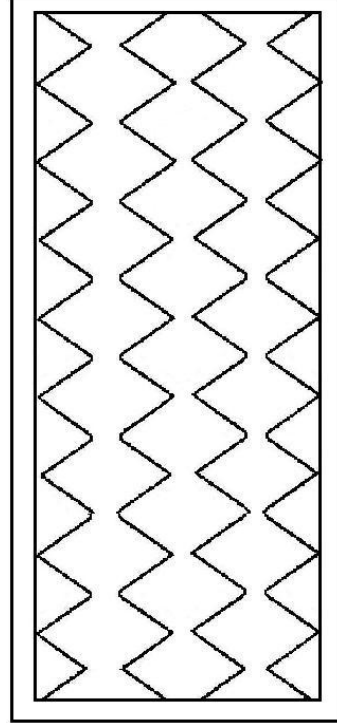
ŞEKİL 180	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Alakır köyü
Kullanım Amacı	: Minder
Dokuma tekniği	: Halı
Dokuyanın Adı	: Dilber ELMASTAŞ
Boyut	: 54 x 54 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 31 Yıllık
Dm ² 'deki Düğüm Sayısı	: 20 x 25
Düğüm Tekniği	: Gördes düğümü
Ağırlık	: 3.2 kg
Hav Yüksekliği	: 1.5 cm
Saçak Uzunluğu	: -
Etlik	: 1 cm
Kilim Örgü	: 1 cm
Renkler	: Beyaz, turuncu, kırmızı, siyah, yeşil, kahverengi.
Motif ve Desen Özelliği	: Minderin zemininde bir adet sofra motifi yer alır. Sofra motifinin içi pıtrak, çakmak ve yan yana simetrik şekilde yerleştirilmiş kuğu motifleriyle süslenmiştir.

EK 1b. : Düz Dokumalar

Kilimler

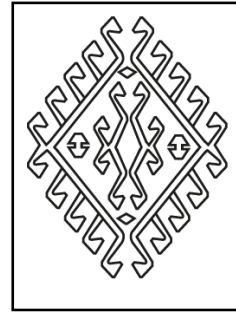
Şekil 181a. : Yaygı (Adilcevaz Selçuklu Camisi, 2012)

Şekil 181b. : Yaygı Yüzey Şeması

Şekil 181c. : Nikli Göl Motifi

Şekil 181ç. : Nikli Göl Motifi Çizimi

Şekil 181d. : İnsan Motifi

Şekil 181e. : İnsan Motifi Çizimi

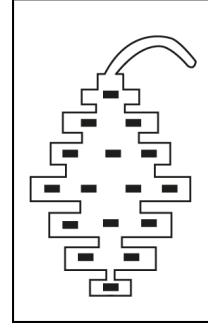
Şekil 181f. : Elibelinde Motifi

Şekil 181g. : Elibelinde Motifi Çizimi

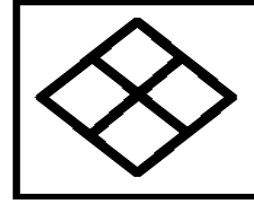
Şekil 181ğ. : El Bombası Motifi

Şekil 181h. : El Bombası Motifi Çizimi

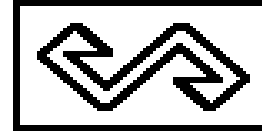
Şekil 181ı. : Kediyağı Motifi

Şekil 181i. : Kediyağı Motifi Çizim

Şekil 181j. : Çakmak Motifi

Şekil 181k. : Çakmak Motifi Çizimi

Şekil 181l. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi

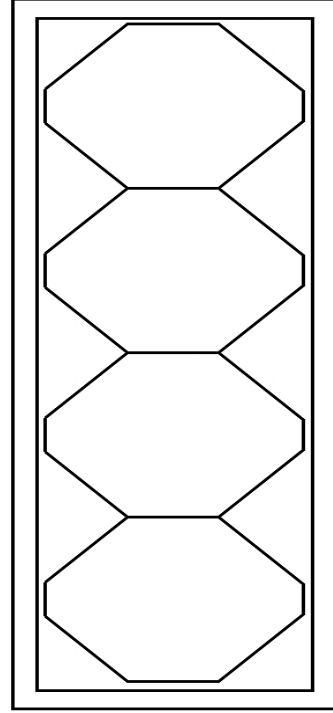

Şekil 181m. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi Çizimi

ŞEKİL 181	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Selçuklu Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 126 x 385 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün
Ömrü	: 47 Yıllık
Kalite	: 30 x 110
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 8 kg
Saçak Uzunluğu	: 15 cm
Renkler	: Siyah, beyaz, yeşil, mavi, kırmızı, sarı, kahverengi.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemininde diyagonal şekilde yerleştirilen nikli göl motifleri görülür. Zemin boşluklarına insan, el bombası, kediyağı, çakmak motifleri serpiştirilmiştir. Boldür motifi olarak hayat ağacı ve eğri doğru/ su yolu motifleri kullanılmıştır.

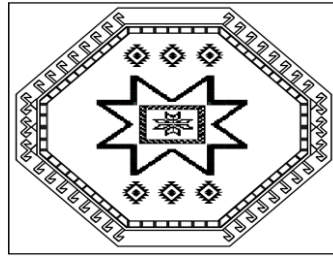
Şekil 182a. : Yaygı (M. Ardıç, Ahlat, 2012)

Şekil 182b. : Yaygı Yüzey Şeması

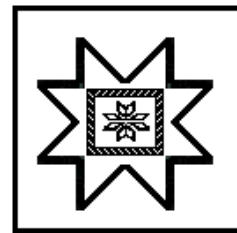
Şekil 182c. : Göl Motifi

Şekil 182ç. : Göl Motifi Çizimi

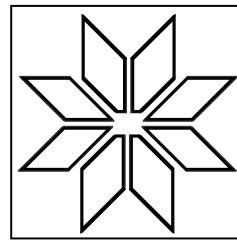
Şekil 182d. : Yıldız Motifi

Şekil 182e. : Yıldız Motifi Çizimi

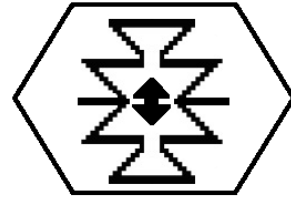
Şekil 182f. : Yıldız Motifi

Şekil 182g. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 182ğ. : Kelebek Motifi

Şekil 182h. : Kelebek Motifi Çizimi

Şekil 182i. : Yaprak Motifi

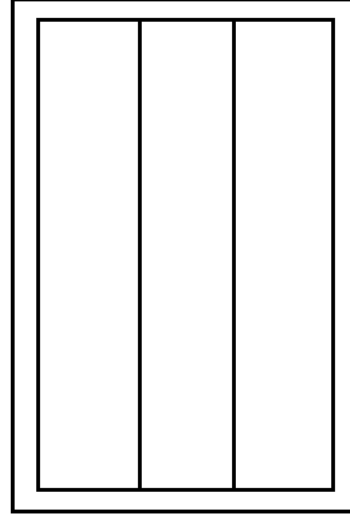

Şekil 182i. : Yaprak Motifi Çizimi

ŞEKİL 182	
Bulunduğu Yer	: Ahlat
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Mehmet ARDIÇ
Boyut	: 175 x 432 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: 40 Yıllık
Kalite	: 30 x 120
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 16 kg
Saçak Uzunluğu	: 10 cm
Renkler	: Pembe, kırmızı, sarı, yeşil, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemini dirsek motifleriyle çevrelenmiş dikey ekseninde yerleştirilen 4 adet göl motifi yer alır. Zemin boşluklarında yıldız motifleri yer alır. 2 dar 1 geniş 3 adet bordür mevcuttur. Dar bordürde yaprak, geniş bordürde ise kelebek motifleri bulunur.

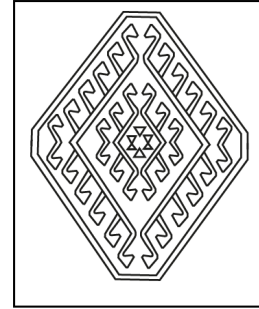
Şekil 183a. : Yaygı (R. Kabakçı, Ahlat, 2012)

Şekil 183b. : Yaygı Yüzey Şeması

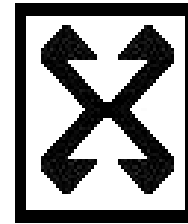
Şekil 183c. : Göl Motifi

Şekil 183ç. : Göl Motifi Çizimi

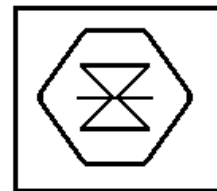
Şekil 183d. : Nik Motifi

Şekil 183e. : Nik Motifi Çizimi

Şekil 183f. : Kelebek Motifi

Şekil 183g. : Kelebek Motifi Çizimi

Şekil 183ğ. : Tarak Motifi

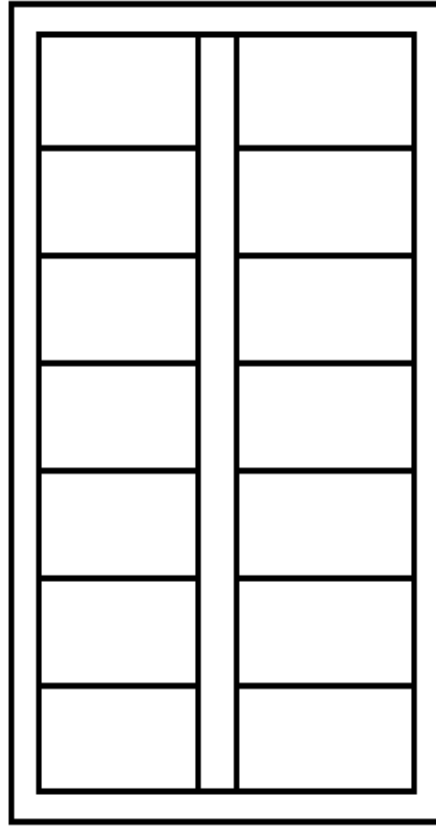

Şekil 183h. : Tarak Motifi Çizimi

ŞEKİL 183	
Bulunduğu Yer	: Ahlat
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Rukiye KABAKÇI
Boyut	: 176 x 308 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: 51 Yıllık
Kalite	: 40 x 120
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 8.6 kg
Saçak Uzunluğu	: 7
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, mavi, mor, pembe, yeşil, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemini dikey ekseninde 3 parçaya ayrılmış her bir parçaya dikey ekseninde göl motifleri sıralanmıştır. İki yan bordür nik motifleriyle alt ve üst bordür ise kelebek motifleriyle süslenmiştir. Ayrıca bordürde “1961” tarihi yazılıdır.

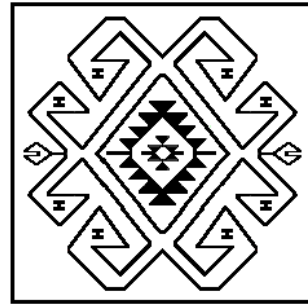
Şekil 184a. : Yaygı (Ahlat Akçaören Köyü Camisi, 2012)

Şekil 184b. : Yaygı Yüzey Şeması

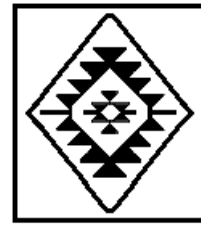
Şekil 184c. : Göl Motifi

Şekil 184ç. : Göl Motifi Çizimi

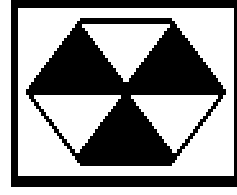
Şekil 184d. : Kertik Motifi

Şekil 184e. : Kertik Motifi Çizimi

Şekil 184f. : Çakmak Motifi

Şekil 184g. : Çakmak Motifi Çizimi

Şekil 184ğ. : Kelebek Motifi

Şekil 184h. : Kelebek Motifi Çizimi

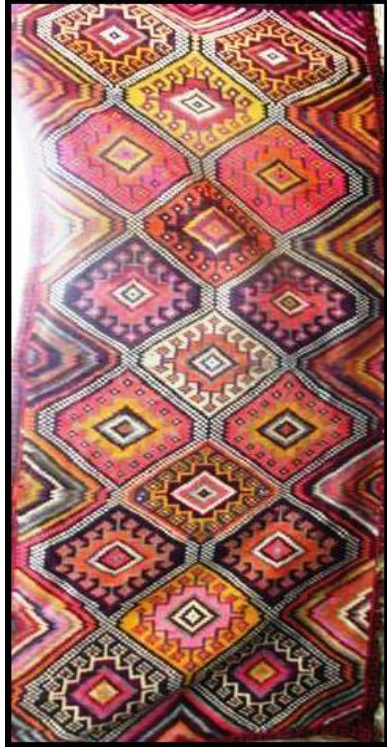

Şekil 184ı. : Dirsek Motifi

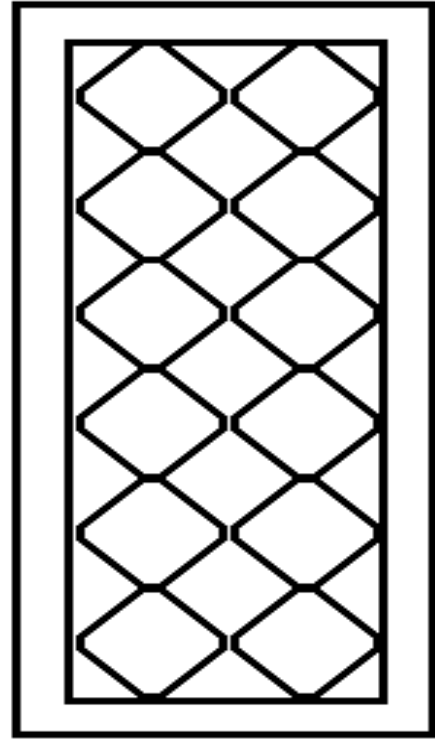

Şekil 184i. : Dirsek Motifi Çizimi

ŞEKİL 184	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Akçaören Köy Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 136 x 356 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 150
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim
Ağırlık	: 8 kg
Saçak Uzunluğu	: 4 cm
Renkler	: Pembe, beyaz, siyah, kırmızı, sarı, yeşil, mavi, pembe
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemini dikey ekseninde 1 bordür bandıyla ikiye bölünmüş, ortadaki bordür bandının içi atlamalı olarak kelebek ve dirsek motifleriyle süslenmiştir. Bölünen iki parça da, dikey ekseninde 8 parçaya bölünerek içlerine göl motifleri yerleştirilmiştir. Göl motiflerinin içleri kertik motifleriyle, kenar bordür ise çakmak motifleriyle süslenmiştir. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordürler arasındaki geçişi sağlar

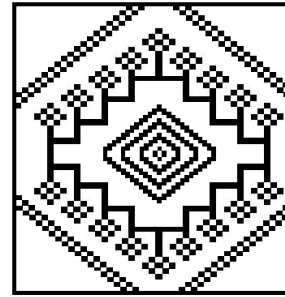
Şekil 185a. : Yaygı (Ahlat Akçaören Köyü Camisi, 2012)

Şekil 185b. : Yaygı Yüzey Şeması

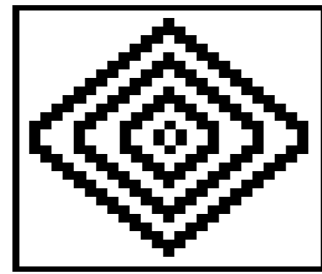
Şekil 185c. : Noktalı Gül Motifi

Şekil 185ç. : Noktalı Gül Motifi Çizimi

Şekil 185d. : Baklava Motifi

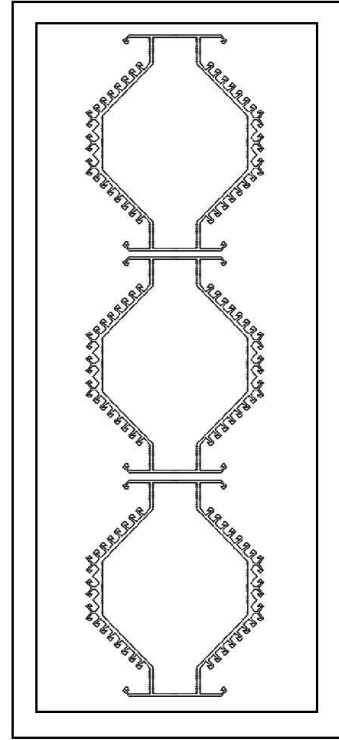
Şekil 185e. : Baklava Motifi Çizimi

	
Şekil 185f. : Kanca Motifi	Şekil 185g. : Kanca Motifi Çizimi
	
Şekil 185ğ. : Kanca Motifi	Şekil 185h. : Kanca Motifi Çizimi

ŞEKİL 185	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Akçaören Köy Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 180 x 460 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 130
Uygulanan Teknikler	: Kilim, iliksiz kilim, tek kenetleme
Ağırlık	: 19,8 kg
Saçak Uzunluğu	: 18 cm
Renkler	: Pembe, beyaz, siyah, kırmızı, sarı, yeşil, mavi, pembe, turuncu, krem.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemininde diyagonal şekilde yerleştirilen baklavalar hâkimdir. Bu baklavaların içine noktalı gül motifleri yerleştirilmiştir. Noktalı gül motiflerinin içleri yine baklava motifleriyle süslenmiştir. Bordürde ise alt ve üstte aynı yanlarda farklı kanca motifleri yer alır.

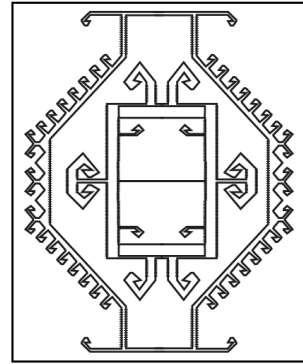
Şekil 186a. : Yaygı (S. Yıldırım, Ahlat Otluyazı Köyü, 2012)

Şekil 186b. : Yaygı Yüzey Şeması

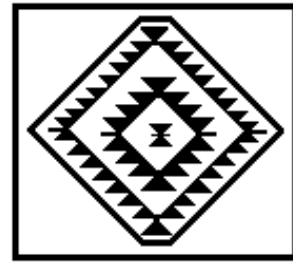
Şekil 186c. : Tepsi Motifi

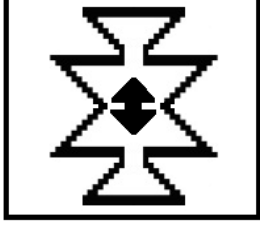
Şekil 186ç. : Tepsi Motifi Çizimi

Şekil 186d. : Kertik Motifi

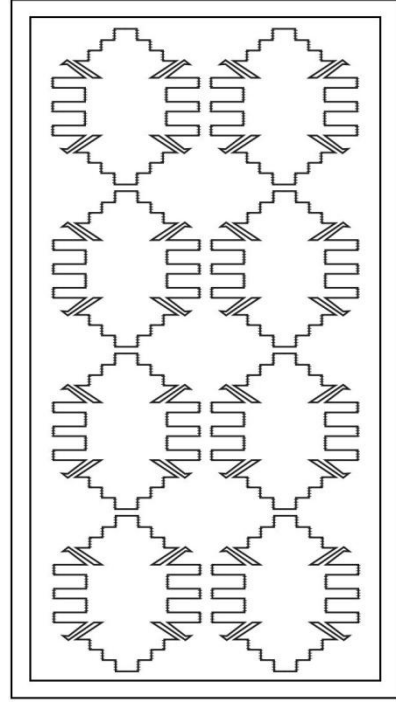
Şekil 186e. : Kertik Motifi Çizimi

	
Şekil 186f. : Sandık Motifi	Şekil 186g. : Sandık Motifi Çizimi
	
Şekil 186ğ. : Yıldız Motifi	Şekil 186h. : Yıldız Motifi Çizimi

ŞEKİL 186	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Otluyazı Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Safiye YILDIRIM
Boyut	: 196 x 402 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözgü İpliği: Yün
Ömrü	: 35 Yıllık
Kalite	: 30 x 130
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim
Ağırlık	: 12.8 kg
Saçak Uzunluğu	: 11 cm
Renkler	: Mor, mavi, turuncu, siyah, beyaz, kahverengi, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemininde dikey eksende yerleştirilmiş 3 adet tepsi motifi yer alır. Tepsi motiflerinin içleri yine tepsi motifleriyle süslenmiştir. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordür arasındaki geçişi sağlar. Zemin boşluğunda kertik motifleri yer alır. Ayrıca zemin boşluğunda “ABDURAHMAN” ismi yazılıdır. Alt ve üst bordürde yıldız, yan bordürde ise sandık motifleri görülür.

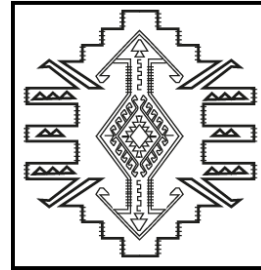
Şekil 187a. : Yaygı (G. Marangoz, Ahlat Yuvadamı Köyü)

Şekil 187b. : Yaygı Yüzey Şeması

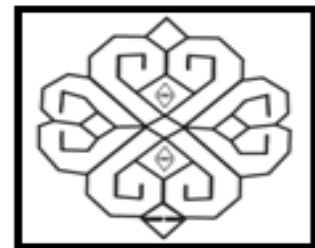
Şekil 187c. : Göl Motifi

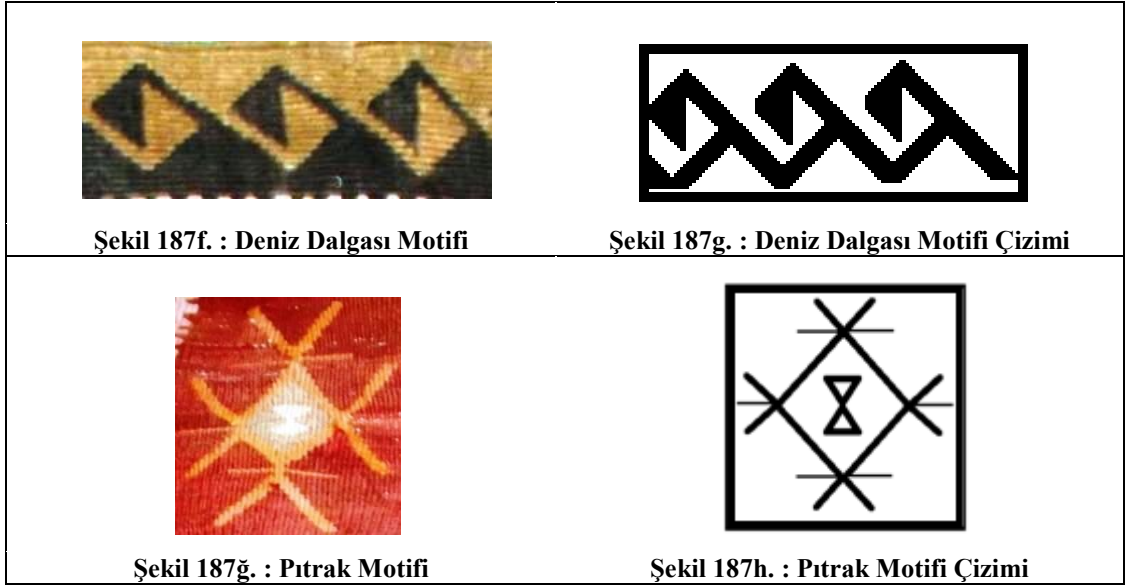
Şekil 187ç. : Göl Motifi Çizimi

Şekil 187d. : Yılanbaşı Motifi

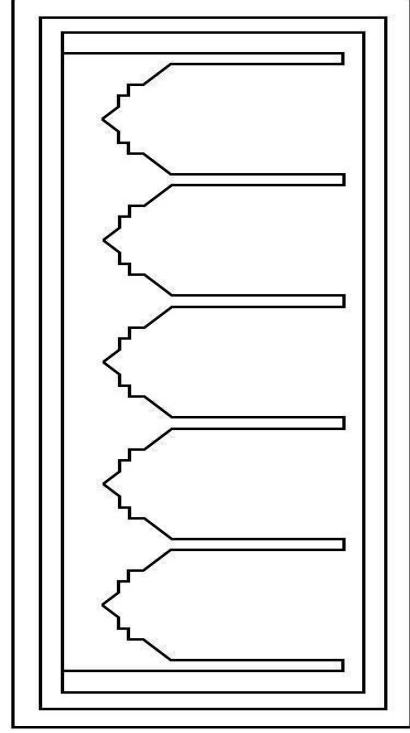
Şekil 187e. : Yılanbaşı Motifi Çizimi

ŞEKİL 187	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yuva Damı Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Gülçin MARANGOZ
Boyut	: 145 x 330 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Pamuk
Ömrü	: 27 Yıllık
Kalite	: 40 x 200
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim
Yöresel Adı	: El Kilimi
Ağırlık	: 7 kg
Saçak Uzunluğu	: 8 cm
Renkler	: Turuncu, kahverengi, pembe, kırmızı, yeşil, beyaz, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Yörede “El kilimi” olarak adlandırılan bu kilimde zemine yan yana yerleştirilen 8 adet göl motifi yer alır. Göl motiflerinin ararsındaki orta boşluklarında yılanbaşı, yan boşluklarında ise pıtrak motifleri yer alır. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordür arasındaki geçişi sağlar. Bordüründe ise deniz dalgası motifi görülür.

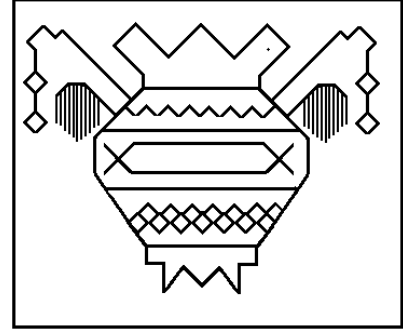
Şekil 188a. : Yaygı (Ahlat Serinbayır Köyü Camisi, 2012)

Şekil 188b. : Yaygı Yüzey Şeması

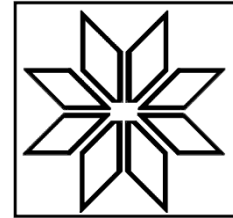
Şekil 188c. : Küp Motifi

Şekil 188ç. : Küp Motifi Çizimi

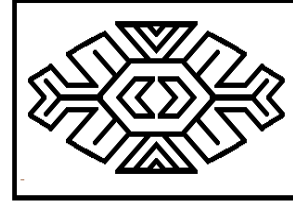
Şekil 188d. : Yıldız Motifi

Şekil 188e. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 188f. : Kerpeten Motifi

Şekil 188g. : Kerpeten Motifi Çizimi

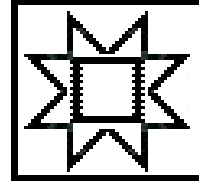
Şekil 188ğ. : Dirsek Motifi

Şekil 188h. : Dirsek Motifi Çizimi

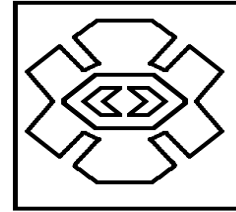
Şekil 188ı. : Yıldız Motifi

Şekil 188i. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 188j. : Kerpeten Motifi

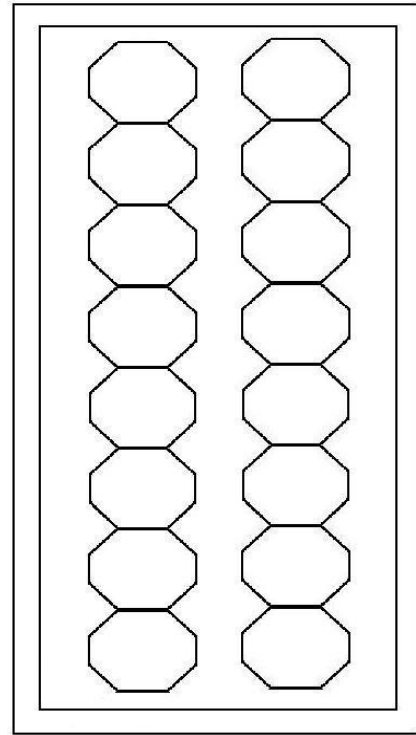

Şekil 188k. : Kerpeten Motifi Çizimi

ŞEKİL 188	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Serinbayır Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 170 x 340 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 30 x 130
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 11,8 kg
Saçak Uzunluğu	: 15 cm
Renkler	: Kırmızı, turuncu, sarı, beyaz, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilim yatay eksenle 5 parçaya bölünmüştür. Her bir parçada mihrap formu görülür. Yan yana yerleştirilen mihraplar birbirine ayaklarla bağlanmıştır. Mihrabın içine, orta kısma büyükçe bir küp motifi yerleştirilmiş, diğer kalan zemin boşlukları, kerpeten, yıldız ve dirsek motifleriyle süslenmiştir. Bordürlerde ise yıldız motifleri görülür. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordür arasındaki geçişi sağlar.

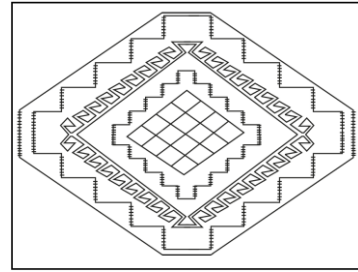
Şekil 189a. : Yaygı (F. Akyurt, Ahlat Saka Köyü, 2012)

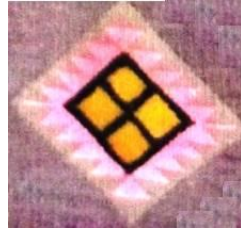
Şekil 189b. : Yaygı Yüzey Şeması

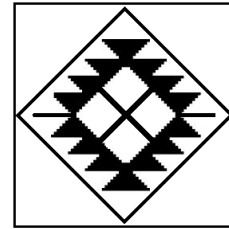
Şekil 189c. : Göl Motifi

Şekil 189ç. : Göl Motifi Çizimi

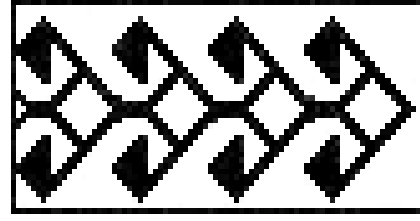
Şekil 189d. : Kertik Motifi

Şekil 189e. : Kertik Motifi Çizimi

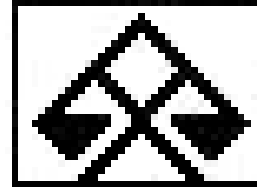
Şekil 189f. : Elibelinde Motifi

Şekil 189g. : Elibelinde Motifi Çizimi

Şekil 189ğ. : Elibelinde Motifi

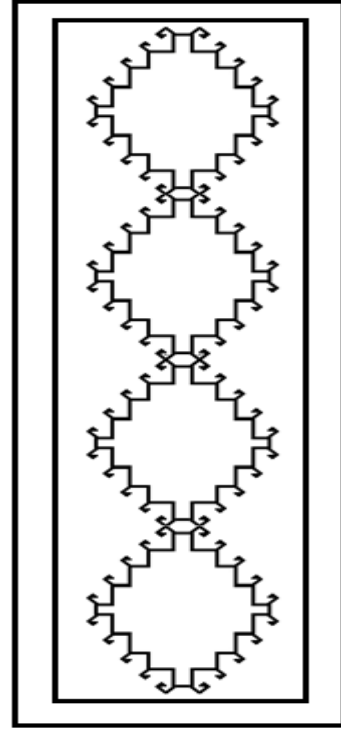

Şekil 189h. : Elibelinde Motifi Çizimi

ŞEKİL 189	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Saka Köyü
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Fatma AKYURT
Boyut	: 186 x 430 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözgü İpliği: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 30 x 130
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 11.2 kg
Saçak Uzunluğu	: 11 cm
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, turuncu, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Yörede “yedi renk” olarak bilinen bu kilimin zemininde diyagonal şekilde yerleştirilen sekizgenlerin içleri göl motifleriyle süslenmiştir. Kenar bordür ve sekizgenlerin arasında kalan boşluklara kertik motifleri yerleştirilmiştir. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordür arasındaki geçişi sağlar. Bordürler ise elibelinde motifleriyle süslenmiştir.

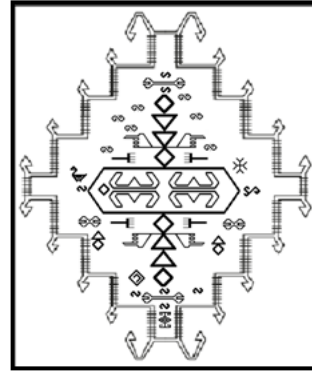
Şekil 190a. : Yaygı (Hizan Süttaşı Köyü Camisi, 2012)

Şekil 190b. : Yaygı Yüzey Şeması

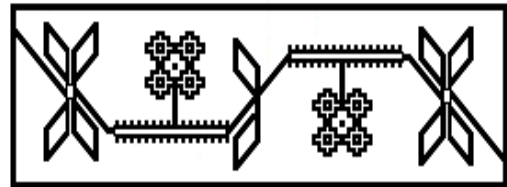
Şekil 190c. : Göl Motifi

Şekil 190ç. : Göl Motifi Çizimi

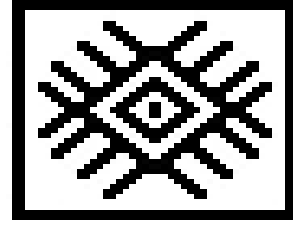
Şekil 190d. : Sarmaşık Motifi

Şekil 190e. : Sarmaşık Motifi Çizimi

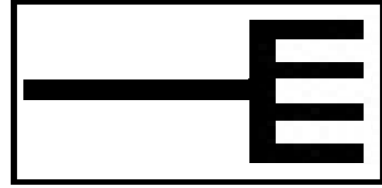
Şekil 190f. : Pıtrak Motifi

Şekil 190g. : Pıtrak Motifi Çizimi

Şekil 190ğ. : Çatal Motifi

Şekil 190h. : Çatal Motifi Çizimi

Şekil 190ı. : Kuş Motifi

Şekil 190i. : Kuş Motifi Çizimi

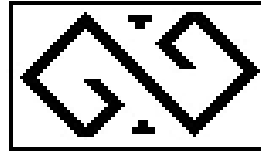
Şekil 190j. : Deniz Dalgası Motifi

Şekil 190k. : Deniz Dalgası Motifi Çizimi

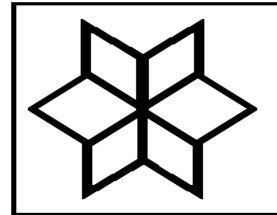
Şekil 190l. : Çakmak Motifi

Şekil 190m. : Çakmak Motifi Çizimi

Şekil 190n. : Yıldız Motifi

Şekil 190o. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 190ö. : Kolye Motifi

Şekil 190p. : Kolye Motifi Çizimi

Şekil 190r. : Pıtrak Motifi

Şekil 190s. : Pıtrak Motifi Çizimi

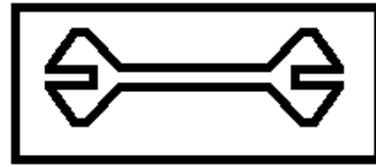
Şekil 190ş. : Nik Motifi

Şekil 190t. : Nik Motifi Çizimi

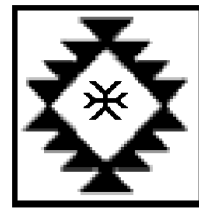
Şekil 190u. : Kerpeten Dalgası Motifi

Şekil 190ü. : Kerpeten Dalgası Motifi Çizimi

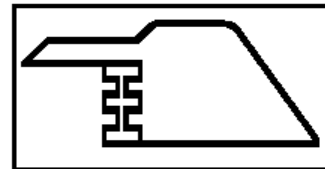
Şekil 190v. : Kertik Motifi

Şekil 190y. : Kertik Motifi Çizimi

Şekil 190z. : El Motifi

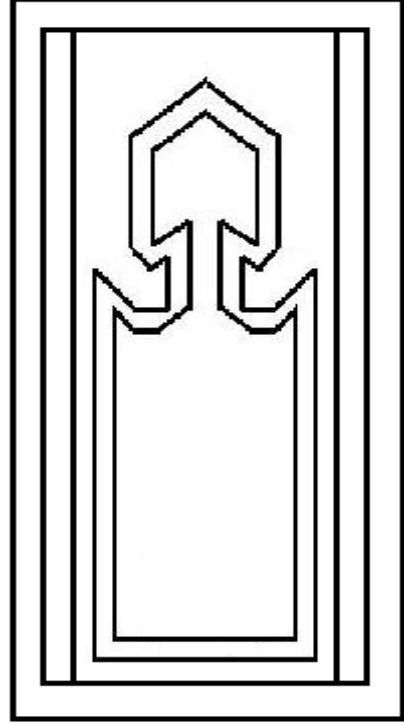

Şekil 190a1. : El Motifi Çizimi

ŞEKİL 190	
Bulunduğu Yer	: Hızan Süttaş Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 156 x 462 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün Üçüncü İplik : Yün
Ömrü	: 48 Yıllık
Kalite	: 30 x 150
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim, seyrek motifli cicim.
Ağırlık	: 20 kg
Saçak Uzunluğu	: 7 cm
Renkler	: Kırmızı, sarı, siyah, beyaz, turuncu, mavi, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilimin zemini dikey ekseninde yerleştirilmiş 4 adet göl motifi yer alır. Göl motiflerinin içi cicim tekniğinde çakmak motifleri, kilim tekniğinde kerpeten, çatal, el, kuş motifleriyle zemin boşlukları ise cicim tekniğinde pıtrak, deniz dalgası, çakmak, kolye ve kilim tekniğinde kuş, pıtrak, nik, yıldız, kertik motifleriyle süslenmiştir. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordür arasındaki geçişi sağlar. Bordürde ise sarmaşık motifleri görülür.

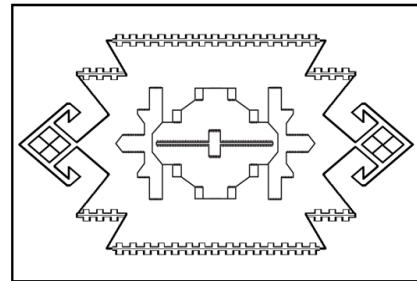
Şekil 191a. : Seccade (K. Tokova, Ahlat
Güzelsu Köyü, 2012)

Şekil 191b. : Seccade Yüzey Şeması

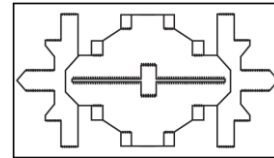
Şekil 191c. : Göl Motifi

Şekil 191ç. : Göl Motifi Çizimi

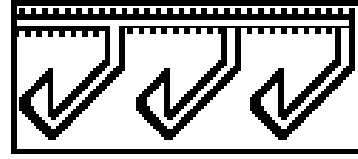
Şekil 191d. : Kaplumbağa Motifi

Şekil 191e. : Kaplumbağa Motifi Çizimi

Şekil 191f. : Dirsek Motifi

Şekil 191g. : Dirsek Motifi Çizimi

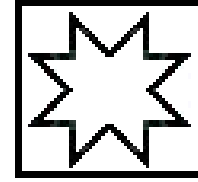
Şekil 191ğ. : Kerpeten Motifi

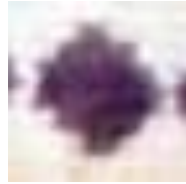
Şekil 191h. : Kerpeten Motifi Çizimi

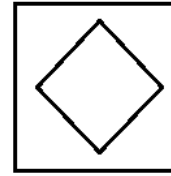
Şekil 191ı. : Yıldız Motifi

Şekil 191i. : Yıldız Motifi Çizimi

Şekil 191j. : Baklava Motifi

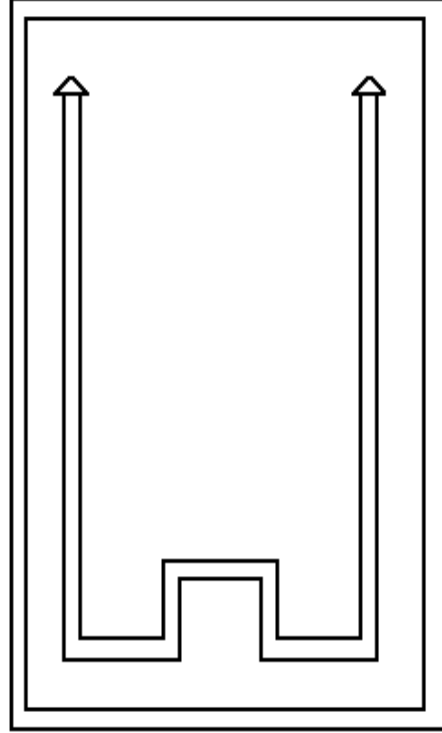

Şekil 191k. : Baklava Motifi Çizimi

ŞEKİL 191	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Güzelsu Köyü
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Kamile TOKOVA
Boyut	: 99 x 135 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün
Ömrü	: 30 Yıllık
Kalite	: 30 x 190
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Yöresel Adı	: Minare Şekilli Namazlık
Ağırlık	: 2,4 kg
Saçak Uzunluğu	: 8 cm
Renkler	: Kırmızı, bordo, mor, yeşil, pembe, siyah, beyaz, turuncu, sarı.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilim seccadenin zemininde büyükçe bir minare motifi yer alır. Minare motifinin ortası kertikli göl motifiyle süslenmiştir. Kertikli göl motifinin içinde ise kaplumbağa motifi yer alır. Minare motifinin iki yanında boylu boyunca dirsek motifleri sıralanır. Bordür motifi olarak yıldız motifleri kullanılmıştır.

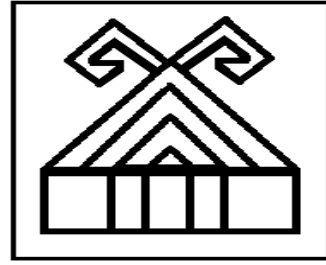
Şekil 192a. : Seccade (H. Dinçer, Ahlat
Güzelsu Köyü, 2012)

Şekil 192b. : Seccade Yüzey Şeması

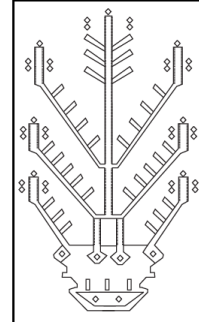
Şekil 192c. : Cami Motifi

Şekil 192ç. : Cami Motifi Çizimi

Şekil 192d. : Saksıda Çiçek Motifi

Şekil 192e. : Saksıda Çiçek Motifi Çizimi

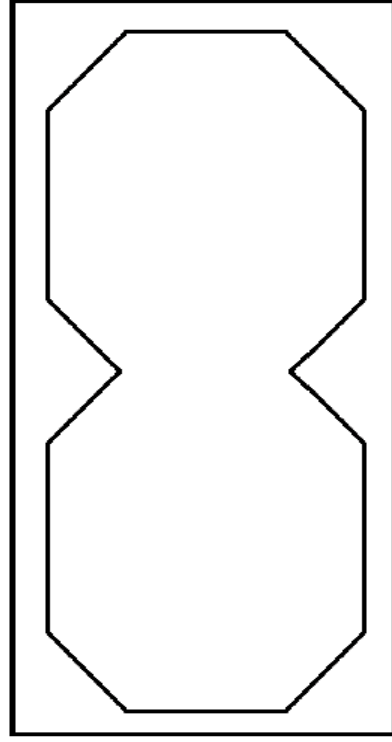
Şekil 192f. : Eğri Doğru/Suyolu Motifi

Şekil 192g. : Eğri Doğru /Suyolu Motifi Çizimi

ŞEKİL 192	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Güzelsu Köyü
Kullanım Amacı	: Seccade
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Huri DİNÇER
Boyut	: 96 x 148 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: 59 Yıllık
Kalite	: 30 x 130
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Yöresel Adı	: Camili Namazlık
Ağırlık	: 2 kg
Saçak Uzunluğu	: 10 cm
Renkler	: Pembe, beyaz, siyah, mavi, kırmızı, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilim seccadenin zemini mihrapta birleşmeyen ayaklı bir formdadır. Mihrap kısmında bir adet cami motifi orta kısımda ise saksıda çiçek motifi yer alır. Ayrıca bordürde eğri doğru /suyolu motifi görülür.

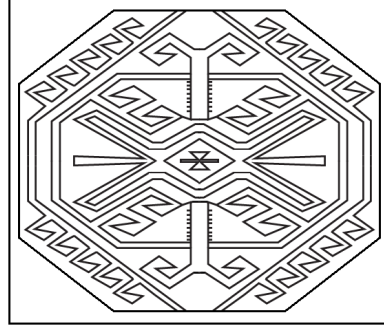
Şekil 193a. : Yastık (H. Dinçer, Ahlat
Güzelsu Köyü, 2012)

Şekil 193b. : Yastık Yüzey Şeması

Şekil 193c. : Göl Motifi

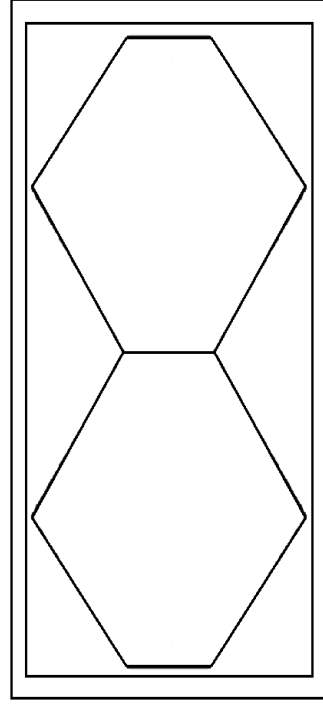

Şekil 193ç. : Göl Motifi Çizimi

ŞEKİL 193	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Güzelsu Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Huri DİNÇER
Boyut	: 56 x 100 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 59 Yıllık
Kalite	: 30 x 100
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 7.8 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Siyah, pembe, sarı, yeşil, pembe, mavi.
Motif ve Desen Özelliği	: Bordürü olmayan kilim yastığın zemininde, birbirine bitişik şekilde yerleştirilen içleri göl motifleriyle süslü 2 adet sekizgen yer alır.

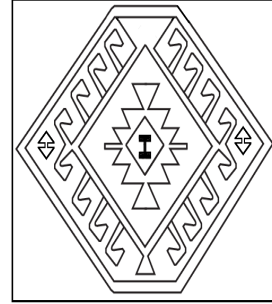
Şekil 194a. : Yastık (Z. Ölmez, Ahlat, 2012)

Şekil 194b. : Yastık Yüzey Şeması

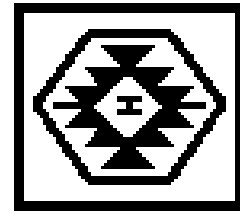
Şekil 194c. : Nikli Göl Motifi

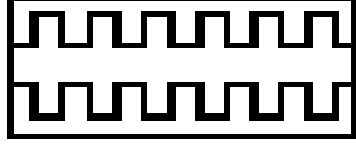
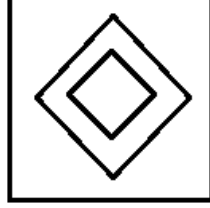
Şekil 194ç. : Nikli Göl Motifi Çizimi

Şekil 194d. : Kertik Motifi

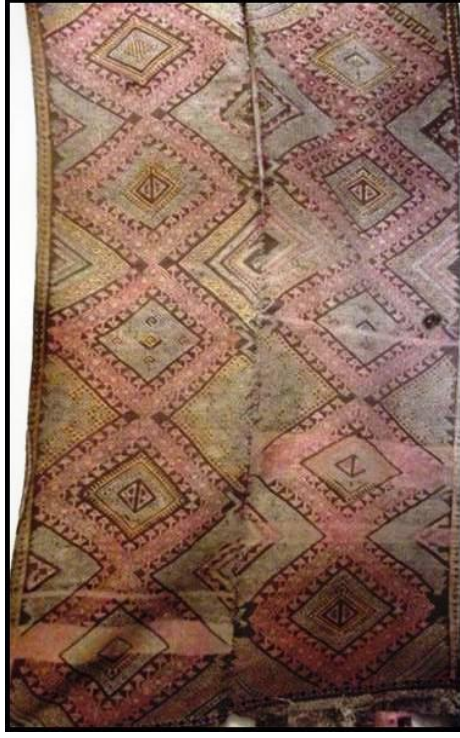

Şekil 194e. : Kertik Motifi Çizimi

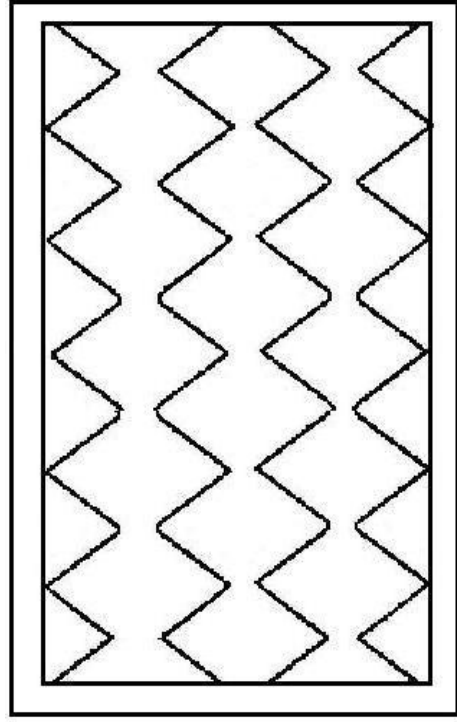
	
Şekil 194f. : Parmak/Tarak Motifi	Şekil 194g. : Parmak/Tarak Motifi Çizimi
	
Şekil 194ğ. : Baklava Motifi	Şekil 194h. : Baklava Motifi Çizimi

ŞEKİL 194	
Bulunduğu Yer	: Ahlat
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Kilim
Dokuyanın Adı	: Zübeyde ÖLMEZ
Boyut	: 57 x 77 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün
Ömrü	: 35 Yıllık
Kalite	: 40 x 120
Uygulanan Teknikler	: Kilim, ilikli kilim.
Ağırlık	: 9 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Kırmızı, yeşil, krem, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Kilim yastığın zemininde, dikey düzlemde yerleştirilen, içleri kertik motifleriyle süslenmiş 2 adet nikli göl motifi yer alır. Parmak/ tarak motifleri zeminle bordür arasındaki geçişi sağlar. Bordürde ise baklava motifleri yer alır.

Cicimler

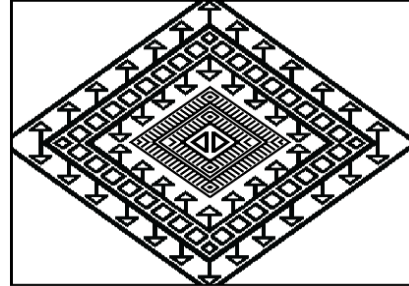
Şekil 195a. : Yaygı (Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisi, 2012)

Şekil 195b. : Yaygı Yüzey Şeması

Şekil 195c. : Mantarlı Göl Motifi

Şekil 195ç. : Mantarlı Göl Motifi Çizimi

Şekil 195d. : Çakmaklı Göl Motifi

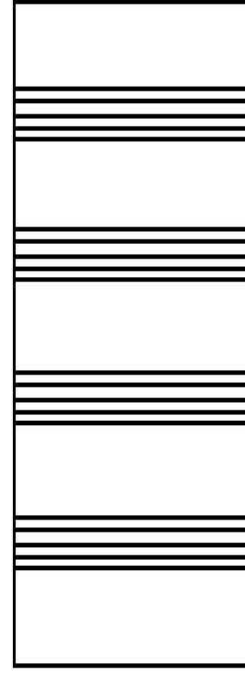

Şekil 195e. : Çakmaklı Göl Motifi Çizimi

ŞEKİL 195	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yoğurtyemez Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Cicim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 126 x 330 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözü İpliği: Yün Üçüncü İplik: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 130
Uygulanan Teknikler	: Kilim, sık motifli cicim.
Ağırlık	: 9.2 kg
Saçak Uzunluğu	: 14 cm
Renkler	: Kırmızı, siyah, beyaz, yeşil, sarı.
Motif ve Desen Özelliği	: Cicimin zemini dikey eksende yan yana yerleştirilen 8 adet baklava motiflerinin içi mantarlı göl motifleriyle bordürü ise çakmaklı göl motifleriyle süslenmiştir.

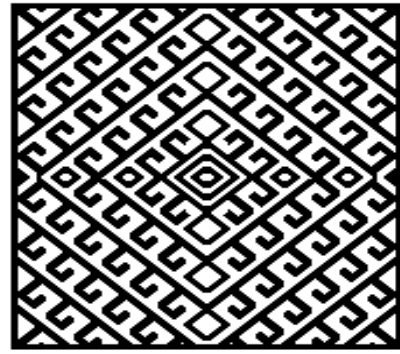
Şekil 196a. : Yolluk (Ahlat Otluyazı Köyü
Hasan Bey Camisi, 2012)

Şekil 196b. : Yolluk Yüzey Şeması

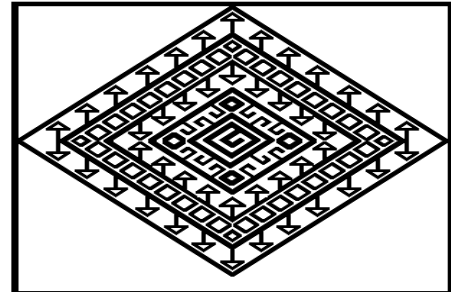
Şekil 196c. : Kancalı Göl Motifi

Şekil 196ç. : Kancalı Göl Motifi Çizimi

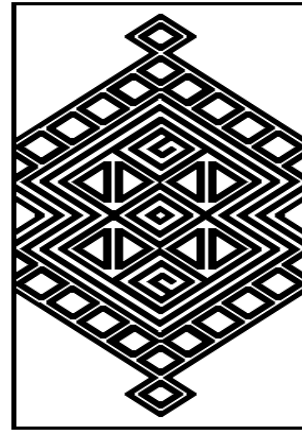
Şekil 196d. : Mantarlı Göl Motifi

Şekil 196e. : Mantarlı Göl Motifi Çizimi

Şekil 196f. : Çıbıklı Göl Motifi

Şekil 196g. : Çıbıklı Göl Motifi Çizimi

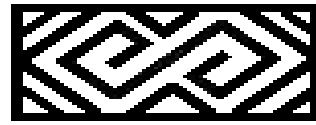
Şekil 196ğ. : Kanca Motifi Motifi

Şekil 196h. : Kanca Motifi Çizimi

Şekil 196ı. : Çakmak Motifi

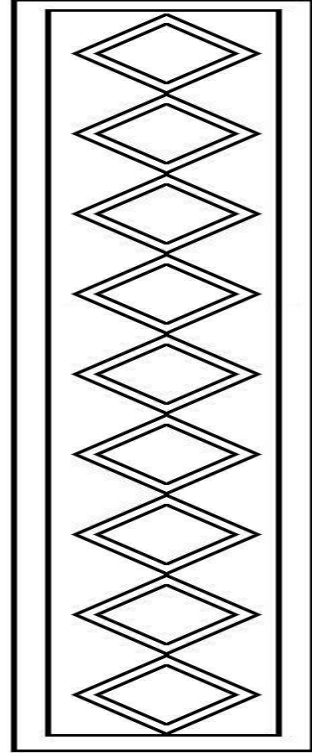

Şekil 196i. : Çakmak Motifi Çizimi

ŞEKİL 196	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Otluyazı Köyü Hasan Bey Camisi
Kullanım Amacı	: Yolluk
Dokuma tekniği	: Cicim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 88 x 300 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün Üçüncü İplik: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 160
Uygulanan Teknikler	: Kilim, sık motifli cicim, seyrek motifli cicim.
Ağırlık	: 5.1 kg
Saçak Uzunluğu	: 20 cm
Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, turuncu, mavi.
Motif ve Desen Özelliği	: Cicim yolluğun zemini enlemesine yerleştirilmiş ince ve kalın bordür bantlarından oluşur. Kalın bordürlerde, sık motifli cicim tekniğinde, kancalı göl, çibıklı göl, mantarlı göl motifleri, ince bordürlerde ise seyrek motifli cicim tekniğinde kanca ve çakmak motifleri yer alır.

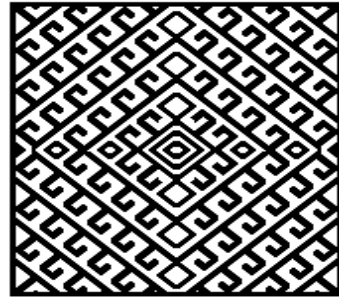
Şekil 197a. : Yolluk (Güroymak Değirmen Köyü Camisi, 2012)

Şekil 197b. : Yolluk Yüzey Şeması

Şekil 197c. : Kancalı Göl Motifi

Şekil 197ç. : Kancalı Göl Motifi Çizimi

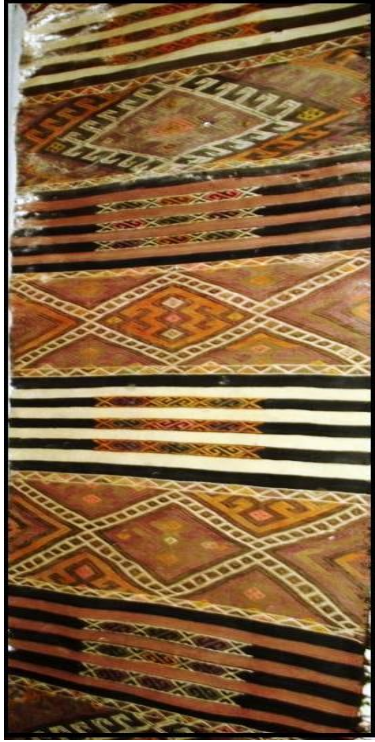

Şekil 197d. : Çakmaklı Göl Motifi

Şekil 197e. : Çakmaklı Göl Motifi Çizimi

ŞEKİL 197	
Bulunduğu Yer	: Güroymak Değirmen Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yolluk
Dokuma tekniği	: Cicim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	:
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün Üçüncü İplik: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 140
Uygulanan Teknikler	: Sık Motifli Cicim
Ağırlık	: 9 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Sarı, turuncu, kırmızı, mavi, yeşil, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Cicimin zemininde dikey ekseninde yerleştirilmiş 9 adet kancalı göl motifi yer alır. Zemin boşlukları ise yine kancalı motifleriyle doldurulmuştur. Ayrıca bordürde çakmaklı göl motifleri görülür.

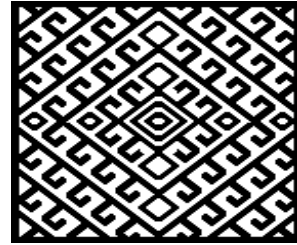
Şekil 198a. : Yolluk (Bitlis Şerefiye Camisi, 2012)

Şekil 198b. : Yolluk Yüzey Şeması

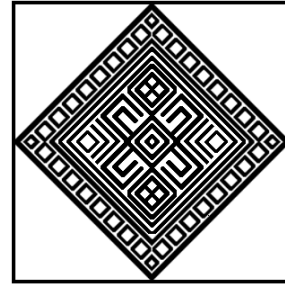
Şekil 198c. : Kancalı Göl Motifi

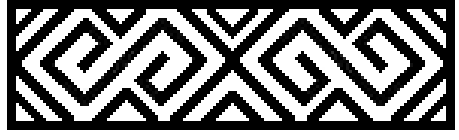
Şekil 198ç. : Kancalı Göl Motifi Çizimi

Şekil 198d. : Nikli Göl Motifi

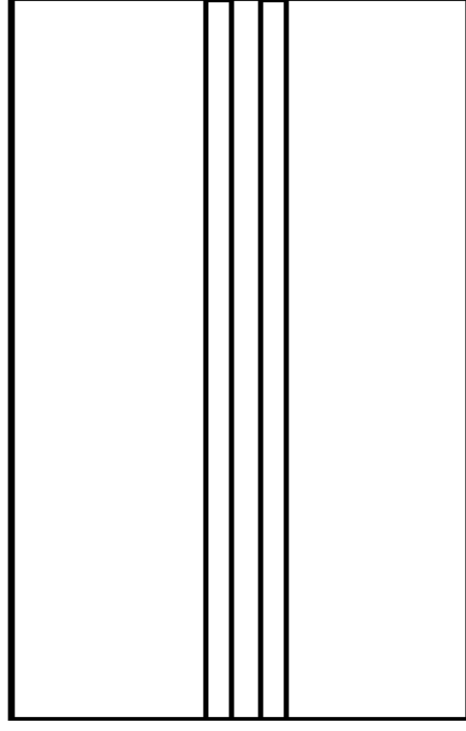
Şekil 198e. : Nikli Göl Motifi Çizimi

	
Şekil 198f. : Çakmak Motifi	Şekil 198g. : Çakmak Motifi Çizimi
	
Şekil 198ğ. : Eğri Doğru Motifi	Şekil 198h. : Eğri Doğru Motifi Çizimi

ŞEKİL 198	
Bulunduğu Yer	: Bitlis Şerefiye Camisi
Kullanım Amacı	: Yolluk
Dokuma tekniği	: Cicim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 70 x 310
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün Üçüncü İplik: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 120
Uygulanan Teknikler	: Sık motifli cicim, seyrek motifli cicim
Ağırlık	: -
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Sarı, turuncu, kırmızı, yeşil, siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Bordürü olmayan cicim yolluğun zemini enlemesine yerleştirilmiş ince ve kalın bordür bantlarından oluşur. Kalın bordürlerde, sık motifli cicim tekniğinde, kancalı göl ve nikli göl motifleri, ince bordürlerde ise seyrek motifli cicim tekniğinde eğri doğru ve çakmak motifleri yer alır.

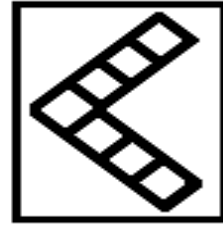
Şekil 199a. : Yastık (S. Marangoz, Ahlat Yuvadamı Köyü, 2012)

Şekil 199b. : Yastık Yüzey Şeması

Şekil 199c. : Kanat Motifi

Şekil 199ç. : Kanat Motifi Çizimi

Şekil 199d. : Pıtrak Motifi

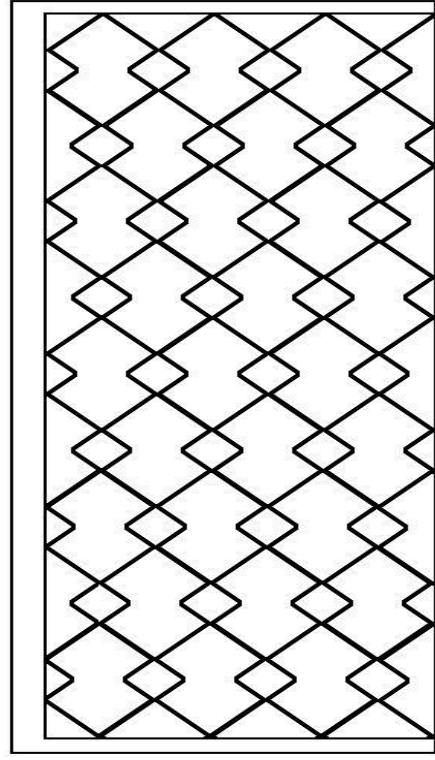
Şekil 199e. : Pıtrak Motifi Çizimi

ŞEKİL 199	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Yuvadamı Köyü
Kullanım Amacı	: Yastık
Dokuma tekniği	: Cicim
Dokuyanın Adı	: Seher MARANGOZ
Boyut	: 48 x 84 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Kıl Çözü İpliği: Kıl Üçüncü iplik : Yün
Ömrü	: 24 Yıllık
Kalite	: 30 x 140
Uygulanan Teknikler	: Cicim, kilim.
Ağırlık	: 4.3 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Siyah, beyaz, krem.
Motif ve Desen Özelliği	: Cicim yastığın zemini çubuk desenleriyle enlemesine ikiye bölünmüş, pıtrak ve kanat motifleriyle süslenmiştir.

Zililer

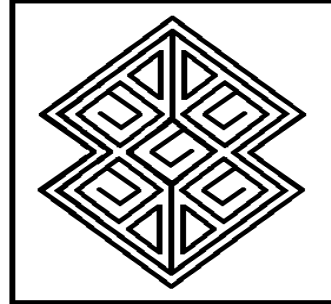
Şekil 200a. : Yaygı (Ahlat Uludere Köyü Camisi, 2012)

Şekil 200b. : Yaygı Yüzey Şeması

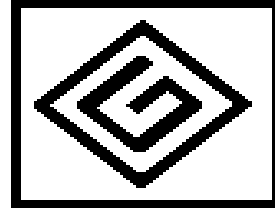
Şekil 200c. : Çıbıklı Göl Motifi

Şekil 200ç. : Çıbıklı Göl Motifi Çizimi

Şekil 200d. : Dirsek Motifi

Şekil 200e. : Dirsek Motifi Çizimi

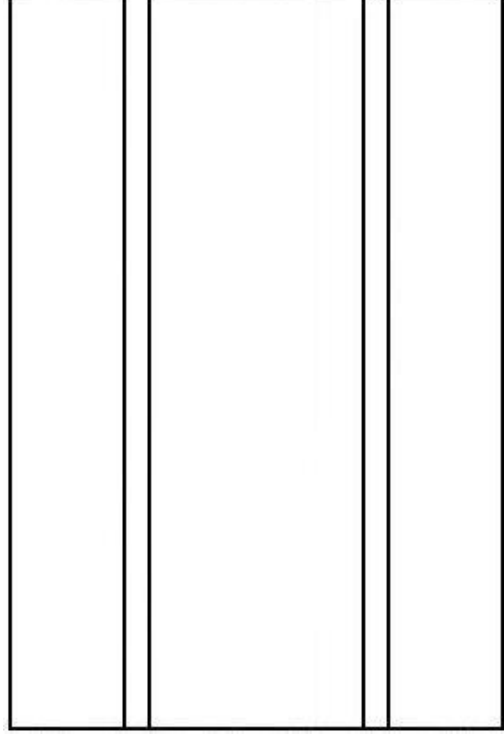
ŞEKİL 200	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Uludere Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Yaygı
Dokuma tekniği	: Zili
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 73 x 230 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün Üçüncü İplik: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 40 x 110
Uygulanan Teknikler	: Düz Zili, çapraz zili
Ağırlık	: 6 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Siyah, beyaz, mavi, kırmızı, pembe.
Motif ve Desen Özelliği	: Zili dokumanın zemininde diyagonal şekilde yerleştirilen çibıklı göl motifleri, bordüründe ise dirsek motifleri yer alır.

Çözümlü Dokumalar

Palaslar

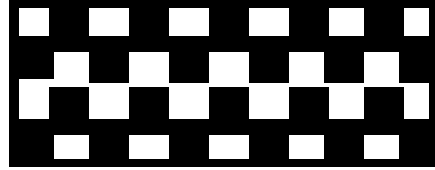
Şekil 201a. : Çuval (P. Çetin, Hızan Gayda Köyü, 2012)

Şekil 201b. : Çuval Yüzey Şeması

Şekil 201c. : Zikzak Motifi

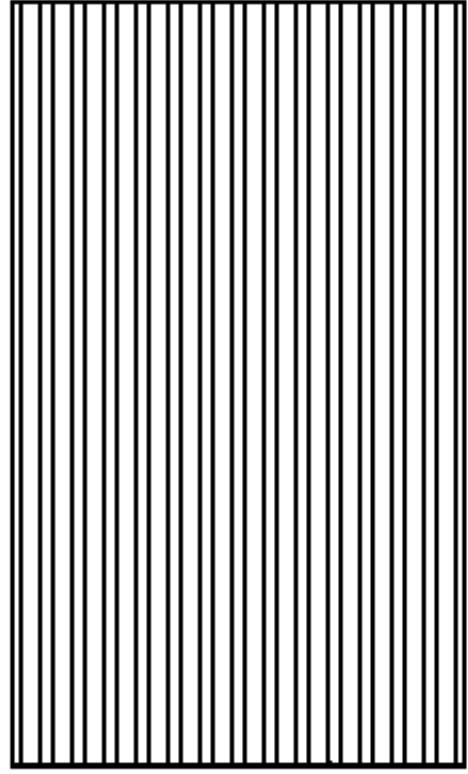

Şekil 201ç. : Zikzak Motifi Çizimi

ŞEKİL 201	
Bulunduğu Yer	: Hızan Gayda Köyü
Kullanım Amacı	: Çuval
Dokuma tekniği	: Çözüğü yüzlü düz dokuma
Dokuyanın Adı	: Perişan ÇETİN
Boyut	: 65 x 85 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: 50 Yıllık
Kalite	: 120 x 40
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzlü kilim
Yöresel Adı	: Palas Çuval
Ağırlık	: 2 kg
Renkler	: Kırmızı, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Beyaz renkli palas çuvalın zeminde, boylamasına yerleştirilmiş, kırmızı renkli zik zak motiflerinden oluşan 2 adet şerit yer alır.

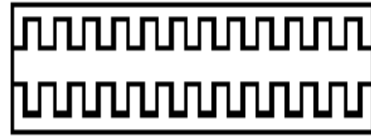
Şekil 202a. : Çuval (M. Akkoyun, Mutki Akıncı Köyü, 2012)

Şekil 202b. : Çuval Yüzey Şeması

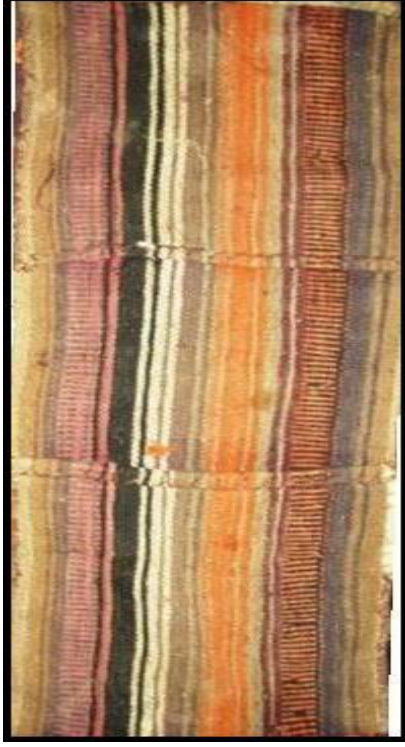

Şekil 202c. : Tarak Motifi

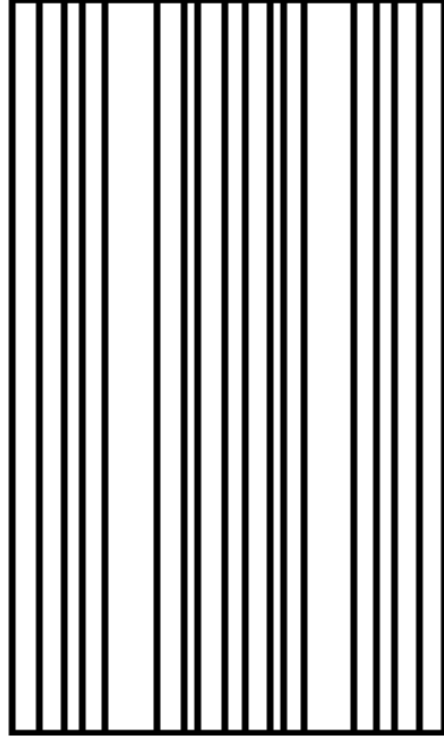

Şekil 202ç. : Tarak Motifi Çizimi

ŞEKİL 202	
Bulunduğu Yer	: Mutki Akıncı Köyü
Kullanım Amacı	: Çuval
Dokuma tekniği	: Çözüğü yüzölü düz dokuma
Dokuyanın Adı	: Mariyete AKKOYUN
Boyut	: 71 x 91 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Kıl Çözüğü İpliği: Kıl
Ömrü	: 44 Yıllık
Kalite	: 70 x 30
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzölü kilim
Yöresel Adı	: Palas Heybe
Ağırlık	: 2 kg
Renkler	: Siyah, beyaz.
Motif ve Desen Özelliği	: Palas çuvalın deseni tarak motifleriyle oluşturulan boyuna şeritler şeklindedir.

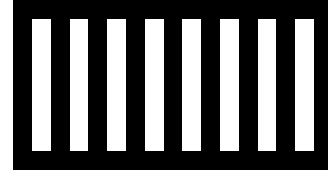
Şekil 203a. : Heybe (D. Elmastaş, Ahlat
Alakır Köyü, 2012)

Şekil 203b. : Heybe Yüzey Şeması

Şekil 203c. : Çibık Motifi

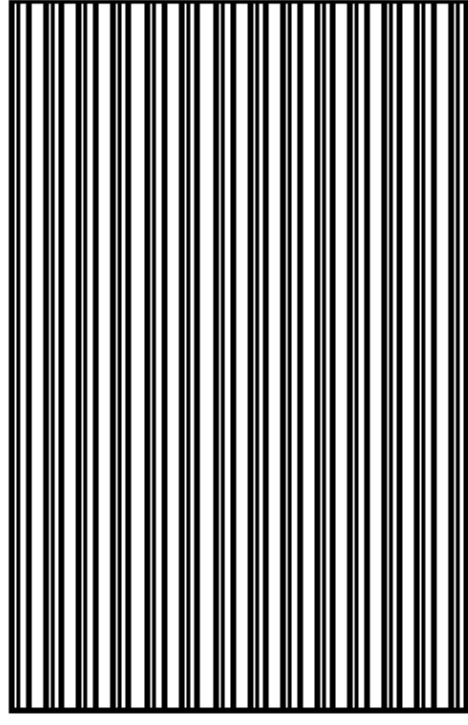

Şekil 203ç. : Çibık Motifi Çizimi

ŞEKİL 203	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Alakır köyü
Kullanım Amacı	: Heybe
Dokuyanın Adı	: Dilber ELMASTAŞ
Dokuma Tekniği	: Palas
Boyut	: 48 x 131 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: 30 Yıllık
Kalite	: 70 x 30
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzlü düz dokuma
Yöresel Adı	: -
Ağırlık	: 1.8 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Beyaz, turuncu, pembe, yeşil, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Heybenin deseni boyuna şeritler şeklindedir ve iki şeritin içi çıkık motifleriyle süslenmiştir.

Şekil 204a. : Yük Örtüsü (H. Korkmaz,
Hizan Gayda Köyü, 2012)

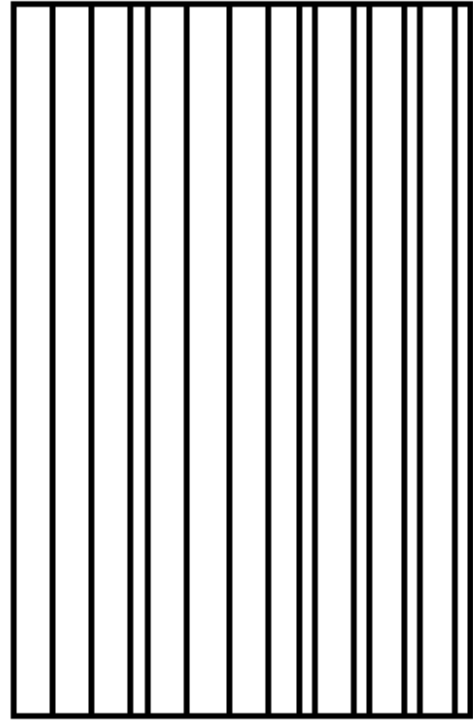
Şekil 204b. : Yük Örtüsü Yüzey Şeması

ŞEKİL 204	
Bulunduğu Yer	: Hızan Gayda Köyü
Kullanım Amacı	: Yük Örtüsü
Dokuma tekniği	: Çözüğü yüzlü düz dokuma
Dokuyanın Adı	: Hazine KORKMAZ
Boyut	: 161 x 320 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Orlon Çözüğü İpliği: Orlon
Ömrü	: 5 Yıllık
Kalite	: 90 x 30
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzlü kilim
Yöresel Adı	: Palas
Ağırlık	: 6 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Turuncu, kırmızı, siyah, beyaz, mavi, pembe, yavru ağzı, yeşil.
Motif ve Desen Özelliği	: Palas yük örtüsünün deseni boyuna şeritler şeklinde renk renktir.

Cecimler

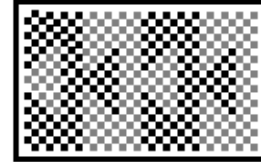
Şekil 205a. : Namazlık (D. Elmastaş, Ahlat Alakır Köyü, 2012)

Şekil 205b. : Namazlık Yüzey Şeması

Şekil 205c. : Makas Motifi

Şekil 205ç. : Makas Motifi Çizimi

Şekil 205d. : Göz Motifi

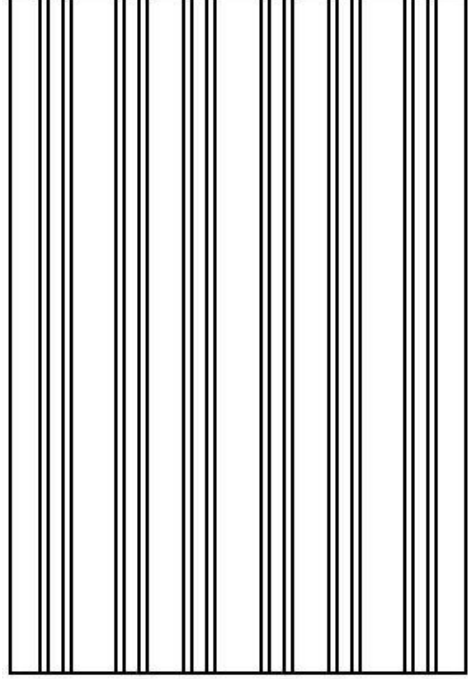

Şekil 205e. : Göz Motifi Çizimi

ŞEKİL 205	
Bulunduğu Yer	: Ahlat Alakır köyü
Kullanım Amacı	: Namazlık
Dokuyanın Adı	: Dilber ELMASTAŞ
Dokuma Tekniği	: Çözüğü yüzlü cicim
Boyut	: 86 x 112 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün
Ömrü	: 29 Yıllık
Kalite	: 70 x 40
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzlü cicim
Yöresel Adı	: Cecim namazlık
Ağırlık	: 1,4 kg
Saçak Uzunluğu	: 16 cm
Renkler	: Beyaz, turuncu, kırmızı, siyah.
Motif ve Desen Özelliği	: Cecim namazlığın deseni boyuna şeritler şeklindedir. İki parça halindeki cecimin bir parçasında makas motifleri, diğer parçasında ise göz motifleri görülür.

Şekil 206a. : Namazlık (Adilcevaz Yukarı
Süphan Köyü Camisi, 2012)

Şekil 206b. : Namazlık Yüzey Şeması

Şekil 206c. : Göz Motifi

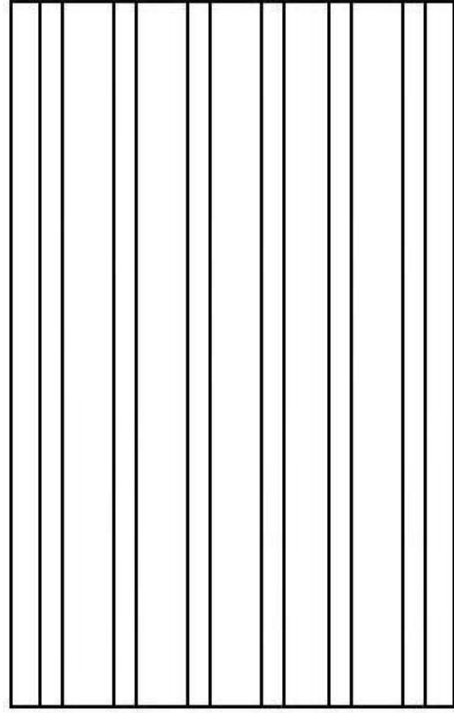

Şekil 206ç. : Göz Motifi Çizimi

ŞEKİL 206	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Yukarı Süphan Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Namazlık
Dokuma tekniği	: Çözümlü yüzölçümü
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 154 x 220 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 110 x 30
Uygulanan Teknikler	: Çözümlü yüzölçümü
Yöresel Adı	: Cecim namazlık
Ağırlık	: 4,8 kg
Renkler	: Bordo, pembe sarı, mavi, siyah
Motif ve Desen Özelliği	: Cecim namazlığın deseni dikey ekseninde yan yana yerleştirilmiş bordür bandı şeklindedir. Üç parça halindeki cecimde bordürlerin içi göz motifleriyle süslenmiştir.

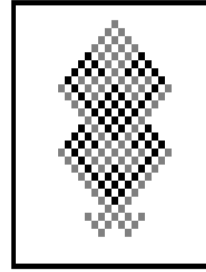
**Şekil 207a. : Namazlık (Adilcevaz Yukarı
Süphan Köyü Camisi, 2012)**

Şekil 207b. : Namazlık Yüzey Şeması

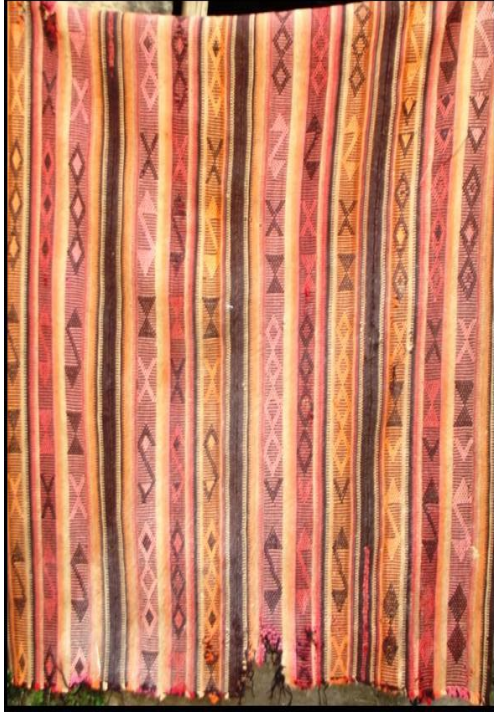

Şekil 207c. : Elibeline Motifi

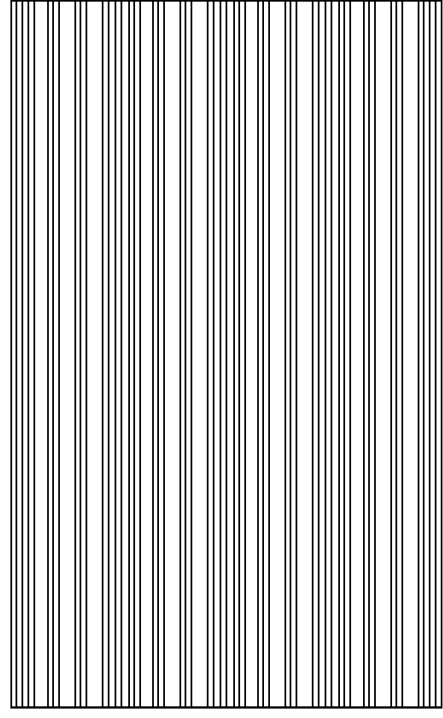

Şekil 207ç. : Elibeline Motifi Çizimi

ŞEKİL 207	
Bulunduğu Yer	: Adilcevaz Yukarı Süphan Köyü Camisi
Kullanım Amacı	: Namazlık
Dokuma tekniği	: Çölgü yüzlü cecim
Dokuyanın Adı	: -
Boyut	: 141 x 142cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çölgü İpliği: Yün
Ömrü	: -
Kalite	: 90 x 30
Uygulanan Teknikler	: Çölgü yüzlü cecim
Yöresel Adı	: Cecim
Ağırlık	: 3,4 kg
Saçak Uzunluğu	: 14 cm
Renkler	: Bordo, turuncu, sarı, yeşil, siyah,beyaz
Motif ve Desen Özelliği	: Cecim yük örtüsünün deseni dikey ekseninde yan yana yerleştirilmiş bordür bandı şeklindedir. 3 parça halinde dokunmuş cecimde bordürlerin içi elibelinde motifleriyle süslenmiştir.

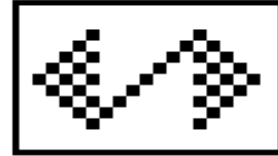
Şekil 208a. : Yük Örtüsü (F. Uğurlu, Hizan Kapısıyu Köyü, 2012)

Şekil 208b. : Yük Örtüsü Yüzey Şeması

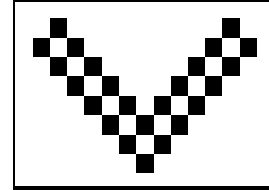
Şekil 208c. : Çakmak Motifi

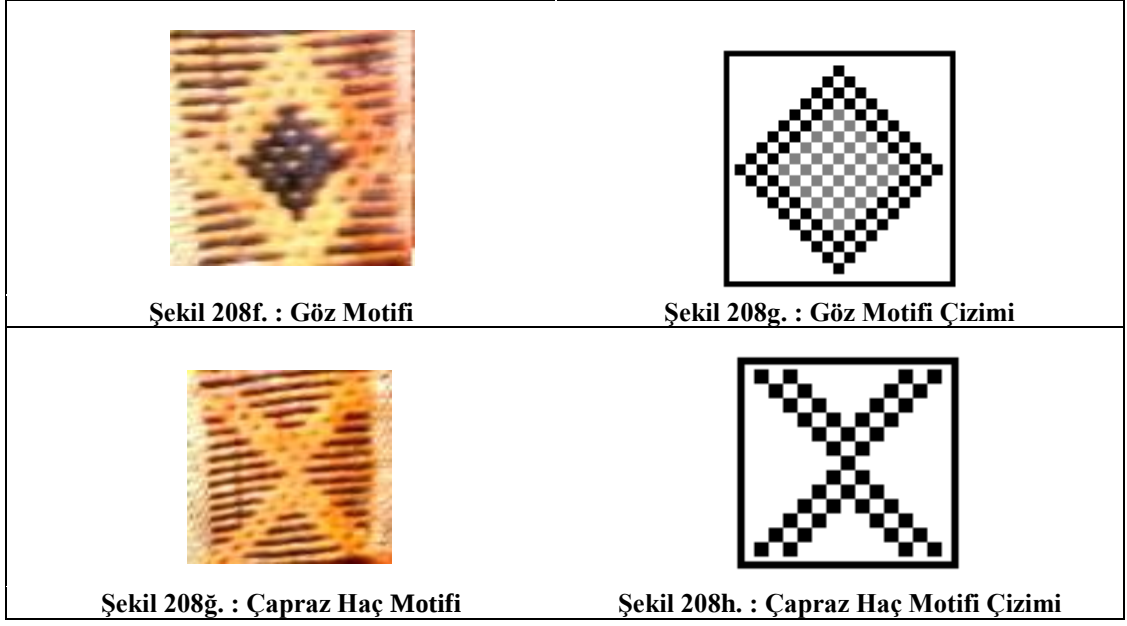
Şekil 208ç. : Çakmak Motifi Çizimi

Şekil 208d. : Kanat Motifi

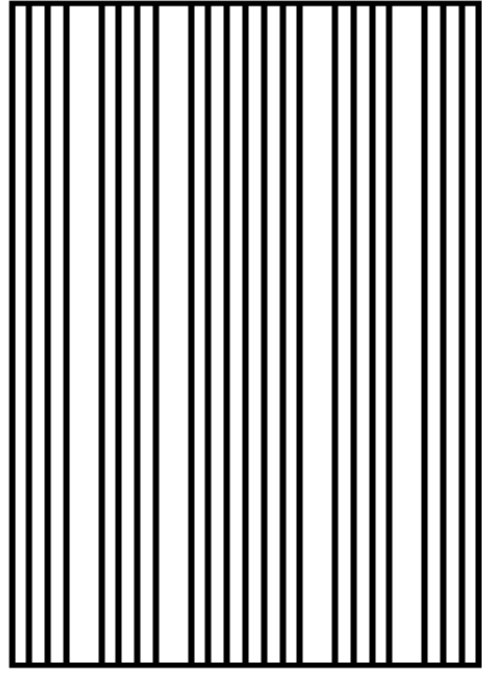
Şekil 208e. : Kanat Motifi Çizimi

ŞEKİL 208	
Bulunduğu Yer	: Hizan Kapısıuyu Köyü
Kullanım Amacı	: Yük Örtüsü
Dokuma tekniği	: Çözüğü yüzlü cicim
Dokuyanın Adı	: Fatma UĞURLU
Boyut	: 140 x 140 cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün Üçüncü İplik: Yün
Ömrü	: 22 Yıllık
Kalite	: 110 x 40
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzlü cicim
Yöresel Adı	: Cecim
Ağırlık	: 2.8 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Siyah, beyaz, sarı, kırmızı, pembe.
Motif ve Desen Özelliği	: Cecim yük örtüsünün deseni dikey ekseninde yan yana yerleştirilmiş bordür bandı şeklindedir. 4 parça halindeki cecimde bordürlerin içi göz, çakmak, çapraz haç ve kanat motifleriyle süslenmiştir.

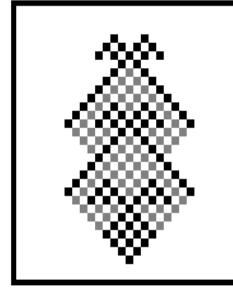
Şekil 209a. : Torba (R. Ölez, Hizan Horozdere Köyü, 2012)

Şekil 209b. : Torba Yüzey Şeması

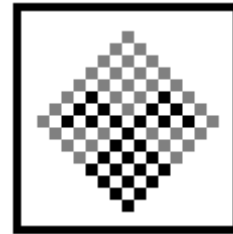
Şekil 209c. : Elibeline Motifi

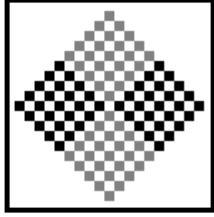
Şekil 209ç. : Elibeline Motifi Çizimi

Şekil 209d. : Elibeline Motifi

Şekil 209e. : Elibeline Motifi Çizimi

	
Şekil 209f. : Muska Motifi	Şekil 209g. : Muska Motifi Çizimi
	
Şekil 209ğ. : Baklava/Göz Motifi	Şekil 209h. : Baklava/Göz Motifi Çizimi

ŞEKİL 209	
Bulunduğu Yer	: Hizan Horozdere Köyü
Kullanım Amacı	: Torba
Dokuma tekniği	: Çözüğü yüzlü cicim
Dokuyanın Adı	: Raife ÖLEZ
Boyut	: 55 x 52cm
Malzeme	: Atkı İpliği: Orlon Çözüğü İpliği: Orlon
Ömrü	: 20 Yıllık
Kalite	: 100 x 40
Uygulanan Teknikler	: Çözüğü yüzlü cicim
Yöresel Adı	: Cecim(Cacım) Torba
Ağırlık	: 1 kg
Saçak Uzunluğu	: -
Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, turuncu, pembe, mor.
Motif ve Desen Özelliği	: Cecim torbanın deseni dikey ekseninde yan yana yerleştirilmiş bordür bandı şeklindedir. 2 parça halindeki cecimde bordürlerin içi muska, baklava ve elibelinde motifleriyle süslenmiştir.

EK 2. : Sergi Fotoğrafları

Şekil 210. : Hasır Pano

ŞEKİL 210		
Dokumanın Adı	:	Hasır Pano
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Hasır
Boyut	:	60 x 90 cm
Malzeme	:	Atkı: Mısır koçanının iç yaprakları Çözü: Pamuk ipi Desen İpi: Orlon

Şekil 211. : Hasır Namazlık

ŞEKİL 211		
Dokumanın Adı	:	Hasır Namazlık
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Hasır
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı: Mısır koçanının iç yaprakları Çözü: Pamuk ipi Desen İpi: Orlon

Şekil 212. : Nikli Kilim

ŞEKİL 212		
Dokumanın Adı	:	Nikli Kilim
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	İlikli Kilim, İliksiz Kilim
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Yün Çözümlü İpliği: Yün

Şekil 213. : Kertikli Kilim

ŞEKİL 213		
Dokumanın Adı	:	Kertikli Kilim
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	İlikli Kilim, İliksiz Kilim
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Yün Çözüğü İpliği: Yün

Şekil 214. : Savan (Mafraş)

ŞEKİL 214		
Dokumanın Adı	:	Savan
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Bezayağı
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Orlon Çözüğü İpliği: Orlon

Şekil 215. : Namazlık

ŞEKİL 215		
Dokumanın Adı	:	Namazlık
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Bezayağı
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Orlon Çözümlü İpliği: Orlon

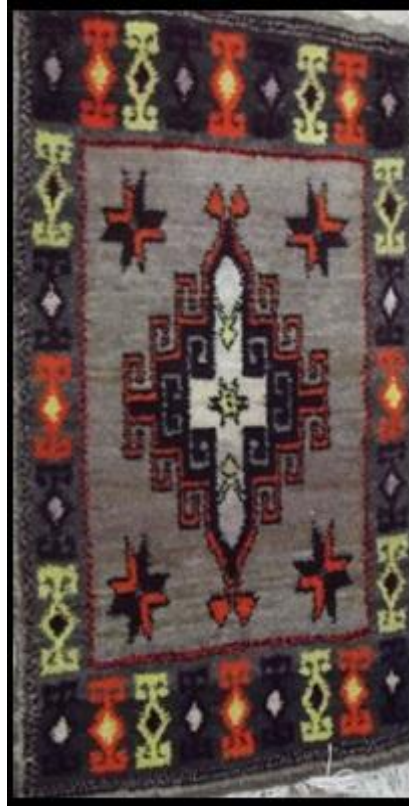
Şekil 216. : Halı Yastık

ŞEKİL 216			
Dokumanın Adı	:	Kırkayak	
Yılı	:	2012	
Dokuma tekniği	:	Gördes Düğümü	
Boyut	:	50 x 60 cm	
Malzeme	:	Atkı İpliği: Yün	Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün

Şekil 217. : Halı Yastık

ŞEKİL 217			
Dokumanın Adı	:	Çapraz Çiçek	
Yılı	:	2012	
Dokuma tekniği	:	Gördes Düğümü	
Boyut	:	50 x 60 cm	
Malzeme	:	Atkı İpliği: Yün	Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün

Şekil 218. : Halı Yaygı

ŞEKİL 218			
Dokumanın Adı	:	Şah Halı	
Yılı	:	2012	
Dokuma tekniği	:	Gördes Düğümü	
Boyut	:	80 x 130 cm	
Malzeme	:	Atkı İpliği: Yün	Çözü İpliği: Yün İlme İpliği: Yün

Şekil 219. : Cecim Yaygı

ŞEKİL 219		
Dokumanın Adı	:	Cecim
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Çözümlü Yüzlü Cicim
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Orlon Çözümlü İpliği: Orlon

Şekil 220. : Palas Yaygı

ŞEKİL 220		
Dokumanın Adı	:	Palas
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Çözümlü Yüzlü Düz Dokuma
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Orlon Çözümlü İpliği: Orlon

Şekil 221. : Palas Yaygı

ŞEKİL 221		
Dokumanın Adı	:	Çiçekli Palas
Yılı	:	2012
Dokuma tekniği	:	Çözümlü Yüzlü Düz Dokuma ve Halı
Boyut	:	80 x 120 cm
Malzeme	:	Atkı İpliği: Orlon Çözümlü İpliği: Orlon Desen İpliği : Orlon

Şekil 222. : Sergi Fotoğrafları

Şekil 223. : Sergi Fotoğrafları